

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Moravská národnost a její vývoj ve společnosti

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Kroupa, PhD.

Vypracoval:

Bc. Jaroslav Šebesta

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Moravská národnost a její vývoj ve společnosti“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 1. 3. 2009

.....
Bc. Jaroslav Šebesta

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Petru Kroupovi, PhD. za metodickou pomoc při zpracování mé diplomové práce.

Rovněž chci poděkovat učitelkám a učitelům Masarykovy základní školy ve Vracově, základní školy v Miloticích a Ježově, Klvaňova gymnázia v Kyjově a gymnázia v Hodoníně za ochotu při získávání materiálu pro výzkumnou část této diplomové práce.

Dále bych chtěl poděkovat pracovnícím a pracovníkům Moravské zemské knihovny v Brně za trpělivost, kterou mi poskytli při vyhledávání odborné literatury k tématu diplomové práce.

Zvláštní poděkování pak náleží mé ženě Janě, která mi při uskutečňování diplomové práce po celou dobu vycházela vstříc.

Bc. Jaroslav Šebesta

OBSAH

Motto	5
Úvod	6
1. Historie Moravy	7
1.1 Česko-moravské vyrovnání	7
1.2 Československý národ	11
1.3 „Nic než národ!“	13
1.4 Moravské dozvuky	16
1.5 Konečné řešení národnostní otázky	19
2. Moravská současnost	21
2.1 Země, která je a není	21
2.2 „Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú“	24
2.3 Česko	27
2.4 Evropská unie	31
3. Moravská národnost a škola	34
3.1 Popis prováděného průzkumu	34
3.2 Přehled stanovených kritérií pro průzkum	36
3.3 Analýza učebních textů	69
3.4 Výsledek průzkumu	78
Závěr	80
Anotace	82
Seznam použité literatury	84
Seznam příloh	91

Motto

„Je Morava, ale nejsou Moravané, jsou Moravané, ale není Morava.“

(Jan Skácel – jeskyně Vilenica, Slovinsko, 9. září 1989)

Úvod

Tato práce není sběrem dat týkajících se moravské národnosti, ani shromažďováním důkazů o existenci či neexistenci moravského národa, ale měla by přimět k zamyšlení nad skutečností, co vede značnou část obyvatel žijících dnes ve východní části České republiky, aby se stále hlásili k zemi, která zanikla a byla vymazána z map i z paměti současných generací.

Cílem je tedy odhalování příčin, jež nám mohou ukázat, proč v době, kdy není žádná Moravská země, existují lidé, kteří mají moravskou národnost. Východiskem přitom může být společenský vývoj na území bývalé Moravy za posledních sto let, počínaje rokem 1905, kdy se začala rodit moderní společnost, do roku 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, což úzce souvisí s postavením lidí moravské národnosti v dnešní společnosti.

A právě dokumentováním celého tohoto vývoje je možné vysledovat počátek vzniku moravské národnosti a současně naznačit její budoucnost v nejbližších letech.

Snad i to přispěje k celkovému pochopení „Moravanů“ a jejich projevům moravanství, které jsou často označovány za nacionalismus, extremismus, či dokonce terorismus ohrožující náš svět. Pravdou sice je, že názory obyvatel moravské národnosti se značně liší od oficiálních postojů většiny společnosti, ale dá se říci, že pro ně charakteristickou vlastností je spíše nenápadnost a skrytá forma demonstrace jejich příslušnosti k Moravě. S tím souvisí schopnost těchto lidí přežít v každé, i sebehorší době, aniž by cokoliv ztratili ze své národnostní hrdosti. Rovněž je třeba zdůraznit, že ačkoliv tito lidé nejednou byli nuceni, nebo museli skrývat svou pravou identitu, nikdy to nezměnilo jejich přesvědčení, že nejsou Češi, i když mluví jejich jazykem a více jak tisíc let s nimi žijí společně na jednom území.

1. Historie Moravy

1.1 Česko-moravské vyrovnání

Tisíc let po zániku Velké Moravy – říše Moravanů, se 16. 11. 1905 schází Zemský sněm Markrabství moravského, aby během jednoho týdne přijal soubor čtyř zákonů označovaných jako „moravský pakt.“¹⁾ V první řadě se jednalo o změnu zemského volebního řádu, dále o změnu sněmovního jednacího řádu, změnu školských zákonů a o změny v oblasti zemské státní správy.

Nejdůležitější změnou byla reforma volebního řádu na Moravě, kdy sice zůstal zachován systém kurií, ale ten se rozšířil z dosavadních tří kurií na čtyři, zavedením čtvrté všeobecné volební kurie. Tím se zvýšil celkový počet poslanců moravského zemského sněmu ze 100 na 151, a současně došlo k přerozdělení poslaneckých mandátů na základě národnostního principu tak, že 73 poslanců bylo voleno z řad česky mluvících obyvatel Moravy a zbývajících 46 poslanců byli německy hovořící zástupci moravských voličů.

Nový volební systém je našimi historiky vesměs hodnocen velmi pozitivně jako vítězství Čechů nad Němci, kdy se dokonce uvádí, že došlo k česko-německému vyrovnání.²⁾ V tomto ohledu bych však byl zdrženlivější, a to z několika důvodů:

1. Zavedení čtvrté kurie a navýšení počtu poslanců s sebou přineslo nárůst byrokracie, zvýšené obstrukce při zasedání a oslabení možnosti získání většiny potřebné pro hlasování.
2. Také národnostní rozdělení mandátů ve prospěch česky mluvících poslanců sice působí jako cesta správným směrem, má ale jeden zásadní nedostatek, jenž spočívá v počtu voličů, kteří mají oprávnění zvolit svého zástupce v moravském zemském sněmu. I když vznikem čtvrté všeobecné volební kurie se zvýšil počet obyvatel Moravy s volebním právem o ty občany, kteří jsou muži, dosáhli věku 24 let a bydlí v některé

¹⁾ viz příloha číslo 1

²⁾ Čapka, F. *Dějiny země Koruny české v datech*. 1. vyd. Praha: Libri, 1998, s. 533.

z obcí na Moravě alespoň šest měsíců, přesto na volbě většího počtu česky hovořících zástupců v moravském zemském sněmu se podílí větší část obyvatelstva Moravy, zatímco druhé menší skupině poslanců stačí ke zvolení malé množství německy mluvících voličů.¹⁾

3. Pokud se dále podíváme na národnostní rozdělení moravského zemského sněmu z pohledu tzv. vyrovnání poslaneckých mandátů, tedy 73 ku 78, oproti původnímu 36 ku 64, ve své podstatě zjistíme, že došlo k navýšení jak česky mluvících zástupců, tak i těch německy mluvících, kterých nejenže nebylo, ale naopak paradoxně přibylo, a to je patrné zejména při porovnání právě počtu oprávněných voličů, jak již bylo řečeno v bodě 2.

4. Nakonec je potřeba se zabývat skutečností, že všichni autoři, kteří se zmiňují o změně volebního systému na Moravě, vždy v této souvislosti uvádí, že jde o výsledek národnostních bojů Čechů a Němců. Ano, dá se souhlasit, že v atmosféře česko-německého nacionalismu v Rakousku-Uhersku na přelomu 19. a 20. století bylo nejdůležitější zastavit poněmčování česky mluvícího obyvatelstva, nebo přesněji řečeno uzákonit český jazyk jako úřední řeč v česky hovořících zemích Rakouska-Uherska, ale nikdo nemůže tvrdit, že v Markrabství moravském, které bylo korunní zemí v rámci rakousko-uherské monarchie, s vlastními samosprávnými orgány, žili pouze Češi a Němci s tím, že ten, kdo mluví česky je Čech a ten, kdo německy je Němec. K tomu je třeba především říci, že se jedná o Rakousko-Uhersko, tedy že lidé, kteří na jeho území hovořili německy, byli především Rakušané nikoliv Němci. Domnívám se proto, že podobně lze argumentovat i v případě Markrabství moravského, to znamená, že lidé, kteří žili v moravské zemi a mluvili česky, byli především Moravané a nikoliv Češi. Tento argument podporuje právě i tzv. „moravský pakt“ přijatý moravským zemským sněmem. Markrabství moravské jako státní útvar zde existoval více jak 700 let, takže obyvatelé, kteří na jeho území po celou dobu žili si byli jistě dobře vědomi své moravské příslušnosti. To, že se o nich dnes hovoří jako o moravských Čěších nebo Čěších z Moravy,²⁾ je dle mého názoru důsledek českého nacionalismu, který dlouhodobě popírá existenci Moravanů ve střední Evropě. Rovněž z písemných

¹⁾ Kalabis, E. *Moravský pakt*. 1. vyd. Praha: Nakladem Alberta Malíře, 1906, s. 22.

²⁾ Pernes, J. *Úvod ke konferenci*. In *Morava v českém státě včera, dnes a zítra*. Příspěvek k diskusi na téma: Jaký národ žije na Moravě? 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 1992, s. 4.

pramenů konce 19. století vyplývá, že i samotní obyvatelé Markrabství moravského si uvědomovali své moravanství jako odlišnost od českého národa.¹⁾ Samotný „moravský pakt“ je tedy nikoliv česko-německým vyrovnáním, nýbrž moravsko-rakouským, ve svém důsledku však nejspíše vyrovnáním česko-moravským.

Nesmíme však opomenout zbývající změny, k nimž došlo přijetím tzv. „moravského paktu,“ tj. reformy jednacího řádu moravského zemského sněmu. Zde rovněž na první pohled můžeme říci, že došlo k posílení pozic česky mluvících poslanců, kdy například při volbě do devítičlenného zemského výboru volí tito poslanci čtyři členy, dříve to byli dva členové ze šesti. Ale již například při hlasování o důležitých zemských zákonech, k jejichž schválení je třeba nadpoloviční většiny poslanců, se dříve vyžadovala přítomnosti tří čtvrtin všech poslanců a nově postačily čtyři pětiny, to znamená, že německy hovořících poslanců se tohoto hlasování mohlo zúčastnit méně. Opět tak na tom byli paradoxně lépe zástupci německy mluvících obyvatel Moravy.

Současně s reformou volebního systému Markrabství moravského, při níž v podstatě došlo k národnostnímu rozdělení volebních katastrů, proběhla ve stejném duchu i změna školských zákonů, tedy národnostní rozdělení školství, kdy se žákům zakazovala docházka do škol, jejichž vyučovací jazyk byl pro ně nesrozumitelný. Ve svém důsledku to však vedlo k tomu, že stejně většina žáků navštěvovala německy vyučující školy, neboť jiné tehdy ani nebyly, a pokud vznikly školy, jež vyučovaly i v jiném než německém jazyce, nemohly uspokojit všechny zájemce, a tak byla velká část žáků stejně nucena se učit v pro ně cizím jazyce.

Podobně tomu bylo i v případě poslední změny v oblasti zemské státní správy. Zákon upravoval užívání mateřského jazyka na vybraných úřadech Markrabství moravského při splnění podmínky, že národnostní minorita činí nejméně dvacet procent obyvatel volebního okresu. V praxi to znamenalo, že do úvahy přicházely pouze okresy s převažujícím venkovským obyvatelstvem, kterých bylo na Moravě poskrovnu.

¹⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 83.

Zhodnotíme-li význam tzv. „moravského paktu“, zjistíme, že jeho pozitivní přínos pro společnost nebyl tak velký, jak se původně očekávalo. Přesto má tento akt v dějinách Moravanů jednu zásadní a nenahraditelnou úlohu: byla to právě Morava a její obyvatelé, kteří dokázali jako první v rámci Rakouska-Uherska legislativně vyřešit své národnostní požadavky,¹⁾ a tím se zařadit mezi vyspělé země tehdejší Evropy.

¹⁾ Havlík, L. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: JOTA, 1993, s. 159.

1.2 Československý národ

Rok 1920 byl pro obyvatele Moravy rokem změn. Dne 29. 2. 1920 byla Národním shromážděním Československé republiky schválena ústavní listina číslo 121/1920 Sb.,¹⁾ která s definitivní platností rušila Markrabství moravské, potvrdila neexistenci zemského sněmu a zakázala užívání moravské zemské vlajky. Z celé Moravy tak zbyl jen její symbol ve státním znaku Československé republiky, jako je tomu i dnes. Tento krok byl pražskými politiky zdůvodňován jako snaha o „odrakouštění“ Československé republiky.

Další pohromou dne 29. 2. 1920 bylo přijetí zákona číslo 126/1920Sb.,²⁾ o župních a okresních úřadech, jímž bylo území Moravy rozděleno na pět žup a na okresy, které nerespektovaly tisícileté tradice jeho obyvatel. Jako důvod, který vedl české politiky jít proti zájmům lidí, byla v tomto případě uváděna nutnost co nejpevnějšího připoutání Slovenska k Československé republice. Pražská vláda se tak zařadila mezi české Přemyslovce nebo rakouské Habsburky, kteří v zájmu zvýšení své politické moci dělili Moravu, aby si podrobili její obyvatele. Tentokrát však byl odpor promoravsky smýšlejících lidí natolik velký,³⁾ že zákon, který rozbil celistvost Moravy nikdy na jejím území nevstoupil v platnost a vláda se musela vážně zabývat otázkou, jakým jiným způsobem podřídit Moravu Praze. To se nakonec podařilo podobně jako Habsburkům v dobách, kdy Morava byla součástí Rakouska, přijetím zákona číslo 125/1927 Sb.,⁴⁾ o organizaci politické správy, který zaváděl zemskou a okresní správu a ustanovil zemi Moravskoslezskou. Zestátněním zemské samosprávy na Moravě však paradoxně došlo ke zrušení této, dosud jako poslední, samostatně fungující složky moravské země. Morava tak ztratila statut země a byla přetvořena v pouhou administrativní správní jednotku, centralisticky podřízenou Praze, bez možnosti jakékoliv samostatnosti nebo zemské autonomie. Představitelem postátněné zemské správy se stalo zemské zastupitelstvo, které volilo zemský výbor. V jejím čele stál zemský prezident podřízený ministerstvu vnitra. Prvním z nich se stal 2. 12. 1928 Jan Černý, který zastupoval zemi Moravskoslezskou navenek.

¹⁾ viz příloha číslo 2

²⁾ viz příloha číslo 4

³⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 144.

⁴⁾ viz příloha číslo 5

Vraťme se však zpět k 29. 2. 1920. V tento den, kdy byla přijata ústava Československé republiky, byl jako její součást schválen i zákon číslo 122/1920 Sb.,¹⁾ jímž se stanoví zásady jazykového práva v Československé republice. Šlo o důsledek dlouhodobého boje česky a německy mluvícího obyvatelstva. Příčiny vzniku tohoto kontroverzního zákona je tak nutno hledat v 19. století, kdy vzrůstalo národnostní napětí v rámci rakousko-uherské monarchie. Pro česky hovořící obyvatele byla tehdy zvláště významná činnost lidí okolo osobnosti Tomáše Garrigua Masaryka, jemuž se nakonec podařilo, díky ideji „čechoslovakismu“, prosadit myšlenku samostatného státu Čechů a Slováků. I když Tomáš Garrigue Masaryk pocházel z Moravy a mohl se tak cítit Moravanem, svému cíli – samostatnému státu Čechů a Slováků, podřídil úplně vše, včetně své rodné identity. Když tedy byla dne 28. 10. 1918 v Praze vyhlášena Československá republika, nebyl už pro moravské zájmy v novém státě prostor. Navíc v té době bylo nutné řešit jiné důležitější problémy. Vše vyvrcholilo právě v roce 1920 tzv. jazykovým zákonem, který myšlenku „čechoslovakismu“ dovedl do vítězného konce. Uzákonil totiž jako oficiální úřední řeč československý jazyk.²⁾ Tím byla dovršena tvorba nového umělého národa ve střední Evropě, národa československého. Národa, který mluvil československy. Ve skutečnosti však šlo o upřednostnění národnostních ambicí jedné části společnosti na úkor zbývajících národů, které se tehdy, třeba i nedobrovolně, ocitly na území Československé republiky.

Mnoho lidí se tak ještě dnes domnívá, že kdyby nebylo „čechoslovakismu“, nevznikl by po skončení první světové války v Evropě nový samostatný stát. Do jaké míry je toto pravdou však ukázala budoucnost, pro níž se odkaz Tomáše Garrigua Masaryka stal jen slabou útěchou vůči problémům, které prosazením této ideologie způsobil. Neoddiskutovatelným faktem však zůstává, že od vzniku Československé republiky byly postupně potlačovány všechna moravská práva a práva Moravanů na sebeurčení, budovaná po staletí předchozími generacemi.³⁾

¹⁾ viz příloha číslo 3

²⁾ Kahánek, F. *Jazykový zákon a vládní nařízení*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1926, s. 3.

³⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 149.

1.3 „Nic než národ!“

Třicátá léta dvacátého století jsou i pro obyvatele Moravskoslezské země počátkem blížících se společenských změn. Na jaře roku 1930 zasáhla do jejich života světová hospodářská krize, která prohloubila jejich sociální nerovnost a přinášela s sebou ozbrojené střety se státními orgány. V roce 1933 sice krize skončila, ale místo ní se objevuje jiné nebezpečí – fašismus. Vzniklé sociální rozdíly tak vedou některé skupiny obyvatel, zejména německy mluvící, ale nejen ty, k projevům otevřené sympatie k fašistickému Německu. Většina lidí Moravskoslezské však zůstává věrná Československu, i když začínají mít pocit, že je stát nedokáže před nastupujícím fašismem ochránit. Tento pocit zesiluje, když v březnu 1938 nacistické Německo obsadí sousední Rakousko, kde mají obyvatelé Moravskoslezské země úzké vazby, zejména rodinné. Proto někteří z nich stále častěji přemýšlí o záchraně před nadvládou Německa. Ve svém národním odporu však zůstávají osamoceni, neboť ani centralisticky orientované státní orgány v Praze, ani národnostně narušené Československo, nemělo dostatek sil k přijetí zásadních změn ve společnosti. Nemůžeme se proto divit, že dochází k prolínání moravských zájmů, nacionálně separatistických hnutí a fašistických organizací.¹⁾

Vše se naplno projevilo se vznikem tzv. druhé republiky Československé po Mnichovské dohodě podepsané 29. 9. 1938. Obavy z ovládnutí nacistickým Německem nabyly reálných rozměrů. Již 1. 10. 1938 začala německá vojska obsazovat pohraniční oblasti Moravskoslezské země, z níž nakonec zabrala celou jednu třetinu jejího území. Dne 23. 10. 1938 byl v Uherském Hradišti založen Národní výbor Moravského Slovácka, který se stal hlavním propagátorem snah o záchranu zbývajících území Moravskoslezské země před německou okupací. Cíle jednotlivých zástupců tohoto výboru však byly velmi odlišné, od církevně konzervativních, přes národopisně regionální, až po extrémně nacionalistické, to vše podporované fašistickými tendencemi některých jedinců. Když je 22. 11. 1938 přijat zákon číslo 299/1938 Sb.,²⁾ o autonomii Slovenska a z Československé republiky se stává Česko-slovenská republika, zrodil se v Uherském Hradišti plán o připojení východní části zbytku Moravskoslezské země

¹⁾ Mezihorák, F. *Hry o Moravu. Separatisté, iredentisté a kolaboranti 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 9.

²⁾ viz příloha číslo 6

právě ke Slovensku a vytvoření tzv. „Velkého Slovenska“.¹⁾ Tato myšlenka ale nevyvolala žádnou podporu u většiny obyvatel Slovácka a Valašska, kterých se týkala a narazila na tradiční moravské cítění o nedělitelnosti Moravy. Idea pod heslem: „Nic než národ!“, se později stejně ukázala jako neuskutečnitelná zvláště poté, co dne 16. 3. 1939 bylo zbývající území bývalé Moravskoslezské země začleněno do nově vyhlášeného Protektorátu Čechy a Morava okupovaného německou armádou, a přeměněno na zemi Moravskou. Tomu všemu předcházelo dne 13. 1. 1939 rozpuštění zemského zastupitelstva Moravskoslezské země, jehož působnost převzal zemský prezident, který byl od roku 1938 Jaroslav Caha.

Okupace byla sice 15. 4. 1939 oficiálně ukončena, ale německá armáda zůstala. Stejně tak zůstaly plány na rozdělení Moravy, tentokrát však již plně režii nacistického Německa. Šlo o projekty germanizace Moravy, počínající úplným odtržením Moravy od Čech a končící rozčleněním Moravy na župy, které by vedly k likvidaci Moravy i jejího obyvatelstva. Prvním nejmírnějším řešením bylo vytvoření samostatné župy Moravské. Druhé radikálnější řešení bylo rozdělení Moravy na župu Olomouc, župu Vídeň-jih a župu Sudety-sever. Třetí dělení, znamenající rozbití Moravy, byl vznik župy Čechy, župy Rakousko-jih a župy Slezsko-sever. Poslední projekt se vyznačoval zánikem Moravy jako takové a nahrazením původních obyvatel německými občany.²⁾ Tato poslední varianta germanizace Moravy zůstala dlouho živá i přes jasné rozhodnutí říšského vůdce Adolfa Hitlera v roce 1940 o tom, že Protektorát Čechy a Morava zůstane zachován v původní podobě po celou dobu války.

1. 5. 1941 nastoupil do funkce posledního moravského zemského prezidenta JUDr. Jaroslav Mezník. V době Protektorátu Čechy a Morava byla zřízena i funkce viceprezidenta, kterou až do konce druhé světové války vykonával Karel Schwabe. JUDr. Jaroslav Mezník byl ale již 7. 11. 1941 zatčen gestapem a odvezen na úřadovnu gestapa pro Moravu do brněnských Kounicových kolejí. Důvodem zatčení byly jeho protigermanizační aktivity na Moravě. 14. 11. 1941 byl JUDr. Jaroslav Mezník,

¹⁾ Mezihorák, F. *Hry o Moravu. Separatisté, iredentisté a kolaboranti 1938-1945*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997, s. 49 a 54.

²⁾ Bartoš, J., Trapl, M. *Dějiny Moravy, díl 4. Svobodný stát a okupace*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2004, s. 191-192.

za tragických okolností na dvoře Kounicových kolejí, zastřelen hlídkujícím příslušníkem SS, když nedbal jeho pokynů.¹⁾

To jasně vypovídá, že germanizace Moravy byla ze strany nacistického Německa stále aktuální. Již v říjnu roku 1939 vypracovala expozitura říšského protektora Konstantina von Neuratha v Brně zvláštní návrh na zřízení kolonizačních koridorů na Moravě. Na jaře 1941 tak začalo v okolí vyškovské vojenské střelnice hromadné vysídlování téměř dvaceti tisíc obyvatel z 33 obcí a osad, spojené s vyvlastňováním jejich půdy a budováním nového vojenského výcvikového prostoru německé armády.²⁾ V lednu 1942 pak vznikl návrh na snadnou germanizaci Moravské země spojením německé jižní a severní Moravy v ose Jihlava-Brno-Sudety, kdy by došlo k zaplnění zhruba 60-ti až 100 kilometrového koridoru německým obyvatelstvem v okolí Olomouce, Vyškova a Brodku u Přerova.³⁾ V ostatních oblastech země Moravské zejména na Lašsku, Valašsku a Moravském Slovácku, bylo v zájmu německé politiky určeno udržovat etnografické zvláštnosti a odlišnosti podle tzv. kmenové příslušnosti, což odpovídalo promyšleným germanizačním záměrům německé Třetí říše. Všechny tyto plány naštěstí, vzhledem k vývoji na bojištích druhé světové války ztroskotaly.

¹⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 151.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 187.

³⁾ Bartoš, J., Trapl, M. *Dějiny Moravy, díl 4. Svobodný stát a okupace*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2004, s. 194.

1.4 Moravské dozvuky

Konec druhé světové války znamenal i pro obyvatele Moravy nové naděje na lepší uspořádání jejich národních poměrů. Po osvobození sovětskou Rudou armádou spolu s československými jednotkami a vojsky rumunské armády, byla obnovena Moravskoslezská země. Dne 12. 5. 1945 byl v Brně ustaven dvanáctičlenný Zemský národní výbor pro zemi Moravskoslezskou¹⁾ a 16. 5. 1945 zřízena jeho expozitura v Moravské Ostravě. Předsedou Zemského národního výboru byl 31. 10. 1945 zvolen prof. František Loubal.

Již od začátku bylo třeba řešit dva základní problémy: nové spravedlivější uspořádání poválečné Československé republiky a vyrovnání se s obyvateli německé národnosti žijících na území Moravskoslezské země. I když nově ustavený Zemský národní výbor od samého začátku tvrdě hájil zájmy Moravskoslezské země, jeho snaha často narážela na nespokojenost, jak ze strany Čechů, tak i Slováků. Brzy bylo jasné, že k žádnému zlepšení národnostních poměrů v Československu nedojde, spíše naopak. Většina obyvatel Moravskoslezské země se totiž spokojila s modelem prvorepublikového zemského uspořádání a separatistické tendence Slováků ignorovala tak, jako pražská centralistická vláda. Rovněž názory různých politických stran v čele s Komunistickou stranou Československa o rozbití zemského zřízení zůstávaly bez povšimnutí s tím, že jde o výstřelky několika jedinců z řad politiků.

Úplně obrácený přístup zvolily státní orgány k otázce německého obyvatelstva v Československu. S tvrzením, že je to v zájmu státu a jeho občanů, bylo rozhodnuto o odsunu všech Němců, bez rozdílu jejich účasti na válečných událostech ve prospěch německé Třetí říše, často přitom prováděného tzv. „divokým odsunem“, jako tomu bylo například v Brně v noci z 30. na 31. 5. 1945, na základě rozhodnutí Národního výboru města Brna.²⁾ To, že tím nejvíc utrpí samotní obyvatelé Moravskoslezské země si bohužel tehdy uvědomoval asi málokdo. Během let 1945 až 1946 tak došlo k totálnímu vysídlení zejména severní Moravy, ke zpretrhání všech tradičních vztahů ke krajině, kultuře a rodné zemi, a nahrazení těchto vazeb novou přistěhovaleckou vlnou bez jakýchkoliv trvalých životních hodnot. S tímto rozhodnutím státních úředníků

¹⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 128.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 191.

se dodnes nedokázaly vyrovnat ani současné generace obyvatel žijících v příhraničních oblastech naší republiky.

Ale i samotná existence Moravskoslezské země se nezadržitelně chýlila ke svému konci. V prvních poválečných volbách, které se uskutečnily v květnu 1946, zvítězila Komunistická strana Československa, a tak i ve vedení Zemského národního výboru dochází ke změně, která předznamenala jeho další osud. Dne 31. 7. 1946 byl novým předsedou zvolen šéfredaktor moravského deníku „Rovnost“, člen Komunistické strany Československa, František Píšek. Tato změna pochopitelně sehrála později důležitou roli v rozhodnutí předsedy Komunistické strany Československa, Klementa Gottwalda (mimochodem rovněž původem z Moravy), rozdělit Československou republiku na kraje, a tím získat moc nad celým státem. Dne 25. 2. 1948 převzala Komunistická strana Československa vládu v Praze a 28. 4. 1948 dochází k výměně na funkci předsedy Zemského národního výboru země Moravskoslezské, jímž se stal komunista Karel Svitavský. Tento vrcholný orgán země byl pod přímým vlivem Komunistické strany Československa již od roku 1946 a výměnou na postu předsedy tak došlo pouze k posílení kontroly nad touto institucí, která byla již dva roky fakticky paralyzována¹⁾ při výkonu své činnosti ve prospěch moravských zájmů. Proto když v roce 1948 vyvstala akutní potřeba upevnění vedoucí úlohy Komunistické strany Československa v celé republice, musela být Morava zničena a Zemský národní výbor země Moravskoslezské k tomu velkou měrou přispěl, neboť byl prakticky v rozkladu, ochromený vládou komunistů.

Takže již nová ústava Československé republiky, schválená 9. 5. 1948²⁾ obsahovala ustanovení o krajském zřízení, které na svých zasedáních 26. 10. a 30. 11. 1948 posvětila vláda, a 21. 12. 1948 byl Národním shromážděním přijat zákon číslo 280/1948 Sb.,³⁾ o krajském zřízení, který rušil dosavadní zemské uspořádání Československa a nově zřizoval kraje. Tento zákon nabyl své účinnosti 1. 1. 1949.

Likvidace Moravskoslezské země tím byla dokončena a Zemský národní výbor, který představoval její vedení, byl rozpuštěn. Dosavadní předseda, jenž tuto zemi

¹⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 174.

²⁾ viz příloha číslo 7

³⁾ viz příloha číslo 8

reprezentoval, Karel Svitavský, se jako komunistický funkcionář plně osvědčil, a proto byl dne 28. 12. 1948, ministrem vnitra Nosekem, jmenován předsedou rady nově utvořeného Národního výboru Brněnského kraje.

Jedním z tvůrců nové koncepce územního členění Československé republiky byl samotný ministr vnitra Nosek, který se snažil v duchu idejí marxismu-leninismu otupit mysl obyvatel Moravy, aby zapomněli na své tradice, původ i minulost. Svě přesvědčení přitom obhajoval slovy, že skutečnou veřejnou správu lze provádět jen v menších správních jednotkách než jsou země, a právě kraje více přiblíží veřejnou správu lidu. Dalším argumentem byla decentralizace, kdy vznikne více silných krajských center, které budou ekonomičtější a efektivnější než velké a těžkopádné vedení zemského zřízení.¹⁾

Pro Moravany však tato změna přinesla nejen rozčarování, ale hlavně zklamání. Brzy se totiž ukázalo, že fungování krajů není tak hospodárné, jak Komunistická strana Československa tvrdila. Zvláště ohromným tempem narůstala byrokracie a moc krajských úředníků. Ke slibované decentralizaci rovněž nedošlo, spíše naopak. Veškeré státní úřady a organizace, které by se mohly nějakým způsobem podílet na rozhodování v Československu, byly přesunuty do Prahy, nebo tam putovalo alespoň jejich vedení. Jedno však přece jen dodnes přetrvalo celá desetiletí, ty politicky a mocensky ideologizované kraje a v lidech pocit křivdy, která není dosud odčiněna, ale s přibývajícím časem spíše prohlubována.

¹⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 175.

1.5 Konečné řešení národnostní otázky

Nová generace vyrůstající v době izolace, potlačování lidských práv, manipulace s historickými událostmi a propagace komunistických myšlenek, se v roce 1968 ocitá před osudovým rozhodnutím, kudy se bude ubírat další zbytek jejich života. Jejich otcové se v této době snaží obnovit staré hodnoty, tradice a národní uvědomění. Dne 20. 5. 1968 je v hotelu Internacional v Brně vydána tzv. „Moravskoslezská deklarace“ a rozhodnuto o založení Společnosti pro Moravu a Slezsko, která se stala vůdčí silou moravsky smýšlejících obyvatel Československé socialistické republiky. Cílem byla trojfederace založená na historicko-geografickém principu. Plán na federalizaci Československa získal okamžitě podporu i na Slovensku, a tak se během krátké doby stal jedním z hlavních témat v celé komunistické straně. Navíc předsedou komise pro nové státoprávní uspořádání byl tehdy slovenský komunista JUDr. Gustáv Husák, CSc., který federalizaci prosazoval, avšak moravský návrh na územní uspořádání tří rovnoprávných subjektů: Čech, Moravy a Slezska, a Slovenska, předložený 4. 6. 1968, odmítl. Stejně učinilo i Národní shromáždění 16. 7. 1968.¹⁾

Společnost pro Moravu a Slezsko však svůj boj nevzdávala, a především prostřednictvím svého mluvčího PhDr. Boleslava Bárty, se snažila o získání co největší podpory v řadách promoravsky smýšlejících obyvatel. Po zamítnutí trojfederace ústředními orgány státu se v druhé polovině července 1968 sešli zástupci všech výborů Společnosti a následně i zástupci měst a obcí, aby schválili rezoluci požadující rovnoprávné postavení Moravy a Slezska v Československu a předložili požadavek uspořádání lidového referenda, které by vyslovilo souhlas obyvatel Moravy a Slezska s cílem Společnosti.²⁾

Vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa dne 21. 8. 1968, ale znamenal definitivní konec všech nadějí na nové postavení Moravy a Slezska v rámci republiky. Otázkou však zůstává, do jaké míry ovlivnil rozhodnutí představitelů Komunistické strany Československa, aby byl 27. 10. 1968 schválen ústavní zákon

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 197.

²⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 201.

číslo 143/1968 Sb.,¹⁾ o československé federaci, účinný od 1. 1. 1969, který upravoval státoprávní uspořádání Československé socialistické republiky na federativní stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků, čímž poslanci dali jasně najevo, že národnostní princip je pro ně prioritní. Moravané byli tehdy stále ještě považováni za moravské Čechy, což dokládá i schválení dalšího ústavního zákona, ze dne 27. 10. 1968, číslo 144/1968 Sb.,²⁾ o postavení národností v Československé socialistické republice, v němž jsou uvedeny všechny národnosti žijící na území tehdejšího Československa. Moravská národnost mezi nimi není. Tento zákon byl rovněž účinný od 1. 1. 1969 a v roce 1991 byl nahrazen Listinou základních práv a svobod.³⁾

¹⁾ viz příloha číslo 9

²⁾ viz příloha číslo 10

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 19.

2. Moravská současnost

2.1 Země, která je a není

Konec roku 1989 přinesl lidem v Československu svobodu, ale nebyla to jen dlouho očekávaná svoboda. Uprostřed Evropy se zrodil nový fenomén doby - Moravanství. Nejenže se znovu objevuje Morava jako země se svými symboly, kterými je zemská vlajka, znak a hymna, ale obyvatelé žijící na jejím území se stávají Moravany. Tito lidé už nemusí skrývat svou identitu a žít s nálepkou Čechů z Moravy. Nyní se již konečně mohou otevřeně přihlásit ke své rodné zemi, tradicím, kultuře, jazyku, národnosti, a přiznat, že nejsou Češi.

Ještě v listopadu 1989 v Brně vzniklo Moravské občanské hnutí. Dne 20. 1. 1990 je vyhlášena tzv. „Charta pro Moravu a Slezsko“, která mimo jiné žádala obnovení Moravy, Slezska a moravkoslezského sněmu, jako zákonodárního orgánu obou zemí. 1. 4. 1990 pak bylo založeno Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko, které ten den vyhlásilo tzv. „Moravkoslezskou deklaraci“, požadující samosprávné postavení Moravy a Slezska v rámci Československé federativní republiky, a dále obnovení zemského zřízení s vytvořením spolkové země Moravkoslezské, a konečně uznání Moravanů jako etnika s vlastní právní subjektivitou.¹⁾ Předsedou Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnosti pro Moravu a Slezsko byl zvolen dlouholetý člen Společnosti pro Moravu a Slezsko, Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc.

Odpovědí všem moravským aktivitám bylo vydání Usnesení Federálního shromáždění České a Slovenské federativní republiky, přijaté dne 9. 5. 1990,²⁾ které sice odsoudilo zrušení země Moravkoslezské od 1. 1. 1949, jako nespravedlivé a poplatné totalitní byrokraticko centralistické praxi, ale současně ponechalo tento akt v právní platnosti,³⁾ čímž naznačilo budoucí postavení Moravy v tomto státě.

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny země Koruny české v datech*. 1. vyd. Praha: Libri, 1998, s. 772 a 774.

²⁾ viz příloha číslo 11

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 19.

Moravských příznivců však přibývalo, a když se ve dnech 8. a 9. 6. 1990 uskutečnily první porevoluční volby, v nichž zvítězilo Občanské fórum a Verejnosť proti násiliu, nekorunovaným vítězem se stalo nadstranické Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko, které získalo téměř deset procent hlasů ve většině zákonodárných sborů České a Slovenské federativní republiky.¹⁾ Bylo to vítězství, s nímž nikdo nepočítal, a bylo nutné se s ním vypořádat.

Cílem Moravanů byla především obnova zemského zřízení, proto poslanci Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnosti pro Moravu a Slezsko, dne 21. 8. 1990, předložili předsednictvu České národní rady návrh zákona o zemském zřízení, o němž předpokládali, že by mohl být pro většinu poslanců přijatelný. K jejich překvapení však byl návrh zamítnut. A ani další návrhy zákonů předkládané moravskými zástupci v jednotlivých komorách Parlamentu České a Slovenské federativní republiky, nebyly nikdy akceptovány,²⁾ a to bez ohledu na veřejné mínění i vůli voličů projevenou při volbách. U nově zvolených zákonodárců tak převládl spíše pocit moci, než odpovědnosti za svá rozhodnutí. Demokracie se projevila naplno v celé své síle.

Příkladem stranického populismu se stává dne 9. 10. 1990 schválení zákona číslo 425/1990 Sb.,³⁾ o okresních úřadech, který s účinností od 24. 11. 1990 zrušil krajské stupně samosprávy a krajské národní výbory zřízené Komunistickou stranou Československa, což veřejnost, zvláště na Moravě, uvítala se zadostiučiněním, neboť se domnívala, že jde o dlouho slibovanou reformu územního členění České a Slovenské federativní republiky. Jen přední představitelé z řad moravských politiků předem upozorňovali, že ve skutečnosti je to krok namířený proti zájmům obyvatel Moravy,⁴⁾ poněvadž pouze ruší větší územněsprávní celky, které zůstanou v podobě malých

¹⁾ Svoboda, J. *O Moravě v letech 1989-1992*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 554.

²⁾ Drápela, J., Kačenka, F. *Parlamentní boje Moravanů o obnovu zemské samosprávy Moravy a Slezska v ČR*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 556-558.

³⁾ viz příloha číslo 12

⁴⁾ Balcárek, P. *Provolání k poslancům ČNR, zvolených v moravských krajích*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 492.

Dále viz Drápela, J., *Projev předsedy Moravsko-slezského Zemského výkonného výboru Československé strany socialistické Ing. Jiřího Drápely na plenárním zasedání Jm KNV dne 20. 11. 1990*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 498.

okresních úřadů, a tak vlastně nepřináší nic nového a už vůbec ne očekávané vytvoření zemského uspořádání státu.

Reakce přívrženců moravských práv na sebe nenechala dlouho čekat. Moravané přešli do opozice v podobě radikalismu. Ještě v prosinci roku 1990 se ustanovila Moravská národní strana hájící zájmy moravského národa,¹⁾ která v roce 1991 postupně přebírá aktivitu v prosazování moravských zájmů.

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 199.

2.2 „Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú“

Radikalizace Moravy se intenzívně projevuje od počátku roku 1991. Z programu Moravské národní strany se dovídáme o moravském národě a Moravské republice.¹⁾ Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko organizuje tzv. „kulaté moravské stoly“, které jsou vždy provázeny bouřlivými shromážděními a demonstracemi stoupenců moravských stran. Dne 11. 2. 1991 se koná „kulatý moravský stůl“, kde je navrženo vytvoření moravkoslezské ústavy, jejíž pracovní verze byla o měsíc později skutečně předložena.²⁾

Od 12. 11. 1990, kdy byl vytvořen přípravný výbor Moravkoslezského občanského parlamentu sdružující zástupce politických stran, hnutí, obcí, vědy a kultury, podporující zájmy Moravy a Slezska, se i tento subjekt aktivně domáhá práv Moravanů a Slezanů.³⁾ I to jsou momenty, které dne 3. 3. 1991 při sčítání lidu, domů a bytů vyvolaly u občanů, žijících nejen na Moravě, potřebu identifikovat se se svými skutečnými kořeny a na sčítacích arších, v kolonce národnost, přeškrtnout slovo „česká“ a místo něj napsat slovo „moravská“. To pražské úředníky z Federálního statistického úřadu natolik vyvedlo z míry, že si nebyli jistí, zda ve svých tabulkách vytvořit novou položku, do níž by bylo možné započítat tuto změnu. Tak se tedy stalo, že u některých občanů byla moravská národnost akceptována, u jiných zase ne. Co bylo rozhodujícím kritériem pro posouzení, jestli občan splňuje všechny předpoklady pro přiznání moravské národnosti nebo ne, vědí jen bývalí zaměstnanci Federálního statistického úřadu v Praze. Každopádně i přes uváděné „nepřekonatelné“ problémy byl výsledek sčítání lidu, domů a bytů ohromující. K moravské národnosti se přihlásilo 1.362.313 obyvatel České a Slovenské federativní republiky.⁴⁾

¹⁾ Výkonný výbor Moravské národní strany. *Program Moravské národní strany*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 502.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 200.

³⁾ Moravkoslezský občanský parlament. *Prohlášení Moravkoslezského občanského parlamentu ze dne 25. března 1991*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 2001-2005. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2006, s. 744.

⁴⁾ Skočovský, M. *Některé poznatky z předběžných výsledků sčítání lidu v roce 2001 v oblasti národnostních příslušností a náboženského vyznání*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 728.

Uvedený výsledek ještě více posílil vzrůstající počet členů Moravské národní strany v přesvědčení, že Morava má svůj vlastní svébytný národ. I proto je touto stranou dne 23. 3. 1991 pořádáno na Nové radnici v Brně historické kolokvium na téma: „Jaký národ žije na Moravě?“ Zastánci moravského národa zde tvrdě zaútočili na kulturní a vědecké pracovníky odmítající uznání existence takového národa, a současně je tím přinutili svolat na 16. 5. 1991 vědeckou konferenci na téma: „Morava v českém státě včera, dnes a zítra.“¹⁾ I zde bojovné argumenty zástupců Moravské národní strany doslova drtily odborníky různých vědeckých oborů, kterým nakonec nezbylo nic jiného než konstatovat, že Moravané mají svou pravdu, kterou jim nikdo nemůže vzít. Mezitím se na politické scéně schylovalo k tragédii, která pro Moravu znamenala ztrátu, z níž se dodnes nevzpamatovala.

Už počátkem roku 1990, těsně po získání svobody, se u některých politiků, kteří se dostali k moci, začíná projevat tendence upoutat na sebe pozornost. K posílení své moci používají osvědčené metody: „rozděl a panuj“. Názory obyčejných lidí je přitom nezajímají. Začíná to tzv. „bojem o pomlčku“ v názvu republiky.²⁾ Pokračuje to v přesvědčování dalších politiků o tom, že federace je přežitkem minulé doby, a že pro moderní evropský stát je třeba zvolit jinou vhodnější formu státního zřízení. Mluví se o národních republikách. S Moravou se pochopitelně nepočítá. I přesto jsou zástupci Moravanů občas přizváni k jednání o budoucím státoprávním uspořádání České a Slovenské federativní republiky. Dne 31. 5. 1991 se jedno z těchto jednání koná v Budmericích na Slovensku. Moravské politiky reprezentuje Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc., předseda Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnosti pro Moravu a Slezsko. Již od jeho zvolení do čela této strany je na tohoto představitele Moravy vyvíjen obrovský tlak, jak z řady vlastních spolustraníků, tak lidmi napříč celým politickým spektrem.³⁾ Morava opět stojí v cestě a je třeba ji zasáhnout přímo v jejím srdci. Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc., při svém odpoledním vystoupení v Budmericích za podivných okolností umírá. Záběry televizních kamer, které jeho smrt zachytily putují okamžitě do trezoru. Československá televize smí odvysílat pouze vyjádření prezidenta republiky Václava Havla. První pomoc nemůže být umírajícímu

¹⁾ Pernes, J. *Úvod ke konferenci*. In *Morava v českém státě včera, dnes a zítra*. Příspěvek k diskusi na téma: *Jaký národ žije na Moravě?* 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 1992, s. 3.

²⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 20.

³⁾ Dlúhá, M., Kládivo, A. *In memoriam. Doc. Dr. Boleslav Bárta, CSc. (* 14. 8. 1929 - † 31. 5. 1991)*. In *Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001*. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 572.

ihned poskytnuta. Údajně není lékař, ani potřebné vybavení, chybí vrtulník. Tělo zemřelého je na několik hodin odvezeno na neznámé místo.¹⁾

Zpráva o smrti Doc. PhDr. Boleslava Bárty, CSc. Zasáhla obyvatele Moravy zdrcujícím způsobem. Lidé zůstali v nevěřícím úžasu, smutku a hněvu. S přibývajícím časem je rovněž patrné, že „Velkého Moravana“ nemá kdo nahradit. Idea moravské země se tak stává druhořadou záležitostí.²⁾ Aktivitu přebírá Slovensko a hlavně dva muži, Vladimír Mečiar a Václav Klaus, kteří bez ohledu na názory odborníků i veřejnosti rozbíjí to, co jiní pracně budovali celá desetiletí. Naděje Moravy na podporu ze strany pěti milionů obyvatel Slovenska ztroskotala.³⁾ Zůstal jen zrazený moravský národ a samostatná Česká republika, která vznikla 1. 1. 1993.

¹⁾ Pecl, J. *Docent Bárta, bílý silván a moravanství*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 578.

²⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 249.

³⁾ Pecl, J. *Docent Bárta, bílý silván a moravanství*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 577.

2.3 Česko

Rok po vzniku České republiky, 1. 1. 1994, se její obyvatelé konečně dočkali. Česká televize zrušila svůj třetí vysílaný program s názvem ČT3 a jeho frekvenci uvolnila pro komerční účely. Dne 4. 2. 1994 tak mohla zahájit své vysílání první soukromá televizní stanice Nova.¹⁾ Od tohoto data začíná do běžných domácností, ale i do škol a úřadů proudit velké množství protichůdných informací, často pochybného původu, které mají jediný cíl: masovou manipulací deformovat společnost.²⁾ U nepřipravené veřejnosti v České republice to byl úkol o to snazší. Dětem jsou nabízeny vzory v podobě akčních hrdinů, ženám nekonečné romantické seriály a mužům sexuální scény. Přitom se pomalu vytrácí tradiční hodnoty a lidé jsou stále dokola deformováni zavádějícími informacemi, aby zapomněli na každodenní problémy a svou minulost.³⁾

A právě u obyvatel Moravy se degenerace televizních stanic projevila nejvíce. Zatímco Česká televize se skutečně chová jako pročeská, a to i ve svých českých studiích na Moravě, soukromá televize Nova a Premiéra, později přejmenovaná na Primu, zaujímají pragocentristický postoj, neboť za nimi stojí kromě zahraničního kapitálu i zástupci pražské politické scény.

Smutným příkladem mocenského vlivu je ředitel televize Nova, PhDr. Vladimír Železný, který v roce 1997 v jednom ze svých divácky oblíbených pořadů s názvem: „Volejte řediteli“, sdělil široké veřejnosti šokující zprávu, že Česká republika již není Českou republikou. K překvapení všech dále uvedl, že od nynějška se Česká republika bude nazývat Česko, už také proto, že je to podle jeho názoru daleko vhodnější název českého státu než ten, na němž se dohodli představitelé všech politických stran při tvorbě ústavy. Neuplynuly ani dva roky a PhDr. Vladimír Železný je v dubnu 1999 odvolán z funkce ředitele televize Nova.⁴⁾ Televizní diváci však pevně stojí na jeho straně a pomáhají mu ke vstupu do vrcholné politiky. A paradoxně to nejsou jen věrní fanoušci televize Nova, kdo přijal politické názory bývalého ředitele této televizní

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny země Koruny české v datech*. 1. vyd. Praha: Libri, 1998, s. 795.

²⁾ Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 126.

³⁾ Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 128.

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny země Koruny české v datech. Dodatky: říjen 1999-červen 2006*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, s. 26.

stanice. Dne 26. 11. 1999 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky doporučuje všem školám, aby užívaly jednoslovný název pro Českou republiku ve tvaru „Česko“.¹⁾ Televize Nova tím nepřímou rozhoduje o výuce dětí na školách. Češi souhlasí, Morava protestuje.²⁾ Důvodů k emocím je více než to na první pohled vypadá.

Není to jen „Česko“, které se v roce 1997 objevuje na veřejnosti. Na politické scéně se schyluje k novým bojům za rozdělení republiky. Každá z politických stran má svůj vlastní návrh a až na jeden jsou všechny pro Moravu likvidační. Moravské zájmy nemá kdo prosazovat a názory veřejnosti už dávno nikdo z politiků neposlouchá, což se ostatně stalo v naší demokracii zvykem. Snad i proto dospěla tehdejší politická reprezentace, po osmi letech budování demokratické společnosti, k přesvědčení, že totalitní dělení státu mělo svůj smysl a jako jediné řešení budoucího uspořádání státu zvolila návrat ke krajskému zřízení ve formě vyšších územněsprávních celků tvořených socialistickými okresy. Osud Moravy tím byl zpečetěn. Jedna z politických stran sice navrhovala spolkové uspořádání tří zemí, ale byli to poslanci Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa, kteří byli v opozici a současně na okraji politického spektra Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Další opoziční poslanci byli členové Komunistické strany Čech a Moravy, kteří trvali na obnovení krajů zrušených v roce 1990 s tím, že na Moravě by mohl vzniknout jeden kraj navíc, a to Středomoravský se sídlem v Olomouci. S tímto řešením souhlasila i opoziční Česká strana sociálně demokratická, nakonec ale podpořila vládní návrh čtrnácti krajů.³⁾ I část poslanců koalice z Občanské demokratické strany nesouhlasí a snaží se naopak prosadit krajů dvacet sedm.⁴⁾

Dne 3. 12. 1997 je přijat ústavní zákon číslo 347/1997 Sb.,⁵⁾ o vytvoření vyšších územních samosprávních celků, s účinností od 1. 1. 2000, který rozděluje Českou republiku do čtrnácti krajů, přičemž Morava je roztrhána do sedmi z nich, a to do kraje

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny zemí Koruny české v datech. Dodatky: říjen 1999-červen 2006*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, s. 10.

²⁾ *Ohlasy z tisku*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 2001-2005. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2006, s. 923-925, 948-950, 952-957, 959-960 a 964-967.

³⁾ Drápela, J., Kačenka, F. *Parlamentní boje Moravanů o obnovu zemské samosprávy Moravy a Slezska v ČR*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 560.

⁴⁾ Deník Právo 24. 10. 1997. *A jak to nakonec dopadlo! V roce 2000 vznikne v ČR 14 krajů*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 563.

⁵⁾ viz příloha číslo 13

Českokobudějovického (později Jihočeského), Jihlavského (později Vysočina), Pardubického, Brněnského (později Jihomoravského), Olomouckého, Zlínského a Ostravského (později Moravskoslezského). Dochází tím k devastaci tradičních vazeb mezi obyvateli moravských měst, jako jsou například Slavonice a Dačice s přímým spojením do blízké Jihlavy, jejichž občané budou muset jezdit na úřady do vzdálených Českých Budějovic, nebo lidé ze Svitav a Moravské Třebové s napojením na centrální Brno, jež nyní budou nuceni cestovat do pro ně cizích Pardubic. Není divu, že více jak 160 obcí, nejen na Moravě, ale i v Čechách, protestovalo proti svému zařazení do některého z nových krajů.¹⁾ Bohužel Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky veškeré připomínky a pozměňovací návrhy k ústavnímu zákonu zamítla.

Až 10. 6. 2004 byla zákonem číslo 387/2004 Sb.,²⁾ o změnách hranic krajů a o změně dalších zákonů, který nabyl účinnosti prakticky až 1. 1. 2005, provedena úprava hranic kraje Vysočina ve prospěch Jihomoravského kraje a stejně tak kraje Moravskoslezského vůči Olomouckému kraji, tedy těch nejméně bolestivých případů, podobně jako tomu bylo při projednávání schváleného vládního návrhu v roce 1997, kdy okres Hodonín byl původně zařazen do Zlínského kraje,³⁾ ale ve výsledné fázi byl vrácen do kraje Brněnského (dnešního Jihomoravského).

To všechno ale nic nemění na skutečnosti, že první den roku 2000 navždy zmizela z mapy Evropy jedna země, kdysi nazývaná Morava.⁴⁾ Byla však záhy nahrazena jinou zemí, kterou, jak už bylo na začátku této kapitoly řečeno, je samozřejmě Česko. Hromadné sdělovací prostředky pochopitelně s nadšením přejímají slovník hlavních představitelů státu, kteří o Česku hovoří jako o jedné zemi s jedním národem a jediným jazykem, přičemž vše co k této zemi náleží je ryze české. A jelikož jsou tyto informace šířeny pravidelně, opakovaně a intenzívně, celá veřejnost musí časem připustit, že je to pravda, zvláště pokud se to tvrdí mladým lidem a dětem. Přesně podle mediálního hesla: „Kdo neskáče, není Čech.“

¹⁾ Drápela, J., Kačenka, F. *Parlamentní boje Moravanů o obnovu zemské samosprávy Moravy a Slezska v ČR*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 562.

²⁾ viz příloha číslo 19

³⁾ Deník Právo 24. 10. 1997. *A jak to nakonec dopadlo! V roce 2000 vznikne v ČR 14 krajů*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 564.

⁴⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 21.

Výsledkem popisovaných společenských deformací v letech 1994 až 2000 je pak sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, kdy k moravské národnosti se přihlásilo už jen 373.294 obyvatel České republiky.¹⁾

¹⁾ Skočovský, M. *Některé poznatky z předběžných výsledků sčítání lidu v roce 2001 v oblasti národnostních příslušností a náboženského vyznání.* In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 728.

2.4 Evropská unie

Dne 1. 5. 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie bez Moravy, za to však s Moravany. Propagace národnostně jednotného Česka ze strany vrcholných politiků českého státu spočívající v tom, že se Češi začlení do rodiny evropských národů, z nichž se postupem času, díky globalizaci, stanou Evropané, sice v tu dobu u veřejnosti zapůsobila, ale jen na chvíli, neboť i někteří z těchto politiků později zjistili, že jednotnost je spíše problém než výhoda. Jedním z průvodních jevů unifikace je totiž i teritoriálnost, tedy odstraňování umělých bariér, jimiž jsou hranice jednotlivých států, a naopak tvorba a podpora rozvoje přirozených regionů na základě jejich historických, kulturních a národních tradic.

Prvními nositeli těchto tradic jsou tzv. „přeshraniční euroregiony,¹⁾ které na území Čech, Moravy a Slezska začaly vznikat těsně po odstranění zátarasů na státních hranicích. Již v roce 1991 vzniká euroregion Neisse-Nisa-Nysa, a poslední z celkového počtu třináct, euroregion Silva Nortica, vznikl v roce 2002.²⁾

Dalšími euroregiony, s nimiž se Česká republika dosud úplně nevypořádala, jsou územněsprávní jednotky, které okolní státy mají v podobě zemí, vojvodství nebo krajů. Vzhledem k tomu, že Česká republika má zřízeny pouze vyšší územní samosprávné celky, jež jsou pro euroregiony nepoužitelné, musela s tímto problémem počítat již v roce 1997 při vytváření ústavního zákona o vyšších územních samosprávných celcích. Proto dne 26. 10. 1998 vláda České republiky přijala Usnesení číslo 707,³⁾ kterým vymezuje územní statistické jednotky, tzv. NUTS z francouzského *La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*,⁴⁾ jimiž člení Českou republiku na: NUTS 1 – celé území České republiky, NUTS 2 – osm územněsprávních euroregionů, NUTS 3 – čtrnáct vyšších územních samosprávných celků – krajů, NUTS 4 – 77 okresů a NUTS 5 – obce. Euroregiony NUTS 2 byly ustanoveny převážně spojením NUTS 3 – krajů. Sedm krajů zřízených v roce 1997 na Moravě, bylo takto

¹⁾ Durník, E. *Euroregiony v České republice*. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2007, s. 5.

²⁾ Netolický, V. *Euroregiony – Úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, s. 26-44.

³⁾ viz příloha číslo 14

⁴⁾ Drápela, J., Kačenka, F. *Parlamentní boje Moravanů o obnovu zemské samosprávy Moravy a Slezska v ČR*. In *Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001*. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 562.

spojeno do pěti hybridních euroregionů označovaných jako Jihozápad (Jihočeský a Plzeňský kraj), Jihovýchod (kraj Vysočina a Jihomoravský kraj), Severovýchod (Liberecký, Královehradecký a Pardubický kraj), Střední Morava (Olomoucký a Zlínský kraj) a Ostravsko, později Moravskoslezsko (Ostravský, později Moravskoslezský kraj).¹⁾ Už na první pohled je zřejmé zrušení vytvoření euroregionů na území bývalé Moravy. V Evropské unii tak vidíme euroregion Střední Morava, aniž by bylo cokoli známo o jižní nebo severní Moravě. Místo toho se v Evropě excelentně vyjímá euroregion Moravskoslezsko.

Následným krokem ke zviditelnění těchto podivných euroregionů byl zánik okresů, ukončením platnosti zákona číslo 147/2000 Sb.,²⁾ o okresních úřadech, s účinností od 1. 1. 2003. Jedinou územněsprávní jednotkou v České republice se tak staly vyšší územní samosprávné celky – kraje, které tvoří základ uváděných euroregionů. I přes všechny tyto změny je však životaschopnost těchto uměle vytvořených celků v Evropské unii značně problematická.

Euroregiony v České republice jsou totiž dílem politických rozhodnutí bez jakýchkoliv znalostí daných území, a nikoliv výsledkem přirozeně vytvořených oblastí s vlastním historickým a kulturním vývojem, jako je tomu jinde v Evropě. Už vůbec nemůžeme hovořit o tom, že by obyvatelé žijící v těchto nesmyslných euroregionech něco spojovalo. Vždyť, co má například společné člověk z malého moravského města Jevíčka s člověkem bydlícím v České Lípě. Přitom oba společně žijí v euroregionu Severovýchod.

Zmíněný příklad spíše ukazuje na jiný, daleko závažnější problém, který je Evropa v současnosti nucena stále častěji řešit a v budoucnu to bude pravděpodobně ohrožovat přímo podstatu samotné evropské integrace, a to je demokraticky potlačovaný národnostní separatismus. V souvislosti s globalizací, která podobně jako Evropská unie sjednocuje a přitom paradoxně sebou přináší snahu lidí se nějakým způsobem odlišit, jsou tady tendence některých evropských národů, ale i národností, čelit odnárodnování v rámci Evropy, prosazováním svých práv na svébytnost a sebeurčení. Na začátku devadesátých let 20. století můžeme sledovat rozpad federací,

¹⁾ Cogan, R. *Krajské zřízení*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 80.

²⁾ viz příloha číslo 16

mezi něž patřily takové státy jako Svaz sovětských socialistických republik, Socialistická federativní republika Jugoslávie, nebo Česká a Slovenská federativní republika. V novém tisíciletí se situace poněkud komplikuje, neboť k tradičním národnostním sporům, které probíhají dlouhodobě, což jsou Irové ve Velké Británii, Turci a Řekové na Kypru a Baskové ve Španělsku, se nově přidávají Skotové ve Velké Británii, Valoni a Vlámové v Belgii, Albánci v Srbsku a v poslední době Abchazové a Oseti v Gruzii. Podobné signály můžeme však stále častěji zaznamenat například z Itálie. Není proto do budoucna vyloučeno, že i Češi jednou, díky své neuvážené politice vůči Moravanům, přijdou o Česko. Moravané sice ztratili svou zemi, ale ne víru, tu nosí hluboko ve svém srdci.

3. Moravská národnost a škola

3.1 Popis prováděného průzkumu

Tato část je věnována mimo jiné průzkumu v oblasti sociální pedagogiky na základních a středních školách, který je zaměřený na analýzu textů učebnic dějepisu a občanské výchovy používaných ve výuce těchto předmětů. Smyslem zkoumání by přitom mělo být odhalení vztahu mezi učební látkou a moravským cítěním žáků. Jinak řečeno, nakolik tyto učebnice obsahují text vztahující se k Moravě a jejím obyvatelům, jimiž by mohly oslovit především ty žáky, kteří jsou v rodině vychováváni v duchu moravských tradic. Z toho je zřejmé, že průzkum byl prováděn na školách ve východní části České republiky, tedy té části státu, kde dříve byla země nazývána Morava.

Cílem výzkumu je zjišťování, zda učebnice našich základních a středních škol obsahují učivo o Moravě, událostech, ke nimž došlo na Moravě a o významných osobnostech Moravy.

Výzkumný problém je definován takto: Může dnes výuka ve škole také přispět k utváření moravského národnostního vědomí a pocitu sounáležitosti k lidem žijícím na území bývalé Moravy?

Hypotéza je taková: Ne, protože současné učebnice se o Moravě zmiňují jen okrajově nebo vůbec ne. Otázka: Proč autoři učebnic nepovažují informace o Moravě za důležité?

Další hypotézou je pak: Ne, protože o událostech, ke kterým došlo na Moravě, nebo jinde v souvislosti s moravskými národnostními zájmy, jsou v učebnicích prezentovány jinak a zkresleně. Otázky: Proč jsou skutečnosti o Moravě zkreslovány? Co je důvodem, že jsou vydávány a popisovány jako české? Zda nejde o úmyslnou a cílenou cenzuru?

Poslední hypotéza je: Ne, protože hlavní moravští představitelé a osobnosti moravské národnosti jsou v učebnicích uváděni jako příslušníci jiných národů.

Otázky: Zda lidé, kteří se hlásili, nebo hlásí k moravské národnosti, jsou skutečně Češi, jak se tvrdí v učebnicích? Proč se v učebnicích nemluví o moravské národnosti?.

Pokud jde o Moravu a zmínky o ní v učebních textech, byly brány v potaz veškerá pojmenování Moravy jako celku, či názvu státního útvaru, země, území a podobně, jakož i označení něčeho moravského, například markrabě moravský nebo moravský zemský sněm a tak dále.

Důležitou součástí zkoumání bylo rovněž určení významných událostí v dějinách Moravy, jež tvořily jakousi osnovu celého zjišťování obsahu všech textů. Aby byl průzkum co nejucelenější, vybral jsem tyto události formou historického průřezu, přičemž jsem především čerpal ze své bakalářské práce, kterou jsem napsal v roce 1998 pod názvem: „Vývoj moravských zemských práv.“ Jde o úsek historie Moravy od vzniku Markrabství moravského po současnost. Záměrně byla vynechána Velká Morava, která se v souvislosti s Moravou vyskytuje téměř v každé odborné publikaci. V zájmu zkoumání však tentokrát bylo zjistit, co se o Moravě píše po zániku Velkomoravské říše, protože zničením tohoto státního útvaru nebyl ukončen vývoj Moravy jako takové, což jak předpokládám je všeobecně známá skutečnost.

3.2 Přehled stanovených kritérií pro průzkum

V jednotlivých učebnicích byly vyhledávány následující události:

1/ 1179 – spojení moravských přemyslovských údělů: Znojemského, Brněnského a Olomouckého. Znojemský údělník Konrád II. Ota získává již dříve vládu na Brněnsku, a když 27. 1. 1179 jeho vojsko pomohlo staronovému českému knížeti Bedřichovi dobít zpět Prahu a porazit českého knížete Soběslava II., získává i olomoucký úděl, z něhož prchá bratr sesazeného českého knížete Soběslava II., Václav. Morava tak byla po více jak sto letech opět sjednocena.¹⁾

2/ 1182 – vznik Markrabství moravského. Moc Konráda II. Oty na obnovené Moravě stále roste, a proto český kníže Bedřich odjíždí do německého Řezna pod ochranu římského císaře Fridricha I. Barbarossy, jenž vše vyřešil zřízením Markrabství moravského, které Konrádovi II. Otovi udělil v léno, čímž se Morava stala rovnoprávnou zemí, nezávislou na sousedních Čechách.²⁾

3/ 1197 – Markrabství moravské trvalou součástí českého státu. Dne 6. 12. 1197 je uzavřena mírová dohoda mezi bratry z rodu Přemyslovců: Přemyslem I. Otakarem, který se poté ujímá vlády jako český kníže a Vladislavem I. Jindřichem, jenž přijal titul markraběte moravského. Čechy a Morava měly nadále tvořit jeden celek se společným panovníkem.³⁾

4/ 1212 – Ve stejný den jako byla vydána „Zlatá bula sicilská“, tedy 26. 9. 1212, obdržel markrabě moravský Vladislav I. Jindřich, od římského císaře Fridricha II., listinu zvanou „Mocran et Mocran.“ Jde o dokument, jehož význam je dodnes nejasný a existuje několik sporných výkladů jeho obsahu. Lze však s jistotou konstatovat, že šlo minimálně o potvrzení zemské celistvosti Moravy.⁴⁾

¹⁾ Wihoda, M. *Vladislav Jindřich*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 2007, s. 57.

²⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 36.

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 7.

⁴⁾ Wihoda, M. *Vladislav Jindřich*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 2007, s. 145-148.

5/ 1410 – 1. 10. 1410 je hlasy pěti kurfiřtů ve Frankfurtu nad Mohanem zvolen novým římským císařem markrabě moravský Jošt, který se však své korunovace nedožil, neboť 18. 1. 1411 v Brně umírá. Navíc koncem roku 1410 je Jošt Moravský již třetím králem Svaté říše římské, protože tohoto titulu současně užívají další dva členové z rodu Lucemburků, a to jeho bratrance, český král Václav IV. a uherský král Zikmund.¹⁾

6/ 1420 – V Čechách rozpoutané husitské války tvrdě zasáhly Moravu. 1. 11. 1420 v bitvě u Vyšehradu, po boku markraběte moravského, českého a uherského krále a římského císaře Zikmunda Lucemburského, umírají přední představitelé Moravy. Vedle moravského zemského hejtmana Jindřicha z Kravař a Plumlova jsou mezi padlými i jiní významní moravští šlechtici, mimo jiné Jaroslav a Petr ze Šternberka a z Veselí, Vok z Holštejna, Dobeš Černoorský z Boskovic, Jiří Bítovský z Lichtenburka, Vilém Zajíc z Valdeka a ze Židlochovic, Hynek ze Šumvaldu a z Malenovic, a další. Husitství se tak stalo moravskou národní tragédií.²⁾

7/ 1469 – Dne 3. 5. 1469 na moravském zemském sněmu v katedrále svatého Václava v Olomouci byl českým králem a markrabětem moravským zvolen uherský král Matyáš I. Korvín. Morava tak měla v té době vlastního českého krále, neboť v Čechách byl stále ještě českým králem Jiří z Poděbrad.³⁾

8/ 1608 – Moravané uzavírají dohodu, tzv. obranný spolek, s Uhry a Rakušany na ochranu míru, doplněnou o konfедераční smlouvu na ochranu stavovských a náboženských svobod, což nakonec vedlo k tomu, že Morava se stává svrchovanou stavovskou zemí se samostatnou dvorskou kanceláří, apelačním soudem, zemským sněmem disponujícím mezinárodními právy a vlastní měnou. Nejvyšším moravským zemským hejtmanem byl zvolen Karel starší ze Žerotína a markrabětem moravským Matyáš II. Habsburský, jenž Moravanům potvrdil všechna jejich privilegia, zemská práva a svobody, včetně platnosti zemského zřízení Markrabství moravského,

¹⁾ Mezník, J. *Lucemburská Morava 1310-1423*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 301-302.

²⁾ Elbel, P. *Ve znamení draka a kříže, vláda Zikmunda Lucemburského na Moravě (1419-1423)*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 64.

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 10.

čímž se i prostí obyvatelé Moravy začínají pokládat za skutečné Moravany, kdy například i jazyk, kterým hovoří, nazývají jazykem moravským.¹⁾

9/ 1619 – Neutralita Moravy vyhlášena bývalým nejvyšším moravským zemským hejtmanem Karlem starším ze Žerotína a jeho pokusy o mírové řešení náboženských sporů, jako reakce na zahájené české stavovské povstání, přinutili radikální Čechy k násilnému obsazení Moravy stavovskými vojsky vedenými Matyášem z Thurnu, který krátce po smrti českého krále a římského císaře Matyáše II. Habsburského, vpadl na Moravu. Dne 23. 4. 1619 Thurnovy vojáci překročili česko-moravskou hranici a v noci z 2. na 3. 5. 1619 provedli v Brně převrat, jenž svrhl moravskou zemskou vládu v čele s moravským zemským hejtmanem Ladislavem z Lobkovic. Pro řízení země bylo ustaveno třicetičlenné direktorium, které Moravu připojilo k českému stavovskému povstání a její obyvatele zatáhlo do několik desítek let trvajících válečného konfliktu.²⁾

10/ 1848 – Revoluční rok v rakouské monarchii zasáhl i Markrabství moravské, jež obnovuje své úsilí o znovuzískání moravské autonomie, protestuje proti spojení Čech a Moravy, a požaduje vytvoření vlastní moravské ústavy. Proto bylo koncem května 1848 v Brně zahájeno jednání nového konstitučního moravského zemského sněmu, na němž se poslanci dohodli na vypracování moravské zemské ústavy, která by Moravě zaručovala postavení samostatné země v rámci celého Rakouska. Následně se zástupci Moravy počátkem června 1848 zúčastnili jednání Slovanského sjezdu v Praze, kde vzniká moravská hymna, autora Václava Hanky, „Moravo, Moravo!“ Dne 20. 9. 1848 je pak na zasedání moravského zemského sněmu v Brně konečně vytvořen návrh ústavy pro Markrabství moravské.³⁾

11/ 1871 – Rozpuštěním moravského zemského sněmu, v němž měli většinu centralističtí poslanci, získali po nových volbách, v moravském zemském sněmu, většinu federalisté a autonomisté, čímž se otevřel prostor na vytvoření nezávislého moravského zákonodárského sboru s možností samostatné správy Markrabství moravského. Veškerá jednání o změně ústavy, jak s Vídní, tak s Prahou, ale zkrachovala, a proto byl moravský zemský sněm opět rozpuštěn a v dalších volbách

¹⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 81-82.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 88.

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 14.

jej ovládli znovu centralisté. Zbylí moravští poslanci v čele s JUDr. Aloisem Pražákem přešli do pasivní opozice a zahájili tím politiku abstinence.¹⁾

12/ 1905 – Moravsko-německé vyrovnání uskutečněné přijetím kompromisní dohody, tzv. „moravského paktu“, jenž reformoval volební řád do moravského zemského sněmu.²⁾

13/ 1927 – Ustavení země Moravskoslezské vydáním tzv. „organizačního zákona“, který zcela ruší župní zřízení zavedené ústavou Československé republiky v roce 1920 a opětovně obnovil zemskou správu.³⁾

14/ 1949 – Účinností zákona číslo 280/1948 Sb., o krajském zřízení, se země Moravskoslezská ruší a zavádí se kraje. Morava jako země zaniká.⁴⁾

15/ 1991 – Při sčítání lidu, domů a bytů 3. 3. 1991 se 1.362.313 obyvatel České a Slovenské federativní republiky přihlásilo k moravské národnosti.⁵⁾

Dále byli vybráni významní Moravané, jimž je upírán jejich původ, národnost a příslušnost k moravské zemi, a kteří nějakým způsobem vynikli nejen na Moravě, ale často i v jiných zemích. Opět jsem vycházel z mé bakalářské práce, v níž jsou tyto osobnosti uvedeny.

1/ Konrád II. Ota

Narozen mezi lety 1136 až 1141 ve Znojmě.⁶⁾ Pocházel z rodu Přemyslovců. Jeho otec Konrád II. Znojemský byl údělným Přemyslovcem ve znojemském údělu, kde se také po jeho smrti ujímá vlády. Datum počátku jeho vládnutí je však nejistý,

¹⁾ Havlík, L. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: JOTA, 1993, s. 156-157.

²⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 17.

³⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 123.

⁴⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 19.

⁵⁾ Skočovský, M. *Některé poznatky z předběžných výsledků sčítání lidu v roce 2001 v oblasti národnostních příslušností a náboženského vyznání..* In *Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001*. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 728.

⁶⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Konrád_II._Ota

neboť jeho otec umírá 13. 12. 1150¹⁾ a Konrád II. Ota převzal vládu asi až v roce 1162²⁾ po svých bratrech. Zřejmě roku 1177 získal úplnou kontrolu i v brněnském údělu a v následujících letech se pokusil o připojení údělu olomouckého, a tím o obnovení Moravy.³⁾

Příležitost k tomu se naskytla již v následujícím roce 1178, kdy se český kníže Soběslav II. dostal do sporu o pražský trůn s bývalým českým knížetem Bedřichem a Konrád II. Ota se přidal na stranu staronového českého knížete Bedřicha, kterému 27. 1. 1179 pomohl se svým vojskem dobít zpět Prahu. Porážkou Soběslava II. byl přinucen k útěku i jeho bratr Václav z olomouckého údělu. Toto území tak připadlo za zásluhy Konrádu II. Otovi,⁴⁾ čímž se mu po 126 letech podařilo opět sjednotit Moravu.

Konrád II. Ota se fakticky stává vládcem na celé Moravě, což se českému knížeti Bedřichovi nezamlouvá, a proto formálním správcem Moravy ustanovuje svého nevlastního bratra Přemysla I. Otakara.⁵⁾ Moc Konráda II. Oty však stále roste, a když na sklonku léta 1182 vypukne vzpoura české šlechty proti knížeti Bedřichovi, je do Prahy povolán Konrád II. Ota, aby se stal novým českým knížetem. Ten po delším obléhání dobývá se svým vojskem Prahu a sesazený Bedřich prchá pod ochranu římského císaře Fridricha I. Barbarossy. Císař následně na sněmu, konaném ve dnech 26. až 29. 9. 1182 německém Řezně, rozhodl o vrácení vlády knížeti Bedřichovi, ale pouze v Čechách, zatímco Konrádu II. Otovi udělil v léno Moravu, kde zřídil Markrabství moravské, čímž se Morava stala rovnoprávnou zemí přímo podléhající pouze římskému císaři a nikoliv sousedním Čechám.⁶⁾

Tento stav však netrval dlouho, neboť český kníže Bedřich se nedokázal smířit se ztrátou vlády na Moravě a již v létě roku 1185 vpadla česká vojska, vedená Přemyslem I. Otakarem, na Moravu, kterou začala pustošit. Koncem listopadu 1185 se situace opakovala a moravský markrabě Konrád II. Ota postavil vojsko na obranu

¹⁾ Březina, K. *Stručné dějiny moravského markrabství*. 1. vyd. Brno, 1996, s. 26-27.

²⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Konrád_II._Ota

³⁾ Březina, K. *Stručné dějiny moravského markrabství*. 1. vyd. Brno, 1996, s. 27.

⁴⁾ Wihoda, M. *Vladislav Jindřich*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 2007, s. 56-57.

⁵⁾ Havlík, L. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: JOTA, 1993, s. 43.

⁶⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 30.

Moravy. 10. 12. 1185 došlo ke krvavé bitvě u Loděnic na Znojemsku, při níž padlo více vojáků než se čekalo, a snad i proto české vojsko po vítězném boji Moravu opustilo.¹⁾

Následující rok se moravský markrabě Konrád II. Ota vydává do Čech, kde v létě 1186 ve Starém Kníně, jižně od Prahy, uzavírá s českým knížetem Bedřichem kompromisní dohodu upevňující vnitřní integritu přemyslovského státu tak, že Čechy a Morava budou nadále tvořit jednotný celek pod vládou jediného panovníka. Morava přitom zůstala i nadále markrabstvím, avšak nikoliv pod svrchovaným panstvím římského císaře, nýbrž pod ochranou českého knížete.²⁾ To vše výměnou za nástupnická práva Konráda II. Oty na pražském trůně, i když přesný obsah celé dohody není samozřejmě znám.³⁾

K naplnění knínské dohody došlo dne 25. 3. 1189, kdy zemřel český kníže Bedřich a jeho nástupcem se stává moravský markrabě Konrád II. Ota, jenž krátce po převzetí vlády začíná svolávat různé sjezdy šlechty a prelátů. V létě roku 1189 na sjezdu v Sadské u Nymburka jsou vyhlášena „Statuta vévody Oty,“ tzv. „Konrádova statuta,“ což je nejstarší kodifikace obyčejového práva, zejména trestního, ale i uzákonění principu dědičného vlastnictví pozemků v českých zemích.⁴⁾

Nástupem Konráda II. Oty na český knížecí trůn dochází k návratu starých přemyslovských tradic a ke stabilizaci poměrů v celém knížectví.⁵⁾ Konrád II. Ota byl panovníkem rozhodným, ctižádostivým a vyžadoval podřízenost svých poddaných, které pevně ovládal. Rovněž se aktivně zapojil do zahraniční politiky, což se mu nakonec stalo osudným, když se svým vojskem podpořil nového římského císaře Jindřicha VI. v jeho tažení do Itálie, kde se při obléhání Neapole nakazil morem⁶⁾ a dne 9. 9. 1191 zde na tuto horečnatou nemoc umírá.⁷⁾

¹⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 37.

²⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 7.

³⁾ Wihoda, M. *Vladislav Jindřich*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 2007, s. 190.

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 31.

⁵⁾ Wihoda, M. *Vladislav Jindřich*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 2007, s. 67.

⁶⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 38.

⁷⁾ Březina, K. *Stručné dějiny moravského markrabství*. 1. vyd. Brno, 1996, s. 22.

2/ Vladislav I. Jindřich

Narozen asi v roce 1160 v Praze. Pocházel z rodu Přemyslovců a jeho otec Vladislav II. byl druhým českým králem.¹⁾ Do politického života vstupuje začátkem roku 1192. Po smrti českého knížete Konráda II. Oty, kterým svým nástupcem sice jmenoval Václava II., syna bývalého českého knížete Soběslava I., se však, díky zásahu pražského biskupa Jindřicha Břetislava a římského císaře Jindřicha VI., vlády v Praze zmocňuje Přemysl I. Otakar. Ten je starším bratrem Vladislava I. Jindřicha, jemuž přenechává na starosti Moravu, čímž se Vladislav I. Jindřich stává třetím moravským markrabětem.²⁾

Avšak ani jeden ze sourozenců se z nového postavení dlouho neradoval. Již na jaře roku 1193 se pražský biskup Jindřich Břetislav dohodl s římským císařem Jindřichem VI., že sesadí z trůnu českého knížete Přemysla I. Otakara a v létě téhož roku jeho vojska vítězí v bitvě u Zdic. Poražený Přemysl I. Otakar se uchyluje do Prahy, kde ještě dalších pět měsíců vzdoruje obléhání, ale koncem roku 1193 prchá z Čech.³⁾

Nový český kníže Jindřich Břetislav se v květnu 1194 vypravuje s vojskem na Moravu, a zde se mu vzdal i Vladislav I. Jindřich, jenž byl odveden do Prahy, aby tam v ústraní strávil následující čtyři roky.⁴⁾

Změna nastala začátkem roku 1197, když Přemysl I. Otakar znovu získal přízeň římského císaře Jindřicha VI. a v květnu 1197 se svým vojskem vtrhl do Čech. Sice neuspěl, ale těžce nemocný český kníže Jindřich Břetislav se už necítil bezpečně. Dal proto uvěznit Vladislava I. Jindřicha a sám se vypravil do Chebu, kde jej 15. 6. 1197 zastihla smrt.

Česká šlechta dne 22. 6. 1197 zvolila novým českým knížetem právě omilostněného Vladislava I. Jindřicha. Jeho panování trvalo necelých šest měsíců, přesto se během této krátké doby projevil jako umírněný, ale současně rozhodný vládce, jenž rozumí potřebám země, o kterých si velmi rychle dokázal utvořit přehled. A ještě

¹⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Vladislav_Jindřich

²⁾ Wihoda, M. *Vladislav Jindřich*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 2007, s. 191.

³⁾ Březina, K. *Stručné dějiny moravského markrabství*. 1. vyd. Brno, 1996, s. 22.

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 32.

jedna navýsost vzácná vlastnost se u něj projevila na sklonku jeho krátkého vladařského období, a to velkorysost. Když koncem roku 1197 vtrhlo do Čech vojsko vedené jeho bratrem Přemyslem I. Otakarem a rychle směřovalo na Prahu, vytáhl se svými vojáky naproti, aby mu mohl 6. 12. 1197 v noci před bitvou nabídnout dohodu, při níž vyměnil knížecí vládu za správu Markrabství moravského.¹⁾

Staronový moravský markrabě uplatňoval své panovnické schopnosti i na Moravě. Snažil se o vybudování markrabského dvora, který by Moravu reprezentoval. Zřídil markraběcí kancelář a zakládal kláštery. I když Vladislav I. Jindřich ne vynikl zahraničními a vojenskými činy, přesto se mu podařilo upevnit samosprávné postavení Markrabství moravského mající vlastní zemská privilegia, potvrzená mimo jiné i listinou zvanou „Mocran et Mocran“, která byla vydána 26. 9. 1212 římským císařem Fridrichem II., tedy ve stejný den jako českému knížeti Přemyslu I. Otakarovi „Zlatá bula sicilská.“ Uvedený dokument zaručuje Vladislavu I. Jindřichovi dědičná práva na titul markraběte moravského. Ten však umírá bez potomků.²⁾ Zemřel 12. 8. 1222 ve Znojmě.³⁾

3/ Jošt Moravský

Narozen pravděpodobně v Brně roku 1354.⁴⁾ Pocházel z rodu Lucemburků. Jeho otec moravský markrabě Jan Jindřich byl mladším bratrem českého krále a římského císaře Karla IV.⁵⁾ a právě otec Jan Jindřich učinil zásadní krok v životě syna Jošta Moravského, když 26. 3. 1371 vydal poslední ze svých tří testamentů, v němž určil, že jeho nástupcem a novým moravským markrabětem se stane právě Jošt.⁶⁾ 12. 11. 1375 Jan Jindřich zemřel a Jošt Moravský se ujal vlády na Moravě.

Bohužel ani přesná formulace testamentů Jana Jindřicha nezabránila pozdějším sporům o majetky v Markrabství moravském mezi Joštem a jeho dvěma bratry

¹⁾ Žemlička, J. *Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století..* 1. vyd. Praha: Panorama, 1986, s. 24-25.

²⁾ Čapka, F. *Morava.* 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 39-41.

³⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Vladislav_Jindřich

⁴⁾ Mezník, J. *Lucemburská Morava 1310-1423.* 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 168.

⁵⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jošt_Moravský

⁶⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech.* 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 46.

Prokopem a Janem Soběslavem.¹⁾ Po smrti jeho strýce, římského císaře Karla IV. v roce 1378, zde navíc zůstal „odkaz,“ který zavazoval pokračovat v úspěšné zahraniční politice, jenže to bylo pro změnu možné jen ve spolupráci se zbývajícími členy lucemburského rodu, bratry Václavem IV., Zikmundem a Janem Zhořeleckým. Celou situaci dále komplikovaly neurovnané církevní a papežské poměry v Evropě a rovněž slabá vláda nového českého krále a pozdějšího římského císaře Václava IV.²⁾

Přes všechny tyto těžkosti se Jošt Moravský všemi silami snažil o udržení rodové moci a majetku. Jeho vládu na Moravě lze rozdělit zhruba na tři hlavní období. První od roku 1375 do roku 1390 jako dobu mocenského vzestupu, pokračování ve správě své země a významného vlivu na politické poměry v Evropě. Druhé období od roku 1390 do roku 1405 poznamenané dynastickými spory Lucemburků, válkami markrabat na Moravě a rozpadem zeměpanského majetku. A třetí období od roku 1405 do roku 1411, kdy nakonec válkou zničená Morava je zmítána neklidem a mocensko-ekonomickým úpadkem.³⁾

A právě zde je nutné zdůraznit, že negativní průběh vlády Jošta Moravského nebyl zapříčiněn jeho osobnostními vlastnostmi, ale celkovými společenskými poměry v Evropě na přelomu 14. a 15. století, které pak ve svém důsledku vedly k husitským válkám.⁴⁾ Nejdříve to byl Joštův rozkol s olomouckou kapitulou a vyostření vztahu s církví v letech 1379 až 1380.⁵⁾ Poté následovaly vleklé války mezi bratry Joštem a Prokopem, jež s různě velkými přestávkami trvaly od roku 1381 až do roku 1405, kdy Prokop zemřel. K nim se v letech 1394 až 1405 navíc přidaly politické intriky Joštových bratranců Václava IV., Zikmunda a Jana Zhořeleckého,⁶⁾ což mělo 20. 8. 1400 za následek sesazení českého krále Václava IV. z trůnu římského císaře a dne

¹⁾ Mezník, J. *Lucemburská Morava 1310-1423*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 215.

²⁾ Mitáček, J. *Světla a stíny vlády moravských Lucemburků*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 48-49.

³⁾ Mezník, J. *Lucemburská Morava 1310-1423*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 211.

⁴⁾ Mitáček, J. *Světla a stíny vlády moravských Lucemburků*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 46.

⁵⁾ Mezník, J. *Lucemburská Morava 1310-1423*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 221.

⁶⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 48-52.

20. 9. 1410 zvolení uherského krále Zikmunda novým římským císařem,¹⁾ s následnou volbou dalšího římského císaře, jimž se stal 1. 10. 1410 Jošt Moravský. Došlo tak k tomu, že titul krále Svaté říše římské užívali současně tři panovníci, všichni Lucemburkové. Jošt Moravský se však své korunovace již nedožil. Dne 18. 1. 1411 v Brně zemřel.

A jaký tedy vlastně Jošt Moravský byl. O jeho osobním životě toho není moc známo, přesto se dá říci, že byl mimořádně vzdělaným člověkem s uměleckými sklony. Současně jej lze považovat za dobrého hospodáře, prozíravého finančníka a velmi schopného obchodníka.²⁾ V politice pak vynikal ctižádostivostí a vysokými ambicemi na získávání mocenského vlivu nejen na Moravě, ale i v okolních zemích, přičemž se projevoval jako obratný diplomat, zvláště pokud šlo o vytvoření jednotné, na zemském principu fungující, Moravy.³⁾

4/ Ctibor Tovačovský z Cimburka

Narozen okolo roku 1437 v Tovačově. Příslušník slavného moravského rodu pánů z Cimburka. Jeho otec Jan Tovačovský z Cimburka byl předním moravským šlechticem vyznávajícím učení Jana Husa,⁴⁾ který v době bezvládní na Moravě, od roku 1439 do roku 1453, získal velký politický vliv jako moravský zemský hejtman.⁵⁾ Tuto funkci zastával v letech 1437 až 1438 a 1440 až 1456.⁶⁾ Svého syna Ctibora už od dětství vodil na různá zasedání soudů a moravského zemského sněmu. Vzdělání mu poskytli husitští kněží v Kroměříži. Vychováván byl česky a latinu moc neovládal.⁷⁾

Svou životní dráhu politika, úspěšného válečníka a obratného diplomata, zahájil v roce 1464, kdy byl po smrti svého otce jmenován moravským zemským sudím.

¹⁾ Mezník, J. *Lucemburská Morava 1310-1423*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 276.

²⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 55-56.

³⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 1. Středověká Morava*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 103.

⁴⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 1. Středověká Morava*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 203.

⁵⁾ Janáček, J., Louda, J. *České erby*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1988, s. 57.

⁶⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 207.

⁷⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 1. Středověká Morava*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 104.

To již stál pevně na straně českého krále Jiřího z Poděbrad, neboť byl, stejně jako on, stoupencem husitství.¹⁾ Když se v roce 1467 rozpoutala válka o Moravu, postavil se do čela vojska, kterému velel syn českého krále Jiřího z Poděbrad, Viktorín,²⁾ kníže z Minstrberka, s nímž se mimo jiné vydal do Slezska, kde 11. 7. 1467 porazil katolické Slezany z Vratislavi v bitvě u Ptačkova.³⁾

Na Moravě pak bojoval proti vojskům uherského krále Matyáše I. Korvína, který dne 31. 3. 1468 vypověděl Jiřímu z Poděbrad válku.⁴⁾ Když si katolíci 3. 5. 1469 na moravském zemském sněmu v Olomouci volí českým králem a markrabětem moravským právě Matyáše I. Korvína,⁵⁾ Jiří z Poděbrad jmenuje moravským zemským hejtmanem husitu – Ctibora Tovačovského z Cimburka. Ten se počátkem roku 1471 vydává do Polska, kde jedná o přijetí Vladislava II. Jagellonského za českého krále, kterého pak osobně přivádí ke korunovaci do Prahy. Za to je Vladislavem II. Jagellonským jmenován kancléřem Koruny království českého, přičemž tuto funkci zastává jako první světská osoba v letech 1471 až 1479.⁶⁾

Jako kancléř si vede tak zdatně, že když spory mezi českým králem Matyášem I. Korvínem (korunován 28. 5. 1471) a českým králem Vladislavem II. Jagellonským (korunován 22. 8. 1471)⁷⁾ v roce 1475 vrcholí, zastupuje obě strany a dojednává rozdělení vlády mezi panovníky tak, že oba zůstávají českými králi, ale Vladislav II. Jagellonský bude vládnout v Čechách a Matyáš I. Korvín na Moravě, což bylo stvrzeno smlouvami o příměří vyhlášenými dne 7. 12. 1478 v Olomouci.

Rok po tomto úspěchu se Ctibor Tovačovský z Cimburka trvale usazuje na Moravě, kde se plně věnuje správě Markrabství moravského a jeho přičiněním je roku 1480 zavedena úřední jednací řeč česťina, kdy do moravských zemských desek byl vložen „zasedací pořádek“ moravského zemského sněmu se stanovením zásady, že zápisy mohou být prováděny pouze česky. V letech 1481 až 1490 pak Ctibor

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy*, díl 1. Středověká Morava. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 203.

²⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 66.

³⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Páni_z_Cimburka

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 65.

⁵⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 10.

⁶⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 1. Středověká Morava*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 203.

⁷⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 10.

Tovačovský z Cimburka sepisuje „moravskou ústavu“ pod názvem: „Paměť, obyčeje, řády, zvyklosti starodávné a práva Markrabství moravského,“ zpracovanou ve dvou knihách, z nichž jedna je kniha o moravském právu státním a druhá o soudním řízení, zemských deskách a právu soukromém. Celek se podle autora nazývá „Kniha Tovačovská.“¹⁾

Jako literát se Ctibor Tovačovský z Cimburka projevuje již v roce 1467 svým spisem: „Hádání pravdy a lži o kněžské zboží a panování jich,“ v němž vypovídá o politické atmosféře v zemi za krále Jiřího z Poděbrad. Pravda je zde alegorie církve kališnické, lež alegorie církve římské. Celé jednání se odehrává na moravském zemském soudě. Dílo je ovlivněno názorem autora na krále Jiřího z Poděbrad, u něhož obdivuje jeho morální integritu a charakterovou ryzost, jakož i celkovým nazíráním na vládu tohoto českého panovníka. Lze tak snadno zjistit, že Ctibor Tovačovský z Cimburka byl mimo jiné také horlivý ve své víře podobojí a přitom snášenlivý a mírný ve styku s lidmi jiného vyznání. Zemřel v Tovačově 26. 6. 1494.²⁾

5/ Matyáš I. Korvín

Narozen 23. 2. 1443 v Kluži v Sedmihradsku. Příslušník starého valašského rodu Hunyadiů, povýšeného do šlechtického stavu až na přelomu 14. a 15. století. Jeho otec Jan Hunyadi byl uherským zemským správcem³⁾ a slavným vojevůdcem v bojích proti osmanským Turkům, což se mu také v roce 1456 stalo osudným a krátce po vítězné bitvě, v níž se mu podařilo zachránit obležený Bělehrad, umírá.⁴⁾

Jeho syn Matyáš I. Korvín, i když nepocházel z královského rodu, těžil z věhlasu svého zemřelého otce a rovněž tak díky intrikám českého krále Ladislava Pohrobka, který nechává popravít jeho bratra Ladislava, je v roce 1458 zvolen uherským králem. Ani ne patnáctiletý Matyáš měl stabilizovat politickou a vojenskou situaci v Uhrách. A jelikož v té době byl již odhodlaným politikem a obratným diplomatem, dokázal

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 66-67.

²⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Páni_z_Cimburka

³⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Matyáš_Korvín

⁴⁾ Kalous, A. *Morava a Matyáš Korvín*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 100.

se s touto situací brzy vyrovnat. Dopomohlo mu k tomu jistě jeho vzdělání, kterého dostal v duchu italského humanismu. Získal tak rozsáhlé znalosti římských a řeckých dějin, ovládal nejen latinu a němčinu, ale i češtinu a chorvatštinu. Byl rovněž velkým milovníkem umění renesance.¹⁾

Do moravské historie vstupuje Matyáš I. Korvín v roce 1468, když 31. 3. 1468 vyhlásil válku Viktorínovi, knížeti Minstrberka, synovi českého krále Jiřího z Poděbrad a v květnu tohoto roku vpadl se svými vojsky na Moravu. Z počátku úspěšné tažení, během něhož v roce 1468 ovládl téměř celou Moravu, ukončilo v únoru 1469 jeho obklíčení vojsky Jiřího z Poděbrad u Vilémova v Železných horách. Z bezvýchodné situace jej zachránilo pouze vyjednávání s českým králem o příměří. Další mírové rozhovory pak mezi nimi pokračovaly v Olomouci, kde se však nepodařilo dosáhnout žádné dohody a válka tak nadále pokračovala. Matyáš I. Korvín byl navíc 3. 5. 1469, v katedrále svatého Václava v Olomouci zvolen katolickými pány za dalšího českého krále a markraběte moravského.²⁾

To vše vedlo k tomu, že syn Jiřího z Poděbrad, Viktorín, kníže z Minstrberka, se s českým vojskem vydal na pomoc městu Uherské Hradiště, ale po cestě byl 27. 7. 1469 ve Veselí nad Moravou zajat a odvezen do vězení v Trenčíně a poté do Visegrádu. Do čela českých vojsk se pak postavil druhý syn Jiřího z Poděbrad, Jindřich starší, kníže z Minstrberka, který 2. 11. 1469 porazil vojsko Matyáše I. Korvína u Uherského Brodu, a sám král Matyáš se tehdy zachránil jen díky tomu, že v přestrojení za sedláka uprchl do Uher.

Další rok se Matyáš I. Korvín znovu vrátil v čele vojska na Moravu a po celou dobu se úspěšně vyhýbal přímému střetu s Jiřím z Poděbrad, jenž nakonec 22. 3. 1471 zemřel. Tím se Matyášovi znovu podařilo získat vládu na Moravě a 28. 5. 1471 se dal v Jihlavě, papežským legátem Rovarellim, korunovat českým králem.³⁾ Jelikož se ale nepokusil ovládnout i Prahu, tak zde byl 22. 8. 1471, kališnickými pány, za dalšího českého krále korunován Vladislav II. Jagellonský. To znamenalo další vojenské

¹⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Matyáš_Korvín

²⁾ Kalous, A. *Morava a Matyáš Korvín*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 102 a 104.

³⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 65-66.

a politické konflikty na Moravě.¹⁾ Aby se situace na Moravě trochu uklidnila, zvolily si moravské stavy dne 27. 6. 1473 v Brně, za přítomnosti Matyáše I. Korvína, čtyřčlenné direktorium pro správu Markrabství moravského, kde dva direktori náleželi ke straně českého krále Vladislava II. Jagellonského (Jan z Pernštejna a Ctibor Tovačovský z Cimburka) a dva straně českého krále Matyáše I. Korvína (Jindřich z Lipé a Jindřich Jičínský z Boskovic). Současně se Moravané odmítli podřizovat stavovskému orgánu v Čechách a vyjádřili podporu zemské autonomii Markrabství moravského.

Vojenské akce pokračovaly ještě po celý následující rok 1474, kdy koncem tohoto roku bylo ve slezské Vratislavi uzavřeno příměří. Následovalo další vyjednávání mezi oběma stranami na českém zemském sněmu v Praze dne 12. 2. 1475 a na moravském zemském sněmu v Brně 25. 3. 1475, kde bylo dohodnuto rozdělení vlády v zemích Koruny království českého mezi oba panovníky tak, že Vladislav II. Jagellonský bude vládnout jako český král v Čechách a Matyáš I. Korvín také jako český král na Moravě.

Vše nakonec vyvrcholilo jednáním o podmínkách uzavřeného příměří, které se konalo ve dnech 25. až 28. 3. 1478 v Brně a vyhlášením smlouvy o příměří dne 7. 12. 1478 v Olomouci,²⁾ na základě dohody utvořené v Budíně 30. 9. 1478. Tato smlouva mimo jiné stanovila, že po smrti prvního z českých králů, jenž zemře bez dědiců, se stane panovníkem všech zemí Koruny království českého ten, který zajistí dědičnou vládu pro tyto země. Platnost smlouvy byla posléze potvrzena při osobním setkání Vladislava II. Jagellonského a Matyáše I. Korvína v Olomouci dne 21. 7. 1479.³⁾ Rovněž zde byly králem Matyášem potvrzena privilegia Markrabství moravského vydaná tímto panovníkem 9. 3. 1477 v Budíně, jež přiznávala Moravě statut suverénní země se všemi zemskými výsadami a právy. Zmíněná privilegia byly českým králem Matyášem I. Korvínem potvrzeny ještě v roce 1484.⁴⁾ Jeho poslední cesta na Moravu se pak uskutečnila roku 1486, aby se zde opět sešli oba čeští králové na společně

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 1. Středověká Morava*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 159.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 66.

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 10.

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 66.

schůzce v Jihlavě dne 10. 9. 1486 a projednali spolu některé další otázky týkající se majetkových poměrů na Moravě.¹⁾

Matyáš I. Korvín v této době však již více pozornosti opět věnoval tureckému nebezpečí, snažám o získání koruny římského císaře spojených s věčnými spory s rakouskými Habsburky a úsilí zabezpečit nástupnictví jeho nemanželskému synovi Janu Korvínovi. Když se v letech 1487 a 1488 u něj začala stále více projevovat nemoc (trpěl dnou), jeho aktivita, zvláště ve prospěch syna, značně zesílila. Vše mu ale nakonec dne 6. 4. 1490 ve Vídni překazila smrt.²⁾ Pro Moravu se tak naplnila olomoucká smlouva z roku 1478, neboť Matyáš I. Korvín zemřel jako první, aniž by se mu podařilo zajistit si svého nástupce. Tím došlo k opětovnému připojení Markrabství moravského ke Koruně království českého.³⁾

6/ Karel starší ze Žerotína

Narozen 15. 9. 1564 v Brandýse nad Orlicí. Příslušník starého šlechtického rodu Žerotínů.⁴⁾ Jeho otec Jan ze Žerotína byl zakladatelem náměšťské větve rodu na západní Moravě, po jehož smrti v roce 1583 Karel starší ze Žerotína získal otcovy statky Rosice a Brandýs nad Orlicí,⁵⁾ kde byl od dětství vychováván v českobratrské víře. Vystudoval proto bratrskou akademii v Ivančicích a později byl poslán do evangelických škol ve Štrasburku a Basileji. Zde v letech 1578 až 1587 zahájil evropskou studijní cestu⁶⁾ po Německu, Švýcarsku, Francii, Anglii, Nizozemí a Itálii, kde navázal četné přátelské vztahy s mnoha vzdělanci tehdejší doby.⁷⁾

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 1. Středověká Morava*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, s. 164.

²⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Matyáš_Korvín

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 10.

⁴⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_starší_ze_Žerotína

⁵⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 82-83.

⁶⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_starší_ze_Žerotína

⁷⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 83.

Na Moravu se vrátil s rozsáhlými znalostmi, zejména v oblasti práva, teologie a jazyků, kdy ovládal latinu, němčinu, francouzštinu a italštinu.¹⁾ Roku 1591 se snažil prosadit jako bojovník za práva francouzských hugenotů, když se vydal do Francie na pomoc králi Jindřichovi IV. Navarrskému v boji proti Španělům. Zde však těžce onemocněl a musel se vrátit na Moravu. V roce 1594 se pak ještě účastnil neúspěšného tažení do Uher proti Turkům. Raději proto za přispění svého strýce Bedřicha ze Žerotína na Židlochovicích, moravského zemského hejtmana, získal členství v moravském zemském soudu.²⁾

Brzy se začal projevovat jako vůdce moravské evangelické opozice, a tak byl roku 1499 proti němu zahájen zinscenovaný proces, který jej měl navždy umlčet. Karel starší ze Žerotína na svou obranu plně využil svého právního vzdělání, čímž se celý proces značně protáhl, a i když Karel starší ze Žerotína byl nakonec křivého obvinění zproštěn, zahořkl a stáhl se do ústraní.³⁾ odmítl dokonce veřejně vystoupit proti vpádu vojsk sedmihradského knížete Štěpána Bočkaje na Moravu v roce 1605, za což si vysloužil kritiku ze strany Jiřího z Hodic, tehdejšího zástupce moravských evangelíků. Jeho odpovědí roku 1606 byl rozsáhlý dopis nazvaný: „Apologia. neb. Obrany ode mne Karla staršího ze Žerotína ku panu Jiříkovi z Hodic,“ v němž vyjadřuje své tehdejší názory a postoje k situaci v Markrabství moravském.

Do politiky se znovu aktivně zapojil až koncem roku 1607, kdy se na jeho zámku v Rosicích konala konspirativní schůzka stavovských zástupců Moravy, Uher a Rakouska, která vedla počátkem roku 1608 ke vzpouře proti moravskému zemskému hejtmanovi Ladislavu Berkovi z Dubé⁴⁾ a ke svolání moravského zemského sněmu do Ivančic, na němž byla dne 19. 4. 1608 uzavřena dohoda mezi uherským králem Matyášem II. Habsburským, Uhry, Rakušany a Moravany, na ochranu míru s Bočajem a Turky, doplněná o konfедераční smlouvu na ochranu stavovských a náboženských svobod.⁵⁾ Karel starší ze Žerotína byl jmenován do výboru pro jednání s jinými zeměmi,

¹⁾ Knoz, T. *Nevládce Moravy Karel starší ze Žerotína*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 128.

²⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 83.

³⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 83.

⁴⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 85.

⁵⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 83-84.

určeného k vedení zahraniční politiky Moravy,¹⁾ a proto dne 26. 5. 1608 na českém zemském sněmu v Praze vyzval Čechy, aby se připojili ke konfederaci. Ti ale odmítli.

Poté, co byla dne 16. 7. 1608 na moravském zemském sněmu v Olomouci schválena tzv. „Libeňská smlouva“ z 25. 6. 1608, která potvrzovala svrchovanost a nezávislost Markrabství moravského, nejvyšším moravským zemským hejtmanem byl zvolen Karel starší ze Žerotína.²⁾ Jeho hejtmanství se dá rozdělit na dvě období. První v letech 1608 až 1611, kdy se jednalo téměř o vládu místokrále ve stavovskými a nábožensky svobodné zemi, přičemž garantem těchto práv byla právě osobnost Karla staršího ze Žerotína. Druhé v letech 1612 až 1615, kdy se Matyáš II. Habsburský stal českým králem a Morava byla znovu trvale připojena ke Koruně království českého. Opět nastala doba intrik, nepřátelství a útoků ze strany katolíků vůči postojům Karla staršího ze Žerotína, který v roce 1614 rezignoval na všechny své politické funkce a již podruhé odešel do ústraní.³⁾

Přišel však rok 1618 a v Čechách 23. 5. 1618 vypuklo stavovské povstání proti nově zvolenému českému králi Ferdinandu II. Habsburskému. Karel starší ze Žerotína se ihned rozhodl osobně navštívit římského císaře Matyáše II. Habsburského ve Vídni, kam dorazil 17. 6. 1618. Výsledek svého jednání pak tlumočil dne 25. 6. 1618 na moravském zemském sněmu v Olomouci, kde zaujal prohabsburské stanovisko, odmítl se připojit k povstání českých stavů, vyhlásil Markrabství moravské za neutrální a nabídl mírové řešení sporů. Účastníci moravského zemského sněmu se přidali na stranu Karla staršího ze Žerotína, kterého vyslali společně s kardinálem Františkem z Ditrichštejna a Karlem z Lichtenštejna do Vídně vyjednávat.⁴⁾ Byli však císařem odmítnuti.

Tlak Čechů na Karla staršího ze Žerotína zesílil, neboť to považovali za zradu celého jejich povstání. Byl postupně vyzýván Čechy, pak i evangelickými Rakušany a nakonec i radikálními Moravany, aby se připojil k povstání. Poslední pokus, jak získat mírovou cestou strategicky významnou Moravu k ovládnutí Vídně, nastal 13. 12. 1618

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 87.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 84.

³⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 89-90.

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 87.

na moravském zemském sněmu v Brně. Zde však Karel starší ze Žerotína dokázal svými argumenty o celkové nepřipravenosti evangelických stavů na boj, jenž by za současné neutěšené situace v okolních zemích vedl pouze k neúspěchu a znamenal by jejich záhubu, opět přesvědčil zástupce Moravanů o nutnosti zachovat věrnost římskému císaři Matyášovi II. Habsburskému.

Bylo jasné, že Karel starší ze Žerotína musí být odstraněn. Příležitost se naskytla již v březnu 1619, neboť umírá římský císař Matyáš II. Habsburský, čemuž je Karel starší ze Žerotína ve Vídni přítomen, a v dubnu 1619 vpadlo české stavovské vojsko vedené Matyášem z Thurnu na Moravu, kde v Brně v noci z 2. na 3. 5. 1619 provedlo převrat, kterým byla svržena moravská zemská vláda. Karlu staršímu ze Žerotína se dostalo od českých stavů a moravských radikálů tvrdých urážek, při nichž jej postihl záchvat, jenž ho upoutal na lůžko. K řízení Markrabství moravského bylo, dne 4. 5. 1619 na moravském zemském sněmu v Brně, ustaveno třicetičlenné direktorium, které Karlu staršímu ze Žerotína nařídilo domácí vězení. Zanedlouho jej však propustilo s tím, že ho koncem měsíce června 1619 vyslalo do Vídně vyjednávat o míru. Římský císař Ferdinand II. Habsburský byl však neústupný.¹⁾

4. 2. 1620 byl pro změnu neústupný Karel starší ze Žerotína, který jako jediný ze zástupců moravských evangelíků odmítl vzdát hold novému markraběti moravskému Fridrichu Falckému, což mu bylo prominuto, protože v té době byl již moravským zemským hejtmanem Ladislav Velen ze Žerotína, vůdce stavovského povstání na Moravě a bratranec Karla staršího ze Žerotína. Aniž by mezi bratrance byla uzavřena nějaká dohoda, tak koncem listopadu 1620, několik dnů po osudné porážce českého stavovského povstání v bitvě na Bílé hoře, se na zámku Karla staršího ze Žerotína v Rosicích sešli moravští stavové, kteří se dohodli na smírném jednání s římským císařem Ferdinandem II. Habsburským. Mírové řešení však bylo ve Vídni odmítnuto.²⁾

Karel starší ze Žerotína se pak dále účastní například válečné porady kardinála Františka z Ditrichštejna a velitele císařských vojsk Albrechta z Valdštejna koncem července 1621 v Brně, nebo vynesení rozsudku nad moravskými povstanci 3. 11. 1622

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 92-94.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 89-90.

na brněnské radnici, kdy na jeho přímluvu a přímluvu kardinála Františka z Ditrichštejna byly tresty smrti, římským císařem Ferdinandem II. Habsburským, změněny na dlouholeté tresty vězení na Špilberku, takže kardinál mohl 19. 11. 1622 vydat odsouzeným tzv. „generální pardon.“

V té době se Karel starší ze Žerotína plně věnuje pomoci nekatolíkům, zejména z řad Jednoty bratrské, proti rekatolizaci Moravy zahájené počátkem roku 1622. Na svých panstvích poskytuje ochranu bratrským kněžím až do konce roku 1625, kdy byl kardinálem Františkem z Ditrichštejna vydán patent nařizující nekatolickým kněžím, pod trestem smrti, opustit Moravu.¹⁾

Po vydání „Obnoveného zřízení zemského Markrabství moravského“ 10. 5. 1628 a jeho vyhlášení dne 1. 7. 1628 na moravském zemském sněmu ve Znojmě²⁾ se i Karel starší ze Žerotína rozhoduje zda zůstat, nebo odejít společně se zbývajícými evangelíky do exilu, a to i když má od římského císaře Ferdinanda II. Habsburského osobní výjimku, že může zůstat na svých panstvích. V roce 1629 nakonec přece jen odchází do emigrace, a to do slezské Vratislavi. Císař mu i tak dodatečně uděluje privilegium vracet se volně z emigrace na Moravu nebo do Čech, čehož Karel starší ze Žerotína občas využíval. Když se však ukázalo, že rekatolizace postupuje i do Slezska, vrátil se v říjnu 1633 na Moravu, kde záhy onemocněl a 9. 10. 1636 na svém zámku v Přerově zemřel.³⁾ Doviřila se tak životní cesta muže, jenž byl nekorunovaným vládcem Moravy, aniž si to možná přál. S osudem této země měl totiž mnohem více společného, než si dokázal připustit a stálo jej to nejen veškeré úsilí a prostředky, ale i nadání a víru, a nakonec i život.⁴⁾

7/ Jan Amos Komenský

Narozen 28. 3. 1592 pravděpodobně v Nivnici na jihovýchodní Moravě. Pocházel z rodu Segešů, původem z Uher, jejichž jedna větev se po příchodu na Moravu

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 100-102.

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 96.

³⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_starší_ze_Žerotína

⁴⁾ Knoz, T. *Nevládce Moravy Karel starší ze Žerotína*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 114-116.

začala psát po obci Komňa, kde se usadila.¹⁾ Janův otec Martin Komenský byl měšťanem v Uherském Brodě, ale v roce 1604 umírá i se svou manželkou a Jan je sirotkem, kterého se ujala jeho tetička žijící ve Strážnici. Zde začal Jan Amos Komenský navštěvovat bratrskou školu,²⁾ avšak roku 1605 do Strážnice vtrhly vojenské oddíly Štěpána Bočkaje a město vypálily. Proto odešel do Nivnice ke svým poručíkům, kteří jej poté, co se Markrabství moravské stává v roce 1608 nábožensky tolerantní svrchovanou stavovskou zemí, vyslali studovat na bratrskou latinskou školu v Přerově.³⁾

Ještě ve Strážnici se Jan Amos Komenský seznámil s tehdy již významnou osobností Markrabství moravského, Karlem starším ze Žerotína, jenž mu posléze zaplatil zahraniční studia a cesty, a za to pro něj Jan Amos Komenský pak sepisoval historii rodu pánů ze Žerotína. Rukopis se ale nedochoval.⁴⁾

Po připojení Moravy zpět ke Koruně království českého v roce 1611, odešel Jan Amos Komenský na evangelickou univerzitu do německého Herbornu, kde studoval do roku 1613. Následně odjíždí na návštěvu Amsterdamu, odkud ještě v roce 1613 jde studovat další evangelickou univerzitu, tentokrát v německém Heidelbergu. Zde pobýval jen do roku 1614, potom se přes Norimberk a Prahu vrátil do Přerova. V Přerově působil jako učitel na bratrské škole, do níž před lety chodil jako žák. Přitom sbírá materiál na svou encyklopedii nazvanou: „Divadlo veškerenstva věcí“ a slovník s názvem: „Poklad jazyka českého.“ Ani jedno však nedokončil.

V roce 1616 se během bratrského setkání v Žeravicích stal knězem Jednoty bratrské a byl vyslán na německou bratrskou školu do Fulneku, aby tam působil jako rektor bratrského sboru a učitel místní školy.⁵⁾ Zde jej v roce 1618 zastihl počátek českého stavovského povstání. A jelikož byl Jan Amos Komenský blízkým přítelem Karla staršího ze Žerotína, ještě z dob svých studií v Přerově v letech 1608 až 1611, podporoval také názory a postoje tohoto umírněného Moravana. Svě nejen politické

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 76.

²⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komenský

³⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 76.

⁴⁾ Knoz, T. *Nevládce Moravy Karel starší ze Žerotína*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 119.

⁵⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komenský

názory na tehdejší situaci na Moravě Jan Amos Komenský vyjádřil v roce 1619 ve spise: „Listové do nebe.“ To již české stavovské povstání pohltilo i Moravu.¹⁾

Po porážce českého stavovského povstání v bitvě na Bílé hoře v roce 1620, vtrhly císařská vojska do Fulneku, který zpustošily. Jan Amos Komenský je opět, tak jako v roce 1605 při vpádu Bočkajovců do Strážnice, nucen uprchnout a další dva roky se skrývat na různých místech severní Moravy, nejspíše v okolí některého ze žerotínských panství, jako byly například Velké Losiny. Ovlivněn všemi těmito tragickými událostmi sepsal filosofické spisy: „Truchlivý“ a „Hlubina bezpečnosti.“²⁾

Roku 1623 získal útočiště a pomoc u svého přítele Karla staršího ze Žerotína v Brandýse nad Orlicí, kde sepsal jedno ze svých velkých děl: „Labyrint světa a ráj srdce,“ které svému ochránci také věnoval.³⁾ V roce 1625 byl však kardinálem Františkem z Ditrichštejna vydán patent nařizující nekatolickým kněžím, pod trestem smrti, opustit Markrabství moravské a Jan Amos Komenský z panství Karla staršího ze Žerotína odchází, aby jej nedostal do ještě vážnějších problémů, než měl doposud s tajnou pomocí členům Jednoty bratrské.⁴⁾

V letech 1625 až 1626 se Jan Amos Komenský stal jedním z hlavních představitelů Jednoty bratrské a vykonává v této době mnoho důležitých misí, jejichž cílem je najít pro bratry nové zázemí v okolních zemích. Současně se sám od roku 1626 střídavě ukrývá na tvrzi Jiřího Sádovského ze Sloupna v Bílé Třemešné u Dvora Králové nad Labem a na zámku Václava Záruby z Hustiřan v Horní Branné ve východních Čechách. Když je ale 31. 7. 1627 římským císařem Ferdinandem II. Habsburským vydán zvláštní patent, který nařizoval nekatolíkům, buď přestoupit na katolickou víru, nebo se do půl roku vystěhovat ze země, rozhodl se Jan Amos Komenský pro emigraci do polského Lešna, kam také v únoru 1628 odešel. Účastnil se ještě záchraně tiskárny Jednoty bratrské na tvrzi Karla staršího ze Žerotína v Kralicích nad Oslavou, kterou převezl sebou do Lešna a dále měl rovněž podíl

¹⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 76-77.

²⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komenský

³⁾ Knoz, T. *Nevládce Moravy Karel starší ze Žerotína*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 112-113.

⁴⁾ Válka, J. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, s. 76-77.

na pomoci Karlovi staršímu ze Žerotína, když tento šlechtic v roce 1629 převážel svou knihovnu ze zámku v Náměšti nad Oslavou do slezské Vratislavi.

V polské emigraci Jan Amos Komenský zpočátku věřil, že se vrátí zpět na rodnou Moravu, ale s přibývajícím časem postupně naději ztrácel a po skončení třicetileté války a uzavření Vestfálského míru roku 1648, již věděl, že je to definitivní konec jakékoliv možnosti návratu. Poslední období svého života strávil v holandském Amsterdamu, kde 15. 11. 1670 zemřel.¹⁾ Jan Amos Komenský sice získal svůj věhlas až později, kdy se stal, zejména svým humanismem, filozofickým myšlením a pedagogickými přístupy, evropsky uznávanou osobností, je to však stále ten moravský kněz Jednoty bratrské, který přes všechny životní úskalí ve svém srdci zůstal Moravanem. A i když se významně nezasloužil o rozvoj Moravy, je nedílnou součástí této země.

8/ JUDr. Alois Pražák

Narozen 21. 2. 1820 v Uherském Hradišti. Pocházel ze zámožné měšťanské rodiny, která svůj původ odvozovala od předka jménem Srbský, jenž přišel do Prahy z Chorvatska. Od té doby se členové jejich rodu nazývali Pražáky. Jeho otec Augustin Pražák se do Uherského Hradiště přistěhoval z Tábora a byl to německy mluvící Čech. I proto Alois Pražák navštěvoval v Uherském Hradišti německou školu a v deseti letech odešel studovat na piaristické gymnázium do Kroměříže. V roce 1836 započal studium filozofie v Brně, kde poprvé přišel do styku s moravskými vlastenci, kteří na něho silně zapůsobili. Roku 1838 byl zapsán ke studiu práv na univerzitu v Olomouci a zde pokračuje jeho zájem o moravské vlastenectví. Mimo jiné si prohlubuje znalosti českého jazyka, jímž uměl od dětství pouze hovořit. Svá studia ukončil v roce 1842 a roku 1844 získal titul doktora práv. Poté nastoupil advokátní praxi v Brně a až v roce 1848 si v Brně otevřel vlastní advokátní kancelář.

To již Moravu v březnu 1848 zasáhla revoluce a JUDr. Alois Pražák byl zvolen poslancem do nově utvořeného moravského zemského sněmu, v němž se ihned aktivně

¹⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komenský

zapojil do boje za práva Markrabství moravského. Známa je jeho řeč pro obeslání voleb do německého frankfurtského sněmu a zvláště vystoupení ze dne 14. 4. 1848 za Moravský klub poslanců, proti spojení Čech s Moravou, včetně sloučení jejich zemských sněmů, v jeden celek¹⁾ JUDr. Alois Pražák tehdy ve svém projevu naopak vyslovil požadavek autonomie Markrabství moravského, neboť tato země byla, dle jeho slov, vždy nezávislou na Čechách a jejich spojením by došlo k porušení moravské ústavy a samostatnosti této země.²⁾ Stanovisko JUDr. Aloise Pražáka tenkrát podpořila valná většina moravských poslanců (72 hlasovalo pro, 6 proti) s přáním vytvořit vlastní moravskou ústavu. Politická orientace JUDr. Aloise Pražáka byla natolik pomoravská, že když se ve dnech 2. až 12. 6. 1848 konal Slovanský sjezd v Praze, odmítl se jej zúčastnit. Místo toho se na zasedání moravského zemského sněmu v Brně 9. 6. 1848 aktivně podílel na zrušení roboty v Markrabství moravském, k čemuž také díky jeho schopnostem vyjednávat, došlo 1. 7. 1848. To už byl JUDr. Alois Pražák natolik známou politickou osobností, že byl zvolen moravským poslancem i do rakouského říšského sněmu ve Vídni, přeloženého dne 22. 11. 1848 do Kroměříže. V tomto setrval až do jeho rozpuštění 7. 3. 1849, poté se vrátil do Brna ke své advokátní praxi.

V Brně společně s některými dalšími bývalými poslanci pak přeměnil tzv. „Jednotu moravskou“ na „Národní jednotu svatých Cyrila a Metoděje“ (pozdější „Matici moravskou“) a stál u zrodu „Besedy“ (pozdějšího „Filharmonického spolku Besedy české“). Rovněž často navštěvoval „Politický spolek brněnský.“³⁾

Dne 26. 2. 1861 byla vydána oktrojovaná ústava Rakouské říše nesoucí název Schmerlingova, podle státního ministra Antona von Schmerlinga, která opět zavedla zemská zřízení jednotlivých zemí s volebními řády do zemských sněmů.⁴⁾ Na základě této ústavy se 18. a 20. 3. 1861 konaly volby do obnoveného moravského zemského sněmu, do něhož byl za moravskou „Národní stranu,“ která vznikla počátkem šedesátých let 19. století v Brně, opět zvolen i JUDr. Alois Pražák. Již na prvním zasedání moravského zemského sněmu podal, jako vůdce moravské „Národní strany,“ dne 9. 4. 1861 tzv. „ohrazení,“ v němž byla zdůrazněna příslušnost Markrabství

¹⁾ Vykoupil, L. *Vládcové Moravy – Alois Pražák*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 166-168.

²⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 106-107.

³⁾ Vykoupil, L. *Vládcové Moravy – Alois Pražák*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 168-169.

⁴⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 16.

moravského ke Koruně království českého, současně byl ale vysloven požadavek na samostatnost a autonomii Markrabství moravského. 29. 4. 1861 bylo zahájeno rovněž jednání rakouské říšské rady ve Vídni, kde JUDr. Alois Pražák zasedl jako zástupce moravského zemského sněmu.¹⁾

Dne 25. 6. 1863 čeští poslanci opustili rakouskou říšskou radu a zahájili politiku tzv. pasivní rezistence, zatímco moravští poslanci, včetně JUDr. Aloise Pražáka, v rakouské říšské radě setrvali, avšak jen do prosince roku 1864, kdy rovněž odešli. JUDr. Alois Pražák v době politiky pasivní rezistence v rakouské říšské radě omezoval i svou činnost v moravském zemském sněmu.²⁾ 12. 6. 1867 došlo k rozdělení Rakouské říše, k tzv. rakousko-uherskému vyrovnání, což bylo potvrzeno novou ústavou nazývanou prosincová, ze dne 21. 12. 1867.³⁾ Reakce moravského zemského sněmu přišla 25. 8. 1868, kdy podobně jako poslanci českého zemského sněmu, vydali i moravští poslanci svou „Deklaraci“, sepsanou JUDr. Aloisem Pražákem, v níž byl odmítnut dualismus jako forma federalizace Rakouské říše a Markrabství moravské bylo prohlášeno za součást Koruny království českého, ovšem s důrazem na jeho samostatné státoprávní postavení. O měsíc později moravský zemský sněm přistoupil na podmínky prosincové ústavy s tím, že Markrabství moravské prohlásil za samostatné a nezávislé v rámci Rakouska-Uherska.⁴⁾

Snahy o obnovu Koruny království českého však i nadále pokračovaly, a to až do srpna roku 1871, kdy vyvrcholily tvorbou tzv. „fundamentálních článků“, na nichž se za Moravu podílel JUDr. Alois Pražák.⁵⁾ V Markrabství moravském se v roce 1871 navíc vytvořily ideální podmínky pro rakousko-moravské vyrovnání. Moravský zemský sněm, v němž měli většinu centralističtí poslanci, byl rozpuštěn a v nových volbách získali v moravském zemském sněmu většinu poslanci z řad federalistů a autonomistů.⁶⁾ Za této situace se tak většina poslanců moravského zemského sněmu, dne 13. 10. 1871, připojila k „fundamentálním článkům“ za podmínky vytvoření nezávislého moravského zákonodárského sboru a samostatné

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 149.

²⁾ Vykoupil, L. *Vládcové Moravy – Alois Pražák*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 171.

³⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 16.

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 153.

⁵⁾ Vykoupil, L. *Vládcové Moravy – Alois Pražák*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 171.

⁶⁾ Havlík, L. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: JOTA, 1993, s. 156.

správy Markrabství moravského.¹⁾ Jenže rakousko-uherský císař František Josef I. Habsburský svým reskriptem z 30. 10. 1871 veškeré nároky zamítl a „fundamentální články“ neschválil.²⁾

Po tomto neúspěchu byl moravský zemský sněm opět rozpuštěn a v dalších volbách jej ovládli zase centralisté, takže JUDr. Alois Pražák, spolu s dalšími moravskými federalistickými poslanci, moravský zemský sněm opustili a přešli do pasivní opozice.³⁾ V ní setrvali až do 27. 11. 1873, kdy znovu vstoupili do moravského zemského sněmu, neboť v říjnu 1873 se konaly první přímé volby do rakousko-uherské říšské rady, do níž byl zvolen i JUDr. Alois Pražák a několik dalších moravských poslanců, kteří se tak rozhodli, na rozdíl od poslanců českých, že ukončí i politiku tzv. pasivní rezistence a dne 21. 1. 1874 se vrátili, po deseti letech, zpět do říšské rady ve Vídni. Tím dal JUDr. Alois Pražák důrazně najevo, že jeho moravská politika je zcela nezávislá na politice české, a že moravská „Národní strana“ se stává vůdčí silou obyvatel Moravy.⁴⁾

Pro JUDr. Aloise Pražáka to byl i start do velké politiky. 12. 8. 1879 se stal členem nově jmenované vlády hraběte Taafeho, jako ministr bez portfeje, a již 16. 9. 1879 dohodl podmínky pro návrat českých poslanců do rakousko-uherského říšského sněmu, čímž ukončil šestnáct let trvající období tzv. pasivní rezistence poslanců českého zemského sněmu.⁵⁾ V roce 1880 se podílel na vydání „Stremayrových jazykových nařízení,“ které na státních úřadech zrovnoprávňovaly český a německý jazyk. Pro Markrabství moravské tato nařízení platila od 28. 4. 1880.⁶⁾ Dne 14. 1. 1881 byl jako ministr bez portfeje navíc pověřen řízením ministerstva spravedlnosti, a to až do roku 1888. Dne 7. 9. 1882 je povýšen do šlechtického stavu, respektive do stavu svobodných pánů, a stal se baronem Pražákem.⁷⁾ 12. 10. 1882 vydává jako

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 155.

²⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 16.

³⁾ Havlík, L. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: JOTA, 1993, s. 157.

⁴⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 156-157.

⁵⁾ Vykoupil, L. *Vládcové Moravy – Alois Pražák*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 173.

⁶⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 158.

⁷⁾ Vykoupil, L. *Vládcové Moravy – Alois Pražák*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 174.

ministr výnos pro soudy ve Slezsku, aby dodržovaly „Stremayrovy jazyková nařízení“ z roku 1880.¹⁾

Jednou z posledních významných aktivit barona JUDr. Aloise Pražáka ve funkci ministra bez portfeje byla účast na tzv. „punktačních jednáních“ v roce 1890, které měly rozdělit česky hovořící země podle národnostního principu na německé a smíšené (německé a jiné), čímž by došlo k národnostnímu rozpadu těchto zemí. Tyto jednání byly provázeny spory mezi staročechy („Národní strana“) a mladočechy („Národní strana svobodomyslná), a skončily nezdarem, což v Čechách následně vedlo k volebnímu krachu staročechů a na Moravě k rozkolu v moravské „Národní straně“ a jejímu rozdělení na tři politické skupiny: staročeskou, mladočeskou a katolickou. Održená skupina mladočechů si o rok později založila svou vlastní stranu nazvanou „Neodvislá strana lidu na Moravě“ (lidová strana).²⁾

Taafeho vláda trvala do roku 1893, ale baron JUDr. Alois Pražák v této vládě nevydržel tak dlouho a údajně ze zdravotních důvodů z ní 4. 8. 1892 odstoupil. V tomto roce byl také doživotně jmenován členem panské sněmovny, což byla horní komora rakousko-uherského říšské rady, v níž do konce svého života zasedal. Zemřel ve Vídni 30. 1. 1901.

JUDr. Alois Pražák byl nejen právník a politik, ale angažoval se rovněž při výstavbě některých brněnských budov, zejména „Besedního domu“ na dnešní Husově ulici, s jehož budováním bylo započato v květnu 1871, a celá stavba byla slavnostně otevřena 21. 1. 1873. Současně byla v sousedství „Besedního domu“, v letech 1872 až 1874 prováděna výstavba obytného domu, později nazývaného „Pražákův palác“, jenž je s budovou „Besedního domu“ úzce spojen. JUDr. Alois Pražák stál i za objednávkou stavby tehdejší všeobecné nemocnice U svaté Anny na Pekařské ulici v Brně, vybudované v letech 1865 až 1868, neboť v té době byl jako jeden z mála neněmeckých obyvatel Brna, členem městského zastupitelstva.³⁾

¹⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 159.

²⁾ Čapka, F. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, s. 115.

³⁾ Vykoupil, L. *Vládcové Moravy – Alois Pražák*. In *Vládcové Moravy*. 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, s. 170-174.

9/ Prof. Dr. Tomáš Garrigue Masaryk

Narozen 7. 3. 1850 v Hodoníně. Pocházel z chudé rodiny. Jeho otec Jozef Masárik byl Slovák zaměstnaný na hodonínském statku, Když se rodina přestěhovala do Čejkovic, začal malý Tomáš navštěvovat místní školu. Brzy vynikly jeho schopnosti a nadání, proto byl po ukončení čejkovické školy poslán k dalšímu studiu do reálného gymnázia v Hustopečích. Se získaným vzděláním pak nastoupil jako učitel na škole v Hodoníně a poté se krátce učil strojním zámečnickem ve Vídni, odkud však utekl. Stal se z něj tedy uředník v panské kovárně v Čejči. Nakonec se v roce 1865 dostal na studium do německého gymnázia v Brně. Zde mu vynikající prospěch umožnil získat stipendium a navíc si přivydělával jako domácí učitel. Roku 1869 je ale ze školy vyloučen, a tak za podpory rodiny, u níž pracuje jako vychovatel, odjel do Vídně, kde od listopadu 1869 pokračuje ve studiu na akademickém gymnáziu, které v roce 1872 zakončil maturitou.

Následně se dal zapsat na filozofickou fakultu ve Vídni a roku 1876 získává doktorát filozofie. Poté se vydal na cestu do Itálie, z níž odjíždí do Německa, aby tady strávil jako soukromý učitel jeden rok na univerzitě v Lipsku. Pak se vrátil do Vídně, ale v roce 1878 odjíždí do Spojených států amerických. V New Yorku 15. 3. 1878 uzavřel sňatek s Charlottou Garrigue a její příjmení připojuje ke svému jménu. O rok později v březnu 1879 na univerzitě ve Vídni habilitoval se svou prací: „Sebevražda jako masový sociální jev současnosti“ (její knižní vydání v roce 1881 vyvolalo značný ohlas, a to i v zahraničí) a získal docenturu. Jako soukromý docent na vídeňské univerzitě přednášel do roku 1882, a posléze, díky rozdělení univerzity v Praze na německou a českou v roce 1882, přijal místo profesora na nově založené české univerzitě, kde působil do roku 1914, přičemž řádná profesura je mu udělena až v lednu 1897 na Karlově univerzitě.

Jeho přednášky na pražské univerzitě však vyvolávají rozporuplné reakce nejen u studentů, ale i mimo školu a stále více jej přibližují do světa politiky. Zvláště když v letech 1886 až 1888 zapříčinil svými články spor o rukopisy Zelenohorský a Královédvorský, který přerostl v celonárodní aféru. Navíc proti sobě poštval veřejnost tím, že se mu svými argumenty a posudky podařilo prokázat, že rukopisy jsou padělky. V roce 1887 podnikl první cestu do Ruska, kam se vydal ještě v letech 1889 a 1910.

Svou politickou kariéru zahájil roku 1891,¹⁾ když byl v Praze, ve dnech 2. a 4. 3. 1891, ve volbách zvolen za „Národní stranu svobodomyslnou“ (mladočechy) do rakousko-uherského říšského sněmu ve Vídni,²⁾ a v prosinci 1891 se stal rovněž poslancem českého zemského sněmu. V září 1893 se ale svých poslaneckých mandátů vzdal údajně z rodinných důvodů. Jako poslanec rakousko-uherské říšské rady se do politiky vrátil až v roce 1907 a setrval v ní do roku 1914.

V letech 1899 až 1900 se aktivně zapojil do tzv. „Polanské aféry,“ neboli „Hilsneriády,“ přičemž se zasadil o revizi soudního procesu s Židem Leopoldem Hilsnerem, který byl odsouzen za údajnou židovskou rituální vraždu křesťanské dívky. Tomáš Garrigue Masaryk vedl kampaň proti rasovým předsudkům, za což se stal opět terčem nenávisti ze strany veřejnosti.

V době od 31. 3. do 1. 4. 1900 Tomáš Garrigue Masaryk zakládá politickou stranu pod názvem „Česká strana lidová,“ od roku 1905 nazývaná „Česká strana pokroková“, známá spíše jako „realistická,“ s níž uspěl v roce 1907 ve volbách do rakousko-uherského říšského sněmu ve Vídni. V letech 1902 a 1907 uskutečnil svou druhou a třetí cestu do Spojených států amerických, kde přednáší na univerzitě v Chicagu a na veřejných vystoupeních pro krajany v Bostonu a jinde.

Roku 1909 ostře kritizoval zahraniční politiku Rakouska-Uherska, zejména jeho alianci s Německem, a po rakousko-uherské anexi Bosny a Hercegoviny obhajoval jižní Slované, obžalované z velezrady v zinscenovaném procesu v Záhřebu. V roce 1913 publikuje první dva díly svého rozsáhlého spisu „Rusko a Evropa.“ O rok později přichází první světová válka a Tomáš Garrigue Masaryk se rozhodl k aktivnímu odporu proti Rakousko-Uherské říši, jejímu rozbití a vytvoření nových samostatných národních států.

V září a říjnu 1914 odjel Tomáš Garrigue Masaryk do Holandska, aby jednal o české samostatnosti. V prosinci téhož roku jede do Itálie, kde dostal varování, aby se do Rakouska-Uherska již nevracel, a proto v lednu 1915 emigroval do Švýcarska. Zde navázal kontakty s exilovými organizacemi zaměřenými proti Rakousku-Uhersku

¹⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Tomáš_Garrigue_Masaryk

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 162.

a ve dnech 4. a 6. 7. 1915 přednesl své slavné proslovy, v nichž vyhlásil otevřený boj habsburské nadvládě. V září 1915 se pak přesunul do Francie a společně s Edvardem Benešem a Milanem Rastislavem Štefánkem si ujednotí vzájemný postup k vybudování nezávislého československého státu. Následně Tomáš Garrigue Masaryk odjel do Anglie, kde v říjnu 1915 začíná přednášek slavistiku na univerzitě v Londýně.

Během roku 1916 Tomáš Garrigue Masaryk střídavě pobývá v Londýně a v Paříži. Přitom vede různá jednání o budoucím samostatném státě, a to zvláště ve Francii. Zde totiž v únoru 1916 přetvořil sdružení exilových organizací Čechů a Slováků na Česko-slovenskou národní radu a založil rovněž československé vojenské jednotky. V červnu 1917 přijíždí do Ruska, aby i tady pomohl vytvořit československé legie, které hodlal přesunout do Francie a tam obě jednotky spojit, což se mu nepodařilo, i když v Rusku zůstal až do dubna 1918, kdy se vydal na cestu do Spojených států amerických přes ruský Vladivostok, Koreu, Japonsko a Kanadu.

5. 5. 1918 je Tomáš Garrigue Masaryk slavnostně uvítán v Chicagu, poté v New Yorku a dále následuje jeho turné po Spojených státech amerických na získání podpory pro Československou republiku. Dne 30. 5. 1918 je v Pittsburghu podepsána dohoda mezi americkými Čechy a Slováky o budoucím společném státě. K deklaraci se připojili i představitelé Rusínů. 19. 6. 1918 je Tomáš Garrigue Masaryk pozván na jednání do Bílého domu ve Washingtonu s americkým prezidentem Woodrowem Wilsonem. Spolu pak jednali ještě třikrát, naposledy v listopadu 1918, a během jednání Tomáš Garrigue Masaryk získal plnou podporu amerického prezidenta pro vytvoření samostatného československého státu. Dne 18. 10. 1918 proto byla zveřejněna „Washingtonská deklarace“, která se stala zakládacím listinou Československé republiky, vyhlášené 28. 10. 1918. Dne 14. 11. 1918 pak Revoluční parlament Československé republiky volí Tomáše Garrigua Masaryka v nepřítomnosti prvním československým prezidentem. Jím byl potom zvolen ještě třikrát, a to v letech 1920, 1927 a 1934.

Tomáš Garrigue Masaryk se vydal na cestu do nové Československé republiky přes Velkou Británii, Francii, Itálii a Rakousko, a státní hranice překročil 20. 12. 1918 ve vlaku na nádraží v Horním Dvořišti. Dne 21. 12. 1918 byl slavnostně uvítán v Praze, kde složil slib prezidenta Revolučnímu národnímu shromáždění. Ve svém projevu zdůraznil důležitost vzniku samostatného československého státu, avšak z pohledu

tzv. „čechoslovakismu,“ což se později ukázalo jako vážný problém, neboť jeho idea československého národa ve svém důsledku vedla k pražskému centralismu, národnostní diskriminaci a nakonec i k zániku celého Československa. Pokud šlo o jeho názory na poválečné uspořádání Evropy, tak tyto publikoval v roce 1920 ve svém spise „Nová Evropa.“ Roku 1925 mu pak ještě vychází kniha memoárů, politických a historických úvah o době okolo konce první světové války pod názvem: „Světová revoluce.“

Rozsáhlé znalosti Tomáše Garrigua Masaryka ve filozofii, historii a sociologii, znalost mnoha cizích jazyků, zkušenosti ve vědecké, pedagogické a politické činnosti, a zejména jeho veřejné názory, důstojné vystupování a přísné morální zásady, z něj učinily jednoho z předních státníků své doby a uznávaného prezidenta „tatička“ Masaryka, jenž se stal vzorem i pro budoucí politiky. Poté, co byl dne 24. 5. 1934, i přes svůj špatný zdravotní stav, počtvrté zvolen prezidentem Československé republiky, si brzy uvědomil, že jako demokratický prezident humanista, již nemá sílu čelit rostoucím totalitním silám nejen v Evropě, ale i v samotném Československu, a proto 14. 12. 1935 abdikoval na funkci prezidenta ze zdravotních důvodů. Zbytek svého života pak strávil na zámku v Lánech, kde také dne 14. 9. 1937 po zánětu plic zemřel. Jeho pohřeb 21. 9. 1937 se stal manifestací víry v evropskou demokracii.¹⁾

10/ Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc.

Narozen 14. 8. 1929 Rozhraní u Letovic. Dětství však prožil v Šebetově na Boskovicku. Zde také navštěvoval místní školu. Po vypuknutí druhé světové války se s rodinou přestěhoval do Brna, kde v roce 1940 začal studovat na gymnáziu, které zakončil maturitní zkouškou na gymnáziu v Bruntále. Ve studiu pak pokračoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Již během studia filozofie se specializoval na psychologii a dostal tak místo pomocné síly v Psychologickém ústavu Filozofické fakulty, a to až do ukončení studia v roce 1952. Poté mohl v tomto

¹⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Tomáš_Garrigue_Masaryk

ústavu nastoupit na funkci asistenta pro psychologii a současně přijal místo klinického psychologa ve Státní psychiatrické léčebně v Kroměříži.

Roku 1953 Boleslav Bárta složil rigorózní zkoušku z psychologie a pedagogiky a získal titul doktora filozofie. Ve stejném roce bylo pod jeho vedením, ve Státní psychiatrické léčebně v Kroměříži, zřízeno moderní spánkové oddělení s podmíněně reflexním a hypnotickým navozováním spánku. Následně PhDr. Boleslav Bárta z Kroměříže odchází a plně se věnuje práci v Psychologickém ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, kde byl v roce 1956 jmenován do funkce odborného asistenta. Předmětem jeho zájmu se stala oblast psychologického poradenství, a proto roku 1958 v Brně založil Dětskou psychologickou poradnu, která byla v roce 1967 přejmenována na Psychologickou výchovnou kliniku Brno.

Dalším polem působnosti PhDr. Boleslava Bárty, již od studentských let, byly aktivity ve prospěch Moravy a zejména snaha o obnovení Moravskoslezské země, zrušené k 1. 1. 1949.¹⁾ Do politiky tak PhDr. Boleslav Bárta vstoupil dne 20. 5. 1968, když je v hotelu Internacional v Brně vydána tzv. „Moravskoslezská deklarace“ a rozhodnuto o založení Společnosti pro Moravu a Slezsko,²⁾ která se, zvláště prostřednictvím PhDr. Boleslava Bárty, snažila o rovnoprávné postavení Moravy a Slezska v rámci Československé socialistické republiky.³⁾ Vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa 21. 8. 1968 a schválení ústavního zákona číslo 143/1968 Sb., o československé federaci dne 27. 10. 1968, znamenal ale konec všech nadějí na nové státoprávní postavení Moravy a Slezska.⁴⁾

Rovněž tak pro PhDr. Boleslava Bárta znamenal zase rok 1970 ukončení veškeré politické i vědecké činnosti. V následujícím roce 1971 sice ještě dokončil habilitační práci z psychologie, avšak titul docenta mu již odmítli udělit. Navíc byl v témže roce přinucen opustit místo vysokoškolského učitele na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a roku 1973 musel odejít i z funkce ředitele Psychologické výchovné kliniky v Brně, aby jej normalizační režim mohl záměrně

¹⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Boleslav_Bárta

²⁾ Čapka, F. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, s. 197.

³⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 201.

⁴⁾ Šebesta, J. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, s. 19.

umístit na pro něj nevýhodné pracovní pozice, které pomalu ničily jeho zdraví, což mu přivodilo celkem tři infarkty, přičemž během jednoho z nich v roce 1980 prožil klinickou smrt. Žádosti o změnu pracovního zařazení a uznání těžkého zdravotního postižení však byly vytrvale zamítány. Přes všechna tato příkoří PhDr. Boleslav Bárta stále vědecky pracoval, a i když nemohl publikovat nebo se účastnit odborných konferencí doma ani v zahraničí, byl stále v kontaktu s lidmi, kterým stejně jako jemu nebylo lhostejné nerovné postavení Moravy a její budoucnost v československém státě.¹⁾

Změna politického režimu po 17. 11. 1989 znamenala pro PhDr. Boleslava Bártu a Moravu novou naději. I s podlomeným zdravím ihned aktivizoval všechny, kdo se cítili být Moravany, aby se veřejně postavili za práva Moravy v demokratické společnosti. Již 5. 1. 1990 vzkřísil, před dvaceti lety zakázanou, Společnost pro Moravu a Slezsko, která se stala základem politického uskupení, založeného dne 1. 4. 1990 pod názvem Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko, jejímž prvním předsedou byl zvolen právě rehabilitovaný Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc., a pod jehož vedením šlo 8. a 9. 6. 1990 do voleb a získalo neuvěřitelných téměř deset procent hlasů ve většině zákonodárných sborů České a Slovenské federativní republiky.²⁾ To vše vyvolalo velké množství útoků vůči osobě Doc. PhDr. Boleslava Bárty, CSc., jak ze strany centralistů a odpůrců samosprávného postavení Moravy, tak z řad vlastních politických stoupenců zaslepených vidinou moci.³⁾

Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc. Však neustával ve svém boji za spravedlnost pro Moravu, neboť cítil podporu veřejnosti, a když na začátku roku 1991 začal pořádat tzv. „kulaté moravské stoly,“ lidé je vždy provázeli bouřlivými demonstracemi a shromážděními na náměstích a ulicích moravských měst.⁴⁾ A Moravané nezklamali ani dne 3. 3. 1991 při sčítání lidu, domů a bytů, kdy pražští úředníci z Federálního statistického úřadu k velkému překvapení zjistili, že v české části republiky chybí

¹⁾ Dlúhá, M., Kladiivo, A. *In memoriam. Doc. Dr. Boleslav Bárta, CSc. (* 14. 8. 1929 - † 31. 5. 1991)*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 570-571.

²⁾ http://cs.wikipedia.org/wiki/Boleslav_Bárta

³⁾ Dlúhá, M., Kladiivo, A. *In memoriam. Doc. Dr. Boleslav Bárta, CSc. (* 14. 8. 1929 - † 31. 5. 1991)*. In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 571-572.

⁴⁾ Pernes, J. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, s. 246.

nejméně 1.406.759 Čechů a naopak přebývá nejméně 1.362.313 Moravanů.¹⁾ To byl šok, který na české politické scéně vyvolal hysterii, jež vyvrcholila dne 22. 3. 1991, kdy byl na parlamentní půdě uspořádán hon na moravské poslance. Tito byli obviněni ze spolupráce s komunistickou státní bezpečností. Někteří tomuto vykonstruovanému obvinění podleli a ještě před zahájením zinscenovaného lustračního procesu své poslanecké mandáty položili. Deset jich však zůstalo, mezi nimi Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc., který s klidem čelil hordě senzacechtivých novinářů při čtení jeho jména z nepodloženého seznamu agentů StB.

Odvetná akce na sebe nedala dlouho čekat a 25. 4. 1991 byl uspořádán pochod Moravanů ulicemi Prahy, pochopitelně v čele s Doc. PhDr. Boleslavem Bártou, CSc. Několikasethlavý dav nesoucí moravské zemské vlajky a zpívající moravské národní písně prošel Prahou, a s transparenty plných hesel: „Nejsme Češi,“ svůj pochod ukončil na Václavském náměstí u sochy svatého Václava, provázený nechápavými a zděšenými Pražany, kteří otevřeně projevovali své nepřátelství k Moravě.²⁾ Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc. Se tímto stal pro pražské politické představitele nepohodlným a bylo třeba jej odstranit.

Dne 31. 5. 1991 se koná jednání českých a slovenských politiků o budoucím státoprávním uspořádání České a Slovenské federativní republiky ve slovenských Budmericích. Zástupci moravských stran nejsou pozváni. Na poslední chvíli však dostává pozvání Doc. PhDr. Boleslav Bárta, CSc., jako osobní host prezidenta Václava Havla. Pozvání přijímá, ale při svém odpoledním projevu za nevysvětlených okolností umírá.³⁾ Zemřel tak muž, jehož můžeme směle zařadit na pření místo mezi moravské velikány, kteří celý svůj život zasvětili zemi, jež se nakonec stala jejich osudem.

¹⁾ Skočovský, M. *Některé poznatky z předběžných výsledků sčítání lidu v roce 2001 v oblasti národnostních příslušností a náboženského vyznání..* In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 728,

²⁾ Ovčáčíková, A. *Vzpomínka na docenta Bártu.* Hlas Moravy, 2008, 6. s. 2,

³⁾ Pecl, J. *Docent Bárta, bílý silván a moravanství.* In Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, s. 578,

3.3 Analýza učebních textů

Technika, která byla použita při vlastním průzkumu je, jak už bylo na začátku této kapitoly uvedeno, analýza získaných materiálů, konkrétně učebnic dějepisu a občanské výchovy základních a středních škol. Tato analýza byla především zaměřena na ty učebnice, které obsahují údaje týkající se Moravy a těch období, za nichž byla Morava na svém vrcholu. Po shromáždění všech potřebných informací bylo provedeno jejich rozčlenění podle popisované osnovy a dat, a takto získané poznatky byly posléze generalizovány, aby mohly být zodpovězeny všechny položené otázky a potvrzeny či vyvráceny předem dané hypotézy. Jen tak bylo možné vyvodit potřebné sociálně pedagogické závěry o vlivu učebních textů na utváření moravské národnosti u našich žáků.

Také pro výběrový soubor je charakteristické to, že jde o běžné učebnice, které v současné době používá k výuce většina základních a středních škol v České republice. Tento výběrový soubor je pak zúžen na učebnice dějepisu a občanské výchovy, což jsou předměty, které v žácích vytváří vztah k národu a zemi, v níž žijí. Vše je ovšem komplikováno faktem, že každá škola si v současné době vytvořila svůj vlastní školní vzdělávací program zaměřený na odlišné cíle ve vzdělávání, a s tím samozřejmě souvisí i různá skladba používaných učebnic, která je naštěstí omezena jejich výběrem na knižním trhu. Stačilo tak navštívit tři základní a dvě střední školy v Jihomoravském kraji, aby bylo dosaženo dostatečně reprezentativního souboru potřebného ke zkoumání. Navíc bylo zjištěno, že některé druhy učebnic, zvláště dějepisu, jsou koncipovány univerzálně, s možností jejich využití jak při výuce na základních, tak i na středních školách.

A nyní k jednotlivým vzorkům výběrového souboru:

Na základních školách se vyučuje dějepis od šesté do deváté třídy. V šesté třídě se učí pravěk a starověk, charakterizovaný obdobím od vzniku lidstva do rozpadu Římské říše. V sedmé třídě pak navazuje středověk a raný novověk, týkající se období od stěhování národů koncem čtvrtého století našeho letopočtu po třicetiletou válku. V osmé třídě pokračuje výuka dějin novověku od konce třicetileté války až po konec

první světové války, a v deváté třídě se žáci učí nejnovější dějiny od roku 1918 po současnost.

Pokud jde o gymnázia, tak víceletá gymnázia používají v nižších ročnících pro výuku učebnice stejné jako na základních školách nebo učebnice univerzální, které jsou pro šestý ročník základní školy a první ročník gymnázia (primu), sedmý ročník základní školy a druhý ročník gymnázia (sekundu), osmý ročník základní školy a třetí ročník gymnázia (tercii), a devátý ročník základní školy a čtvrtý ročník gymnázia (kvartu). Gymnázia čtyřletá a střední školy vyučují podle učebnic speciálně určených pro gymnázia a střední školy.

Co se týká učebnic občanské výchovy, zde je situace mnohem jednodušší, neboť na základních školách se dokončuje výuka podle učebnic občanské výchovy pro šestý až devátý ročník základní školy, kdy pouze šestý a sedmý ročník je věnován státu, rodné zemi, národu a jazyku. Na gymnáziích a středních školách je situace obdobná. V případě víceletých gymnázií dobíhá v nižších ročnících výuka podle učebnic pro šestý až devátý ročník základní školy. Ve vyšších ročnících víceletých gymnázií, či na gymnáziích čtyřletých a středních školách se již občanská výchova neučí a tento předmět je nahrazen výukou základů společenských věd, kdy pro tyto účely byla vytvořena trojdílná edice učebnic obsahující v první části základy psychologie a sociologie, ve druhé základy státoprávní teorie, ekonomie a ekonomiky, a neformální logiky, a v poslední základy filozofie a etiky. Navíc vzhledem k přechodu škol na školní vzdělávací programy, zahájily i základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií výuku občanské výchovy podle zcela nových učebnic určených univerzálně pro základní školy a víceletá gymnázia, zaměřených spíše na oblast rodiny a společnosti, než na otázky národního a vlasteneckého poznání, a nelze je tedy do výběrového souboru zařadit.

Podmínky zkoumání, vzhledem k jasně stanoveným kritériím v bodech 1 až 15 a 1 až 10, tak nesplňují učebnice dějepisu pro šestý ročník základní školy a první ročník víceletých i čtyřletých gymnázií a první ročník středních škol, které bylo nutné předem vyloučit ze získaného výběrového souboru, a to již na počátku celého výzkumného procesu. Naopak ze všech učebnic občanské výchovy přicházely v úvahu pouze učebnice pro šestý a sedmý ročník základních škol, a první a druhý ročník víceletých

gymnázií, kde ještě dobírali učební látku mimo školní vzdělávací program, pro který pak byly vytvořeny učebnice, z nichž nebylo možné získat relevantní informace. Totéž platí i v případě výuky předmětu základy společenských věd nahrazujícího občanskou výchovu na středních školách, čtyřletých gymnáziích a ve vyšších ročnících víceletých gymnázií.

Podívejme se teď na konkrétní data získaná z následujícího výběrového souboru učebnic:

Schulz, J. Dějepis 7. Středověk. 1. vyd. Olomouc:Prodos,1998.

Jde o méně často užívanou učebnici dějepisu pro sedmý ročník základní školy, která slouží spíše jako náhradní učební pomůcka v případě, že není k dispozici jiná učebnice dějepisu, případně jako srovnávací materiál k běžně používaným učebnicím v tomto předmětu. Snad proto jsem se při průzkumu již neseťkal s tímto typem učebnice ve vyšších ročnících základní školy, i když samozřejmě nakladatelství Prodos vydalo učebnice dějepisu i pro další ročníky základní školy.

Analýzou textu podle předem stanovených kritérií jsem našel zmínku o Markrabství moravském v souvislosti s rokem 1197, kdy Vladislav Jindřich se vzdává Čech a spokojuje se s Moravou. Dále je v textu zmínka o moravském markraběti Joštovi jako bratranci českého krále Václava IV. O roce 1420 učebnice nehovoří, ale uvádí rok 1423, kdy došlo k odtržení Moravy pod vládu Albrechta Habsburského. Posledním rokem, který je v souvislosti s Moravou v této učebnici uveden je rok 1469, kdy český král Matyáš Korvín ovládl Moravu, a to jako vedlejší zemi Koruny české s tím, že Matyáš Korvín má přívlastek bojovného krále. Na konci celého učebního textu je potom znak Moravy prezentovaný jako znak hlavní země Koruny české.

Hrubá, M., a kol. Dějepis 7. Středověk a raný novověk. 1. vyd. Praha: Scientia, 2002.

Jde o nejčastěji užívanou učebnici dějepisu pro sedmý ročník základní školy, což platí i v případě učebnic stejného typu pro další ročníky základní školy.

Analýzou celého učebního textu jsem však našel pro předem stanovená kritéria pouze jednu zmínku o Moravě, která se váže k roku 1469, kdy král Matyáš Korvín postupně získal převahu na Moravě.

Čechura, J., a kol. Dějepis pro 7. ročník základní školy a 2. ročník osmiletého gymnázia. Středověk a raný novověk. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2004.

Jde o univerzální učebnici dějepisu používanou jak na základních školách, tak v nižších ročnících víceletých gymnázií. Přičemž pokud jde o základní školy, tak zde je využívána méně často než na gymnáziích, neboť na základních školách je širší škála jiných typů učebnic pro výuku dějepisu, a současně jde o odbornější učební text, který není vždy vhodný právě pro žáky základních škol, pokud se nějakým způsobem hlouběji nezabývají studiem historie.

Analýzou tohoto textu dle předem stanovených kritérií jsem i přes zmíněnou vyšší úroveň našel pouze fragmenty informací týkající se Moravy, a to spíše obecnějšího charakteru, kdy například na straně 35 je uvedeno, cituji: „od počátku 11. století tak český stát trvale tvoří dvě části – Čechy a Morava. V 11. století údělná knížectví zanikla a celé Moravě nadále vládne jediný markrabě.“ Dále je zde už jen zmínka o Matyáši Korvínovi jako uherském králi ve vedlejších zemích Koruny české a „Obnoveném zřízení zemském“, které začalo na Moravě platit o rok později. Česká učebnice tak hovoří o historii Moravy z pohledu událostí v Čechách.

Hroch, M., a kol. Dějepis. Díl 1. Středověk pro základní školy. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993.

Hroch, M., a kol. Dějepis. Díl 2. Středověk pro základní školy. 3. vyd. Praha: Práce, 1993.

Hroch, M., a kol. Dějepis. Díl 3. Středověk pro základní školy. 3. vyd. Praha: Práce, 1993.

Všechny tři publikace jsou určeny pro výuku dějepisu v sedmém ročníku základní školy. V současné době jsou však již zastaralé a postupně byly nahrazeny novějšími typy učebnic. Přesto jsou stále k dispozici na základních školách, kde však slouží spíše jako alternativní zdroj informací v případě nedostatečného množství údajů v jiných učebnicích vydávaných v současnosti pro výuku dějepisu na základních školách.

Analýzu textů všech tří publikací je v tomto případě možné provést současně, neboť ani jedna z nich o Moravě vůbec nehovoří a společně popisují jen historický vývoj v Čechách, případně se uvádí Slovensko. Z moravských osobností je ve druhém díle zmíněn Jan Amos Komenský, který je zde ve zkratce prezentován jako učitel.

Čapka, F. Dějepis 8. Od roku 1648 do roku 1918. 1. vyd. Praha: Scientia, 2003.

Další z řady nejčastěji používané učebnice dějepisu, tentokrát pro osmý ročník základní školy.

Analýzou učebního textu jsem v tomto případě zjistil, že slovo Morava se zde díky autorovi poměrně často objevuje, i když bohužel ne v souvislosti s předem stanovenými kritérii průzkumu, z nichž je zde pouze uveden Jan Amos Komenský jako osobnost české vědy a Tomáš Garrigue Masaryk jako zakladatel českého národního státu. V úvodu této publikace je pak zobrazen znak Moravy. Výjimku z údajů o Moravě v celém textu tvoří popis událostí z roku 1905, uvedených na straně 135, kde se hovoří o tom, že se českým politikům na Moravě podařilo uzavřít kompromisní dohodu o rozdělení země pro potřeby školství a voleb do zemského sněmu, a to podle národnostního principu, která se nazývá „moravský pakt.“

Hlavačka, M. Dějepis pro 8. ročník základní školy a 3. ročník osmiletého gymnázia. Novověk. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1999.

Opět další z řady tentokrát univerzálních učebnic pro základní školy a víceletá gymnázia.

Analýzou této učebnice jsem bohužel, podle předem stanovených kritérií, k historii Moravy nic nenalezl.

Čapka, F. Dějepis 9. Od roku 1918 do současnosti. 1. vyd. Praha: Scientia, 2004.

Poslední z řady nejčastěji používaných učebnic dějepisu na základních školách, v tomto případě pro devátý ročník základní školy.

Analýzou textu v závislosti na předem stanovených kritériích jsem zjistil, že jedna kapitola na straně 31 až 34 je věnována národům a národnostem Československa, ale vše na základě ústavy z roku 1920, takže moravská národnost zde není. V textu jsem dále našel zmínku o Moravskoslezské zemi, ovšem bez datace. Jiná kapitola této publikace uvedená na straně 107 až 109 se nazývá osudy národnostních menšin v Československu po druhé světové válce, opět bez národnosti moravské, a ani dále v učebnici se o moravské národnosti nehovoří. Rovněž tak nebyly zjištěny ani další skutečnosti vztahující se k Moravě.

Kuklík, J., a kol. Dějepis pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia. Nejnovější dějiny. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1999.

Rovněž poslední z řady univerzálních učebnic pro základní školy a víceletá gymnázia.

Analýzou učebního textu dle předem stanovených kritérií jsem žádné informace o Moravě nenalezl. Celá publikace hovoří o Čechách a Slovácích nebo o české a slovenské republice.

Čornej, P., a kol. Dějepis 2 pro gymnázia a střední školy. Středověk a raný novověk. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2004.

Čornej, P., a kol. Dějepis 3 pro gymnázia a střední školy. Novověk. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2001.

Čornej, P., a kol. Dějepis 4 pro gymnázia a střední školy. Nejnovější dějiny. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002.

Další řada učebnic určených tentokrát pro výuku dějepisu na středních školách a čtyřletých gymnáziích. Tyto publikace jsou však jen jinou verzí učebnic dějepisu pro základní školy a víceletá gymnázia a jejich obsah je proto téměř totožný. Z tohoto důvodu jsem tak neprováděl analýzu jejich textů, neboť by tím došlo k duplicitě získaných dat a současně ke zkreslení výsledků celého zkoumání..

Beneš, Z. Dějiny středověku a prvního století raného novověku. 1.vyd. Praha: Práce, 1994.

Hroch, M. Dějiny novověku. 2. vyd. Praha: Práce, 1996.

Kuklík, J., a kol. Dějiny 20. století. 1. vyd. Praha: Práce, 1995.

Starší vydání řady učebnic dějepisu pro střední školy a čtyřletá gymnázia, obsahující totožné informace jako jejich novější verze vytvořené kolektivem okolo autora Petra Čorneje. Rovněž i u těchto publikací jsem neprováděl analýzu učebního textu, aby byl zachován co nejpřesnější výsledek průzkumu.

Beneš, Z., a kol. České dějiny I. 1. vyd. Praha: Práce, 1997.

Kvaček, R. České dějiny II. 1. vyd. Praha: Práce, 2004.

Dvoudílná učebnice dějepisu používaná na středních školách a čtyřletých gymnáziích, avšak pouze jako doplňkový učební materiál v případě hlubšího zájmu o historii.

Analýza textů ani v tomto případě nebyla provedena, neboť využití těchto učebnic pro výuku dějepisu je pouze okrajové, a také při bližším zkoumání obsahu publikací, jak již samotný název obou dělů naznačuje, bylo zjištěno, že se skutečně jedná o české dějiny a nikoliv o dějiny Moravy a Moravanů.

V případě učebnic občanské výchovy je výběrový soubor značně omezeny, přesto je nutno uvést některé tituly, jejichž text byl analyzován v souvislosti s kritérii, které jsem stanovil pro učebnice dějepisu.

Valenta, M. Občanská výchova pro 6. ročník. 2. vyd. Praha: Práce, 1998.

Jde o učebnici občanské výchovy používanou jak na základních školách, tak v nižších ročnících víceletých gymnázií.

Analýzou textu této učebnice bylo zjištěno, že veškeré informace, jež se týkají Moravy a Moravanů, jsou prezentovány jako české, ať už se jedná o společný stát, nebo národ, který je také český, případně jde o národ Čechů. V textu uvedené národnostní menšiny se Moravy netýkají a češtinou v zemi mluví údajně Hanáci ve svém nářečí. Také Leoš Janáček je zde označen jako český umělec a i punkevní jeskyně v Moravském krasu je typicky česká.

Valenta, M. Občanská výchova pro 7. ročník. 2. vyd. Praha: Práce, 1998.

Druhá v pořadí z řady učebnic občanské výchovy pro základní školy, užívaná i v nižších ročnících víceletých gymnázií.

Analýza učebního textu dopadla podobně jako v předchozím případě, kdy například na straně 13 je sice uvedeno, že země, které jsou součástí našeho státu jsou Čechy, Morava a Slezsko, ale tyto obývá český národ. Nebo na straně 20 je popisován znak České republiky, jenž se skládá ze čtyř polí, ve kterých jsou zakreslena znamení českých zemí – Čech, Moravy a Slezska.

Dostálová, R., a kol. Občanská nauka pro 7. ročník základní školy. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998.

Poslední z učebnic občanské výchovy, která se používá na základních školách a je postupně vytlačována univerzálními učebnicemi občanské výchovy s blokem rodinné výchovy pro základní školy a víceletá gymnázia.

Analýzou tohoto textu bylo zjištěno, že se svým obsahem příliš neliší od ostatních publikací na základních a středních školách, kdy se v něm hovoří o českém národě, Jan Amos Komenský je označen za českého humanistu a Leoš Janáček za českého skladatele. Na druhou stranu však tato učebnice přináší informace z oblasti národností obývajících území České republiky na základě údajů ze sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991, což odpovídá jednomu z předem stanovených kritérií. Na straně 13 je například uvedeno, že v České republice žijí především Češi a Moravané, kteří mluví různými nářečími českého jazyka. Dále že Češi, Moravané a Slezané jsou si velmi blízcí a tvoří převážnou část našeho obyvatelstva. Jeho složení podle národností je v následujícím pořadí: Češi 81,2%, Moravané 13,2%, Slováci 3,1%, Poláci, Němci a Slezané 1,5%. V textu se také uvádí, že nejvýznamnějšími městy Moravy jsou Brno, Olomouc a Ostrava. Nakonec zde byla rovněž nalezena zmínka o zemi Moravskoslezské s datací k roku 1927.

3.4 Výsledek průzkumu

Nyní je možné přikročit k vlastnímu vyhodnocení průzkumu. Co se týká odpovědi na hlavní otázku celého zkoumání tak tato je jednoznačná, poněvadž dnešní výuka ve škole nemůže v žádném případě přispět k utváření moravského národnostního vědomí a ani k pocitu sounáležitosti k lidem žijícím na území bývalé Moravy.

To znamená, že provedeným zkoumáním byly všechny tři hypotézy plně potvrzeny. První z nich, která nám říká, že současné učebnice se o Moravě zmiňují okrajově, nebo vůbec ne, je dostatečně potvrzena už jen samotným výběrovým souborem, jenž je složen pouze učebnic dějepisu a občanské výchovy, které jediné obsahují údaje vztahující se k Moravě, a tento výběrový soubor je navíc zúžen na učební texty určené pro konkrétní ročníky základních a středních škol.

Na otázku, proč autoři učebnic nepovažují informace o Moravě za důležité nelze odpovědět již tak jednoznačně, neboť vše souvisí nejen s pohledem každého z autorů na to, jaké informace jsou pro žáka podstatné, pochopitelně v rámci těch všeobecně požadovaných ve společnosti, ale i s pokyny ministerských úředníků z Prahy o tom, které údaje má jednotlivá učebnice obsahovat. Možná i proto jsem se při svém průzkumu často setkal s názorem učitelů a učitelek, že si učebnice do svých předmětů pečlivě vybírají, aby učili to, co sami považují za důležité, tedy, že si učebnice vybírají podle konkrétních autorů.

Další hypotéza předpokládala, že události, ke kterým došlo na Moravě, nebo jinde v souvislosti s moravskými národnostními zájmy, jsou v učebnicích prezentovány jinak a zkresleně. A skutečně se potvrdilo, že všechny učebnice zařazené do výběrového souboru uvádějí dějiny Moravy a moravské národnostní projevy jako české, týkající se Čechů, nebo dokonce odehrávající se v Čechách.

Na otázku proč jsou skutečnosti o Moravě takto zkreslovány je proto jednoduchá odpověď, jelikož od zrušení Moravy jako země je všechno, co se na Moravě událo, pouze českou záležitostí v českém státě. Také otázka, co je důvodem, že jsou moravské události vydávány a popisovány jako české je nasnadě, protože Morava i jako země byla

vždy považována za českou, i když samozřejmě tomu tak vždy nebylo, avšak proč o tom psát v učebnicích. Další otázka zněla, zda tedy nejde o úmyslnou a cílenou cenzuru. Odpověď je tentokrát nejednoznačná. Úmyslnou snad ne, ale cílenou možná určitě, neboť učebnice, jak již bylo uvedeno, jsou minimálně schvalovány ministerskými úředníky v Praze a ti rozhodují, co se bude učit a co ne. Nelze se proto divit, vzhledem k historickým zkušenostem obyvatel Moravy s pražskými centralistickými tendencemi, arogancí a nerespektováním odlišností, že jsou ignorovány jiné, než české, zájmy. Lze jen doufat, že zavedení školních vzdělávacích programů ve školách sebou přinese i v tomto směru nějakou změnu.

Poslední hypotéza se týkala hlavních moravských představitelů a osobností moravské národnosti s tím, že v učebnicích jsou uváděni jako příslušníci jiných národů. Při průzkumu bylo určeno deset významných Moravanů, kteří se stali součástí předem stanovených kritérií pro zkoumání učebních textů. Přitom se tuto hypotézu podařilo prokazatelně potvrdit. Moravané byli převážně považováni za české Přemyslovce, Lucemburky, české a uherské šlechtice, Čechy a Čechoslováky, prezentovaní jako čeští králové, čeští politici, čeští humanisté, čeští skladatelé a podobně.

Otázka, zda lidé, kteří se hlásili, nebo hlásí k moravské národnosti, jsou skutečně Češi, jak se tvrdí v učebnicích, přitom úzce souvisí s poslední otázkou, proč se v učebnicích nemluví o moravské národnosti, a lze na ně odpovědět současně. Dokud autoři učebnic budou české národnosti zastávající české postoje a nepřipustí si možnost otevřeného přístupu k informacím, tedy možnost existence jiných než většinových názorů ve společnosti, budou se žáci na základních a středních školách učit jen české dějiny plné Čechů a českých událostí. Zatím na tom nic nemění ani fakt, že někteří z autorů učebnic se běžně věnují historii Moravy a vydávají o ní různé publikace. Takovým autorem je například historik Doc. PhDr. František Čapka, CSc., jenž napsal o Moravě několik svých děl, a proto i učebnice pocházející z jeho tvorby jsou na velmi vysoké úrovni. Je však nutné konstatovat, že veškeré údaje v nich uvedené podléhají stejným pročeským tendencím jako u jiných typicky pragocentristických autorů, což bohužel značně snižuje objektivnost a nezájatost těchto učebních textů. Proč tomu tak je, to se můžeme jen domnívat.

Závěr

Shrneme-li dosavadní poznání, které tato práce přináší, počínaje historií vzniku moravského vědomí před sto lety, přes vytvoření československého národa, projevy nacionalismu během fašistické okupace, budování socialistického soužití Čechů a Slováků, vlnu moravanství při společenských změnách v roce 1990, rozbití tradičních národních hodnot postupným dělením státu, až po cestu k demokratické integraci a globalizaci současné společnosti, nutně se každý z nás musí zamyslet, zda lidé hlásící se k moravské národnosti jsou či nejsou příslušníky moravského národa. Pak ovšem vyvstává otázka, co je to vlastně národ. Jenže na to je poměrně složitá odpověď, protože lidé mají o národě různou představu a jedná se o téma vhodné k diskusi. Jediné na čem se snad můžeme shodnout je, že obyvatele České republiky s moravskou národností lze bezpochyby označit za „Moravany,“ kteří jsou v tomto státě v menšině, mluví převážně stejným jazykem jako Češi, pěstují vlastní tradice a kulturu, a obývají jedno území se všemi občany tohoto státu. Tito „Moravané“ však zřejmě nebudou ani národem bez země, v níž žijí, ani národnostní menšinou ve vlastní zemi. A přesto jsou mezi námi lidé, o nichž každý řekne, že jsou to Češi, protože mluví česky, a protože se narodili v „česku,“ ale sami se tak necítí a tvrdí, že mají moravskou národnost, čímž se označují za příslušníky jiného národa.

Co vede určitý počet obyvatel České republiky k tomu, aby se hlásili k moravské národnosti, to se snažil částečně objasnit i průzkum, který byl proveden na základních a středních školách. Analýzou současných učebních textů bylo zjišťováno, zda právě školní výuka v dětech vytváří vztah k moravanství. Dospěl jsem bohužel k očekávanému výsledku, který zní: ne. Tím se naskýtá široký prostor pro další výzkumnou a vědeckou činnost nejen v oblasti školství a pedagogiky, ale i v jiných vědních oborech, protože na základě uvedeného zjištění se objevuje mnoho jiných otázek.

Tady jsou některé z nich:

1. Ovlivní změny ve výuce na školách v souvislosti se zavedením školních vzdělávacích programů moravské národnostní cítění našich dětí?

2. Když to není výuka na školách, kde je budován vztah k Moravě u současné generace?

3. Proč se lidé stále hlásí k moravské národnosti, když žádná Morava neexistuje?

Další možnost praktického využití výsledku zmíněného průzkumu pak vidím v novém přístupu k otázkám moravské národnosti. Nejedná se přitom jen o tvorbu jiných učebních osnov nebo učebnic, aby se i školy staly multikulturálními institucemi s mnohonárodnostními programy pro děti, ale zejména o současnou situaci ve společnosti, kdy v Evropě dochází k postupné integraci jednotlivých států, u nichž paradoxně můžeme pozorovat stoupající trend v prosazování národních zájmů, nebo zájmů různých národnostních menšin a vytváření „nových“ zemí Evropy. V této souvislosti je proto stále více důležité učit lidi vzájemné toleranci, pochopení, respektu a ochraně práv jednotlivců i celých skupin obyvatel, kteří pro své odlišné smýšlení nemohou být ve společnosti rovnocennými. A to je velký úkol sociální pedagogiky.

Anotace

Tato práce se zabývá otázkou moravské národnosti a jejím vývojem ve společnosti v období od roku 1905, kdy se u obyvatel Moravy začíná poprvé výrazněji objevovat jejich odlišná národnostní orientace, přes období tzv. první republiky, v němž se Morava stala součástí země Moravskoslezské, následné okupace nacistickým Německem, které vyhlásilo Protektorát Čechy a Morava, pokračujícího potlačování moravského národnostního vědomí během budování socialismu, jenž vyvrcholilo bouřlivými projevy moravanství po roce 1989, a později zaniklo při rozpadu společného československého státu, přičemž se vznikem České republiky přišla všeobecná neochota respektovat zájmy obyvatel hlásících se k moravské národnosti, což se nakonec projevilo i v roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie rozdělená na velké množství zcela nefunkčních regionů, které byly vytvořeny bez ohledu na potřeby celé společnosti.

Součástí popisované práce je rovněž výzkum, jenž zjišťuje, zda se výuka na základních a středních školách podílí na utváření moravského národnostního cítění, a to zejména prostřednictvím učebnic dějepisu a občanské výchovy, které jsou v současné době na těchto školách používány. Jde přitom o analýzu učebních textů prováděnou na základě předem stanovených kritérií, jimiž jsou významné události moravských dějin a dále Moravané, kteří se svými činy zapsali do historie Moravy.

Klíčová slova

Morava

moravská národnost

moravský národ

Moravané

moravanství

Markrabství moravské

moravský zemský sněm

země Moravskoslezská

Jihomoravský kraj

euromoravsko

Annotation

This work is dealing with the question of the Moravian nationality and its development in a society in a period from 1905, when at the Moravians their different orientation of nationality began to appear markedly for the first time, through the period of the first republic and Moravia became a part of the Moravia-Silesia province. The subsequent occupation by Nazi Germany, which proclaimed the Protectorate Bohemia and Moravia, meant the restraint of the Moravian consciousness of nationality, which continued during the era of building socialism and culminated in the violent manifestation of the Moravian nationality after 1989. Later when the Czechoslovak republic split up, the Moravian consciousness of nationality abolished. The general unwillingness to respect the interests of people presenting the Moravian nationality came with the foundation of the Czech republic and later in 2004 when the Czech republic entered the European union. The Czech republic was split up in numbers of functionless regions which were established regardless of the society requirement.

Part of this work is the research as well which is finding if the education at the elementary and the secondary schools participates in the feeling of the Moravian nationality mainly by history and civics textbooks. It is concerned the analysis of textbooks made on the base of the designated point of view such as the important events in the Moravian history and the Moravians who enrolled in the history with their acts.

Keywords

Moravia
the Moravian nationality
the Moravian nation
the Moravians
the Moravian patriotism
the Margravate of Moravia
the Moravian provincial congress
the Moravia-Silesian country
the Euro region Moravia-Silesia

Seznam použité literatury

1. Adamová, Lenka., Dudák, Vladislav., Ventura, Václav. *Základy společenských věd. Základy filozofie a etiky*. 4. vyd. Praha: Fortuna, 2004, 149 s. ISBN 80-7168-905-X.
2. Balcárek, Pavel., Meluzínová, Danuše. *Národnostní menšiny*. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2004, 50 s. ISBN 80-7302-070-X.
3. Balcárek, Pavel. *Státoprávní dějiny Moravy*. 1. vyd. Brno: Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko, 1990, 39 s.
4. Bartoš, Josef., Trapl, Miloš. *Dějiny Moravy, díl 4. Svobodný stát a okupace*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2004, 287 s. ISBN 80-7275-044-5.
5. Bělina, Pavel., Pokorný, J., et al. *Dějiny zemí Koruny české II*. 8. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2002, 328 s. ISBN 80-7185-504-9.
6. Beneš, Zdeněk., Petráň, Josef. *České dějiny I*. 1. vyd. Praha: Práce, 1997, 239 s. ISBN 80-208-0437-4.
7. Beneš, Zdeněk. *Dějiny středověku a prvního století raného novověku*. 1.vyd. Praha: Práce, 1994, 175 s. ISBN 80-208-0316-5.
8. Březina, Karel. *Stručné dějiny moravského markrabství*. 1. vyd. Brno, 1996, 97 s.
9. Cogan, Rudolf. *Krajské zřízení*. 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, 440 s. ISBN 80-7357-041-6.
10. Čapka, František. *Dějepis 8. Od roku 1648 do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2003, 179 s. ISBN 80-7183-305-3.
11. Čapka, František. *Dějepis 9. Od roku 1918 do současnosti*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2004, 174 s. ISBN 80-7183-323-1.

12. Čapka, František. *Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2001, 216 s. ISBN 80-7204-219-X.
13. Čapka, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 1. vyd. Praha: Libri, 1998, 815 s. ISBN 80-85983-51-6.
14. Čapka, František. *Dějiny země Koruny české v datech. Dodatky: říjen 1999-červen 2006*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 125 s. ISBN 80-7277-301-1.
15. Čapka, František. *Morava*. 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 159 s. ISBN 80-7277-168-8.
16. Čechura, Jaroslav., Dudák, Vladislav., Neškudla, Bořek., et al. *Dějepis pro 7. ročník základní školy a 2. ročník osmiletého gymnázia. Středověk a raný novověk*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2004, 136 s. ISBN 80-7235-275-X.
17. Čornej, Petr., Čornejová, Ivana., Parkan, František. *Dějepis 2 pro gymnázia a střední školy. Středověk a raný novověk*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2004, 160 s. ISBN 80-7235-152-4.
18. Dostálová, Radmila., et al. *Občanská nauka pro 7. ročník základní školy*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998, 167 s. ISBN 80-7182-043-1.
19. Drápela, Jiří., et al. *Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 1999-2001*. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2001, 802 s.
20. Drápela, Jiří., et al. *Moravský historický sborník. Ročenka Moravského národního kongresu 2001-2005*. 1. vyd. Brno: Moravský národní kongres, 2006, 1019 s.
21. Durník, Eduard. *Euroregiony v České republice*. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2007, 54 s. ISBN 80-250-1288-3.
22. Durník, Eduard. *Regiony NUTS v Evropské unii*. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2006, 141 s. ISBN 80-250-1212-3.

23. Eichler, Bohuslav., Ryska, Radovan., Svoboda, Vladimír. *Základy společenských věd. Základy státoprávní teorie, ekonomie a ekonomiky, neformální logiky*. 3. vyd. Praha: Fortuna, 2003, 164 s. ISBN 80-7168-787-1.
24. Gillernová, Ilona., Buriánek, Jiří. *Základy společenských věd. Základy psychologie, sociologie*. 3. vyd. Praha: Fortuna, 2004, 157 s. ISBN 80-7168-749-9.
25. Havlík, Lubomír. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. 1. vyd. Brno: JOTA, 1993, 187 s. ISBN 80-85617-10-2.
26. Hlavačka, Milan., Čornej, Petr. *Dějepis 3 pro gymnázia a střední školy. Novověk*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2001, 175 s. ISBN 80-7235-172-9.
27. Hlavačka, Milan. *Dějepis pro 8. ročník základní školy a 3. ročník osmiletého gymnázia. Novověk*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1999, 128 s. ISBN 80-7235-053-6.
28. Hrachovcová, Marie., Bezchlebová, Maria., et al. *Občanská výchova pro 8. ročník základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999, 190 s. ISBN 80-7182-062-8.
29. Hrachovcová, Marie., et al. *Občanská výchova pro 9. ročník základní školy a víceletá gymnázia*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2000, 173 s. ISBN 80-7182-093-8.
30. Hroch, Miroslav., et al. *Dějepis. Díl 1. Středověk pro základní školy*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, 85 s. ISBN 80-04-26439-5.
31. Hroch, Miroslav., et al. *Dějepis. Díl 2. Středověk pro základní školy*. 3. vyd. Praha: Práce, 1993, 101 s. ISBN 80-208-0304-1.
32. Hroch, Miroslav., et al. *Dějepis. Díl 3. Středověk pro základní školy*. 3. vyd. Praha: Práce, 1993, 83 s. ISBN 80-208-0305-X.

33. Hroch, Miroslav. *Dějiny novověku*. 2. vyd. Praha: Práce, 1996, 167 s. ISBN 80-208-0000-X.
34. Hrubá, Michaela., Drška, Václav. *Dějepis 7. Středověk a raný novověk*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2002, 179 s. ISBN 80-7183-271-5.
35. Janáček, Josef., Louda, Jiří. *České erby*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1988, 367 s.
36. Janák, Jan. *Dějiny Moravy, díl 3/1. Hospodářský rozmach Moravy 1740-1918*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1999, 321 s. ISBN 80-85048-89-2.
37. Janošková, Dagmar., Ondráčková, Monika., Čečilová, Anna. *Občanská výchova s blokem rodinná výchova. Učebnice pro 6. ročník základní školy a primu víceletého gymnázia*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2003, 136 s. ISBN 80-7238-207-1.
38. Kahánek, Ferdinand. *Jazykový zákon a vládní nařízení*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1926, 80 s.
39. Kalabis, Edvard. *Moravský pakt*. 1. vyd. Praha: Nákladem Alberta Malíře, 1906, 55 s.
40. Kraus, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
41. Kuklík, Jan., Kuklík, Jan., Čornej, Petr. *Dějepis 4 pro gymnázia a střední školy. Nejnovější dějiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002, 215 s. ISBN 80-7235-175-3.
42. Kuklík, Jan., Kocian, Jiří. *Dějepis pro 9. ročník základní školy a 4. ročník osmiletého gymnázia. Nejnovější dějiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1999, 142 s. ISBN 80-7235-077-3.
43. Kuklík, Jan., Kuklík, Jan. *Dějiny 20. století*. 1. vyd. Praha: Práce, 1995, 191 s. ISBN 80-208-0367-X.

44. Kvaček, Robert. *České dějiny II.* 1. vyd. Praha: Práce, 2004, 243 s. ISBN 80-86287-48-3.
45. Linhart, Jiří., et al. *Dějepis 6. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia.* 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2007, 152 s. ISBN 978-80-7238-208-8.
46. Mezihorák, František. *Hry o Moravu. Separatisté, iredentisté a kolaboranti 1938-1945.* 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1997, 143 s. ISBN 80-204-0675-1.
47. Mezník, Jaroslav. *Lucemburská Morava 1310-1423.* 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, 562 s. ISBN 80-7106-363-0.
48. Michovský, Václav. *Dějepis I. díl. Pravěk a starověk pro základní školy.* 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, 71 s. ISBN 80-04-26289-9.
49. Michovský, Václav. *Dějepis II. díl. Pravěk a starověk pro základní školy.* 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, 92 s. ISBN 80-04-25950-2.
50. Mitáček, Jiří., et al. *Vládcové Moravy.* 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 2007, 176 s. ISBN 978-80-7028-304-2.
51. Netolický, Václav. *Euroregiony – Úvod do problematiky.* 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007, 75 s. ISBN 987-80-86754-78-9.
52. Pečírková, Jana., et al. *Dějepis 6. Pravěk a starověk.* 1. vyd. Praha: Scientia, 2001, 159 s. ISBN 80-7183-230-8.
53. Pernes, Jiří., et al. *Morava v českém státě včera, dnes a zítra. Příspěvek k diskusi na téma: Jaký národ žije na Moravě?* 1. vyd. Brno: Moravské zemské muzeum, 1992, 89 s. ISBN 80-7028-026-3.
54. Pernes, Jiří. *Pod moravskou orlicí aneb dějiny moravanství.* 1. vyd. Brno: Barrister & Principál, 1996, 285 s. ISBN 80-85947-12-9.

55. Popelka, Miroslav., Válková, Veronika., Čornej, Petr. *Dějepis 1 pro gymnázia a střední školy. Pravěk a starověk*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2002, 215 s. ISBN 80-7235-175-3.
56. Rulf, Jan., Válková, Veronika. *Dějepis pro 6. ročník základní školy a 1. ročník víceletého gymnázia. Pravěk a starověk*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2001, 143 s. ISBN 80-7235-145-1.
57. Schulz, Jindřich. *Dějepis 7. Středověk*. 1. vyd. Olomouc: Prodos, 1998, 112 s. ISBN 80-7230-009-1.
58. Souček, Jan. *Dějiny pravěku a starověku*. 1. vyd. Praha: Práce, 1995, 184 s. ISBN 80-208-0370-X.
59. Šebesta, Jaroslav. *Vývoj moravských zemských práv*. 2. vyd. Vracov, 1998, 40 s.
60. Válka, Josef. *Dějiny Moravy, díl 1. Středověká Morava*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1991, 231 s. ISBN 80-85048-17-5.
61. Válka, Josef. *Dějiny Moravy, díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1996, 275 s. ISBN 80-85048-62-0.
62. Valenta, Milan. *Občanská výchova pro 6. ročník*. 2. vyd. Praha: Práce, 1998, 112 s. ISBN 80-208-0424-2.
63. Valenta, Milan. *Občanská výchova pro 7. ročník*. 2. vyd. Praha: Práce, 1998, 119 s. ISBN 80-208-0438-2.
64. Valenta, Milan. *Občanská výchova pro 8. ročník*. 1. vyd. Praha: Práce, 1997, 116 s. ISBN 80-208-0439-0.
65. Valenta, Milan. *Občanská výchova pro 9. ročník*. 1. vyd. Praha: Práce, 1998, 101 s. ISBN 80-208-0476-5.

66. Veselý, Zdeněk. *Dějiny českého státu v dokumentech*. 2. vyd. Praha: Epoque, 2003, 495 s. ISBN 80-86328-26-0.
67. Wihoda, Martin. *Vladislav Jindřich*. 1. vyd. Brno: Matice moravská, 2007, 411 s. ISBN 978-80-86488-00-4.
68. Žemlička, Josef. *Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1986, 316 s.
69. Ovčáčiková, Alena. *Vzpomínka na docenta Bártu*. Hlas Moravy, 2008, 6, s. 2.
70. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Konrád II. Ota](http://cs.wikipedia.org/wiki/Konr%C3%A1d_II._Ota)
71. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Vladislav Jindřich](http://cs.wikipedia.org/wiki/Vladislav_Jindřich)
72. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Jošt Moravský](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jošt_Moravský)
73. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Páni z Cimburka](http://cs.wikipedia.org/wiki/Páni_z_Cimburka)
74. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Matyáš Korvín](http://cs.wikipedia.org/wiki/Matyáš_Korvín)
75. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel starší ze Žerotína](http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_starší_ze_Žerotína)
76. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan Amos Komenský](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komenský)
77. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Tomáš Garrigue Masaryk](http://cs.wikipedia.org/wiki/Tomáš_Garrigue_Masaryk)
78. [http://cs.wikipedia.org/wiki/Boleslav Bárta](http://cs.wikipedia.org/wiki/Boleslav_Bárta)

Seznam příloh

1. Zákony ze dne 27. 11. 1905 číslo 1. a 2. z. z. pro rok 1906 označované jako tzv. „moravský pakt“.
2. Zákon číslo 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.
3. Zákon číslo 122/1920 Sb., podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé.
4. Zákon číslo 126/1920 Sb., o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé.
5. Zákon číslo 125/1927 Sb., o organizaci politické správy.
6. Ústavní zákon číslo 299/1938 Sb., o autonomii Slovenské země.
7. Ústavní zákon číslo 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.
8. Zákon číslo 280/1948 Sb., o krajském zřízení.
9. Ústavní zákon číslo 143/1968 Sb., o československé federaci.
10. Ústavní zákon číslo 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice.
11. Usnesení Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky ze dne 9. května 1990 o obnovení moravsko-slezské samosprávy.
12. Zákon České národní rady číslo 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících.

13. Ústavní zákon číslo 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
14. Usnesení Vlády České republiky číslo 707 ze dne 26. října 1998 k vymezení územních jednotek NUTS na území České republiky pro statistické a analytické potřeby a pro potřeby Evropské unie.
15. Opatření Českého statistického úřadu ze dne 27. dubna 1999 k zavedení klasifikace územních statistických jednotek.
16. Zákon číslo 147/2000 Sb., o okresních úřadech.
17. Opatření Českého statistického úřadu číslo 26 ze dne 15. června 2001 k aktualizaci Klasifikace územních statistických jednotek – CZ-NUTS.
18. Zobrazení euroregionů v České republice.
19. Zákon číslo 387/2004 Sb., o změnách hranic krajů a o změnách dalších zákonů.
20. Sdělení Českého statistického úřadu číslo 201 ze dne 26. července 2007 o aktualizaci Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS).

REFORMA VOLEBNÍHO ŘÁDU DO MORAVSKÉHO SNĚMU (1905, 16. LISTOPAD)

V atmosféře vystupňovaných snah veřejnosti o zavedení všeobecného volebního práva přijal v listopadu 1905 moravský zemský sněm soubor zákonů označovaných jako tzv. moravský pakt. Jím se měnil systém voleb a volební řád do zemského sněmu a upravovaly se národnostní poměry v oblasti školství a části správy. Nový volební řád zvýšil počet poslanců zemského sněmu na 151 zavedením čtvrté všeobecné kurie.

Jádro volební reformy spočívalo ve vytvoření národnostních katastrů, tj. rozdělení země na české a německé volební obvody. Tím byl dohodnut přesný a stabilní počet poslanců české a německé národnosti, jež byli voleni do jednotlivých kurií. Odpadly tak volební boje na bázi národnostního kritéria. Nové rozdělení mandátů zvýhodnilo Čechy, kteří pak ve volbách v roce 1906 získali celkem 73 mandátů. Němci, kteří získali 46 mandátů, si zachovali dostatečně silné pozice, aby se necítili ohroženi. Moravský pakt byl kompromisem, který zhruba odpovídal národnostním poměrům v rámci Moravy a znamenal ve svém celku pozitivní přínos k uspořádání poměrů v zemi.

ŘÁD VOLENÍ DO SNĚMU ZEMSKÉHO MARKR. MORAVSKÉHO

I/ O OKRESÍCH VOLEBNÍCH A O MÍSTECH, V KTERÝCH SE VOLITI MÁ.

§ 1) Pro voličskou třídu velkostatku.

V příčině volení poslanců z voličské třídy velkých statkářů jest veškeré markrabství moravské, počítajíc k němu i enklávy ve Slezsku ležící, jediným okresem volebním. Volba konati se má v Brně, hlavním městě zemském.

§ 2) Voličově poslanců z voličské třídy velkých statkářů dělí se na dva sbory volební:

I. volební sbor tvoří držitelé statků do desk zemských vložených a svazkem svěřenským zavázaných, kteří mají právo voliti, pak následující držitelé takových do desk zemských vložených statků, kteří mají právo voliti, pokud statky ty bez povolení zeměpanských anebo státních úřadů zcizeny býti nesmějí a to: duchovní hodnostáři, kapituly u stoličních chrámů, kláštery, duchovní a světské nadace a veřejné fondy, konečně Nejvyšší rodinný fond a duchovní rytířské řády, c. k. tereziánská akademie rytířská, mají-li v držení statky do desk zemských vložené.

II. volební sbor tvoří všickni ostatní držitelé statků do desk zemských vložených, kteří mají právo voliti, zvláště také akciové společnosti, spolky a jiné v předším odstavci nejmenované právnické osoby i teh-

dy, když jejich hospodářství podléhá dozoru zeměpanských úřadů správních.

I. volební sbor volí 10, II. volební sbor 20 poslancův.

§ 3) Národnostní volební sbory.

Voličové poslanců z měst, venkovských obcí, jakož i ze všeobecné voličské třídy rozdělení jsou na volební sbory české a německé národnosti.

...

§ 7) Komora obchodní a živnostenská v Brně má voliti tři poslance do sněmu zemského a komora obchodní a živnostenská v Olomouci taktéž tři. V příčině tohoto volení mají skuteční údové každé komory činiti sbor volební.

V/ PŘECHODNÁ USTANOVENÍ.

§ 67) Prozatimní soupis všech voličů dle jich národnosti.

Jakmile tento volební řád do sněmu se stane zákonem, nařídí místodržitel všeobecný soupis voličů. kteří na Moravě nebo v moravských obvodech ve Slezsku jsou oprávněni voliti do sněmu, v příčině jich příslušnosti k některému z obou zemí obyvatelích kmenů za tím účelem, aby se získal podklad pro zdělaní voličských záznamů voličských sborů české a německé národnosti ve voličské třídě měst a venkovských obcí, jakož i všeobecné voličské třídě pro první

všeobecnou volbu, jež dle předpisů tohoto řádu provésti se má. (§ 30. a 31.)

§ 68) Výkon tohoto soupisu voličstva vyhlásiti se má zemskými časopisy a plakáty ve všech obcích na Moravě a v moravských obvodech ve Slezsku ležících. V této vyhlášce dlužno oznámiti účel tohoto soupisu, dobu, kdy voličské záznamy ve všech obcích budou vyloženy, přípustnost a lhůty opravovacího řízení.

§ 69) Místodržitel vyzve obecní zastupitelstva měst s vlastními statuty a okresní hejtmanové vyzvou zastupitelstva všech obcí ve svých obvodech, aby zdělala záznamy všech, kteří dle tohoto volebního řádu v obci ať již ve voličské třídě měst, anebo venkovských obcí, nebo ve všeobecné voličské třídě bez ohledu na

to, jak dlouho platí daň (§ 21) aneb v obci jsou usazeni (§ 22.), mají právo voliti do sněmu a to na základě posledních obecních listin voličských. Zastupitelstva obcí se mimo to vyzvou, aby dle známých jim osobních poměrů zapsala voliče dle jich příslušnosti k českému nebo německému národnímu kmeni do dvou rozdělených záznamů.

§ 70) Politické úřady jsou povinny, představené obcí podporovati při zdělání těchto záznamů a poučovati je o účelu a účinku tohoto soupisu voličstva.

...

Otištěno podle znění návrhu schválené předlohy publikovaného in: LIDOVÉ NOVINY, Brno, roč. XIII, 16.11.-18.11. 1905, č. 261-263.

121/1920 Sb.

ZÁKON

ze dne 29. února 1920,

kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

My, národ Československý, chtějíce upevniti dokonalou jednotu národa, zavésti spravedlivé řády v republice, zajistiti pokojný rozvoj domoviny československé, prospěti obecnému blahu všech občanů tohoto státu a zabezpečiti požehnání svobody příštím pokolením, přijali jsme ve svém Národním shromáždění dne 29. února 1920 ústavu pro Československou republiku, jejíž znění následuje.

Při tom my, národ Československý, prohlašuje, že chceme usilovati, aby tato ústava i všechny zákony naší země prováděny byly v duchu našich dějin stejně jako v duchu moderních zásad, obsažených v hesle sebeurčení; neboť chceme se přičleniti do společnosti národů jako člen vzdělaný, mírumilovný, demokratický a pokrokový.

Čl. I

(1) Zákony odporující ústavní listině, jejím součástkám a zákonům ji měnícím a doplňujícím jsou neplatné.

(2) Ústavní listina a její součástky mohou býti měněny nebo doplňovány jen zákony označenými za ústavní (§ 33).

Čl. II

Ústavní soud rozhoduje o tom, vyhovují-li zákony republiky Československé a zákony sněmu Podkarpatské Rusi zásadě článku I.

Čl. III

(1) Ústavní soud skládá se ze sedmi členů. Po dvou členech vysílá do něho nejvyšší soud správní a nejvyšší soud ze sebe. Ostatní dva členy a předsedu jmenuje prezident republiky.

(2) Podrobnosti, zejména o způsobu, jak oba jmenované soudy vysílají členy ústavního soudu, o funkčním jeho období, o řízení před ním a o účincích jeho nálezů, stanoví zákon.

Čl. IV

(1) Dosavadní Národní shromáždění zůstane v činnosti potud, pokud se neustaví sněmovna poslanecká a senát.

(2) Zákonů usnesených tímto Národním shromážděním, avšak nevyhlášených v den, kdy se ustaví sněmovna poslanecká a senát, nelze vůbec vyhlášovati, vrátil-li je prezident republiky Národnímu shromáždění.

(3) Co do lhůt stanovených prozatímní ústavou pro výkon práva presidenta republiky podle § 11 a pro povinnost vyhlásiti usnesený zákon platí při zákonech usnesených dosavadním Národním shromážděním předpisy prozatímní ústavy.

Čl. V

Dosavadní prezident zůstává ve svém úřadě, pokud nebude provedena volba nová. Ode dne účinnosti ústavní listiny přísluší mu práva v ní stanovená.

Čl. VI

Dokud nebude zvolen plný počet členů poslanecké sněmovny a senátu, stanovený ústavní listinou, je pro určení počtu poslanců a senátorů, potřebného k platnému usnášení podle ústavní listiny, rozhodující počet členů skutečně zvolených.

Čl. VII

(1) Ustanovení článku I., II., III. 1. odst., a VI. tvoří součást ústavní listiny podle § 33 této listiny.

(2) Prováděcí zákony předpokládané v ústavní listině nejsou součástí této listiny podle 1.

odstavce, neustanovuje-li ústavní listina jinak.

Čl.VIII

- (1) Připojená ústavní listina nabývá účinnosti dnem svého vyhlášení.
- (2) Její § 20 nevztahuje se na členy dosavadního Národního shromáždění.

Čl.IX

V den ustanovený v 1. odstavci článku VIII. pozbývají platnosti všechna ustanovení, která odporují této ústavní listině a republikánské formě státu, dále všechny dřívější ústavní zákony, i když by jednotlivá jejich ustanovení nebyla v přímém rozporu s ústavními zákony Československé republiky.

Čl.X

Tento zákon nabývá účinnosti zároveň s ústavní listinou a provede jej a ústavní listinu vláda.

Ústavní listina

Československé republiky

HLAVA PRVNÍ

Všeobecná ustanovení

§ 1

- (1) Lid je jediný zdroj veškeré státní moci v republice Československé.
- (2) Ústavní listina určuje, kterými orgány svrchovaný lid si dává zákony, uvádí je ve skutek a nalézá právo. Ona také vytyčuje meze, jichž tyto orgány nesmějí překročiti, aby se nedotkly ústavně zaručených svobod občanských.

§ 2

Stát československý jest demokratická republika, jejíž hlavou je volený president.

§ 3

- (1) Území Československé republiky tvoří jednotný a nedílný celek, jehož hranice mohou býti měněny jen ústavním zákonem (čl. 1. uvoz. zák.).
- (2) Nedílnou součástí tohoto celku jest a to na základě dobrovolného připojení podle smlouvy mezi hlavními a přidruženými mocnostmi a Československou republikou v Saint Germain-en-Laye ze dne 10. září 1919 samosprávné území Podkarpatské Rusi, které bude vypraveno nejširší autonomií, slučitelnou s jednotností republiky Československé.
- (3) Podkarpatská Rus má vlastní sněm, který si volí předsednictvo.
- (4) Sněm Podkarpatské Rusi je příslušný usnášeti se o zákonech ve věcech jazykových, vyučovacích, náboženských, místní správy, jakož i v jiných věcech, které by naň přenesly zákony Československé republiky. Zákony usnesené sněmem Podkarpatské Rusi, projeví-li president republiky s nimi souhlas svým podpisem, vyhlášují se ve zvláštní sbírce a podepisuje je také guvernér.
- (5) Podkarpatská Rus budiž v Národním shromáždění Československé republiky zastoupena přiměřeným počtem poslanců (senátorů) podle příslušných volebních řádů československých.
- (6) V čele Podkarpatské Rusi je guvernér jmenovaný presidentem Československé republiky k návrhu vlády a odpovědný také sněmu Podkarpatské Rusi.
- (7) Funkcionáři Podkarpatské Rusi budou podle možnosti vybírání z jejího obyvatelstva.
- (8) Podrobnosti, zvláště o právu voliti a o volitelnosti do sněmu, upravují zvláštní ustanovení.

(9) Zákon Národního shromáždění, který určí hranice Podkarpatské Rusi, tvoří součást ústavní listiny.

§ 4

- (1) Státní občanství v Československé republice je jediné a jednotné.
- (2) Podmínky nabývání, účinků a zániku státního občanství Československé republiky určuje zákon.
- (3) Příslušník cizího státu nemůže býti zároveň příslušníkem Československé republiky.

§ 5

- (1) Hlavním městem republiky Československé je Praha.
- (2) Barvy republiky jsou bílá, červená a modrá.
- (3) Státní znak a vlajky upravují zákony.

HLAVA DRUHÁ

Moc zákonodárná. Složení a působnost Národního shromáždění a jeho obou sněmoven

§ 6

(1) Moc zákonodárnou vykonává pro celé území Československé republiky Národní shromáždění, skládající se ze dvou sněmoven: sněmovny poslanecké a senátu.

(2) Sídlem obou sněmoven jest Praha. Je-li to však nezbytně nutno, mohou býti svolány přechodně do jiného místa republiky Československé.

§ 7

- (1) Zákonodárná a správní činnost zemských sněmů zanikla.
- (2) Pokud zákon Národním shromážděním usnesený neustanovuje jinak, platí pro celé území Československé republiky.

§ 8

Sněmovna poslanecká má 300 členů, kteří se volí podle všeobecného, rovného, přímého, tajného práva hlasovacího podle zásady poměrného zastoupení. Volby konají se v neděli.

§ 9

Právo voliti do sněmovny poslanecké mají všichni státní občané Československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří překročili 21. rok věku svého a vyhovují ostatním podmínkám řádu volení do poslanecké sněmovny.

§ 10

Volitelni jsou státní občané Československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří dosáhli aspoň 30. roku věku svého a vyhovují ostatním podmínkám řádu volení do poslanecké sněmovny.

§ 11

Volební období poslanecké sněmovny trvá 6 let.

§ 12

Podrobnosti o výkonu práva volebního a provádění voleb obsahuje řád volení do sněmovny poslanecké.

§ 13

Senát má 150 členů, kteří se volí podle všeobecného, rovného, přímého, tajného práva hlasovacího podle zásady poměrného zastoupení. Volby konají se v neděli.

§ 14

Právo voliti do senátu mají všichni státní občané republiky Československé bez rozdílu pohlaví, kteří překročili 26. rok věku svého a vyhovují ostatním podmínkám zákona o složení a pravomoci senátu.

§ 15

Volitelní jsou státní občané Československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří dosáhli 45. roku věku svého a vyhovují ostatním podmínkám zákona o složení a pravomoci senátu.

§ 16

Volební období senátu trvá 8 let.

§ 17

Podrobné předpisy o výkonu práva volebního a provádění voleb obsahuje zákon o složení a pravomoci senátu.

§ 18

Nikdo nesmí být zároveň členem obou sněmoven.

§ 19

- (1) O platnosti voleb do sněmovny poslanecké i do senátu rozhoduje volební soud.
- (2) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 20

(1) Vykonal-li zaměstnanec ve státních službách, byv zvolen do Národního shromáždění, slib jako člen jeho, dává se, pokud je členem Národního shromáždění, na dovolenou, má po tu dobu nárok na své stálé příjmy služební mimo přídavek místní nebo činovní, jakož i nárok na postup časový. Vysokoškolská profesora mají nárok na dovolenou. Použijí-li tohoto práva, platí o nich totéž, co o ostatních státních zaměstnancích.

(2) Jiní veřejní zaměstnanci mají, pokud jsou členy Národního shromáždění, nárok na dovolenou.

(3) Členové Národního shromáždění mohou být ustanoveni placenými státními zaměstnanci teprve rok po tom, kdy přestali být členy Národního shromáždění.

(4) Ustanovení to nevztahuje se vůbec na ministry. Časové omezení jednoho roku v předešlém odstavci uvedené nevztahuje se na poslance (senátory), kteří byli státními zaměstnanci, nežli byli zvoleni do Národního shromáždění, pokud zůstanou v témže oboru služby.

(5) Členy Národního shromáždění nemohou být župané a okresní náčelníci.

(6) Členové ústavního soudu, přisedící soudu volebního a ti, kdo jsou členy župních zastupitelstev, nemohou být zároveň členy Národního shromáždění.

§ 21

Členové obou sněmoven mohou se kdykoliv vzdát svého mandátu.

§ 22

(1) Členové Národního shromáždění vykonávají svůj mandát osobně; nesmějí od nikoho přijímat příkazy.

(2) Nesmějí se obracet k veřejným úřadům ku podpoře osobních zájmů stran. Toto ustanovení nevztahuje se na členy Národního shromáždění, pokud takové zakročování u úřadu patří jen k výkonu jejich pravidelného povolání.

(3) V první schůzi sněmovny, jíž se zúčastní, vykonávají tento slib: "Slibuji, že budu věren republice Československé a že budu zachovávat zákony a mandát svůj zastávati podle svého nejlepšího vědomí a svědomí". Odepření slibu nebo slib s výhradou má bez dalšího v zápětí ztrátu mandátu.

§ 23

Členové Národního shromáždění nemohou být vůbec stíháni pro své hlasování ve sněmovně nebo ve sněmovních výborech. Pro výroky učiněné tam při výkonu mandátu podrobení jsou jen disciplinární moci své sněmovny.

§ 24

(1) K jakémukoli trestnímu nebo disciplinárnímu stíhání člena Národního shromáždění pro jiné činy nebo opomenutí jest třeba souhlasu příslušné sněmovny. Odepře-li sněmovna souhlas, jest stíhání na vždy vyloučeno.

(2) Tato ustanovení nevztahují se na trestní odpovědnost, kterou člen Národního shromáždění má jako odpovědný redaktor.

§ 25

Byl-li člen sněmovny dopaden a zatčen při trestném činu samém, soud nebo jiný příslušný úřad je povinen ihned oznámiti zatčení předsedovi příslušné sněmovny. Neprojeví-li sněmovna nebo - nezasedá-li Národní shromáždění - výbor, zvolený podle § 54, do 14 dnů ode dne zatčení souhlasu s další vazbou, vazba přestává. Souhlasí-li tento výbor s další vazbou, rozhodne o ní sněmovna do 14 dnů ode dne svého sejití.

§ 26

Členové obou sněmoven mají právo odepřítí svědectví o věcech, které jim byly svěřeny jako členům sněmovny, a to i když členy jejich býti přestali. Vyňaty jsou případy, kde jde o svádění člena některé sněmovny k zneužití mandátu.

§ 27

Členové obou sněmoven mají nárok na náhradu, jejíž výši stanoví zákon.

§ 28

(1) President republiky je povinen svolati obě sněmovny ke dvěma řádným zasedáním v roce: jarnímu a podzimnímu. Jarní musí se začítí v březnu, podzimní v říjnu.

(2) Kromě toho svolává sněmovny podle potřeby k zasedáním mimořádným. Žádá-li o to alespoň nadpoloviční většina členů sněmovny poslancecké nebo senátu u předsedy vlády, udávajíc předmět jednání, president je povinen svolati sněmovny tak, aby se sešly do 14 dnů ode dne podané žádosti; kdyby toho neučinil, sejdou se sněmovny současně do dalších 14 dnů k vyzvání svých předsedů.

(3) Uplynuly-li od posledního řádného zasedání aspoň 4 měsíce, president republiky je povinen, žádají-li o to aspoň dvě pětiny některé sněmovny (odst. II.), svolati sněmovny tak, aby se sešly do 14 dnů ode dne podané žádosti. Kdyby toho neučinil, sněmovny sejdou se zároveň do dalších 14 dnů k vyzvání svých předsedů.

§ 29

Zasedání obou sněmoven se začíná a končí vždy zároveň.

§ 30

(1) President republiky prohlašuje zasedání sněmoven za ukončené.

(2) Může je odročiti nejdéle na jeden měsíc a nejvýše jednou v roce.

§ 31

(1) President republiky má právo rozpouštětí sněmovny.

(2) Práva tohoto nesmí užítí posledních šest měsíců svého volebního období. Po uplynutí volebního období, jakož i po rozpuštění některé sněmovny jest provéstí nové volby do 60 dnů.

(3) Rozpuštění senátu nestaví trestního řízení zahájeného před senátem podle §§ 67 a 79.

§ 32

Každá sněmovna jest způsobilá usnášeti se - pokud není v tomto zákoně jinak stanoveno - za přítomnosti aspoň třetiny všech členů. Ku platnosti usnesení je třeba nadpoloviční většiny přítomných.

§ 33

K usnesení o vypovědění války, ke změně této ústavní listiny a jejích součástí je třeba třípětinové většiny všech členů v každé sněmovně.

§ 34

(1) Usnesení poslanecké sněmovny na obžalobu presidenta republiky, předsedy vlády a členů vlády může se státi toliko většinou dvou třetin za přítomnosti dvou třetin poslanců.

(2) Řízení před senátem jako trestním soudem upravuje zákon.

§ 35

Každá sněmovna zvolí si sama své předsednictvo a ostatní funkcionáře.

§ 36

Schůze poslanecké sněmovny i senátu jsou veřejné. Schůze neveřejné mohou se konati jen v případech stanovených jednacím řádem.

§ 37

(1) Základní zásady jednání a styky obou sněmoven mezi sebou, jakož i s vládou a na venek vůbec, upravují se v rámci předpisů ústavních zvláštním zákonem. Svoje vnitřní poměry upravuje každá sněmovna jednacím řádem, který vydá ve vlastní působnosti.

(2) Dokud se sněmovna poslanecká a senát neusnesou na novém jednacím řádě, platí pro ně jednací řád usnesený dosavadním Národním shromážděním.

§ 38

(1) Konají-li obě sněmovny společnou schůzi jako Národní shromáždění (§§ 56, 59, 61, 65), platí pro toto shromáždění jednací řád sněmovny poslanecké.

(2) Takovou společnou schůzi svolává předseda vlády a řídí ji předseda sněmovny poslanecké.

(3) Jeho náměstkem je předseda senátu.

§ 39

Ministři mají právo účastniti se kdykoli schůzí v obou sněmovnách a ve všech výborech. Budiž jim uděleno slovo, kdykoli o to žádají.

§ 40

(1) K žádosti kterékoli sněmovny nebo jejího výboru dostaviž se ministr osobně do schůze.

(2) Jinak se může dáti ministr zastupovati úředníky svého odboru.

§ 41

(1) Návrhy zákonů mohou vycházeti buď od vlády nebo od kterékoli sněmovny.

(2) Ke každému návrhu zákona, podanému členy některé sněmovny, budiž přiložen rozpočet o finančním dosahu osnovy a návrh na úhradu potřebného nákladu.

(3) Vládní návrhy zákona rozpočtového i branného musí býti předloženy napřed sněmovně poslanecké.

§ 42

K ústavnímu zákonu je vždy potřebí souhlasného usnesení obou sněmoven. Totéž platí o jiných zákonech, pokud §§ 43, 44 a 48 neustanovují jinak.

§ 43

(1) Senát je povinen usnésti se o návrhu zákona, přijatém poslaneckou sněmovnou, do šesti neděl, o návrhu zákona rozpočtového a branného do jednoho měsíce. Sněmovna poslanecká povinna

jest usnésti se o návrhu zákona, přijatém senátem, do tří měsíců.

(2) Lhůty tyto počítají se ode dne, kdy vytištěné usnesení jedné sněmovny bylo dodáno sněmovně druhé, a mohou býti dohodou obou sněmoven prodlouženy nebo zkráceny. Lhůta jednoměsíční daná senátu pro vyřízení osnovy zákona rozpočtového a branného nemůže býti prodloužena.

(3) Uplynulo-li za příslušné lhůty volební období sněmovny, která má jednati o usnesení sněmovny druhé, nebo byla-li ona sněmovna rozpuštěna, odročena, nebo bylo-li její zasedání ukončeno, plyne pro ni lhůta nová od nejbližší její schůze.

(4) Neučiní-li druhá sněmovna ve lhůtách v předcházejících odstavcích stanovených usnesení, má se za to, že souhlasí s usnesením sněmovny první.

§ 44

(1) Usnesení poslanecké sněmovny stane se zákonem přes odchýlné usnesení senátu, když se sněmovna poslanecká usnese nadpoloviční většinou všech svých členů na tom, že setrvává na svém původním usnesení. Zamítli-li však senát tříčtvrtinovou většinou svých členů osnovu v poslanecké sněmovně přijatou, stane se osnova zákonem, setrvá-li poslanecká sněmovna na svém usnesení třípětinovou většinou všech svých členů.

(2) Návrhy senátu dodávají se poslanecké sněmovně. Zamítne-li je, a setrvá-li senát na svém původním usnesení nadpoloviční většinou všech svých členů, dodá své usnesení znovu poslanecké sněmovně. Zamítne-li poslanecká sněmovna usnesení senátu nadpoloviční většinou všech svých členů po druhé, nestane se usnesení senátu zákonem.

(3) Osnovy takto zamítnuté nemohou býti v žádné sněmovně před uplynutím jednoho roku znovu podány.

(4) Změní-li některá sněmovna usnesení sněmovny druhé, rovná se to zamítnutí.

§ 45

Má-li se některá sněmovna znovu usnášeti o osnově zákona, na které se již jednou usnesla, anebo znovu jednati o osnově zákona v druhé sněmovně přijaté (§ 44, 2. odst.), a byla-li ona sněmovna rozpuštěna, neb uplynulo-li mezi tím její volební období, nežli mohla se usnésti po druhé, pokládá se nově její usnesení za druhé usnesení podle § 44.

§ 46

(1) Zamítlo-li Národní shromáždění vládní návrh zákona, může se vláda usnésti, aby hlasováním lidu bylo rozhodnuto, má-li se zamítnutý vládní návrh státi zákonem. Usnesení vlády musí býti jednomyslné.

(2) Hlasovací právo má každý, kdo jest oprávněn voliti do poslanecké sněmovny.

(3) Podrobnosti upravuje zákon.

(4) Hlasování lidu není přípustné o vládních návrzích zákonů, jimiž má býti měněna nebo doplněna ústavní listina a její součásti (čl. I. uvoz. zák.).

§ 47

President republiky má právo vrátiti s připomínkami zákon usnesený Národním shromážděním do měsíce počítajíc ode dne, kdy usnesení Národního shromáždění bylo dodáno vládě.

§ 48

(1) Setrvají-li obě sněmovny při hlasování podle jmen na vráceném zákonu nadpoloviční většinou všech svých členů, zákon budiž vyhlášen.

(2) Nebylo-li dosaženo takové souhlasné většiny v obou sněmovnách, zákon budiž vyhlášen, když se na něm při opětovném hlasování podle jmen usnesla sněmovna poslanecká většinou tří pětín všech svých členů.

(3) Jde-li o zákon, k jehož přijetí je třeba vyšší přítomnosti členů a většiny zvláště vyznačené, je třeba, aby vrácený zákon byl přijat za této vyšší přítomnosti a vyznačenou většinou.

(4) Ustanovení § 45 platí obdobně.

§ 49

(1) K platnosti zákona je třeba, aby byl vyhlášen a to způsobem, jak ustanovuje zákon.

(2) Zákony se vyhlašují touto větou: "Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně".

(3) Zákon budiž vyhlášen do osmi všedních dnů po uplynutí lhůty stanovené v § 47. Užije-li však prezident republiky svého práva tamže uvedeného, zákon budiž vyhlášen do osmi všedních dnů po té, kdy opětne usnesení Národního shromáždění (§ 48) bylo vládě oznámeno.

§ 50

V každém zákoně sluší uvést, kterému členu vlády se ukládá jeho provedení.

§ 51

(1) Zákon podpisuje prezident republiky, předseda vlády a ministr výkonem zákona pověřený. Nemá-li zaneprázdněný nebo churavý prezident náměstka, podpisuje zaň předseda vlády.

(2) Předseda vlády je při podpisování zákonů zastupován způsobem určeným v § 71.

§ 52

(1) Každá sněmovna jest oprávněna interpelovati předsedu a členy vlády ve věcech jejich působnosti, zkoumati správní úkony vlády, voliti výbory, jimž ministerstva poskytují informace, usnášeti se na adresách a resolucích.

(2) Předseda a členové vlády jsou povinni odpovídati na interpelace členů sněmoven.

§ 53

Výkon kontroly státního hospodářství finančního a státního dluhu upravuje zákon.

§ 54

(1) V době od rozpuštění některé sněmovny neb od uplynutí jejího volebního období až do opětneho sejití sněmoven, dále po dobu, po kterou zasedání jejich jest odročeno neb ukončeno, činí neodkladná opatření, i když by k nim jinak bylo třeba zákona, a koná dozor na moc vládní a výkonnou 24členný výbor, do něhož zvolí ze sebe 16 členů a tolikéž náhradníků sněmovna poslanecká a 8 členů a tolikéž náhradníků senát vždy na jeden rok. Náhradník se volí pro určitého člena.

(2) První volby vykonají se ihned, jakmile se obě sněmovny ustaví. Členové předsednictva v obou sněmovnách hlasují. Když byly vykonány volby do některé sněmovny, volí se v nově ustavené sněmovně členové výboru, i když jednoroční doba dosavadních členů neuplynula.

(3) Volí se podle zásady poměrného zastoupení. Sdružování stran je přípustné. Dohodnou-li se všechny strany, koná se volba výboru z plena. Odpor nejvýše 20 poslanců nebo 10 senátorů není tomu na překážku.

(4) Členové výboru podrží své funkce, až noví budou zvoleni. Náhradníci nastupují za členy, kteří trvale nebo přechodně své funkce nemohou vykonávat. Ubude-li některý člen nebo náhradník ve volebním období, konají se za ně na zbytek období volby doplňovací. Nově zvolený člen musí náležitě též skupině jako člen ubylý, leč by skupina ta buď nenavrhl kandidáta nebo odepřela voleb se zúčastnit.

(5) Člen vlády nemůže býti členem nebo náhradníkem výboru.

(6) Jakmile výbor byl zvolen, zvolí předsedu a druhého místopředsedu z členů zvolených sněmovnou poslaneckou a prvního místopředsedu z členů zvolených senátem.

(7) Pro členy výboru platí ustanovení §§ 23 až 27 ústavní listiny.

(8) Výbor je příslušný ve všech věcech náležitých do zákonodárné a správní působnosti Národního shromáždění, ale není oprávněn:

a) voliti presidenta republiky nebo jeho náměstka;

b) měniti zákony ústavní (čl. I. uvoz. zák.) a příslušnost úřadů, leč by šlo o rozšíření působnosti úřadů už zřízených novými úkoly;

c) ukládati svými opatřeními nové trvalé finanční povinnosti občanům, rozšiřovati brannou

povinnost, trvale zatěžovati státní finance nebo zcizovati státní majetek;

d) dávatí souhlas k vypovězení války.

(9) K opatření, k němuž by jinak bylo třeba zákona, nebo má-li býti schváleno vydání nebo úhrada mimo rozpočet, je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů.

(10) Ve všech ostatních případech stačí k usnášení přítomnost polovice členů výboru a nadpoloviční většina všech přítomných. Předseda hlasuje jen při rovnosti hlasů.

(11) Neodkladná opatření, k nimž by jinak bylo třeba zákona, jsou přípustna jen k návrhu vlády schválenému prezidentem republiky.

(12) Opatření výboru v předešlém odstavci uvedená mají prozatímní platnost zákona, musí býti vyhlášena s poukazem na § 54 ústavní listiny ve Sbírce zákonů a nařízení, a podepisuje je prezident republiky, předseda vlády nebo jeho náměstek, a aspoň polovice ministrů. Opatření, kterým prezident republiky odepřel souhlas, nelze vyhlásiti.

(13) Působnost ústavního soudu vztahuje se na opatření, k nimž by jinak bylo třeba zákona, a buďtež mu vládou předložena zároveň s vyhlášením ve Sbírce zákonů a nařízení. Ústavnímu soudu náleží, aby rozhodl, zdali opatření jemu předložená vyhovují odst. 8., lit. b).

(14) Předseda výboru a jeho náměstek podávají v nejbližší schůzi poslanecké sněmovny a senátu zprávu o činnosti výboru a to, i když členy poslanecké sněmovny nebo senátu býti přestali.

(15) Opatření, kterých neschválí obě sněmovny do 2 měsíců od sejití, pozbývají další platnosti.

HLAVA TŘETÍ

Moc vládní a výkonná

§ 55

Nařízení vydávati lze jen ku provedení určitého zákona a v jeho mezích.

Prezident republiky

I.

§ 56

(1) Prezident republiky jest volen Národním shromážděním (§ 38).

(2) Volen může býti státní občan Československé republiky, který je volitelný do sněmovny poslanecké a dosáhl 35 let věku (§ 67).

§ 57

(1) Ku platnosti volby jest třeba přítomnosti nadpoloviční většiny úhrnného počtu členů sněmovny poslanecké i senátu v čas volby a třípětinové většiny přítomných.

(2) Nevedla-li dvojí volba k cíli, koná se užší volba mezi těmi kandidáty, kteří obdrželi nejvíce hlasů. Zvolen je, kdo obdržel nejvíce hlasů. Jinak rozhoduje los.

(3) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 58

(1) Volební období počítá se ode dne, kdy nově zvolený prezident vykonal slib podle § 65.

(2) Volební období trvá sedm let.

(3) Volba se koná poslední 4 neděle, nežli volební období úřadujícího presidenta uplyne.

(4) Nikdo nemůže býti více než dvakráte po sobě zvolen. Kdo byl prezidentem po dvě po sobě jdoucí volební období, nemůže opět zvolen býti, dokud od skončení posledního období neuplyne sedm let; ustanovení toto nevztahuje se na prvního presidenta Československé republiky.

(5) Dřívější prezident zůstává ve své funkci, pokud nebyl zvolen prezident nový.

§ 59

Zemře-li prezident anebo vzdá-li se své funkce ve volebním období, vykoná se nová volba podle ustanovení §§ 56 a 57 na dalších 7 let. Národní shromáždění (§ 38) budiž k tomu konci svoláno do 14 dnů.

§ 60

Pokud nový prezident není zvolen (§ 59), nebo je-li prezident zaneprázdněn nebo churav tak, že nemůže vykonávat svého úřadu, přísluší výkon jeho funkcí vládě, která může pověřiti svého předsedu jednotlivými úkony.

§ 61

(1) Je-li prezident déle než 6 měsíců zaneprázdněn nebo churav (§ 60), a usnese-li se na tom vláda za přítomnosti tří čtvrtin svých členů, Národní shromáždění (§ 38) zvolí náměstka presidentova, jehož úřad trvá, dokud překážka nepomine.

(2) V době, kdy někdo podle § 58 nemůže býti presidentem, nemůže býti ani jeho náměstkem.

§ 62

Pro volbu náměstka platí totéž, co pro volbu presidenta.

§ 63

(1) President republiky nesmí býti zároveň členem Národního shromáždění. Kdyby náměstkem presidentovým byl zvolen člen Národního shromáždění, nesmí potud, pokud je náměstkem, vykonávati mandátu v Národním shromáždění.

(2) Hlavním sídlem presidentovým je Praha.

II.

§ 64

(1) President republiky:

1. zastupuje stát na venek. Sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Smlouvy obchodní, dále smlouvy, z kterých pro stát neb občany plynou jakákoli břemena majetková nebo osobní, zejména i vojenská, jakož i smlouvy, jimiž se mění státní území, potřebují souhlasu Národního shromáždění. Pokud jde o změny státního území, souhlas Národního shromáždění se dává formou ústavního zákona (čl. I. uvoz. zák.);

2. přijímá a pověřuje vyslance;

3. prohlašuje válečný stav, vypovídá s předchozím souhlasem Národního shromáždění válku a předkládá mu sjednaný mír k vyslovení souhlasu;

4. svolává, odročuje a rozpouští Národní shromáždění (§§ 28-31) a prohlašuje zasedání sněmoven za ukončené;

5. má právo vraceti s připomínkami usnesené zákony (§ 47) a podpisuje zákony Národního shromáždění (§ 51), sněmu Podkarpatské Rusi (§ 3) a opatření výboru podle § 54;

6. podává ústně nebo písemně Národnímu shromáždění zprávu o stavu republiky a doporučuje mu k úvaze opatření, která pokládá za nutná a účelná;

7. jmenuje a propouští ministry a stanoví jejich počet;

8. jmenuje vysokoškolské profesory vůbec, dále soudce, státní úředníky a důstojníky, počínajíc VI. hodnostní třídou;

9. uděluje dary a pense z milosti k návrhu vlády;

10. má vrchní velitelství veškeré branné moci;

11. uděluje milost podle § 103.

(2) Veškerá moc vládní a výkonná, pokud ústavní listinou nebo zákony Československé republiky vydanými po 15. listopadu 1918 není a nebude výslovně vyhrazena presidentovi republiky, přísluší vládě (§ 70).

III.

§ 65

President republiky slibuje před Národním shromážděním (§ 38) na svou čest a svědomí, že bude dbáti blaha republiky i lidu a šetřiti ústavních a jiných zákonů.

§ 66

President republiky není odpověden z výkonu svého úřadu. Z projevů jeho souvisících s úřadem presidentovým odpovídá vláda.

§ 67

(1) Trestně může býti stíhán jen pro velezradu a to před senátem na obžalobu sněmovny poslanecké (§ 34). Trestem může býti jen ztráta úřadu presidentského a způsobilosti tohoto úřadu později znovu nabýti.

(2) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 68

Jakýkoli presidentův úkon moci vládní nebo výkonné potřebuje k své platnosti spolupodpisu odpovědného člena vlády.

§ 69

Ustanovení o presidentovi republiky platí také o jeho náměstkovi (§ 61).

Vláda

§ 70

(1) Předsedu a členy vlády (ministry) jmenuje a propouští president republiky.

(2) Pravidelným sídlem vlády je Praha (§ 6, II.).

§ 71

Vláda volí ze sebe náměstka předsedova, který předsedu zastupuje. Nemohl-li by ho zastupovati ani náměstek, činí tak věkem nejstarší člen vlády.

§ 72

President republiky stanoví, který z členů vlády řídí jednotlivá ministerstva.

§ 73

Členové vlády skládají do rukou presidenta republiky slib na svou čest a své svědomí, že budou svědomitě a nestranně konati své povinnosti a budou šetřiti ústavních a jiných zákonů.

§ 74

Žádný člen vlády nesmí býti členem představenstva nebo dozorčí rady, ani zástupcem akciových společností a společností s ručením omezeným, pokud tyto společnosti se zabývají činností výrobní.

§ 75

Vláda je odpovědna poslanecké sněmovně, která jí může vysloviti nedůvěru. K usnesení je třeba přítomnosti nadpoloviční většiny poslanců, nadpoloviční většiny hlasů a hlasování podle jmen.

§ 76

Návrh na vyslovení nedůvěry musí býti podepsán nejméně sto poslanci a přikáže se výboru, který o něm podá zprávu nejdéle do osmi dnů.

§ 77

Vláda může podati v poslanecké sněmovně návrh na vyslovení důvěry. O návrhu tom se jedná, aniž byl přikázán výboru.

§ 78

(1) Vyslovila-li poslanecká sněmovna vládě nedůvěru anebo zamítla-li vládní návrh na vyslovení důvěry, musí vláda podati demisi do rukou presidenta republiky, který určuje, kdo vede vládní věci, pokud nová vláda nebude ustavena.

(2) Došlo-li k demisi vlády v době, kdy není ani presidenta ani jeho náměstka, rozhoduje o demisi vlády a činí opatření o prozatímním vedení vládních věcí výbor uvedený v § 54.

§ 79

(1) Poruší-li předseda nebo členové vlády úmyslně nebo z hrubé nedbalosti v oboru své úřední působnosti ústavní nebo jiné zákony, jsou trestně odpovědní.

(2) Právo k obžalobě přísluší sněmovně poslanecké (§ 34). Trestní řízení provádí senát.

(3) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 80

Vláda rozhoduje ve sboru, který je schopen usnášeti se, je-li přítomna mimo předsedu nebo jeho náměstka (zástupce) nadpoloviční většina ministrů.

§ 81

Vláda rozhoduje ve sboru zejména:

a) o vládních předloách pro Národní shromáždění, o vládních nařízeních (§ 84), jakož i o návrzích, aby president republiky užil svého práva podle § 47;

b) o všech věcech politické povahy;

c) o jmenování soudců, státních úředníků a důstojníků od VIII. třídy, pokud přísluší ústředním úřadům, neb o návrzích na jmenování funkcionářů, které jmenuje president republiky (§ 64, č. 8).

§ 82

President republiky má právo býti přítomen a předsedati schůzím vlády, vyžádati si od vlády a jednotlivých jejích členů písemné zprávy o každé věci, která náleží do oboru jejich působnosti.

§ 83

President republiky má právo pozvati vládu neb její členy k poradě.

§ 84

Každé nařízení vládní podpisuje předseda vlády nebo jeho náměstek (zástupce) a ministři pověřeni jeho provedením, nejméně však polovina ministrů.

Ministerstva a nižší správní úřady

§ 85

Působnost ministerstev upravuje se zákonem.

§ 86

V nižších státních úřadech správních budiž podle možnosti zastoupen živel občanský a budiž postaráno při správních úřadech o nejvydatnější ochranu práv a zájmů občanstva (správní soudnictví).

§ 87

(1) Nikdo nemůže býti zároveň voleným členem úřadu nižšího a úřadu, který je úřadu nižšímu nadřízen nebo vykonává nad ním moc dohlédací.

(2) Výjimky z této zásady stanoví zákon.

§ 88

(1) Soudní ochranu proti správním úřadům poskytuje v nejvyšší stolici soud složený z neodvislých soudců a zřízený pro území celé republiky.

(2) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 89

Jak jsou ustrojeny nižší úřady státní správy, určuje se v zásadě zákonem, jenž podrobnou úpravu může svěřiti nařízení.

§ 90

Do oboru moci nařizovací náleží zřizovati a organisovati státní úřady obstarávající jen správu hospodářskou bez jakékoli výsostné pravomoci.

§ 91

Složení a působnost svazů samosprávných upravují zvláštní zákony.

§ 92

Pokud stát ručí za škodu způsobenou nezákonným výkonem veřejné moci, určuje zákon.

§ 93

Veřejní zaměstnanci dbejtež v úřední své činnosti ústavních a jiných zákonů. Totéž platí o občanských členech správních úřadů (sborů).

HLAVA ČTVRTÁ

Moc soudcovská

§ 94

(1) Soudnictví vykonává se státními soudy; zákon stanoví jejich organizaci, příslušnost věcnou i místní, jakož i řízení před nimi.

(2) Nikdo nesmí býti odňat svému zákonnému soudci.

(3) Jen v řízení trestním mohou býti zavedeny soudy výjimečné a to pouze v případech zákonem předem stanovených a na dobu obmezenou.

§ 95

(1) Soudní moc v civilních právních věcech přísluší soudům civilním, a to buď řádným, nebo mimořádným a rozhodčím, soudní moc ve věcech trestních přísluší občanským soudům trestním, pokud není zvláštním zákonem přikázána trestním soudům vojenským, nebo pokud věci tyto nemají býti podle všeobecných předpisů projednávány v trestním řízení policejním nebo finančním.

(2) Pro celé území Československé republiky zřízen jest jediný nejvyšší soud.

(3) Příslušnost a působnost porot upravují zvláštní zákony.

(4) Působnost poroty může býti na čas zastavena v případech zákonem stanovených.

(5) Pravomoc soudů vojenských může býti rozšířena na obyvatelstvo civilní podle zákonných ustanovení jen v době války a to jen pro činy spáchané v této době.

§ 96

(1) Soudnictví jest ve všech stolicích odděleno od správy.

(2) Řešení sporů o příslušnost mezi soudy a úřady správními upravuje zákon.

§ 97

(1) Zákon stanoví podmínky nutné k dosažení úřadu soudce z povolání.

(2) Služební poměry soudců upraví zvláštní zákon.

§ 98

- (1) Veškeří soudcové vykonávají svůj úřad neodvisle, jsouc vázáni jen zákonem.
- (2) Příkladnou služební soudcové příslibtež, že budou zachovávat zákony.

§ 99

(1) Soudcové z povolání jsou ustanovováni na svá místa vždy trvale; proti své vůli mohou býti přeloženi, sesazeni nebo do výslužby dáni jen v případech nové organizace soudní po dobu zákonem stanovenou nebo na základě pravoplatného disciplinárního nálezu; do výslužby mohou býti dáni na základě pravoplatného nálezu také, když dosáhnou stáří zákonem stanoveného. Podrobnosti ustanovuje zvláštní zákon, jenž též stanoví, za jakých podmínek mohou býti soudcové suspendováni z úřadů.

(2) Senáty u sborových soudů I. a II. stolice jsou po celý rok stálé; výjimky stanoví zákon.

§ 100

Soudcové z povolání nesmějí zastávat jiných funkcí placených stálých neb občasných, pokud zákon nestanoví výjimky.

§ 101

- (1) Rozsudky vyhlašují se jménem republiky.
- (2) Líčení před soudy jest ústní a veřejné; rozsudky ve věcech trestních prohlašují se vždy veřejně; veřejnost při přelíčení smí býti vyloučena jen v případech zákonem stanovených.
- (3) V řízení před soudy trestními platí zásada obžalovací.

§ 102

Soudcové mají právo, řešíce určitou právní věc, zkoumati platnost nařízení; při zákoně mohou jen zkoumati, byl-li řádně vyhlášen (§ 51).

§ 103

(1) Presidentu republiky přísluší právo udíleti amnestii, promíjeti nebo zmírňovati tresty a právní následky odsouzení trestními soudy, zvláště též ztrátu volebního práva do Národního shromáždění a jiných zastupitelských sborů, jakož i - s vyloučením trestných činů soukromožalobních - nařizovati, aby soudní trestní řízení nebylo zahajováno nebo nebylo v něm pokračováno.

(2) Tato práva nepřísluší presidentovi republiky, jde-li o členy vlády obžalované neb odsouzené podle § 79.

§ 104

Jak ručí stát a soudcové za náhradu škody, kterou tito způsobili tím, že porušili právo u konání svého úřadu, stanoví zvláštní zákon.

§ 105

- (1) Ve všech případech, ve kterých úřad správní podle zákonů o tom vydaných rozhoduje o nárocích soukromoprávních, volno jest straně tímto rozhodnutím dotčené po vyčerpání opravných prostředků dovolávat se nápravy pořadem práva.
- (2) Podrobnosti upravuje zákon.

HLAVA PÁTÁ

Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské

Rovnost

§ 106

- (1) Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají.

(2) Všichni obyvatelé republiky Československé požívají v stejných mezích jako státní občané této republiky na jejím území plné a naprosté ochrany svého života i své svobody nehledíc k tomu, jakého jsou původu, státní příslušnosti, jazyka, rasy nebo náboženství. Úchyly od této zásady jsou přípustny jen, pokud právo mezinárodní dovoluje.

(3) Tituly smějí býti udíleny jen, pokud označují úřad nebo povolání. Toto ustanovení netýká se akademických hodností.

Svoboda osobní a majetková

§ 107

(1) Svoboda osobní se zaručuje. Podrobnosti upravuje zákon jako součást této ústavní listiny.

(2) Omezení nebo odnětí osobní svobody je možné jen na základě zákona. Rovněž jen na základě zákona může veřejná moc od občana požadovati osobních výkonů.

§ 108

(1) Každý státní občan československý může se usazovati na kterémkoli místě Československé republiky, nabývati tam nemovitostí a vykonávati výdělkovou činnost v mezích všeobecných právních ustanovení.

(2) Omezení tohoto práva je možné jen v zájmu veřejném na základě zákona.

§ 109

(1) Soukromé vlastnictví lze omeziti jen zákonem.

(2) Vyvlastnění je možné jen na základě zákona a za náhradu, pokud zákonem není nebo nebude stanoveno, že se náhrada dáti nemá.

§ 110

Právo vystěhovati se do ciziny může býti omezováno jen zákonem.

§ 111

(1) Daně a veřejné dávky vůbec mohou se ukládati jen na základě zákona.

(2) Rovněž jen na základě zákona možno tresty hroziti a je ukládati.

Svoboda domovní

§ 112

(1) Právo domovní je neporušitelné.

(2) Podrobnosti upravuje zákon jako součást této ústavní listiny.

Svoboda tisku, právo shromažďovací a spolkové

§ 113

(1) Svoboda tisku, jakož i právo klidně a beze zbraně se shromažďovati a tvořiti spolky jsou zabezpečeny. Jest proto v zásadě nedovoleno podrobovati tisk předběžné cenzuře. Výkon práva spolčovacího a shromažďovacího upravují zákony.

(2) Spolek může býti rozpuštěn jen, když jeho činností byl porušen trestní zákon nebo veřejný pokoj a řád.

(3) Zákonem mohou se zavést omezení zvláště pro shromáždění na místech sloužících veřejné dopravě, pro zakládání spolků výdělečných a pro účast cizinců v politických spolkách. Tímto způsobem může se stanoviti, jakým omezením podléhají zásady předcházejících odstavců za války nebo tehdy, vypuknou-li uvnitř státu události ohrožující zvýšenou měrou republikánskou státní formu, ústavu nebo veřejný klid a pořádek.

§ 114

(1) Právo spolčovací k ochraně a podpoře pracovních (zaměstnaneckých) a hospodářských poměrů se zaručuje.

(2) Všeliké činy jednotlivců nebo sdružení, jež se jeví úmyslným rušením tohoto práva, jsou zakázány.

Právo petiční

§ 115

Právo petiční přísluší každému; právníckým osobám a sdružením jen v mezích jejich působnosti.

Tajemství listovní

§ 116

(1) Tajemství listovní je zaručeno.

(2) Podrobnosti upravuje zákon.

Svoboda učení a svědomí. Svoboda projevu mínění

§ 117

(1) Každý může v mezích zákona projevovatí mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem a pod.

(2) Totéž platí o právníckých osobách v mezích jejich působnosti.

(3) Výkon tohoto práva nesmí nikomu býti na újmu v jeho pracovním nebo zaměstnaneckém poměru.

§ 118

Vědecké bádání a hlásání jeho výsledků, jakož i umění jest svobodné, pokud neporušuje trestního zákona.

§ 119

Veřejné vyučování budiž zařízeno tak, aby neodporovalo výsledkům vědeckého bádání.

§ 120

(1) Zřizovati soukromé vyučovací a vychovávací ústavy je dovoleno jen v mezích zákonů.

(2) Státní správě přísluší vrchní vedení a dozor na veškeré vyučování a vychovávání.

§ 121

Svoboda svědomí a vyznání jest zaručena.

§ 122

Všichni obyvatelé republiky Československé mají v stejných mezích jako státní občané republiky Československé právo vykonávati veřejně i soukromě jakékoli vyznání, náboženství nebo víru, pokud výkon ten není v neshodě s veřejným pořádkem a řádem nebo s dobrými mravy.

§ 123

Nikdo nesmí býti ani přímo ani nepřímo nucen k účasti na jakémkoli náboženském úkonu s výhradou práv plynoucích z moci otcovské nebo poručenské.

§ 124

Všecka náboženská vyznání jsou si před zákonem rovna.

§ 125

Vykonávati určité náboženské úkony může býti zakázáno, odporují-li veřejnému pořádku nebo veřejné mravnosti.

Manželství a rodina

§ 126

Manželství, rodina a mateřství jsou pod zvláštní ochranou zákonů.

Branná povinnost

§ 127

(1) Každý způsobilý státní občan republiky Československé je povinen podrobiti se vojenskému výcviku a uposlechnouti výzvy k obraně státu.

(2) Podrobnosti upravuje zákon.

HLAVA ŠESTÁ

Ochrana menšin národních, náboženských a rasových

§ 128

(1) Všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství.

(2) Rozdíl v náboženství, víře, vyznání a jazyku není žádnému státnímu občanu republiky Československé v mezích všeobecných zákonů na závadu, zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, k úřadům a hodnostem, aneb pokud jde o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.

(3) Státní občané republiky Československé mohou v mezích všeobecných zákonů volně užívatí jakéhokoli jazyka ve stycích soukromých a obchodních, ve věcech týkajících se náboženství, v tisku a jakýchkoli publikacích nebo ve veřejných shromážděních lidu.

(4) Tím však nejsou dotčena práva, jež státním orgánům v těchto směrech přísluší podle platných nebo budoucně vydaných zákonů z důvodů veřejného pořádku a bezpečnosti státní i účinného dozoru.

§ 129

Zásady jazykového práva v republice Československé určuje zvláštní zákon, tvořící součást této ústavní listiny.

§ 130

Pokud státním občanům přísluší podle všeobecných zákonů právo zakládati, řídit a spravovati vlastním nákladem ústavy lidumilné, náboženské a sociální, školy a jiné ústavy výchovné, jsou státní občané, nehledíc k národnosti, jazyku, náboženství a rase, sobě rovni a mohou v těchto ústavách volně používatí svého jazyka a vykonávati svoje náboženství.

§ 131

V městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých jiného jazyka než československého, zaručuje se dětem těchto československých občanů ve veřejném vyučování v mezích všeobecné úpravy vyučovací přiměřená příležitost, by se jim dostalo vyučování v jejich vlastní řeči, při čemž vyučování československé řeči může býti stanoveno povinným.

§ 132

Pokud ve městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých náležících k menšinám náboženským, národním a jazykovým, mají býti určité částky vynaloženy na výchovu, náboženství neb lidumilnost z veřejných fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných veřejných, zabezpečuje se těmto menšinám v mezích všeobecných předpisů pro veřejnou správu platných přiměřený podíl na požitku a používání.

§ 133

Provedení zásad §§ 131 a 132 a zvláště vymezení pojmu "značného zlomku" vyhrazuje se zvláštním zákonům.

§ 134

Jakýkoli způsob násilného odnárodňování je nedovolený. Nešetření této zásady může zákon prohlásiti za jednání trestné.

T. G. Masaryk v.r.

Tusar v.r.

Staněk v.r.,

jako ministr pošt a telegrafů a v zastoupení nepřítomného ministra vnitra

Houdek v.r.,

jako ministr pro zásobování lidu a v zastoupení nepřítomného ministra veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a nepřítomného ministra pro sjednocení zákonodárství a organizace správy v republice Československé

Dr. Beneš v.r.

Klofáč v.r.

Sonntág v.r.

Dr. Heidler v.r.

Habrman v.r.

Dr. Winter v.r.

Prášek v.r.

Dr. Franke v.r.

Dr. Veselý v.r.

Hampl v.r.

122/1920 Sb.

Zákon

ze dne 29. února 1920

podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1

Jazyk československý jest státním, oficiálním jazykem republiky (čl. 7. smlouvy mezi čelnými mocnostmi spojenými a přidruženými a mezi Československem, podepsané v St. Germain en Laye dne 10. září 1919).

Jest tedy zejména jazykem,

1. v němž s výhradou toho, co ustanovuje se v §§ 2 a 5 a s výjimkou toho, co bude podle § 6 ustanoveno pro Podkarpatskou Rus, děje se úřadování všech soudů, úřadů, ústavů, podniků a orgánů republiky, konají se jich vyhlášky a zevní označení,

2. v němž upraven jest hlavní text státovek a bankovek,

3. jehož používá branná moc při velení a jako jazyka služebního; ve styku s mužstvem jazyka toho neznalým užití lze také jeho jazyka mateřského.

Podrobnější předpisy o povinnosti úředníků a zřízenců státních, jakož i úředníků a zřízenců státních ústavů a státních podniků, aby uměli československy, upraveny budou nařízením.

§ 2

O národních a jazykových menšinách (hlava 1. smlouvy St. Germainské) platí tato ustanovení:

Soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost vztahuje se na okres soudní, v němž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních občanů téhož, však jiného jazyka než československého, jsou ve všech věcech, jichž vyřízení náleží jim na základě toho, že působnost jich vztahuje se na tento okres, povinny přijímatí od příslušníků jazyka této menšiny podání v témž jazyku a vydatí vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž i v jazyku podání. Pokud v území jedné obce je zřízeno několik okresních soudů, pokládá se celá obec za jediný soudní okres.

Nařízením bude ustanoveno, pokud a při kterých soudech a úřadech, jichž působnost obmezena jest na jediný okres, a sice okres s takovou národní menšinou, jakož i soudech a úřadech jim instančně bezprostředně nadřizovaných, lze obmeziti se na vydání vyřízení pouze v jazyku strany.

Za stejných podmínek jest veřejný žalobce povinen trestní žalobu proti obviněnému jiného jazyka i v tomto jazyku, po případě jen v tomto jazyku vznéstí.

Moc výkonná ustanoví, kterým jazykem v těchto případech bude projednáváno.

Nepředchází-li podání strany, budiž jí, jsou-li tu ostatní podmínky odst. 2., dodáno podle týchž zásad vyřízení i v jejím, po případě jen v jejím jazyku, pokud jest tento znám, jinak na její žádost.

V okresích s národní menšinou podle odst. 2. použití jest při vyhláškách státních soudů, úřadů a orgánů a při jich zevních označeních také jazyka národní menšiny.

§ 3

Samosprávné úřady, zastupitelské sbory a veškeré veřejné korporace ve státě jsou povinny přijímatí ústní i písemná podání učiněná v jazyku československém a je vyřizovati.

Ve schůzích a poradách jejich jest vždy možno tohoto jazyka užívati; návrhy a podněty v tomto jazyku učiněné musí se státi předmětem jednání.

Jazyk veřejných vyhlášek a zevních označení úřadů samosprávných stanoví státní moc výkonná.

Povinnost přijímatí podání v jiném než v československém jazyku a vyřizovati je, jakož i připustiti jazyk jiný ve schůzích a poradách mají samosprávné úřady, zastupitelské sbory a

veřejné korporace za podmínek § 2.

§ 4

Užívající jazyka státního, oficiálního, úřady v onom území republiky, jež před 28. říjnem 1918 náleželo ku královstvím a zemím na říšské radě zastoupeným, nebo ku království Pruskému, úřadují zpravidla po česku, na Slovensku zpravidla po slovensku.

Slovenské úřední vyřízení k podání českému nebo úřední vyřízení české k podání slovenskému pokládá se za vyřízení, jež stalo se v jazyku podání.

§ 5

Vyučování ve všech školách, zřízených pro příslušníky národních menšin, děje se jejich jazykem, rovněž kulturní instituce pro ně zřízené spravují se tímto jazykem (čl. 9. smlouvy St. Germainské).

§ 6

Sněmu, jenž zřízen bude pro Podkarpatskou Rus, vyhrazeno jest, aby upravil otázku jazykovou pro toto území způsobem slučitelným s jednotností státu československého (čl. 10. smlouvy St. Germainské).

Pokud tato úprava nebude provedena, budiž užito tohoto zákona, avšak s ohledem na zvláštní jazykové poměry v území.

§ 7

Spory o užití jazyka při soudech, úřadech, ústavech, podnicích a orgánech státních, jakož i při úřadech samosprávných a korporacích veřejných, vyřizují příslušné státní orgány dohlédací jako věci státní správy odděleně od věci, ve které vzešly.

§ 8

Zevrubnější provedení tohoto zákona stane se nařízením státní moci výkonné, jež upraví v duchu tohoto zákona také užívání jazyků pro úřady samosprávné, zastupitelské sbory a veřejné korporace (§ 3), jakož i pro ony úřady a veřejné orgány, jichž působnost vztahuje se na menší obvody než jest soudní okres, anebo jež nemají svého zvláštního obvodu.

V nařízení budtež obsaženy také předpisy o tom, co opatřiti jest k usnadnění úředního styku se stranami neznalými jazyka, v němž při tom kterém soudu, úřadu nebo orgánu po rozumu tohoto zákona se úřaduje, jakož i k ochraně stran před škodami právními, jež by jim z neznalosti jazyka vzejíti mohly.

Nařízením mohou také pro dobu prvních pěti let ode dne, kdy zákon tento nabude účinnosti, připuštěny býti výjimky z jeho ustanovení potřebné v zájmu nerušené správy.

Konečně obsahuj nařízení také předpisy potřebné k tomu konci, aby se zabezpečilo úspěšné jeho provádění.

§ 9

Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení. Jím zrušují se všechny předpisy jazykové, jež byly v platnosti před 28. říjnem 1918.

Výkonem tohoto zákona pověřují se všichni ministři.

T. G. Masaryk v. r.

Tusar v. r.

Staněk v. r.,

jako ministr pošt a telegrafů a v zastoupení nepřítomného ministra vnitra.

Houdek v. r.,

jako ministr pro zásobování lidu a v zastoupení nepřítomného ministra veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a nepřítomného ministra pro sjednocení zákonodárství a organizace správy v republice československé.

Dr. Beneš v. r.

Klofáč v. r.

Sonntág v. r.

Dr. Heidler v. r.

Habrman v. r.

Dr. Winter v. r.

Prášek v. r.

Dr. Franke v. r.

Dr. Veselý v. r.

HAMPL v. r.

126/1920 Sb.

Zákon

ze dne 29. února 1920,

o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

HLAVA PRVÁ

Část první

Čl.1

Tento zákon o zřízení župních a okresních úřadů, jakož i řád volební uvedený v §§ 13 a 70 tohoto zákona začnou účinkovati ode dne a v mezích, jež budou určeny vládním nařízením.

Čl.2

Vládním nařízením bude ustanoveno, kterým dnem a které úřady okresní a župní zahájí svou činnost a kterým dnem a pokud korporace a úřady v § 9 uvedené svou činnost zastavují a se zrušují.

Týmž způsobem budou vydána ustanovení přechodná.

Čl.3

Vládním nařízením bude ustanoveno, kdo bude až do další úpravy vykonávati práva, jež příslušela v oboru správy

1. politickému zemskému úřadu nebo jeho chefovi naproti zemské školní radě, státním úřadům policejním, úřadům poštovním a jiným,

2. zemskému sněmu a zemskému (správnímu) výboru naproti zemským ústavům pro celou zemi zřízeným nebo v komisích, v nichž země měla zastoupení.

Práva, jež příslušejí okresnímu náčelníku v okresní školní radě, bude vykonávati přednosta onoho okresního úřadu, který bude určen ministerstvem vnitra v dohodě s ministerstvem školství a národní osvěty.

Čl.4

Práva, jež příslušela chefovi politického zemského úřadu v oboru jmenování úřednictva a zřízenectva státního, přecházejí na ministerstvo vnitra; toto ministerstvo může však nařízením některá z těchto práv svěřiti přednostům župních úřadů.

Čl.5

Jestliže rozhodování o nějaké záležitosti přísluší podle dosud platných předpisů z toho důvodu, že záležitost ta se vztahuje na několik okresů, zemskému politickému úřadu, jsou, pokud okresy ty leží v jedné župě, k rozhodování povolány župní úřady. Úřední jednání pro území několika žup, pokud nemají býti prováděna jediným župním úřadem, anebo několika župními úřady ve vzájemné dohodě, náleží konati příslušnému ministerstvu.

Čl.6

Vláda jest zmocněna, aby nařízením podrobila města se zvláštním statutem v Čechách, na Moravě a v Slezsku obecnímu zřízení v oněch zemích všeobecně platnému a aby města municipální a města se zřízeným magistrátem na Slovensku prohlásila za velké obce.

Čl.7

Zemské zákony a nařízení pro jednotlivé země vydaná zůstávají, pokud tomuto zákonu neodporují, v platnosti.

Čl.8

Obce, v nichž úřady okresní nebo župní budou zřízeny, jsou povinny opatřiti a státu do vlastnictví odevzdati budovy s místnostmi pro úřad potřebnými.

V obcích, kde jest sídlo okresního úřadu, buď k umístění podle možnosti použito budov, jež náležely zrušené autonomní korporaci, nejsou-li nějakému zvláštnímu účelu přikázány.

Čl.9

Provedením tohoto zákona pověřuje se ministr vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

Prováděcí nařízení v připojeném zákoně předpokládaná nabudou účinnosti zároveň se zákonem samým.

Čl.10
neplatil

Čl.11
neplatil

Čl.12
neplatil

Čl.13
neplatil

Část druhá

I. Úřady župní a okresní.

§ 1

Vnitřní správu v republice Československé vykonávají, pokud není nebo nebude zvláštními právními ustanoveními svěřena úřadům jiným, ve svém obvodu v mezích platných zákonů, nařízení a předpisův úřady župní a jim podřízené úřady okresní. Úřady tyto jsou služebně podřízeny ministerstvu vnitra, jsou však povinny ve věcech, jež v nejvyšší instanci spadají do působnosti jiných ministerstev, šetřiti i nařízení, předpisův a pokynů těchto ministerstev a je prováděti.

§ 2

Který místní obvod mají župní úřady, a kde jest jejich sídlo, určuje příloha A. Které okresní úřady jsou jim podřízeny, který jest obvod těchto okresních úřadův a kde mají sídlo, bude určeno nařízením vlády.

Obvody a sídla župních úřadů mohou býti změněny jen zákonem; v prvých pěti letech působnosti tohoto zákona jest však vláda zmocněna, aby menší změny obvodů prováděla nařízením, vyslechnouc dříve zúčastněná župní zastupitelstva.

Slučovati a rozlučovati okresní úřady, měniti jejich obvody a sídla přísluší vládě nařízením; vláda jest povinna poskytnouti zúčastněným župním zastupitelstvům a okresním výborům možnost, aby se o změnách těch vyjádřily. Při tom buď šetřeno zásady, že každá obec může náležiti vždy jen do obvodu jednoho okresního úřadu a že hranice okresních úřadův nesmějí býti obvodem župního úřadu přerušeny.

Při změně obvodů župních a okresních úřadův buď hleděno k tomu, aby mezi zúčastněnými župními zastupitelstvy a okresními výbory došlo dohodou k majetkovému vypořádání. Dohoda tato vyžaduje schválení ministerstva vnitra. Nedojde-li k dohodě, stanoví vypořádání to vláda.

Soukromoprávní nároky třetích osob nejsou vypořádáním tím dotčeny.

Nastanou-li mimořádné poměry, může vláda vyslechnuvši župní zastupitelstvo župní úřad zcela nebo z části přeložiti dočasně do jiného místa župy. Ustanovení dvou posledních odstavců § 8 platí i pro tyto případy.

§ 3

Města se zvláštním statutem v Čechách, na Moravě a v Slezsku vykonávají ve svém obvodu podle svých zřízení svými obecními orgány zároveň správu okresního úřadu.

Hlavní město Praha vyňato jest ze svazku župního. Postavení hlavního města Prahy a jejího zájmového území upraví zvláštní zákon.

§ 4

Okresní úřady vykonávají ve svém obvodu vnitřní správu (§ 1), jež podle předpisů dosud platných příslušela v Čechách okresním hejtmanstvím a zastupitelským okresům, na Moravě a v Slezsku okresním hejtmanstvím a silničním okresům anebo tímto zákonem nebo zvláštními zákony byla nebo bude okresním úřadům přikázána.

Ve správě té účastní se občanstvo podle ustanovení zákona, jednak okresními výbory (§ 69 a následující), jednak okresními senáty (§ 93).

§ 5

Župní úřady vykonávají v svém obvodu vnitřní správu (§ 1), pokud podle ustanovení dosud platných příslušela zemským politickým správám, zemským sněmům a zemským výborům, anebo tímto zákonem nebo zvláštními zákony byla nebo bude župním úřadům přikázána.

Ve správě té účastní se občanstvo podle ustanovení zákona, jednak župními zastupitelstvy (§ 11 a následující), jednak župními senáty (§ 58).

§ 6

Na Slovensku a v území Podkarpatské Rusi vykonávají podle ustanovení § 4 a 5:

a) okresní úřady tu působnost, která podle platných předpisů příslušela dosud slúžnovským úřadům (vrchním slúžným, slúžným),

b) župní úřady tu působnost, která podle platných předpisů příslušela komitátům, jejich orgánům a správním výborům. Města s municipálním právem, jakož i města s regulovaným magistrátem, vykonávají jako okresní úřady nadále svými orgány a ve svém území působnost, která jim podle platných předpisů přísluší a není správou jejich vnitřních záležitostí, s těmito výjimkami:

a) v městech s municipálním právem přechází agenda, kterou dosud vykonávaly správní výbory těchto měst, na župní úřad, v jehož obvodě město jest;

b) župní úřad jest v městech s municipálním právem a v městech s regulovaným magistrátem dozorcí a odvolací instancí naproti purkmistrovi, magistrátu a městskému policejnímu hejtmanovi těchto měst.

Vláda jest zmocněna nařízením některé záležitosti, jež dosud příslušely slúžnovským nebo župním úřadům, svěřiti úřadům jiným.

§ 7

Přednostou okresního úřadu jest okresní náčelník, přednostou župního úřadu župan. Oba jsou úředníci státní. Okresní náčelník jest služebně podřízen županovi. Zvláštními předpisy bude ustanoveno, jakou mají služební hodnost a jaké zvláštní požitky (služební byt, paušál a pod.) jim příslušejí.

Okresnímu a župnímu úřadu bude přidělen potřebný počet koncepčních i odborných úředníků, úředníků účetních, kancelářských i jiných zřízenců státních. Nutná osobní opatření budou v mezích rozpočtu provedena zvláštními předpisy.

Veřejná služba odborná bude upravena zvláštními zákony.

Přednostové úřadů jsou za řádnou správu svých úřadův a ústavů jim podřízených odpovědni podle jednacího řádu, který vydá nařízením ministerstvo vnitra v dohodě se zúčastněnými ministerstvy.

§ 8

Ministerstvo vnitra jest v dohodě se zúčastněnými ministerstvy oprávněno v prvých 5 letech působnosti tohoto zákona nařízením ustanoviti, aby k zjednodušení a sjednocení správy:

1. některé záležitosti, jež spadají do působnosti okresních úřadů, byly svěřeny úřadům župním nebo naopak;

2. některé záležitosti, jež spadají do působnosti okresních výborů, byly svěřeny župním zastupitelstvům nebo naopak;

3. některé záležitosti, jež spadají do působnosti župních úřadů, byly pro několik žup nebo jejich částí obstarávány jedním župním úřadem. nebo obdobně některé záležitosti, jež spadají do působnosti župních zastupitelstev, byly obstarávány jedním župním zastupitelstvem.

Z týchž důvodů může vláda podle zvláštního zákonného zmocnění naříditi, aby některé z těchto záležitostí byly přeneseny na příslušné ministerstvo.

Vláda jest povinna nařízení podle odstavce čís. 1. až 3. vydaná předložiti Národnímu shromáždění do 4 neděl po nejbližší jeho schůzi ke schválení.

Odepře-li Národní shromáždění schválení, pozbývají nařízení ta platnosti dnem odepření.

II. Zrušení dosavadních úřadův a korporací.

§ 9

Dosavadní okresy zastupitelské v Čechách, silniční okresy na Moravě a v Slezsku a župy na Slovensku a všechny orgány těchto korporací, zejména okresní zastupitelstva a výbory v Čechách, silniční výbory na Moravě a v Slezsku, správní výbory, župní i slůžnovské úřady na Slovensku, dále zemské a okresní politické správy v Čechách, na Moravě a v Slezsku se zrušují a zastavují svou činnost (čl. 2.). Rovněž jako právnické osoby se všemi svými orgány pomíjejí země česká, moravská a slezská.

Jména, fondy i závazky země české, moravské a slezské, dále dosavadních okresních zastupitelstev, okresů silničních a žup přecházejí s výhradou práv třetím osobám na nich vázoucích a s výhradou určení a zachování účelu do vlastnictví státu a do správy státní, kterou provádí příslušné ministerstvo. Toto ministerstvo jest však v dohodě s ministerstvem vnitra a financí jménem státu oprávněno jmění to, zejména takové, jež jest určitým účelům věnováno (jako školy, ústavy, komunikace, dráhy, nadace a pod.), odevzdati vzhledem k úkolům, jež župní zastupitelstva a okresní výbory podle tohoto zákona obstarávají, do správy nebo vlastnictví oněm župním zastupitelstvům nebo okresním výborům, v jejichž obvodu jmění to jest, neb účelům jeho bylo nebo má býti věnováno. Při tom dluhy jednoho zastupitelského nebo silničního okresu mohou býti přeneseny jen na ten okres, do jehož obvodu zrušený zastupitelský nebo silniční okres náleží.

Bližší předpisy o zjištění jmění samosprávných korporací a jeho odevzdání budou ustanoveny nařízením.

Stejně zásady platí, pokud jde o další vedení správy samostatných fondů, nadací atd., jež jsou ve správě zrušených korporací.

§ 10

Úředníci a zřízenci autonomních korporací, jež se tímto zákonem zrušují, přecházejí dnem, kdy korporace ty se zrušují, se všemi nabytými právy do služby státní, pokud práva ta nepřevyšují míry jednotlivých druhů práv a nároků, jež v den přestupu úředníkům a zřízencům státním stejné nebo rovnocenné kategorie příslušejí. Při tom jsou u úředníkův a zřízencův okresních zastupitelstev a silničních výborů rozhodny minimální nároky stanovené v zákonech ze dne 23. července 1919, čís. 444 Sb. z. a n., ze dne 30. září 1919, čís. 536 Sb. z. a n., a ze dne 17. prosince 1919, čís. 17 Sb. z. a n. z r. 1920.

Podrobnější předpisy o převzetí a o zařazení budou vydány nařízením.

Jsou-li dosavadní stálé požitky (služné, příbytečné nebo místní přídavek jako náhrada za příbytečné), jež převzatým zaměstnancům z jejich služebního poměru podle úprav nejpozději dnem 28. února 1920 usnesených příslušejí, vyšší nežli stálé požitky u státních zaměstnancův, budiž jim ona částka, o kterou požitky ty překročují stálé požitky státních zaměstnancův, placena, pokud jde o zaměstnance zemské, z prostředků dotčeného zemského župního svazu, pokud jde o zaměstnance ostatních zrušených korporací, z prostředkův onoho okresu, do jehož území zrušená korporace náleží.

U zaměstnanců, kteří za trvání republiky Československé do služeb zrušených autonomních korporací buď přestoupili ze služby státní nebo nově nastoupili, buď postupováno podle stejných zásad, jako by byli zůstali, anebo byli ustanoveni ve službě státní.

Úředníci a zřízenci zrušených autonomních korporací, kteří vstoupili na odpočinek po 28. únoru 1920, posuzují se co do svých nárokův zaopatřovacích od toho dne, kdy korporace byly zrušeny, podle pravidel všeobecně pro státní zaměstnance platných. Ustanovení odstavce 3. má platnost i co do nárokův zaopatřovacích.

Úředníci, kteří ve službách zrušených autonomních korporací dokonali aspoň 5 let služby s dobrou kvalifikací, sprostují se povinnosti skládati odborné zkoušky, předepsané k nabytí místa toho druhu ve službě státní.

III. Župní zastupitelstvo.

§ 11

U každého župního úřadu jest zřízeno pro obvod jeho župní zastupitelstvo. Župní zastupitelstvo jedná jednak ve schůzích plenárních, jednak ve výborech župních.

1. Župní zastupitelstvo.

§ 12

Župní zastupitelstvo má 35 volených členů; má-li župa více než 700.000 obyvatelů, buď na každých dalších 20.000 obyvatelů voleno o 1 člena více.

V župách čís. XV až XX může vláda, vyžadují-li toho v některé z nich zvláštní poměry, jmenovati na určité volební období další členy župního zastupitelstva, jichž počet nesmí však převyšovati jednu třetinu členů volených. Toto jmenovací právo pomine dnem 1. ledna 1940.

§ 13

Kdo má právo do župního zastupitelstva voliti a kdo může býti do něho volen, jakož i jak se řízení volební provádí, stanoví zvláštní zákon.

§ 14

Členové župního zastupitelstva jsou voleni na 6 let.

§ 15

Jinak členství v župním zastupitelstvu, výboru i komisích zaniká:

- a) vzdáním;
- b) tím, že vzejde, nebo dodatečně na jevo vyjde nějaká okolnost, pro kterou by člen ani původně nebyl mohl býti volen. O ztrátě členství rozhoduje volební soud;
- c) sesazením podle § 100;
- d) rozpuštěním zastupitelstva župního (§ 61).

Člen župního zastupitelstva pozbývá výrokem volebního soudu členství v župním zastupitelstvu, přestal-li býti z důvodů nízkých a nečestných příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen.

Na místo volených členů, jichž členství před koncem volebního období zaniklo, nastupují na zbytek období náhradníci, na místo členů jmenovaných mohou býti provedena nová jmenování (§ 12, odst. 2.).

§ 16

Župní zastupitelstvo schází se na pozvání županovo do sídla župního úřadu aspoň jednou za čtvrt roku. Župan jest oprávněn župní zastupitelstvo svolati také, kdykoliv jindy jest toho třeba, jest však povinen je svolati do 14 dnů, žádá-li za to aspoň pětina členů župního zastupitelstva, udávajíc předmět jednání.

§ 17

Předsedou župního zastupitelstva jest župan; jest však oprávněn předsednictví ve schůzích župního zastupitelstva svěřiti některému členu župního výboru nebo některému úředníku úřadu župního.

§ 18

Předseda župního zastupitelstva svolává župní zastupitelstvo aspoň na 8 dní napřed a určuje předměty jednání, které zároveň s pozváním buďtež sděleny členům i ministerstvu vnitra.

O předmětech, jež nebyly dány na pořad jednání, může býti jednáno jen, souhlasí-li většina všech členův.

§ 19

Nesejde-li se tolik členů, aby mohlo župní zastupitelstvo platná usnesení činiti, buď svoláno znovu do 14 dnů s týmž pořadem jednání a může se usnášeti za každého počtu členů.

Jde-li však o věci v § 23, odstavci 2., uvedené, může se župní zastupitelstvo v této druhé schůzi o nich usnášeti jen za přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů; jinak buď svoláno do 14 dní župní zastupitelstvo ku projednání těchto věcí po třetí a může se pak usnášeti za každého počtu členů.

V pozváních buď na tato ustanovení výslovně poukázáno.

§ 20

Úředníci župního úřadu, županem určení, mají právo a k žádosti župního zastupitelstva i povinnost býti přítomni jednání župního zastupitelstva a za souhlasu předsedy župního zastupitelstva účastniti se rokování.

Pokud mohou se schůzi účastniti i úředníci jiní, na příklad úředníci samostatných odborných úřadů v župě, bude ustanoveno jednacím řádem. Právo hlasovací má však nejvýše 5 úředníků županem k tomu určených.

§ 21

Předseda župního zastupitelstva (§ 17) zahajuje schůze župního zastupitelstva, stanoví pořad jednání, řídí a uzavírá je. Věci, jež nenáleží do působnosti župního zastupitelstva, má z jednání vyloučiti, proti čemuž může kterýkoli člen župního zastupitelstva do 14 dnů podati u župního úřadu odvolání k ministerstvu vnitra.

Předseda župního zastupitelstva pečuje o zachování klidu a pořádku při jednání a o jeho nerušený průběh a jest oprávněn posluchače, kteří by jednání, ačkoli byli napomenuti, rušili, bez újmy dalšího jich stíhání, ze zasedací síně mocí odstraniti.

§ 22

Schůze župního zastupitelstva jsou veřejné. Předseda zastupitelstva župního může však k žádosti aspoň pětiny členů anebo z vlastního podnětu, ale vždy za souhlasu župního zastupitelstva, z důležitých důvodů jednání o určitých předmětech, vyjímajíc rozpočet a účty, prohlásiti za důvěrné. Souhlas nebo nesouhlas projevuje po odstranění posluchačů župní zastupitelstvo pouhým hlasováním bez debaty.

§ 23

Ku platnosti usnesení župního zastupitelstva jest třeba, není-li v tomto zákoně nic jiného ustanoveno, aby bylo přítomno více než polovina členů a aby se usnesení stalo nadpoloviční většinou přítomných. Hlasování jest zpravidla veřejné; za kterých podmínek může býti konáno hlasovacími lístky, určuje jednacím řád. Všechny volby se konají hlasovacími lístky. Předseda nehlasuje; při rovnosti hlasů pokládá se návrh za zamítnutý. Předsedá-li člen župního výboru (§ 17), má právo při volbách hlasovati. Je-li rovnost hlasů při volbách, rozhoduje los. Úředníci, kteří mají právo hlasovati (§ 20), při volbách nehlasují.

Usnesení, které vyžaduje vyššího schválení, může býti učiněno, jen jsou-li aspoň dvě třetiny členů přítomny.

§ 24

Podrobnější předpisy o jednání zastupitelstev župních budou ustanoveny jednacím řádem, který vydá vláda nařízením. Změny jeho mohou býti usneseny župním zastupitelstvem se schválením ministerstva vnitra. V řádě tom může býti ustanoveno, že mohou býti pro některé záležitosti utvořeny výbory (komise) a za jakých podmínek usnesení těch výborů, jež se skládají ze členů župního zastupitelstva, jest pokládati za usnesení župního zastupitelstva.

§ 25

O jednáních zastupitelstva župního vede zápis úředník župního úřadu županem k tomu určený. Zápis buď podepsán předsedou schůze, zapisovatelem a aspoň 2 členy župního zastupitelstva, jež k tomu konci župní zastupitelstvo na počátku schůze zvolí. Zápis o každé schůzi buď oznámen ministerstvu vnitra, a pokud nejde o schůzi tajnou (§ 22), uveřejněn (§ 101).

Každý obyvatel župy má právo do zápisů o schůzích veřejných nahlížeti a opisy z nich si pořizovati.

2. Župní výbor.

§ 26

Každé župní zastupitelstvo volí ze sebe na své volební období stálý župní výbor o 8 členech a 8 náhradnících podle zákona o volbách župních zastupitelstev. Volby buďtež provedeny v první schůzi nově zvoleného župního zastupitelstva. Vedle toho účastní se jednání župního výboru i úředníci župního úřadu, jimž bylo svěřeno samostatně vyřizovati záležitosti do působnosti župního zastupitelstva spadající. Hlasovati může zpravidla jeden, nejvýše dva úředníci, jež určí župan.

Pro volby, jež vykonává župní výbor, platí ustanovení § 23.

§ 27

Župnímu výboru předsedá župan, jest však oprávněn předsednictví svěřiti i některému členu župního výboru nebo některému úředníku župního úřadu.

Župní výbor schází se na pozvání županova do sídla župního úřadu, kdykoliv jest třeba, nejméně však jednou za měsíc. Žádají-li o to písemně aspoň 3 členové župního výboru, udávající předmět jednání, jest župan povinen svolati župní výbor nejdéle do 5 dnů.

Schůze župního výboru jsou neveřejné.

O řízení schůzí a udržování pořádku i o hlasování platí obdobné předpisy §§ 21 a 23.

Zápis o schůzích župního výboru vede úředník župního úřadu županem k tomu určený.

3. Župní komise.

§ 28

Župní zastupitelstvo může pro správu a dozor nad jednotlivými župními ústavami a podniky, jakož i pro obstarávání jednotlivých župních věcí zřídati podle potřeby zvláštní výbory (komise) ze členů župního zastupitelstva nebo z občanů v župě usedlých a do župního zastupitelstva volitelných. Předsedou výborův a komisí těch jest župan, může však předsednictvím pověřiti některého úředníka župního neb okresního úřadu nebo některého členu výboru župního nebo komise samé. Výbory a komise obstarávají práce své pod dozorem župana a župního výboru. Bližší povinnosti těchto výborův a komisí budou ustanoveny zvláštními řády, jež vydá župní zastupitelstvo.

Podjatost.

§ 29

Jednání a hlasování v župním zastupitelstvu, ve výborech a komisích, nesmí býti přítomen aniž se ho účastníti člen tohoto sboru, jde-li o zvláštní osobní ať soukromý nebo veřejný zájem jeho samého, jeho manžela nebo manželky, neb osob s ním příbuzných a sešvakřených do druhého stupně.

Totéž platí o zákonných zástupcích, o členech správní rady akciových společností, o jednatelích společností s ručením omezeným, o členech představenstev hospodářských a výtěžkových společenstev, o advokátech, notářích, stavitelích, civilních technících a pod., jde-li o zvláštní osobní soukromý nebo veřejný zájem osob a korporací, jež zastupují.

Členové župního zastupitelstva, výborův nebo komisí nesmějí za zastupování župního zastupitelstva ve sporech žádati více než náhradu skutečných jim vzešlých výloh, nesmějí udíletí právní rady stranám ve sporech proti župnímu zastupitelstvu, nesmějí ani přímo ani nepřímo zúčastniti se dodávek a prací župním zastupitelstvem nebo výborem, župními ústavami, nebo podniky zadávaných a nesmějí pachtovati vybírání dávek župních a pod. Ve výjimečných případech může ministerstvo vnitra k návrhu župního výboru povolití úchyly od těchto zásad.

IV. Působnost župního zastupitelstva.

1. Působnost hospodářská a správní.

§ 30

Župní zastupitelstvo jest povoláno pečovati o správní a hospodářské záležitosti župy a jejího obyvatelstva a může k tomu konci podávati i z vlastního uznání úřadům a zákonodárným sborům návrhy a podněty a na předsedu župního úřadu vznášeti v mezích jednacího řádu dotazy a stížnosti. Župnímu zastupitelstvu nepřísluší jednati o věcech politických.

§ 31

Zejména jest župní zastupitelstvo povoláno pečovati o humanitní, zdravotní, sociální, hospodářské, dopravní a kulturní zájmy župy a jejího obyvatelstva, pokud nejde o úkoly čistě místní povahy, na něž stačí prostředky okresu nebo obcí. K tomu konci může se župní zastupitelstvo usnášeti zejména na tom, aby byly zřízeny nebo podporovány ústavy, podniky nebo zařízení, jež jsou způsobilé, aby podporovaly tělesné i mravní blaho a vzdělání obyvatelstva, zlepšovaly dopravní, bytové, zdravotní a sociální poměry v župě, nebo sloužily kulturním nebo hospodářským potřebám obyvatelstva župy.

§ 32

Na úhradu nákladů do působnosti župního zastupitelstva náležejících může stát povolit župním úřadům zvláštní přiděly. Pokud by přiděly ty nestačily, může se župní zastupitelstvo usnésti na vybírání poplatků, příspěvků, dávek a naturálních plnění v župě.

Dávky však mohou býti usneseny jen potud, pokud jiné příjmy, na př. ze jmění župního, z poplatků, příspěvků, na úhradu potřeby nestačí.

Naturální plnění budtež vždy oceněna a jest povinnému na vůli necháno, aby plnění ta sám nebo vhodnými zástupci provedl anebo na místo nich vyceněnou částku zaplatil.

§ 33

Jde-li o zařízení, jež výlučně nebo měrou zvláště vynikající nebo nepatrnou prospívají jednotlivým okresům, může se župní zastupitelstvo za souhlasu dvou třetin všech svých členů usnésti, aby tyto okresy nesly náklad na zařízení ta výlučně nebo podílem větším nebo menším podle měřítka zároveň usneseného.

§ 34

Hospodářské podniky župního zastupitelstva budtež tak spravovány, aby jejich příjmy uhrážovaly aspoň veškerá vydání, počítajíc v to přiměřené zúročení a umoření vloženého kapitálu. Výjimka jest přípustna jen, pokud podnik slouží veřejnému zájmu, který nemůže býti jinak uspokojen.

§ 35

Poplatky mohou býti vybírány jednak za určité úřední výkony v působnosti župního zastupitelstva župními orgány prováděné, jednak za používání zařízení (ústavů, podniků a pod.), jež župní zastupitelstvo ve veřejném zájmu udržuje, a jež byly na základě veřejného práva k používání ponechány.

Poplatky budtež napřed podle pevných sazeb a předpisův určeny; při tom jest dovoleno poplatky odstupňovati zejména podle výkonnosti neb i osvobození od nich poskytnouti.

§ 36

Příspěvků na opatření nebo k úhradě nákladů na zřízení a udržování zařízení, jichž veřejný zájem vyžaduje, může býti požadováno na těch vlastních pozemků a majitelích živností, jimž ze zařízení těch vzházejí zvláštní hospodářské výhody. Usnesení o tom může se státi pouze nadpoloviční většinou všech členů župního zastupitelstva se schválením županovým. Výše příspěvků buď výhodám přispěvatelů pokud možno přizpůsobena.

Příspěvky mohou býti zcela nebo z části nahrazeny naturálním plněním (§ 32, odst. 3.) podle určitých zásad, župním zastupitelstvem ustanovených.

Rozpočty a plány na zařízení, jichž náklad má býti zcela nebo z části uhrazen takovými příspěvky, budtež aspoň 14 dní veřejně vyloženy u župního úřadu a o tom všem dotčeným obcím, jakož i v úředním listě včas učiněno oznámení.

§ 37

Dávky župní mohou býti vybírány buď jako přirážky k státním daním a dávkám v župě předepsaným, buď jako samostatné dávky.

§ 38

Podrobnější předpisy ku provedení usnesení o vybírání poplatků, příspěvků a dávek i naturálních plnění, budtež ustanoveny zvláštním řádem, o němž se usnáší župní zastupitelstvo.

Župní zastupitelstvo může ustanovení tohoto řádu svěřiti župnímu výboru.

Do řádu mohou býti pojata i trestní ustanovení, a to pokuty ve výměře 20 Kč až 10.000 Kč a

vězení od 6 hodin do 6 měsíců.

§ 39

Usnesení župního zastupitelstva o poplatcích, příspěvcích, dávkách a naturálních plněních, jakož i předpisy prováděcí (řád § 38) budtež po 14 dní u župního úřadu veřejně vyhlášeny. Ve lhůtě té může každý, jehož zájmu nebo práv se usnesení to nebo prováděcí předpisy (řád) dotýkají, jakož i kterýkoli člen dotčeného župního zastupitelstva, podati u župního úřadu připomínky. Usnesení i řád vyžadují k své platnosti schválení ministerstva vnitra v dohodě s ministerstvem financí, jež zároveň rozhodnou i o podaných připomínkách. Usnesení o vybírání jednotné, nejvýše však 10procentní přírážky župní ku přímým daním v župě předepsaným, nebyly-li proti němu podány připomínky, schválení nepotřebuje.

§ 40

Odvolání proti vyměřenému příspěvku, poplatku nebo dávce nebo proti uloženému naturálnímu plnění sluší podati do 14 dnů od doručení výměru u župního úřadu k ministerstvu vnitra.

Odvolání nemá účinku odkladného.

Příspěvky, poplatky a dávky i naturální plnění vymáhají se týmiž orgány a prostředky jako daně státní.

§ 41

Župa jest, pokud jde o úkoly v §§ 31 až 39 tohoto zákona, župnímu zastupitelstvu přikázané, právnickou osobou a může jako župa samostatně nabývatí práv i samostatně se zavazovatí.

§ 42

Jmění župě náležející nebo v její správu odevzdané spravuje za dozoru županova župní výbor, šetře při tom nařízení župního zastupitelstva; župní výbor může ke správě té přibrati i členy okresních výborů v obvodu župního úřadu zřízených.

§ 43

Župní zastupitelstvo se usnáší zejména:

1. o všech věcech, jež přesahují rozsah běžné správy jmění,
2. o tom, mají-li býti nemovitě věci župě náležející nebo nemovitá práva zcizena, trvalým břemenem ztížena nebo zavázána nebo propachtována z volné ruky vůbec, nebo veřejnou soutěží na dobu delší než 12 let,
3. o tom, má-li býti učiněna výpůjčka nebo převzato ručení za dluh cizí.

Usnesení pod čís. 2. a 3. vyžadují k své platnosti schválení ministerstva vnitra. Jestliže toto ministerstvo se do 40 dní počínajíc dnem, kdy mu bylo usnesení ke schválení předloženo, o usnesení tom neprohlásí, pokládá se usnesení to za schválené.

§ 44

Jde-li o vydání na trvalé zařízení, buď župním výborem župnímu zastupitelstvu předložena podrobná zpráva o účelu zařízení, o způsobu provedení, o potřebném nákladu a o způsobu úhrady. Zpráva ta buď zaslána všem členům župního zastupitelstva aspoň 14 dnů před konáním schůze

§ 45

Župní výbor sestaví o všech příjmech a vydáních do působnosti župního zastupitelstva náležejících na každý správní rok předběžný rozpočet. Rozpočet ten buď v úředním listě župním vytištěn a jeden výtisk u župního úřadu, jakož i u všech okresních úřadů na 14 dní veřejně k nahlédnutí vyložen s podotknutím, že k rozpočtu může podati u župního úřadu do lhůty 14denní svoje připomínky každá osoba fysická i právnická, která v župě má řádné bydliště nebo které v župě byla daň přímá předeepsána.

Župní výbor předloží rozpočet s došlými připomínkami a zprávou o nich župnímu zastupitelstvu, jež se na rozpočtu konečně usnáší přihlížejíc k připomínkám včas podaným.

Rozpočet buď předložen župnímu zastupitelstvu aspoň 2 měsíce před novým správním rokem. Správní rok shoduje se se správním rokem státním.

§ 46

Zároveň s rozpočtem jest župní výbor povinen podati župnímu zastupitelstvu podrobnou zprávu o stavu a správě věcí do působnosti župního zastupitelstva náležejících.

Rozpočet župním zastupitelstvem schválený buď v úředním listě župním vyhlášen.

Opisy schváleného rozpočtu i zprávy v prvním odstavci uvedené buďtež předloženy ministerstvu vnitra.

§ 47

Župní výbor jest povinen sdělati účty do 4 měsíců po skončení správního roku. Účty ty buďtež podobně jako předběžné rozpočty (§ 45) veřejně vyhlášeny, projednány a předloženy župnímu zastupitelstvu ke schválení s podrobnou zprávu o činnosti župy za minulý správní rok. Schválené účty buďtež v podstatných částech v úředním listě župním vyhlášeny a předloženy ministerstvu vnitra.

§ 48

Ustanovení §§ 43, 45 až 47 vztahují se i na ústavy v majetku nebo správě župní.

§ 49

Při každém župním zastupitelstvu buď zřízena komise finanční. Počet členů, její složení a jednacím řád bude určen statutem, který vydá župní zastupitelstvo a který vyžaduje schválení ministerstva vnitra. Předsedu volí finanční komise ze sebe. Při sdělení statutu buď šetřeno zásady, že nejvýše polovina členů smí býti volena župním zastupitelstvem, kdežto ostatní členové jsou jmenováni ministrem vnitra, a že většina členů finanční komise nesmí býti členy župního zastupitelstva a že jest do komise vyslati odborníky.

Předseda župního výboru předloží finanční komisi rozpočty a účty nejpozději současně s jich veřejným vyhlášením, aby je prozkoumala a o nich se vyjádřila. Komise musí vyjádření své podati ve lhůtě 14denní, ač-li jí nebyla ze zvláštních důvodů povolena lhůta jiná; jinak se k vyjádření nehledí. Vyjádření finanční komise buď po projednání v župním výboru předloženo župnímu zastupitelstvu.

Finanční komise jest oprávněna v mezích statutu kontrolovati veškerou hospodářství župní do působnosti zastupitelstva náležející a podávati župnímu zastupitelstvu, župnímu výboru i županovi zprávy a návrhy.

Finanční komise má právo bráti v odpor usnesení župního zastupitelstva povahy finanční. Odvolání buď podáno předsedou komise u župana ve lhůtě 14denní ode dne usnesení a má, bylo-li usneseno dvěma třetinami všech členů komise, účinek odkladný. O odvolání rozhoduje ministerstvo vnitra.

§ 50

Župní výbor připravuje návrhy pro jednání župního zastupitelstva a spolupůsobí při provádění jeho usnesení a ve správě župního majetku.

§ 51

Župní výbor provádí hospodářství župní v mezích rozpočtu.

Nová vydání v rozpočtu neuhrazená mohou býti župním zastupitelstvem usnesena jen tehdy, když se o nich vyslovil župan a do lhůty župním výborem ustanovené i finanční komise (§ 49, odst. 2.) a když byla zároveň schválena potřebná úhrada.

Totéž platí o zastavení nebo snížení rozpočteného příjmu.

Jenom v případech naléhavých a nepředvídaných může župní výbor za přítomnosti dvou třetin svých členů vydání ta sám učiniti, musí je však předložiti v nejbližší schůzi župnímu zastupitelstvu spolu se zprávou finanční komise (§ 49, odst. 2.) k dodatečnému usnesení a opatření úhrady.

§ 52

Župan provádí usnesení župního zastupitelstva i výboru a podává župnímu zastupitelstvu zprávu o tom, jak byla jeho usnesení provedena.

Župní zastupitelstvo může se usnésti, že zprávy té a z kterých důvodů neběře na vědomí. Při tom úředníci jinak k hlasování oprávnění (§ 20) nehlasují. Usnesení to buď do 14 dní předloženo ministerstvu vnitra k rozhodnutí.

§ 53

Župnímu zastupitelstvu přísluší usnášeti se na tom, zda ke správě ústavů a podniků, jež župní zastupitelstvo dle § 31 zřídilo nebo spravuje, třeba ustanoviti zvláštní úředníky nebo zřízence a jaká místa a s jakými požitky mají býti na náklad župy systemisována. Jinak řídí se služební poměry jejich obdobnými ustanoveními o státních zaměstnancích stejné nebo rovnocenné kategorie.

Usnesení to vyžaduje k své platnosti schválení županova.

Jmenovat úředníky a zřízence přísluší župnímu výboru se schválením županovým. Při tom budiž za stejných podmínek přihlíženo v prvé řadě k zaměstnancům těch ústavů a podniků, jež byly ve správě zrušených korporací. Nevysloví-li se župan do 1 měsíce po tom, co mu bylo usnesení o systemisaci nebo jmenování sděleno, pokládá se usnesení nebo jmenování za schválené.

§ 54

Župan zastupuje župu jako právnickou osobu (§ 41) na venek a podpisuje všechny písemnosti jménem župy. Listiny o právních jednáních, jimiž se župa naproti třetím osobám zavazuje, jakož i plné moci musí býti podepsány županem a 2 členy župního výboru a opatřeny pečeti župního úřadu. Listiny opírající se o usnesení podle § 43, č. 2. a 3., buďtež kromě toho podepsány ještě 2 členy župního zastupitelstva.

§ 55

Jestliže župní zastupitelstvo neschválilo včas rozpočtu nebo župní zastupitelstvo nebo výbor neučinily opatření, aby úkoly, jež mu podle zákona příslušejí, byly řádně plněny, přísluší županovi, aby učinil na náklad župy, čeho třeba k řádnému vedení správy. Proti opatření tomu může každý člen župního zastupitelstva nebo výboru podati do 14 dní stížnost u župního úřadu, o níž rozhoduje ministerstvo vnitra. Stížnost má, ač-li není nebezpečí v prodlení, účinek odkladný. Takto vzešlý náklad s vedením správy sluší hraditi přirážkami župními, k nimž není třeba vyššího schválení.

2. Působnost normotvorná.

§ 56

Župní zastupitelstvo může pro svůj obvod:

- a) vydávati podrobnější předpisy k zákonům Národním shromážděním republiky Československé usneseným, pokud vláda podle zákona k tomu župní zastupitelstvo zmocní;
- b) vydávati v mezích zákonův a nařízení statuty na úpravu záležitostí ústavů a zařízení, jež ve své působnosti zřídilo nebo spravuje;
- c) stanoviti v mezích zákonův a nařízení podrobnější předpisy o správě jmění obcí, okresův a župy, jejich podnikův a ústavů, a o provádění dozoru nad správou tou.

§ 57

Předpisy a statuty podle § 56 župními zastupitelstvy usnesené vyžadují k své platnosti potvrzení ministerstva vnitra v dohodě s příslušnými ministerstvy. Předpisy i statuty pokládají se za potvrzené, jestliže ministerstvo vnitra do 3 měsíců po tom, co mu byly předloženy, o nich se neprohlásilo.

Potvrzené předpisy a statuty vyhlášují se v župním úředním listu a nabývají působnosti, nebylo-li nic jiného v nich určeno, 15. dne po vyhlášení.

3. Působnost ve správním soudnictví.

§ 58

Jak župní zastupitelstva se účastňují při rozhodování veřejnoprávních sporů (župní senáty), určuje zvláštní zákon.

4. Působnost poradní.

§ 59

Župní zastupitelstvo jest poradním sborem župana a ústředních úřadů o věcech veřejné župní správy se týkajících a podává o nich k žádosti dotčených úřadů posudky a návrhy.

K tomu buď župnímu zastupitelstvu dána přiměřená lhůta.

§ 60

Má-li župan za to, že některé usnesení župního zastupitelstva, župního výboru nebo komisí župních, pokud jejich usnesení má podle § 24 platnost usnesení župního zastupitelstva, přičítá se zákonu nebo vybočuje z mezí působnosti župního zastupitelstva, výboru nebo komisí župních, jest oprávněn i povinen usnesení to zastavit a věc do 14 dnů předložiti ministerstvu vnitra k rozhodnutí, zda usnesení to má býti v platnosti ponecháno či zrušeno. Nerozhodne-li ministerstvo do 4 neděl po tom, zůstává usnesení v platnosti.

Ministerstvo vnitra může takové usnesení zrušiti i z moci úřední.

O tom buď učiněno oznámení v nejbližší schůzi župního zastupitelstva, výboru nebo komise.

Bylo-li zrušeno usnesení župního zastupitelstva, může každý člen jeho, bylo-li zrušeno usnesení výboru nebo komise, každý člen tohoto výboru nebo komise nastoupiti stížností k nejvyššímu správnímu soudu.

§ 61

Ministerstvo vnitra může župní zastupitelstvo rozpustiti, jest však povinno rozepsati nové volby tak, aby byly provedeny nejdéle do 2 měsícův.

Bylo-li župní zastupitelstvo rozpuštěno, učiní ministerstvo vnitra vhodné opatření k vedení správy, zejména může v činnosti ponechati až do ustavení nového zastupitelstva župní výbor a župní komise anebo místo nich ustanoviti orgány jiné.

§ 62

Členové župního zastupitelstva i výborův a komisí mají nárok na náhradu jízdného z místa svého pobytu do sídla župního úřadu a nárok na náhradu skutečných výloh z prostředků župních. Výlohy tyto mohou býti paušalovány usnesením župního zastupitelstva, jež vyžaduje schválení ministerstva vnitra v dohodě s ministerstvem financí.

V. Župní svazy.

§ 63

Župní zastupitelstva, zřízená jednak v Čechách počítajíc k tomu Vitorazsko, jednak na Moravě se Slezskem počítajíc k tomu území Pruského Slezska a ostatní území dolnorakouské, mírovou smlouvou přivtělené, jednak na Slovensku, tvoří v jednotlivých těchto územích zemské župní svazy.

Zemské župní svazy jsou povolány prováděti jednotlivé úkoly v § 31 župním zastupitelstvům svěřené, jestliže a pokud úkoly ty významem svým přesahují rozsah a potřeby jednotlivých žup, dotýkají se zájmu větší části území zemského župního svazu a nemají důležitosti celostátní.

Které to úkoly jsou, bude určováno nařízením vlády.

bez nadpisu

§ 64

Členové župních zastupitelstev náležejících k župnímu svazu volí ze sebe na 3 léta 24 členy zemského župního sboru.

Volby, jež nařizuje ministr vnitra, konají se podle zásady poměrného zastoupení obdobně podle ustanovení o volbách župních zastupitelstev.

Podrobnější předpisy o řízení volebním budou vydány nařízením.

Členové zemského župního sboru zvolí ze sebe 8 členů zemského výboru svazového podle zásady poměrného zastoupení obdobně, jak jest ustanoveno o volbách župního výboru. Členové zemského sboru župního, kteří nebyli zvoleni členy zemského výboru svazového, činí zemský svazový dozorcí sbor.

Vedle členů volených náležejí zemskému výboru svazovému i sboru dozorcímu jako členové 4

úředníci státní, ministrem vnitra jmenovaní. Z nich jeden jest jmenován předsedou obou výborů s titulem vrchního župana.

§ 65

Podrobnější předpisy o jednání zemského svazového výboru a svazového dozorcího sboru budou ustanoveny jednacím řádem, který vydá vláda nařízením. Ustanovení § 62 platí obdobně.

§ 66

Zemský svazový výbor sestaví na každý rok rozpočet příjmů a vydání o věcech do působnosti zemských župních svazů náležejících a rozvrhne náklady, příjmy neuhrazené, na jednotlivá župní zastupitelstva.

Rozpočet i rozvrh ten buď předložen jednotlivým župním zastupitelstvům ku svazu náležejícím s podotknutím, že mohou proti němu podat do 4 neděl u župního svazu připomínky.

O připomínkách rozhoduje a rozpočet i rozvrh schvaluje vyslechnuvši zemský svazový dozorcí sbor ministerstvo vnitra v dohodě se zúčastněnými ministerstvy.

Stejná ustanovení platí i o účtech.

Župní zastupitelstva jsou povinna podíl na ně připadající podle zákonných předpisův opatřiti a zemskému svazovému výboru včas odvésti.

Potřebné úředníky a zřízence prikazuje na náklad svazu ze státních zaměstnanců ministerstvo vnitra v dohodě se zúčastněnými ministerstvy, vyslechnuvši zemský svazový výbor.

§ 67

Ministr vnitra vykonává dozor na činnost svazů, aby působnosti svojí nepřekročovaly a proti zákonům a platným předpisům nejednaly, a přísluší mu za tím účelem stejná práva, jež přísluší podle tohoto zákona županovi nad župním zastupitelstvem.

§ 68

Župní zastupitelstva mohou prováděti společně jednotlivé podniky do působnosti župního zastupitelstva podle § 31 náležející a zemským župním svazům podle § 63 nevyhrazené.

Zda a za jakých podmínek má býti toto spojení provedeno a jaká práva a povinnosti z toho plynou, bude v každém jednotlivém případě ustanoveno po vyslechnutí dotčených župních zastupitelstev ministerstvem vnitra.

VI. Okresní výbory.

§ 69

Mimo města v § 3 uvedená, města municipální a města s regulovaným magistrátem jest při každém okresním úřadě a pro obvod jeho zřízen okresní výbor.

Okresní výbor skládá se z 8 členů a 8 náhradníků, kteří jsou voleni na 4 leta.

§ 70

Kdo má právo voliti a kdo může býti volen do okresního výboru, jakož i jak se řízení volební provádí, upravuje zvláštní zákon.

§ 71

Členství v okresním výboru zaniká obdobně ze stejných důvodů jako členství v župním zastupitelstvu (§ 15). O ztrátě členství v případě § 15, lit. b) rozhoduje župan s konečnou platností. Na místo členů, kteří před koncem svého období volebního vystoupili, budtež na zbytek tohoto období povolání náhradníci.

§ 72

Předsedou okresního výboru jest okresní náčelník. Okresní náčelník svolává výbor okresní aspoň jednou za měsíc; jest však oprávněn svolati jej i kdykoliv jindy jest toho potřeba a jest povinen jej svolati do 5 dnů, žádají-li o to aspoň 3 členové okresního výboru, udávající zároveň předmět jednání.

bez nadpisu

§ 73

Okresní náčelník svolává schůze aspoň na 8 dní napřed; určuje předměty jednání, které budetež zároveň s pozváním sděleny i členům okresního výboru i župnímu úřadu. O předmětech, jež nebyly na pořadu jednání, může býti jednáno a usnesení učiněna jen, souhlasí-li nadpoloviční většina všech členů.

§ 74

Schůze okresního výboru zahajuje, řídí, uzavírá a stanoví pořad jednání okresní náčelník, ale jest oprávněn předsednictví ve schůzích okresního výboru svěřiti některému členu okresního výboru nebo některému úředníku okresního úřadu. Věci, jež nenáleží do působnosti okresního výboru, má předseda z jednání vyloučiti, proti čemuž může kterýkoli člen okresního výboru podati do 14 dní u okresního úřadu stížnost k župnímu úřadu. Ustanovení § 21, odst. 2., platí obdobně.

bez nadpisu

bez nadpisu

§ 75

Úředníci okresního úřadu okresním náčelníkem a úředníci župního úřadu županem k tomu určení mají právo, úředníci okresního úřadu pak k žádosti okresního výboru i povinnost býti přítomni schůzím okresního výboru a mohou se za souhlasu předsedy účastniti jednání. Hlasovati může zpravidla jeden, nejvýše dva úředníci okresního úřadu okresním náčelníkem určení.

§ 76

Ustanovení § 19, § 22, § 23, § 25, § 28, § 29, § 62 platí obdobně i pro okresní výbory. Výlohy podle § 62 jdou na účet okresu. Protokoly o schůzích okresního výboru se předkládají župnímu úřadu.

§ 77

Podrobnější předpisy o jednání okresních výborů stanoví jednací řád, který vydá ministerstvo vnitra. Župní zastupitelstvo může se usnésti na změnách se schválením županovým.

VII. Působnost okresního výboru.

1. Působnost hospodářská.

§ 78

Do působnosti okresních výborů náleží všeliké záležitosti vnitřní, jež se dotýkají společného prospěchu okresu a jeho obyvatelů, nebo jež přesahují zájem jednotlivých obcí, nebo jejich silami nemohou býti obstarány, pokud záležitostí těch nepojalo župní zastupitelstvo do své činnosti.

V této své působnosti může okresní výbor z důvodu veřejného zájmu zřizovati různá zařízení a ústavy pro uspokojení potřeb svého obyvatelstva, musí však šetřiti pokynů jemu župním výborem nebo zastupitelstvem daných.

K lepšímu obstarávání úkolů výše uvedených může býti i několik okresních výborů usnesením župního zastupitelstva se souhlasem županovým spojeno ku provedení společných zařízení nebo opatření.

Se schválením ministerstva vnitra a veřejných prací mohou se okresní výbory třebaž v různých župách ležící sdružiti k společnému provádění podniků pro výrobu a rozvod elektrické energie.

Zúčastněným okresním výborům a v případě odstavce čtvrtého i župním zastupitelstvům budiž poskytnuta možnost, aby se vyslovily.

Podrobnější předpisy o sdružení tom a o provádění společných zařízení vydá župan, v případě odstavce čtvrtého ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem veřejných prací.

§ 79

Pokud by přiděly jednotlivým okresům ze státních prostředků nebo župním zastupitelstvem

povolené nestačily na úhradu nákladů do působnosti okresního výboru náležejících, může se okresní výbor usnéstí na vybírání poplatků, příspěvků, dávek a naturálních plnění v okrese.

Dávky však mohou být usneseny jen potud, pokud jiné příjmy na úhradu potřeby nestačí. Ustanovení § 32, odstavce třetího, platí i pro okresní výbory.

§ 80

Ustanovení §§ 34 až 40 platí obdobně i pro okresní výbory s tou změnou, že potřebné vyšší schválení (§ 39) udílí župan vyslechnuv župní výbor a že odvolání podle § 40, jež sluší podati u okresního úřadu, jde k župnímu úřadu.

§ 81

Okres jest, pokud jde o úkoly v §§ 78 až 80 tohoto zákona okresu přikázané, právnickou osobou a může jako okres samostatně práv nabývat i samostatně se zavazovat.

§ 82

Jmění okresu náležející nebo v jeho správu odevzdané spravuje okresní výbor za dozoru okresního náčelníka.

§ 83

Usnesení okresního výboru:

1. o tom, má-li být nemovitě jmění nebo nemovitá práva okresu náležející zcizena, trvalým břemenem ztížena nebo zavazena nebo propachtována z volné ruky vůbec nebo dražbou na dobu delší 12 let,
2. o tom, má-li být učiněna výpůjčka nebo převzato ručení za dluh cizí, vyžadují k své platnosti schválení župního výboru.

§ 84

Správní rok okresního výboru se shoduje se správním rokem státním. Okresní výbor může se však se souhlasem župního výboru a župana usnéstí, aby pro hospodářství okresu bylo zavedeno správní (účetní) období dvouleté.

§ 85

Okresní výbor sestaví o všech příjmech a vydáních do působnosti okresního výboru náležejících na správní období (§ 84) předběžný rozpočet.

Rozpočet ten buď aspoň 2 měsíce před novým správním obdobím u okresního úřadu na 14 dní veřejně k nahlédnutí vyložen a o tom učiněno obcím v okrese včas oznámení k vyhlášce s podotknutím, že k rozpočtu mohou podati u okresního úřadu do lhůty 14 dní své připomínky osoby fyzické i právnické, které v okrese mají řádné bydliště nebo jimž v okrese byla daň přímá předeepsána.

Rozpočet buď zaslán současně s vyložením župnímu úřadu, který může rovněž podati k němu své připomínky.

Po prošlé lhůtě usnáší se o rozpočtu okresní výbor přihlížeje k podaným připomínkám.

Usnesený rozpočet buď zaslán župnímu výboru ku schválení.

§ 86

Okresní výbor jest povinen sdělati účty do 4 měsíců po skončení správního období. Účty ty buďtež projednány podobně jako předběžné rozpočty (§ 85).

§ 87

Ustanovení §§ 83 až 86 vztahují se i na fondy a ústavy v majetku nebo správě okresní.

§ 88

Při každém okresním výboru buď zřízena komise finanční. Počet členů a její složení jakož i jednacím řád bude určen statutem, který vydá župní výbor vyslechna okresní výbor. Předsedu volí finanční komise ze sebe. Při sdělání statutu buď šetřeno zásady, že nejvíce jedna polovina členů smí být volena okresním výborem, kdežto ostatní členové jsou jmenováni župním výborem se

schválením županovým a že většina členů nesmí být členy okresního výboru a že jest pokud možno do komise přibratí odborníky.

Předseda okresního výboru předloží rozpočty a účty finanční komisi nejpozději současně s jich veřejným vyložním, aby je prozkoumala a o nich se vyjádřila. Komise musí vyjádření podati ve lhůtě 8 dní, ač-li jí nebyla pro zvláštní okolnosti povolena okresním výborem lhůta jiná; jinak se k vyjádření nehledí.

Finanční komise jest oprávněna v mezích statutu kontrolovati veškero hospodářství okresní do působnosti okresního výboru náležející a podávati okresnímu výboru i okresnímu náčelníkovi zprávy a návrhy.

Finanční komise má právo bráti v odpor usnesení okresního výboru povahy finanční. Odvolání buď podáno předsedou komise u okresního úřadu ve lhůtě 14denní ode dne usnesení okresního výboru a má, bylo-li usneseno dvěma třetinami všech členů komise, účinek odkladný. O odvolání rozhoduje župní úřad.

§ 89

Okresní výbor provádí hospodářství okresní v mezích rozpočtu.

Nová vydání v rozpočtu neuhrazená mohou být okresním výborem usnesena jen tehdy, když se o nich vyslovily okresní náčelník a ve lhůtě okresním výborem ustanovené (§ 88, odst. 2) i finanční komise a když byla zároveň schválena i potřebná úhrada.

Totéž platí o zastavení nebo snížení rozpočtového příjmu.

Jenom v případech naléhavých a nepředvídaných může okresní výbor za přítomnosti dvou třetin svých členův a se souhlasem okresního náčelníka vydání ta sám učiniti, musí však usnesení své předložiti do 3 dnů finanční komisi.

§ 90

Okresní náčelník připravuje a provádí usnesení okresního výboru a podává okresnímu výboru zprávu o tom, jak byla provedena jeho usnesení. Okresní výbor může se usnésti, že zprávy té a z jakých důvodů neběře na vědomí. Usnesení to buď do 14 dnů předloženo županovi k rozhodnutí. Ustanovení § 52 o hlasování úředníkův platí obdobně.

§ 91

Okresnímu výboru přísluší usnášeti se na tom, zda ke správě ústavů a podniků, jež okresní výbor podle § 78 zřídil nebo spravuje, třeba ustanoviti zvláštní úředníky nebo zřízence a jaká místa a s jakými počty mají být na náklad okresu systemisována. Jinak řídí se služební poměry jejich obdobnými ustanoveními o státních zaměstnancích stejné nebo rovnocenné kategorie.

Usnesení to vyžaduje k své platnosti schválení županova.

Jmenovati úředníky a zřízence přísluší okresnímu výboru a vyžaduje schválení županova. Při tom budiž za stejných podmínek přihlíženo v první řadě k zaměstnancům těch ústavův a podnikův, jež byly ve správě zrušených korporací. Nevysloví-li se župan do 1 měsíce po tom, co mu bylo usnesení o systemisaci nebo jmenování oznámeno, pokládá se usnesení nebo jmenování za schválené.

2. Působnost pomocná.

§ 92

Okresní výbor jest povinen zúčastňovati se při provádění usnesení župního zastupitelstva způsobem, který určen jest těmito usneseními nebo nařízením župního úřadu.

3. Působnost ve správním soudnictví.

§ 93

Jak okresní výbor spolupůsobí při rozhodování veřejnoprávních sporů (okresní senáty), určuje zvláštní zákon.

4. Působnost poradní.

§ 94

Okresní výbor jest poradním sborem okresního náčelníka i župana a župního zastupitelstva

ve věcech veřejné okresní správy a podává o nich k jejich žádosti posudky a návrhy.

K tomu buď poskytnuta okresnímu výboru přiměřená lhůta.

Okresní výbor jest oprávněn i samostatně činiti jim i jiným úřadům návrhy a podněty, pokud se dotýkají zájmův okresu nebo jeho obyvatelstva.

§ 95

Okresní náčelník zastupuje okres jako právnickou osobu (§ 81) na venek a podpisuje všechny písemnosti jménem okresu. Listiny o právních jednáních, jimiž se okres naproti třetím osobám zavazuje, jakož i plné moci musí býti podepsány okresním náčelníkem a jedním členem okresního výboru a opatřeny pečeti okresního úřadu. Listiny opírající se o usnesení podle § 83, budtež kromě toho podepsány ještě jedním členem okresního výboru.

§ 96

Jestliže okresní výbor neschválil včas rozpočtu nebo neučinil opatření, aby úkoly, jež mu podle zákona přísluší, byly řádně plněny, náleží okresnímu náčelníku, aby učinil na náklad okresu, čeho třeba k řádnému vedení správy.

Proti opatření tomu může každý člen okresního výboru podati do 14 dnů stížnost u okresního úřadu k úřadu župnímu. Stížnost má, není-li nebezpečí v prodlení, účinek odkladný. Takto vzešlý náklad s vedením správy sluší hraditi okresními přírážkami, k nimž není třeba vyššího schválení.

§ 97

Má-li okresní náčelník za to, že usnesení okresního výboru nebo okresních komisí přičí se zákonu nebo vybočuje z mezí působnosti okresního výboru nebo komise, jest oprávněn i povinen usnesení to zastaviti a věc do 14 dnů předložiti županovi k rozhodnutí, zda usnesení to má býti v platnosti ponecháno či zrušeno. Nerozhodne-li župan do 4 neděl potom, zůstává usnesení v platnosti.

Rovněž i župan sám může takové usnesení z úřední povinnosti zrušiti.

O zrušení usnesení buď učiněno v nejbližší schůzi okresního výboru nebo dotyčné komise sdělení.

Bylo-li zrušeno usnesení okresního výboru nebo komise, může kterýkoli člen dotčeného výboru nebo komise nastoupiti stížností k ministerstvu vnitra, kterou jest podati u okresního úřadu do 14 dní ode dne učiněného sdělení.

§ 98

Ministerstvo vnitra může okresní výbor rozpustiti, jest však povinno vypsati nové volby tak, aby byly provedeny nejdéle do 2 měsíců. Županovi přísluší učiniti prozatímní opatření k dočasnému vedení správy na dobu, než se ustaví nový okresní výbor.

VIII. Všeobecná ustanovení.

§ 99

Okresním výborům v Čechách přísluší nad obcemi s výhradou správního soudnictví a pokud tento zákon nic jiného neustanovuje, též dozorcí práva, jež podle všeobecných zřízení obecních byla dosud vykonávána okresními zastupitelstvy (výbory).

Okresním výborům na Moravě a v Slezsku přísluší pak v týchž mezích též dozorcí práva nad obcemi, pokud byla vykonávána dosud zemskými výbory.

Pokud podle zvláštních zemských zákonův, týkajících se působnosti obcí, jednala okresní zastupitelstva (okresní výbory) nebo zemské výbory v dohodě s politickým úřadem, nastupuje, pokud tento zákon nic jiného neustanovuje, a s výhradou správního soudnictví na místo okresního politického úřadu okresní náčelník a na místo zemského politického úřadu župan. Totéž platí obdobně, pokud jde o zemský výbor, na jehož místo nastupuje župní výbor.

Pokud bylo třeba slyšení okresního zastupitelstva (výboru) nebo zemského výboru, nastupuje v onom případě slyšení okresního výboru, v tomto župního výboru.

Župním výborům přísluší nad okresními výbory, pokud tento zákon nic jiného neustanovuje a s výhradou správního soudnictví, též dozorcí práva, jež vykonával dosud zemský výbor.

Pro Slovensko bude vydán zvláštní zákon.

§ 100

Členové župního zastupitelstva, výboru a komisí, kteří by bez dostatečné omluvy povinností úřadu svého neplnili, zejména schůzí se neúčastnili, buďtež županem na plnění povinností svých upozorněni a jestliže přes to i nadále trvale bez dostatečné omluvy zanedbávají svých povinností, z úřadu svého sesazeni. Nežli župan vysloví sesazení, buď župnímu výboru i takovému členu sboru poskytnuta možnost, aby se vyjádřil. Sesazený člen může se proti opatření tomu odvolati k ministerstvu vnitra. Odvolání buď podáno do 14 dnů u župního úřadu a nemá účinku odkládacího. Nabude-li sesazení právní moci, pozbývá sesazený člen pro příští volební období volitelnosti.

Podle stejných zásad buď postupováno okresním náčelníkem proti členům okresního výboru nebo okresních komisí. Sesazený člen může podati do 14 dní stížnost u okresního úřadu, o níž rozhoduje s konečnou platností župan, vyslechna župní výbor.

Jestliže by se župní zastupitelstvo, župní, okresní výbor nebo komise neustavily anebo staly se k usnášení nezpůsobilými, přísluší, jde-li o župy, županovi, jde-li o okresy, okresnímu náčelníku, aby učinil potřebná opatření k vedení správy.

§ 101

Župan vyslechna župní zastupitelstvo a okresní náčelník vyslechna okresní výbor, určí, pokud tento zákon nic jiného nenařizuje, jakým způsobem mají býti ve veřejnou známost uváděna usnesení župního zastupitelstva a okresního výboru, jež jest veřejně prohlašovati.

bez nadpisu

T. G. Masaryk v. r.

Tusar v. r.

Staněk v. r.,

v zastoupení nepřítomného ministra vnitra.

125/1927 Sb.

Zákon

ze dne 14. července 1927

o organizaci politické správy

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

Úvodní ustanovení.

(1) Pokud z tohoto zákona se jinak nepodává, nastupují tam, kde župní zákon anebo jiné zákony mluví o župě, županovi, župních úřadech, župních zastupitelstvech, župních výborech a senátech, zřízených podle župního zákona, na jejich místo země, zemský prezident, zemské úřady, zemská zastupitelstva, zemské výbory a senáty; kde se mluví o zvláštních výborech (komisích) podle § 28 župního zákona, nastupují na jejich místo zemské komise. Kde jiné zákony mluví o zemských župních svazech anebo jejich orgánech, nastupují na jejich místo země nebo příslušné zemské orgány.

(2) Čtrnáctidenní lhůty stanovené župním zákonem se mění na patnáctidenní.

HLAVA PRVÁ.

Zákon ze dne 29. února 1920, č. 126 Sb. z. a n., o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé (župní zákon) se mění a doplňuje takto:

Nadpis se nahrazuje nadpisem tohoto zákona.

ČÁST PRVÁ.

Článek 1 až 9 se zrušují a na jich místo nastupují tato ustanovení:

Článek 1.

(1) Ministerstvo vnitra a politické úřady jemu podřízené vykonávají ve svém obvodě v mezích platných zákonů, nařízení a předpisů vnitřní správu, pokud není nebo nebude zvláštními ustanoveními svěřena úřadům jiným.

(2) Zvláště jsou příslušny prováděti zákony, jichž provádění podle všeobecných nebo zvláštních předpisů nenáleží jiným úřadům.

(3) Úřady politické jsou služebně podřízeny ministerstvu vnitra, jsou však povinny ve věcech, které spadají do působnosti jiných ministerstev, šetřiti i nařízení, předpisů a pokynů těchto ministerstev a je prováděti.

Článek 2.

(1) Ministerstvo vnitra a politické úřady jemu podřízené jsou povinny - pokud to není nebo nebude uloženo jiným úřadům neb orgánům - bděti nad veřejným - pořádkem, klidem, bezpečností a veřejnou mravností a odvracet v tomto směru všeliká nebezpečnosti i odstraňovati nastalé poruchy.

(2) Zvláštní předpisy vydané k ochraně veřejných zájmů označených v odstavci 1 zůstávají nedotčeny.

Článek 3.

(1) Za účely uvedenými v článku 2 mohou politické úřady ve svých úředních obvodech vydávati - vyjma případy nutné a neodkladné se schválením zemského úřadu - příkazy a zákazy v zájmu veřejném nutné - jak ve způsobu všeobecných nařízení, tak i pro jednotlivé případy - a mohou na nedbání takových příkazů a zákazů stanoviti tresty na penězích od 10 Kč do 5000 Kč nebo na svobodě od dvanácti hodin do čtrnácti dnů.

(2) Tresty uvedené v odstavci 1 mohou politické úřady ukládati - bez újmy soudního stíhání - též na všeliké nepřístojné jednání nebo chování na místech veřejných nebo veřejně přístupných, kterým se ruší neb ohrožuje veřejný - pořádek, klid, bezpečnost, dobrý mrav nebo slušnost nebo se vzbuzuje veřejné pohoršení.

Článek 4.

(1) Orgánové veřejné správy, státní i samosprávní, volení i jmenovaní jsou v úředním styku povinni zachovávat vážnost odpovídající jejich veřejnému postavení, chovati se vůči každému slušně a vycházeti v oboru své působnosti stranám podle možnosti vstříc. Navzájem je každý povinen v úředním styku s těmito orgány zachovávat vůči nim slušnost a úctu odpovídající jejich veřejnému postavení.

(2) Okresní úřady jsou povolány chránit vážnost orgánů zmíněných v odstavci 1 a mohou za tím účelem, nejde-li o trestní čin stíhaný soudy, potrestati trestem na penězích od 10 Kč do 2000 Kč nebo na svobodě od dvanácti hodin do pěti dnů každého, kdo užívá v písemných podáních k těmto orgánům způsobu psaní je urážejícího nebo kdo přes předcházející napomenutí se chová vědomě hrubě k veřejnému orgánu při výkonu jeho úřední činnosti nebo se vzpírá ho poslechnouti.

Článek 5.

(1) Politické úřady mohou vydávati v mezích svého úředního obvodu nařízení též v oboru místní policie svěřené podle zákona obcím, jde-li o nařízení vztahující se na území více obcí nebo nevydává-li obec, již se týče, sama včas nutného nařízení.

(2) Jde-li o území přesahující úřední obvod okresního úřadu, přísluší právo uvedené v předchozím odstavci zemskému úřadu.

(3) Není-li nebezpečí v prodlení, budiž zúčastněným obcím poskytnuta možnost, aby se v přiměřené lhůtě nejméně patnáctidenní vyslovily o chystaném nařízení nebo potřebné nařízení samy vydaly.

Článek 6.

(1) Politické úřady jsou příslušny vykonávati trestní pravomoc, pokud nenáleží soudům nebo jiným úřadům.

(2) Trestní pravomoc, kterou dosud vykonávaly školní úřady, přechází na politické úřady.

(3) Nedotčeny zůstávají předpisy, podle kterých politické úřady rozhodují ve věcech trestní pravomoci obecní.

Článek 7.

(1) Politickým úřadům přísluší nalézáti právo v oboru práva veřejného, pokud to není nebo nebude vzneseno na jiné úřady nebo soudy.

(2) Nedotčena zůstávají zákonná ustanovení, podle kterých politické úřady rozhodují o nárocích soukromoprávních.

Článek 8.

(1) Pokud opravný prostředek není vyloučen, lze se odvolati z rozhodnutí (opatření a nálezů) okresního úřadu k zemskému úřadu a, rozhoduje-li tento úřad sám v prvé stolici, lze se odvolati z jeho rozhodnutí (opatření) k příslušnému ministerstvu.

(2) Z rozhodnutí zemského úřadu jako odvolacího není další odvolání přípustno; totéž platí o rozhodnutí okresního úřadu jako odvolacího ve věcech trestní pravomoci obecní.

(3) Při sporech, jejichž předmětem jest pouze peněžité plnění nepřesahující částky 200 Kč, jest odvolání nepřípustno.

(4) O opravných prostředcích proti rozhodnutím (opatřením, nálezům) vydaným přede dnem, kdy tento zákon nabude účinnosti, pokud jsou přípustny podle předpisů dosud platných, budiž rozhodnuto i tehdy, když by podle tohoto zákona opravný prostředek již přípustný nebyl.

Článek 9.

Pokud není jinak stanoveno, provádí úřední jednání, které přesahuje obvod jednoho okresního úřadu, příslušný zemský úřad, a úřední jednání, které přesahuje obvod jednoho zemského úřadu, příslušné ministerstvo; zemský úřad a ministerstvo mohou však pověřiti jeho provedením některý ze zúčastněných podřízených úřadů.

Článek 10.

(1) Vládním nařízením budou sjednoceny a upraveny předpisy o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů - čítajíc v to exekuční řízení - se zřetelem k účelnému zjednodušení a urychlení řízení; při tom může býti stanovena povinnost stran a jiných osob, jakož i obcí a jiných veřejných korporací spolupůsobiti při řízení, pokud jeho účel toho vyžaduje.

(2) K zajištění účelu nebo podmínek řízení a jeho nákladů, může úřad stranám uložit, aby složily jistotu v hotových penězích, nebo může naříditi přiměřené zajištění jiného způsobu.

(3) Rovněž může úřad, pokud již platné předpisy zvláště tak neustanovují, k zabezpečení účelu řízení naříditi zabavení nebo jiné zajištění věcí, které podle platných předpisů mají býti prohlášeny za propadlé, mají se zničití nebo učiniti nepotřebnými, dále předmětů, jichž je potřebí k vedení důkazů.

(4) K zajištění nerušeného chodu řízení může úřad těm, kdo řízení ruší, po bezvýsledném napomenutí uložití pořádkové pokuty do 2000 Kč, v případě nedobytnosti vězení do pěti dnů a po případě naříditi, aby se vzdálili. Stejně může zakročiti proti tomu, kdo svévolně zavdává příčinu k řízení nebo je protahuje nebo bez dostatečného důvodu nevyhoví příkazům v řízení vydaným.

(5) Křivou výpověď svědeckou nebo znaleckou nebo porušení povinné mlčelivosti v řízení správním, nejde-li o trestní čin stíhaný soudně, může úřad trestati na penězích do 10.000 Kč nebo na svobodě do jednoho měsíce.

(6) Vláda je povinna nařízení vydaná podle odstavce 1 předložiti oběma sněmovnám Národního shromáždění do čtyř neděl po nejbližší jejich schůzi ke schválení. Odepře-li jedna sněmovna Národního shromáždění schválení, pozbývá nařízení platnosti dnem odepření.

(7) Trestní řízení správní se upraví zákonem.

Článek 11.

Tresty na penězích uložené politickými úřady, propadlé jistoty a jiné záruky i výtěžky za věci prohlášené za propadlé v řízení před těmito úřady připadají státu.

Článek 12.

(1) Vykonatelná rozhodnutí, opatření a nálezy politických úřadů se provádějí politickou nebo soudní exekucí. Výkon politické exekuce přísluší okresním úřadům.

(2) Okresní úřady jsou povolány přispívati soudům i jiným úřadům a veřejným orgánům k jejich žádosti při nuceném výkonu jejich vykonatelných rozhodnutí, opatření, nálezů a usnesení.

Článek 13.

Předchozí ustanovení o politických úřadech platí též pro státní úřady policejní v mezích jejich působnosti.

ČÁST DRUHÁ.

I. Úřady zemské a okresní.

§ 1 se mění a bude zníti:

(1) Zemské správní obvody jsou: země Česká (Čechy), Moravskoslezská (Morava a Slezsko), Slovenská (Slovensko) a Podkarpatoruská (samosprávné území Podkarpatské Rusi).

(2) Pro každou zemi se zřídí zemský úřad, a to:

pro zemi Českou se sídlem v Praze,

pro zemi Moravskoslezskou se sídlem v Brně,

pro zemi Slovenskou se sídlem v Bratislavě a

pro zemi Podkarpatoruskou se sídlem v Užhorodu.

(3) Obvody a sídla okresních úřadů budou určena nařízením vlády.

(4) Obec, která bude určena sídlem okresního úřadu, jest povinna opatřiti vhodné místnosti pro tento úřad a nésti náklad s jeho umístěním spojený. K úhradě tohoto nákladu mohou přispěti

stát aneb okres částkou nepřesahující jeho dvě třetiny.

§ 2 se mění a bude zníti:

(1) Obvody a sídla zemských úřadů mohou býti měněna jen zákonem.

(2) Slučovati a rozlučovati okresní úřady, měniti jejich obvody a sídla přísluší vládě nařízením; vláda jest povinna poskytnouti zúčastněným zemským a okresním zastupitelstvům možnost, aby se o změnách těch vyjádřila. Při tom buď šetřeno zásady, že každá obec může náležitě vždy jen do obvodu jednoho okresního úřadu a že hranice okresních úřadů nesmějí býti obvodem zemského úřadu přerušeny.

(3) Při změně obvodů okresních úřadů buď hleděno k tomu, aby mezi zúčastněnými okresními zastupitelstvy došlo dohodou k majetkovému vypořádání. Dohodu tu schvaluje a, nedojde-li k ní, stanoví majetkové vypořádání ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem financí po slyšení zemského výboru.

(4) Soukromoprávní nároky třetích osob nejsou vypořádáním tím dotčeny.

§ 3 se mění a bude zníti:

(1) Města se zvláštním statutem a se zřízeným magistrátem vykonávají ve svém obvodu podle svých zřízení též působnost okresního úřadu.

(2) Vláda může nařízením města se zvláštním statutem podrobiti všeobecně platným obecním zřízením a města se zřízeným magistrátem prohlásiti za velké obce.

§ 4 se mění a bude zníti:

(1) Okresní úřady vykonávají ve svém obvodu vnitřní správu (čl. 1) a práva, jež podle předpisů dosud platných příslušela v Čechách okresním správám politickým, jejich přednostům, zastupitelským okresům, na Moravě a ve Slezsku okresním správám politickým, jejich přednostům, silničním okresům, na Slovensku okresním úřadům, okresním náčelníkům a okresním výborům, na Podkarpatské Rusi slúžnovským úřadům a jejich přednostům, jakož i působnost, která byla zvláštními předpisy přikázána okresním úřadům.

(2) Vláda může nařízením některé záležitosti, jež dosud příslušely slúžnovským úřadům na Podkarpatské Rusi, svěřiti úřadům jiným anebo některé záležitosti, jež příslušely dosud na Podkarpatské Rusi úřadům jiným, svěřiti úřadům okresním.

§ 5 se mění a bude zníti:

(1) Zemské úřady vykonávají ve svém obvodu vnitřní správu (čl. 1) a práva, jež podle předpisů dosud platných příslušela v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zemským správám politickým, jejich presidentům, zemským (správním) výborům (komisi) - pokud nejde o práva v odstavci 2 uvedená - na Slovensku župním úřadům, županům, župním zastupitelstvům a výborům, na Podkarpatské Rusi civilní správě, župnímu úřadu a jejich přednostům, jakož i působnost, která byla zvláštními předpisy přikázána župním úřadům nebo županům.

(2) Práva, jež podle platných předpisů příslušela v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zemskému sněmu oproti veřejnoprávním zájmovým korporacím a komisím, v nichž země měla zastoupení, a oproti ústavům a podnikům, jež nenáležejí k ústavům nebo podnikům zemským nebo zemí spravovaným, vykonává příslušné zemské zastupitelstvo a obdobná práva, jež příslušela zemskému (správnímu) výboru (komisi), zemský výbor.

(3) V případech, ve kterých podle dosud platných předpisů rozhodoval na Slovensku před 1. lednem 1923 místožupan v první stolici a správní výbor župy v druhé stolici s konečnou platností, bude rozhodovati v druhé stolici příslušné ministerstvo. Působnost, která v těchto případech podle vládního nařízení ze dne 7. června 1923, č. 113 Sb. z. a n., příslušela dosud civilní správě Podkarpatské Rusi, přechází na příslušné ministerstvo.

(4) Vláda může nařízením některé záležitosti, jež dosud příslušely civilní správě, župnímu úřadu nebo županovi na Podkarpatské Rusi, svěřiti úřadům jiným anebo některé záležitosti, které příslušely dosud na Podkarpatské Rusi jiným úřadům, svěřiti úřadu zemskému.

§ 6 se mění a bude zníti:

(1) Ve správě okresní (§ 4) účastní se občanstvo okresními, ve správě zemské (§ 5) zemskými zastupitelstvy, výbory a senáty.

(2) Správní senáty budou zavedeny zvláštním zákonem.

(3) Vláda může po slyšení zemského zastupitelstva nařízením zřizovati a organisovati na Slovensku a v Podkarpatské Rusi obdobné poradní sbory, jaké jsou v ostatním území státním.

§ 7 se mění a bude zníti:

(1) Přednostou zemského úřadu jest zemský prezident, přednostou okresního úřadu okresní hejtman (náčelník). Oba jsou úředníci státní. Služebně podřízen je zemský prezident ministru vnitra, okresní hejtman (náčelník) zemskému prezidentu a ministru vnitra. Zemského presidenta jmenuje prezident republiky. Pověřiti úředníka vedením okresního úřadu a dočasným vedením zemského úřadu přísluší ministru vnitra. Vedlejší služební příjmy (služební byt, paušál a pod.) přednostů zemských a okresních úřadů upraví se zvláštními předpisy.

(2) Zemskému prezidentu přísluší propůjčovati služební místa u okresních a zemských úřadů, jichž propůjčení není vyhrazeno vládě nebo prezidentu republiky, a ustanovovati čekatele. Toto právo zahrnuje také právo ku přeložení na jiné úřední (služební) působiště nebo do výslužby.

(3) Zemskému a okresnímu úřadu se přidělí potřebný počet konceptních, odborných, účetních, kancelářských i jiných zaměstnanců. Odborní a účetní zaměstnanci mohou býti přiděleni pro obvod několika okresních úřadů určitému okresnímu úřadu. Tento obvod určí příslušný ministr v dohodě s ministrem vnitra.

(4) Přednostové úřadů jsou za řádnou správu svých úřadů a ústavů jim podřízených odpovědni, a to, pokud vláda nevydá nařízením jednacím řád pro zemské a okresní úřady, podle jednacím řádu pro župní a okresní úřady, obsaženého ve vládním nařízení ze dne 21. září 1922, č. 290 Sb. z. a n., se změnami plynoucími z tohoto zákona.

(5) Nařízením stanoví vláda také bližší předpisy o výkonu poukazovacího práva, o úpravě účetní a pokladniční služby.

§ 8 se mění a bude zníti:

(1) K zjednodušení a sjednocení správy může vláda do osmi let od účinnosti tohoto zákona nařízením přenést některé záležitosti, jež spadají do působnosti:

1. okresních úřadů na úřady zemské nebo naopak,
2. okresních zastupitelstev nebo výborů na zemská zastupitelstva nebo výbory nebo naopak,
3. zemských úřadů na ministerstva nebo naopak.

(2) Nařízením přenese vláda působnost ministra s plnou mocí pro správu Slovenska nebo jeho úřadu na zemský úřad v Bratislavě, pokud není zvláštním zákonem vyhrazena některému resortnímu ministerstvu.

(3) Jde-li o přesun působnosti podle odst. 1, č. 2, poskytně se před vydáním nařízení příslušnému zemskému zastupitelstvu možnost, aby se o věci vyjádřilo.

(4) Vláda jest povinna nařízení vydaná podle odst. 1, č. 3 předložit oběma sněmovnám Národního shromáždění do čtyř neděl po nejbližší jejich schůzi ke schválení. Odepře-li jedna sněmovna Národního shromáždění schválení, pozbývá nařízení platnosti dnem odepření.

(5) K zjednodušení správy může příslušný ministr také některou záležitost spadající do obvodu některého okresního nebo zemského úřadu výjimečně svěřiti stejnorodému úřadu jinému.

§ 9, odst. 1, 2 a 3 se mění a bude zníti:

(1) Dosavadní zastupitelské okresy v Čechách, silniční okresy na Moravě a ve Slezsku, župy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi a okresy na Slovensku se zrušují. Morava a Slezsko se slučují v zem Moravskoslezskou; tato přejímá veškeré jmění, fondy, majetková práva a závazky obou zemí. Jméni, fondy, majetková práva a závazky žup na Slovensku přecházejí na zemi Slovenskou a v Podkarpatské Rusi na zemi Podkarpatoruskou. Jméni, fondy, majetková práva a závazky dosavadních okresů vpředu uvedených přecházejí na okresy podle tohoto zákona zřízené. Práva třetích osob ke jmění a fondům zrušených korporací, jakož i zvláštní účely těchto fondů a jmění zůstávají nedotčeny.

(2) O majetkovém vypořádání podle předchozího odstavce platí obdobně ustanovení § 2, odst. 3.

(3) Rovněž se zrušují všechny úřady a orgány, jichž působnost přechází na úřady podle tohoto zákona zřízené (§§ 4 a 5).

(4) Které jiné úřady a orgány správy vnitřní a školské zřízené pro Slezsko budou zrušeny a na které úřady neb orgány jejich působnost bude přenesena, určí vláda nařízením.

§ 10 se mění a bude zníti:

(1) Zaměstnanci zemí a zrušených korporací, kteří byli dne 1. července 1927 zaměstnání ve správě (provozu) zvláštních zařízení (ústavů, podniků, silnic a pod.), zůstávají nebo se stávají zaměstnanci té korporace, v jejímž vlastnictví nebo správě jest dotčené zařízení. Ostatní zaměstnanci zemí a zrušených korporací přecházejí do státní služby se všemi platovými a služebními právy a nároky, pokud tato práva a nároky nepřesahují míru stanovenou v § 212, odst. 1 až 3, platového zákona ze dne 24. června 1926, č. 103 Sb. z. a n.

(2) Odpočivné a zaopatřovací platy zaměstnanců zemí, kteří přede dnem 1. července 1927 vstoupili do výslužby nebo zemřeli, a pozůstalých po těchto zaměstnancích hradí země. Odpočivné a zaopatřovací platy zaměstnanců zrušených korporací a pozůstalých po těchto zaměstnancích hradí korporace, na které přejde jmění, majetková práva a závazky zrušených korporací (§ 9).

(3) Podrobnější předpisy o převzetí a zařazení budou vydány vládním nařízením.

(4) Zaměstnanci, kteří přecházejí podle předchozích ustanovení do státní služby, jsou podrobeni všem předpisům pro státní zaměstnance platným. Sprošťují se však povinnosti skládati zkoušku předepsanou k nabytí místa toho druhu ve službě státní, jestliže vstoupili do služeb zemí nebo zrušených korporací do 29. února 1920 a mají dobrou kvalifikaci.

§ 11, nadpis i znění se mění a budou zníti:

III. Zemské zastupitelstvo.

V každém správním obvodu (§ 1) se zřizuje v sídle zemského úřadu zemské zastupitelstvo.

§ 12 se mění a bude zníti:

(1) Zemské zastupitelstvo čítá v zemi: České 120, Moravskoslezské 60, Slovenské 54, Podkarpatoruské 18 členů.

(2) Dvě třetiny členů jsou voleny podle § 13; ostatní členy jmenuje vláda z odborníků přihlížejíc k poměrům hospodářským, kulturním, národnostním a sociálním.

V § 13 se vkládají za slovo „volen“ slova: „nebo jmenován“.

V § 14 se vkládají za slovo: „voleni“ slova: „případně jmenování“ a připojuje věta: „Členství jmenovaných členů končí uplynutím volebního období nebo rozpuštěním zemského zastupitelstva.“

§ 15 se mění a bude zníti:

(1) Členství v zemském zastupitelstvu, výboru i komisích zaniká:

- a) vzdáním,
- b) vyloučením podle § 100,
- c) rozpuštěním zemského zastupitelstva,
- d) tím, že vzejde nebo dodatečně na jevo vyjde nějaká okolnost, pro kterou by člen ani původně nebyl mohl býti volen anebo jmenován,
- e) přestal-li volený člen býti příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen.

(2) O ztrátě členství v případech uvedených v písm. d) rozhoduje volební soud, jde-li o členy volené, vláda, jde-li o jmenované.

V § 16 se nahrazuje slovo „pětina“ slovem „čtvrtina“.

§ 17 se mění a bude zníti:

Předsedou zemského zastupitelstva je zemský prezident; jest však oprávněn předsednictví ve schůzích zemského zastupitelstva svěřiti vicepresidentu zemského úřadu nebo některému členu zemského zastupitelstva.

V § 19, odst. 1 a 2 se nahrazují slova „každého počtu“ slovy: „přítomnosti alespoň jedné

třetiny".

Odstavec 3 se vypouští.

V § 20 se připojuje k odst. 1 věta: „Zemský prezident určí, který ze zpravodajů zemského zastupitelstva, není-li jeho členem, má právo hlasovací.“ V odst. 2 se vypouští druhá věta.

§ 21 se mění a bude znít:

(1) Předseda zemského zastupitelstva (§ 17) zahajuje schůzi zemského zastupitelstva, stanoví pořad jednání, řídí je a ukončuje. Věci, jež nenáleží do působnosti zemského zastupitelstva, má z jednání vyloučiti, proti čemuž může jedna desetina všech členů zemského zastupitelstva do patnácti dnů podati u předsedy odpor k ministerstvu vnitra.

(2) Předseda pečuje o zachování klidu a pořádku při jednání a o jeho nerušený průběh. Ruší-li schůzi posluchači, ačkoli byli napomenuti, dá je ze zasedací síně odstraniti, po případě vůbec místo pro posluchače určené vykliditi. Ruší-li schůzi členové zemského zastupitelstva, buďte předsedou voláni k pořádku; stalo-li se tak dvakrát bez výsledku, může předseda vyloučiti je ze schůze, případně je dáti odstraniti a, pokládá-li to za nutné, přerušiti nebo ukončiti schůzi. Tím není vyloučeno další stíhání osob pořádek nebo klid porušivších podle trestního zákona nebo zákonů jiných.

V § 23, odst. 1 se nahrazuje slovo „výboru“ slovem „zastupitelstva“ a vypouští věta: „Úředníci, kteří mají právo hlasovati (§ 20), při volbách nehlasují.“

§ 24 se mění a bude znít:

Jednání zemských zastupitelstev se řídí jednacím řádem, který vydá vláda nařízením, jež se vyhlásí současně s účinností tohoto zákona. Změny jednacního řádu mohou býti usneseny zemským zastupitelstvem se schválením vlády.

V § 25 ve větě 2 se nahrazují slova: „k tomu konci župní zastupitelstvo na počátku schůze zvolí“ slovy: „na počátku schůze určí předseda“ a vypouští odstavec druhý.

§ 26 se mění a bude znít:

(1) Zemské zastupitelstvo volí ze sebe na volební období zemský výbor, a to v zemi České, Moravskoslezské a Slovenské po 12 členech a 12 náhradnících, v zemi Podkarpatoruské o 6 členech a 6 náhradnících.

(2) Volby buďtež provedeny způsobem, jež stanoví zákon v § 13 zmíněný, a to v první schůzi nově zvoleného zemského zastupitelstva.

(3) Zemský prezident určí, zda a kteří úředníci zemského úřadu se mají účastniti jednání zemského výboru, případně který, je-li zpravodajem tohoto výboru, má právo hlasovací.

V § 27 se mění odstavec 1 a bude znít:

(1) Zemskému výboru předsedá zemský prezident, jest však oprávněn předsednictví svěřiti viceprezidentu zemského úřadu.

V též paragrafu v odstavci 2 počíná věta druhá: „Žádají-li o to písemně aspoň čtyři členové..“ a v odstavci 4 se mění citace: „§§ 21, 23 a 24.“

V § 28 se vkládá jako druhá věta:

„Taková komise se zřídí pro ústavy a podniky, které byly v den, kdy tento zákon nabyl účinnosti, ve vlastnictví nebo správě země Slezské.“

V § 29, odst. 3, se nahrazuje zkratka: „pod.“ slovem: „podobných“ a připojuje věta: „Při dodávkách a pracích, které byly vypsaný veřejnou soutěží, nejsou členové zemského zastupitelstva vyloučeni z účasti.“

V odst. 4 se nahrazuje slovo „zásad“ slovem: „ustanovení“.

§ 30 se mění a bude znít:

(1) Zemské zastupitelstvo jest povoláno pečovati o správní a hospodářské záležitosti země a jejího obyvatelstva.

(2) Zejména je zemské zastupitelstvo povoláno pečovati o humanitní, zdravotní, sociální, hospodářské, dopravní a kulturní zájmy země a jejího obyvatelstva, pokud jde o úkoly, které svým

významem přesahují rozsah a potřeby jednotlivých obcí a okresů, dotýkají se zájmů větší části země a nemají důležitosti celostátní. K tomu konci může se zemské zastupitelstvo usnášeti zejména na tom, aby byly zřízeny nebo podporovány ústavy, podniky nebo zařízení, jež jsou způsobilé, aby podporovaly tělesné i mravní blaho a vzdělání obyvatelstva, zlepšovaly dopravní, bytové, zdravotní a sociální poměry v zemi nebo sloužily kulturním nebo hospodářským potřebám obyvatelstva země. Při politických rozhovorech podávají návrhy o věcech politických a usnášeti se o nich je nepřípustno.

§ 31 se mění a bude zníti:

V oboru působnosti v § 30 stanovené může zemské zastupitelstvo podávati i z vlastního uznání úřadům a zákonodárným sborům návrhy a podněty a na zemského presidenta vznášeti v mezích jednacího řádu dotazy a stížnosti. Dotazy a stížnosti ve věcech správních, i když nepodléhají zemskému presidentu, náležejí však do oboru působnosti v § 30 stanovené, jest vznášeti na něho samého.

§ 32, odst. 1, se mění a bude zníti:

(1) K úhradě nákladů do působnosti zemského zastupitelstva náležejících může se zemské zastupitelstvo usnésti na vybírání poplatků, příspěvků, dávek a naturálních plnění v zemi. Pokud přísluší zemím podíl na státních daních, stanoví zvláštní zákony.

V § 34 se nahrazují slova: „župního zastupitelstva“ slovy: „v majetku nebo správě zemské.“

V § 36, odst. 1, se vkládá před slovo: „vlastnících“ slovo: „obcích,“. Dále se vypouští 3. odstavec.

V § 38, odst. 3 se mění trestní sazby výměrou od 10 Kč do 5.000 Kč a vězení od dvanácti hodin do čtrnácti dnů.

§ 39 se mění a bude zníti:

Přirážky zemské k přímým daním přes padesát procent, dále poplatky, příspěvky, samostatné dávky a naturální plnění lze ukládati podle ustanovení odstavce 1 a 3 §u 3 zákona ze dne 15. června 1927, č. 77 Sb. z. a n., o nové úpravě finančního hospodářství svazků územní samosprávy jen s povolením vlády. Prováděcí předpisy (řád § 38) vyžadují k své platnosti schválení ministerstva vnitra v dohodě s ministerstvem financí, případně s jiným příslušným ministerstvem. Ukládání zemských přirážek, poplatků, příspěvků, samostatných dávek a naturálních plnění vyžaduje mimo to vyhlášení v Zemském věstníku.

V § 40, odst. 1, vsunuje se mezi slova: „nebo dávce“ slovo: „samostatné“ a za odstavec 1 se připojuje nový odstavec tohoto znění:

(2) Jinak platí ustanovení odstavce 3 a 4 §u 5 zákona č. 77/1927 Sb. z. a n.

Dřívější odstavce 2 a 3 se vypouštějí.

V § 41 se nahrazuje citace §§ 31 až 39 citací §§ 30 až 39.

V § 42 se vypouštějí slova: „za dozoru županova“ a „v obvodu župního úřadu zřízených“.

§ 43, odst. 2 se mění a bude zníti:

(2) Usnesení tato vyžadují k své platnosti schválení ministerstva vnitra.

K témuž paragrafu se připojuje nový odstavec:

(3) Jde-li o zcizení zemské nemovitosti, jejíž hodnota převyšuje 500.000 Kč, vyžaduje příslušné usnesení zemského zastupitelstva k své platnosti schválení vlády.

§ 45 se mění a bude zníti:

(1) Zemský výbor sestaví o všech příjmech a vydáních do působnosti zemského zastupitelstva náležejících na každý správní rok rozpočet a předloží jej zemskému zastupitelstvu k usnesení, a to aspoň dva měsíce před novým správním rokem. Správní rok se shoduje se správním rokem státním. Rozpočet podléhá schválení vlády.

(2) Má-li býti vybírána zemská přirážka vyžadující povolení vlády (§ 39), zkoumá vláda schvalující rozpočet, zda tento vyhovuje všem ustanovením zákonným, jmenovitě i, jsou-li v něm zařazena veškerá plnění zemi po zákonu příslušející nebo platy peněžní zakládající se na právním titulu, dále zkoumá jednotlivé položky rozpočtu také po stránce účelnosti a po případě vrátí

rozpočet zemskému zastupitelstvu, aby ve lhůtě k tomu stanovené provedlo v potřebě a úhradě vládou zamýšlené změny co do zařazení nebo co do výše.

V § 46, odst. 2, se vypouštějí slova: „župním zastupitelstvem schválený“ a škrtnutý odstavec 3.

V § 47, věty 2 a 3 se nahrazují tímto zněním:

Účty ty budtež podobně projednány jako rozpočet.

§ 48 se mění a bude znít:

Ustanovení §§ 43, 45 až 47 vztahují se i na fondy, ústavy a podniky v majetku nebo správě zemské.

§ 49 se vypouští.

Z § 50, jenž se označí jako § 49, se vypouštějí slova: „a spolupůsobí při provádění jeho usnesení a ve správě župního majetku“.

§ 51, odst. 1, tvoří § 50 a bude znít:

Zemský výbor provádí zemské hospodářství řídě se přesně rozpočtem.

§ 51 se doplňuje vsunutím nového odstavce jako odstavce 1 a to v tomto znění:

(1) Ukáže-li se, že částka pro jistý účel rozpočtem povolená nedostačuje a nemůže-li takové vydání býti odloženo, může býti nedostávající se potřeba uhrazena z úspor částek povolených rozpočtem pro jiné účely, dá-li k tomu souhlas zemský prezident.

V odst. 2 se vypouštějí jednak slova:

„v rozpočtu neuhrazená“, jednak slova: „a do lhůty župním výborem ustanovené i finanční komise (§ 49, odst. 2)“.

V odst. 4 se vypouštějí slova: „spolu se zprávou finanční komise (§ 49, odst. 2)“.

V § 52, odst. 2 se mění druhá věta takto: „Při tom úředník jinak k hlasování oprávněný (§ 20) nehlasuje.“

V § 53, odst. 1, se v 1. větě nahrazuje citace § 31 citací § 30 a slova „úředníky nebo zřízence“ slovem „zaměstnance“ a věta 2 se mění a bude znít:

Služební a platové poměry těchto zaměstnanců upravuje zemské zastupitelstvo. Služební a platová práva z této úpravy vyplývající nesmějí přesahovati míry jednotlivých druhů služebních a platových práv a nároků státních zaměstnanců stejné nebo rovnocenné kategorie a stejných služebních, jakož i rodinných poměrů. Služebně jsou tito zaměstnanci podřízeni zemskému prezidentu.

Odstavec 2 téhož paragrafu se mění a bude znít:

(2) Usnesení podle odstavce 1 vyžadují ke své platnosti schválení vlády.

Odstavec 3 se mění a bude znít:

(3) Ustanoviti zaměstnance a propůjčiti mu systemisované služební místo přísluší zemskému výboru se schválením zemského presidenta.

Týž paragraf se doplňuje novým odstavcem:

(4) Žádají-li toho však důležité zájmy veřejné, je příslušný ministr v dohodě s ministrem vnitra oprávněn svěřiti zcela nebo z části obstarávání odborné správy zařízení, podniků nebo silnic zemí po slyšení zemského zastupitelstva orgánům státní správy.

V § 54 se vkládají v první větě za slovo „podpisuje“ slova: „spolu s příslušným členem zemského výboru, pokud jde o vyřízení věcí spadajících do působnosti zemského zastupitelstva“. V druhé větě se nahrazuje slovo „úřadu“ slovem „zastupitelstva“ a v poslední větě se mění citace a bude znít: „§ 43, odst. 1, č. 2 a 3.“

V § 55 se nahrazují slova „županovi, aby učinil“ slovy: „vládě, aby učinila“ a vypouštějí se věty 2., 3. a 4.

K témuž paragrafu se připojuje nový odstavec v tomto znění:

(2) Jestliže zemské zastupitelstvo ve lhůtě mu stanovené neprovedlo v rozpočtu změn zamýšlených vládou (§ 45, odst. 2) nebo nebyly-li důvody, ze kterých tak neučinilo, vládou uznány, provede vláda změny ty při schválení rozpočtu a povolení přírážky.

V § 60, odst. 1, se vypouštějí slova: „pokud jejich usnesení má podle § 24 platnost usnesení župního zastupitelstva“. V odstavci 2 se vkládají za slovo „usnesení“ slova: „ve lhůtě nejvýše šesti měsíců ode dne jeho uveřejnění“.

§ 61, odst. 1, se mění a bude zníti:

(1) Vláda může zemské zastupitelstvo rozpustiti. Ministerstvo vnitra je povinno vypsati nové volby nejdéle do dvou měsíců.

§ 62, v 1. větě se nahrazuje slovo „pobytu“ slovem „bydliště“.

§ 63 nadpis a znění se mění a budou zníti:

V. Okresní zastupitelstvo.

Mimo města se zvláštním statutem a se zřízeným magistrátem jest pro obvod každého okresního úřadu v jeho sídle zřízeno okresní zastupitelstvo.

§ 64 se mění, bude míti nadpis: „1. Okresní zastupitelstvo“ a bude zníti:

(1) Okresní zastupitelstvo má:

v okresech do 40.000 obyvatel 18 členů,

v okresech do 70.000 obyvatel 24 členů,

v okresech do 100.000 obyvatel 30 členů,

v okresech přes 100.000 obyvatel 36 členů.

(2) Dvě třetiny členů jsou voleny podle § 65, ostatní členy jmenuje ministr vnitra z odborníků, přihlížeje k poměrům hospodářským, kulturním, národnostním a sociálním.

V § 65, který se shoduje s dosavadním §em 70, se vkládají za slova: „volen“ slova: „nebo jmenován“ a nahrazuje slovo: „výboru“ slovem: „zastupitelstva“.

K témuž paragrafu se připojuje nový odstavec v tomto znění:

(2) Členové okresního zastupitelstva jsou voleni případně jmenováni na šest roků. Členství jmenovaných členů končí uplynutím volebního období nebo rozpuštěním okresního zastupitelstva.

§ 66 se shoduje s dosavadním §em 71 u, nahrazuje se však slovo: „výboru“ slovem „zastupitelstvu“; věta 2 bude zníti: „O ztrátě členství v případech § 15, písm. d) rozhoduje ministr vnitra“.

§ 67 se mění a bude zníti:

Předsedou okresního zastupitelstva jest okresní hejtman (náčelník), jest však oprávněn předsednictví ve schůzích okresního zastupitelstva svěřiti svému zástupci v úřadu nebo některému členu okresního zastupitelstva. Okresní hejtman (náčelník) svolává okresní zastupitelstvo aspoň čtyřikrát do roka; jest však oprávněn svolati je, kdykoli jindy je toho potřeba, a je povinen je svolati do osmi dnů, žádá-li o to aspoň jedna třetina členů okresního zastupitelstva udávajíc zároveň předmět jednání.

V § 68, který se shoduje s dosavadním §em 73, nahrazuje se slovo: „výboru“ slovem „zastupitelstva“ a slovo „náčelník“ slovem: „hejtman (náčelník)“.

§ 69 se mění a bude zníti:

Schůze okresního zastupitelstva zahajuje, řídí, ukončuje a stanoví pořad jednání okresní hejtman (náčelník). Věci, jež nenáleží do působnosti okresního zastupitelstva, má předseda z jednání vyloučiti, proti čemuž může jedna šestina všech členů okresního zastupitelstva podati do patnácti dnů u předsedy odpor k zemskému úřadu. Ustanovení § 21, odst. 2, platí obdobně.

V § 70, který se shoduje s dosavadním §em 75, nahrazují se slova: „výboru“ slovy „zastupitelstva“ a slovo „náčelníkem“ slovem „hejtmanem (náčelníkem)“. Věta druhá se mění a bude znít: „Okresní hejtman (náčelník) určí, který ze zpravodajů okresního zastupitelstva, není-li jeho členem, má právo hlasovací.“

§ 71 bude znít:

(1) Ustanovení §§ 19, 22, 23, 25, 28, 29 a 62 platí obdobně i pro okresní zastupitelstva. Povolení podle § 29, odst. 4, uděluje zemský prezident k návrhu okresního výboru. Výlohy podle §u 62 jdou na účet okresu. Zápis o každé schůzi buď oznámen zemskému úřadu.

(2) Pro obvod bývalého zastupitelského okresu, v němž není sídlo okresního úřadu, může býti na dobu potřeby zřízena zemským úřadem okresní komise ke správě a dozoru nad okresními a okresem spravovanými ústavami, podniky a silnicemi, zřízenými v tomto obvodu do dne platnosti zákona. Okresní komise obstarává své práce pod dozorem okresního hejtmana (náčelníka) a okresního výboru; konceptní a kancelářské práce vykonávají zaměstnanci okresního úřadu, případně zaměstnanci ustanovení podle §u 91. Bližší vymezení práv a povinností komise ustanoví řády vydané zemským zastupitelstvem podle § 28 se schválením ministerstva vnitra.

(3) Členy komise zvolí okresní zastupitelstvo ze členů majících trvalé bydliště v některé obci dotčeného obvodu. Předsedu jmenuje okresní hejtman (náčelník) ze členů komise na funkční období okresního zastupitelstva.

(4) Obvody a sídla okresních hospodářských záložen v Čechách nejsou tímto zákonem dotčeny. Právní poměry těchto záložen k okresům (§ 1, odst. 3) budou upraveny vládním nařízením.

§ 72 bude znít:

Jednání okresních zastupitelstev se řídí jednacím řádem, který vydá vláda nařízením, jež se vyhlásí současně s účinností tohoto zákona. Změny jednacího řádu mohou býti usneseny zemským zastupitelstvem se schválením ministerstva vnitra.

§ 73 bude mít nadpis: „2. Okresní výbory“ a bude znít:

(1) Okresní zastupitelstvo volí ze sebe na volební období okresní výbor o 8 členech a 8 náhradních podle zákona zmíněného v § 65. Volby buďte provedeny v první schůzi nově zvoleného okresního zastupitelstva.

(2) Okresní hejtman (náčelník) určí, zda a kteří úředníci okresního úřadu se mají účastnit jednání okresního výboru, případně který, je-li zpravodajem tohoto výboru, má právo hlasovací.

§ 74 bude znít:

(1) Okresnímu výboru předsedá okresní hejtman (náčelník), jest však oprávněn předsednictví svěřiti svému zástupci v úřadu.

(2) Okresní výbor se schází na pozvání okresního hejtmana (náčelníka), kdykoli je třeba, nejméně však desetkrát do roka. Žádají-li o to písemně aspoň čtyři členové okresního výboru udávající předmět jednání, jest okresní hejtman (náčelník) povinen svolati okresní výbor nejdéle do pěti dnů.

(3) Ustanovení § 27, odst. 3, 4 a 5, platí obdobně s tou odchylkou, že usnesení zemského zastupitelstva o změně jednacího řádu schvaluje ministerstvo vnitra.

V § 75, který bude mít nadpis:

VI. Působnost okresního zastupitelstva.

1. Působnost hospodářská. a který se shoduje s dosavadním §em 78, nahrazují se slova: „okresních výborů, okresní výbor, okresní výbory, okresním výborům“ slovy: „okresních zastupitelstev, okresní zastupitelstvo, okresní zastupitelstva, okresním zastupitelstvům“ a k odstavci 2 se připojuje věta: „Ustanovení poslední věty § 30, odst. 2, platí obdobně.“

V odstavci 4 se nahrazují slova: „veřejných prací“ slovy: „příslušných odborných ministerstev“ a v odstavci 6 slova: „ministerstvem veřejných prací“ slovy: „příslušnými odbornými ministerstvy“. Mimo to se vkládají v odstavci 6 za slovo: „prezident“ slova: „po slyšení zemského výboru.“

§ 76, odst. 1, bude znít:

(1) K úhradě nákladů do působnosti okresního zastupitelstva náležejících může se okresní zastupitelstvo usnéstí na vybírání poplatků, příspěvků, dávek a naturálních plnění v okrese. Pokud přísluší okresům podíl na státních daních, stanoví zvláštní zákony. Zemské výbory poskytují jednotlivým okresům zvláštní příspěvky podle ustanovení § 10, odst. 2 až 5 zákona č. 77/1927 Sb. z. a n.

Odstavec 2 se shoduje s odstavcem 2 dosavadního §u 79 s tou změnou, že slovo: „výbory“ se nahrazuje slovem „zastupitelstva“.

§ 77 bude zníti:

Ustanovení §§ 34 až 40 platí obdobně i pro okresní zastupitelstva s tou změnou, že povolení, potřebné podle § 39, uděluje zemský výbor a schválení podle téhož paragrafu zemský prezident se souhlasem zemského výboru, dále že ukládání okresních přírážek, poplatků, příspěvků, samostatných dávek a naturálních plnění jest vyhlásiti způsobem v okrese obvyklým (§ 101) a že odvolání podle § 40, odst. 1, jež sluší podati u okresního úřadu, jde k zemskému úřadu.

V §u 78, který se shoduje s dosavadním §em 81, se nahrazuje citace §§ 78 až 80 citací §§ 75 až 77.

§ 79 se shoduje s dosavadním §em 82, z něhož se vypouštějí slova „za dozoru okresního náčelníka“ a místo nich se připojují slova: „šetře při tom nařízení okresního, případně též zemského zastupitelstva nebo zemského výboru“.

§ 80 bude zníti:

(1) Okresní zastupitelstvo se usnáší:

1. o všech věcech, přesahujících rozsah běžné správy jmění,

2. o tom, má-li býti nemovitě jmění nebo nemovitá práva, okresu náležející, zcizena, trvalým břemenem ztížena nebo zavazena nebo propachtována z volné ruky vůbec, nebo dražbou na dobu delší dvanácti let,

3. o tom, má-li býti učiněna výpůjčka nebo převzato ručení za dluh cizí.

(2) Usnesení tato vyžadují k své platnosti schválení zemského výboru.

§ 81 bude zníti:

Ustanovení § 44 platí obdobně. Zpráva tam zmíněná buď zaslána aspoň patnáct dní před konáním schůze též zemskému výboru.

§ 82 bude zníti:

Správní rok okresního zastupitelstva se shoduje se správním rokem státním.

§ 83 bude zníti:

(1) Okresní výbor sestaví o všech příjmech a vydáních do působnosti okresního zastupitelstva náležejících na každý správní rok rozpočet.

(2) Rozpočet ten buď u okresního úřadu na patnáct dní veřejně k nahlédnutí vyložen a o tom učiněno obcím v okrese včas oznámení k vyhláše s podotknutím, že k rozpočtu mohou podati u okresního úřadu do lhůty patnácti dnů své připomínky osoby fyzické i právnické, jimž v okrese je přímá daň předsána.

(3) Okresní výbor předloží aspoň dva měsíce před novým správním obdobím rozpočet s došlými připomínkami a zprávou o nich okresnímu zastupitelstvu, jež se na rozpočtu usnáší, přihlížejíc k připomínkám včas podaným. Usnesený rozpočet buď vyhlášen způsobem v okrese obvyklým (§ 101). Z usnesení okresního zastupitelstva o rozpočtu lze se osobám uvedeným v odst. 2 odvolati do patnácti dnů ode dne vyhlášení dotčeného usnesení u okresního úřadu; o odvolání rozhoduje zemský výbor schvaluje rozpočet podle ustanovení odstavce 1 a 7 §u 3 zákona č. 77/1927 Sb. z. a n.

§ 84 bude zníti:

Zároveň s rozpočtem jest okresní výbor povinen podati okresnímu zastupitelstvu podrobnou zprávu o stavu a správě věcí do působnosti okresního zastupitelstva náležejících.

§ 85 bude zníti:

(1) Okresní výbor je povinen sdělati účty do čtyř měsíců po skončení správního období.

(2) Účty ty buďte podobně jako rozpočet (§ 83) veřejně vyloženy, projednány a předloženy okresnímu zastupitelstvu ke schválení s podrobnou zprávou o činnosti okresních orgánů za minulé správní období.

(3) Účty okresním zastupitelstvem schválené buďte spolu se zprávou v předchozím odstavci zmíněnou předloženy k přezkoumání zemskému výboru, jenž může požadovati od okresního hejtmána (náčelníka) potřebná vysvětlení, případně, shledá-li závady, naříditi, čeho třeba k jich odstranění. Neshledá-li závad, účty schválí.

§ 86 bude zníti:

Ustanovení §§ 80 až 85 se vztahují i na fondy, ústavy a podniky v majetku nebo správě okresu.

§ 87 se shoduje s dosavadním §em 88 s těmito změnami:

V odstavci 1 se nahrazují slova „okresnímu výboru, okresní výbor, okresním výborem, okresního výboru“ slovy: „okresnímu zastupitelstvu, okresní zastupitelstvo, okresním zastupitelstvem a okresního zastupitelstva“; dále se vkládají za slova „Počet členů“ slova: „a náhradníků“, vypouští se slovo „nejvíce“ a slovo „smí“ a nahrazuje slovem „má“.

V odstavci 3 se nahrazuje slovo „výboru“ slovem „zastupitelstva“, slovo: „náčelníkovi“ slovem „hejtmanovi (náčelníkovi)“ a vsunují mezi slova „okresnímu výboru“ slova: „zastupitelstvu a“.

V odstavci 4 se nahrazují slova „výboru“ slovy „zastupitelstva“ a vkládají za slova „ode dne“ slova „vyhlášení příslušného“. Konečná věta tohoto odstavce se doplňuje slovy: „o případném odvolání proti usnesení o okresním rozpočtu rozhoduje však zemský výbor“.

§ 88 bude zníti:

Okresní výbor připravuje návrhy pro jednání okresního zastupitelstva.

§ 89, odst. 1, se mění a bude zníti:

(1) Okresní výbor provádí hospodářství okresní, řídě se přesně rozpočtem.

Týž paragraf se doplňuje vsunutím nového odstavce za odstavec 1, a to v tomto znění:

(2) Ukáže-li se při tom, že částka pro jistý účel rozpočtem povolená nedostačuje a nemůže-li býti takové vydání odloženo, může býti nedostávající se potřeba uhrazena z úspor částek povolených rozpočtem pro jiné účely, dá-li k tomu souhlas okresní hejtman (náčelník) a do lhůty okresním výborem stanovené i finanční komise (§ 87, odst. 2).

V témž paragrafu se vypouštějí v dosavadním odstavci 2 slova „v rozpočtu neuhrazená“; dále se nahrazují slova „mohou býti okresním výborem“ slovy: „mohou býti okresním zastupitelstvem“, pak slovo „náčelník“ slovem: „hejtman (náčelník)“ a citace § 88 citací § 87.

Poslední odstavec téhož paragrafu se mění a bude zníti:

(5) Jenom v případech naléhavých a nepředvídaných může okresní výbor za přítomnosti dvou třetin svých členů vydání ta sám učiniti, musí je však předložiti v nejbližší schůzi okresnímu zastupitelstvu spolu se zprávou finanční komise k dodatečnému usnesení a opatření úhrady.

V § 90, věta 1, se nahrazuje slovo „náčelník“ slovem „hejtman (náčelník)“, vypouštějí se slova: „připravuje a“ a vkládají mezi slova: „okresního“ a „výboru“ slova: „zastupitelstva i“; dále se nahrazují slova „okresnímu výboru“ slovy „okresnímu zastupitelstvu“ a slovo „jeho“ slovem „tato“. V druhé větě se nahrazuje slovo „výbor“ slovem „zastupitelstvo“. V poslední větě se nahrazuje slovo „úředníků“ slovem: „úředníka“.

§ 91 se mění a bude zníti:

Ustanovení § 53 platí obdobně s tou změnou, že usnesení schvaluje zemský president a že při opatření podle odstavce 4, jest vyslechnouti okresní zastupitelstvo.

V § 92 se nahrazují slova: „Okresní výbor jest povinen“ slovy: „Okresní zastupitelstvo i výbor jsou povinny“. Slova „nebo nařízením župního úřadu“ se vypouštějí.

V § 93 se nahrazuje slovo „výbor“ slovem: „zastupitelstvo“.

§ 94 bude míti nadpis a zníti:

4. Působnost poradní a iniciativní.

(1) Okresní zastupitelstvo jest ve věcech veřejné okresní správy poradním sborem okresního hejtmána (náčelníka) i zemského presidenta a zemského zastupitelstva a podává o nich k jejich žádosti posudky a návrhy.

(2) K tomu buď poskytnuta okresnímu zastupitelstvu přiměřená lhůta.

(3) Okresní zastupitelstvo jest oprávněno i samostatně činiti zemskému zastupitelstvu, zemskému presidentu, okresnímu hejtmánovi (náčelníkovi) i jiným úřadům návrhy a podněty, pokud se dotýkají zájmů okresu nebo jeho obyvatelstva.

V § 95 se mění citace § 81 na § 78 a citace § 83 na § 80, odst. 1, č. 2 a 3; mimo to se nahrazují slova „náčelník“ a „náčelníkem“ slovy „hejtman (náčelník)“ a „hejtmanem (náčelníkem)“, dále slova „pečetí okresního úřadu“ slovy: „pečetí okresního zastupitelstva“ a na konci slovo: „výboru“ slovem „zastupitelstva“.

V § 96 se mění 1. odstavec a bude zníti:

Jestliže okresní zastupitelstvo se neusneslo včas na rozpočtu nebo pakli okresní zastupitelstvo nebo výbor neučinily opatření, aby úkoly, jež jim podle zákona přísluší, byly řádně plněny, náleží zemskému presidentu po slyšení zemského výboru, aby učinil na náklad okresu, čeho třeba k řádnému vedení správy.

Odstavec 2 se vypouští.

V § 97 se v odstavci 1 nahrazuje slovo „náčelník“ slovem „hejtman (náčelník)“ a v odstavci 1 a 3 vkládají mezi slova „okresního“ a „výboru“ slova „zastupitelstva“. V odstavci 2 se za slovo „usnesení“ vkládají slova: „ve lhůtě nejvýše šesti měsíců ode dne jeho uveřejnění“.

Počátek odstavce 4 se mění a bude zníti:

Bylo-li zrušeno usnesení okresního zastupitelstva může každý člen jeho, bylo-li zrušeno usnesení okresního výboru nebo komise, může kterýkoli člen okresního výboru...

§ 98 se mění a bude zníti:

(1) Ministerstvo vnitra může okresní zastupitelstvo rozpustiti, je však povinno vypsati nové volby nejdéle do dvou měsíců.

(2) Bylo-li okresní zastupitelstvo rozpuštěno, učiní zemský president vhodné opatření k vedení správy, zejména může v činnosti ponechati až do ustavení nového zastupitelstva okresní výbor a okresní komise anebo místo nich ustanoviti orgány jiné.

§ 99, v jehož nadpise se nahrazuje číslice VIII číslicí VII, se mění a bude zníti:

(1) Dohledací moc nad obcemi, kterou vykonávají v Čechách okresní zastupitelstva (výbory - okresní správní komise), na Slovensku okresní výbory, na Moravě a ve Slezsku zemské výbory (správní komise), přechází na okresní výbory; dohlédací moc nad městy se zvláštním statutem, kterou vykonávají zemské (správní) výbory (komise), a nad městy se zřízeným magistrátem, kterou vykonávají župní výbory, přechází na zemské výbory. Dohledací moc, která přísluší podle zákona ze dne 12. srpna 1921, č. 329 Sb. z. a n., vyšším dohlédacím úřadům, budou vykonávati zemské výbory. Výkonem dohlédací moci se nevyrozumívá rozhodování pořadem stolic. Pokud se jinak nestanoví, lze si z usnesení, která okresní výbor učiní vykonávaje dohlédací moc nad obcemi, stěžovati k zemskému výboru; stížnost jest podati do patnácti dnů ode dne doručení u okresního úřadu.

(2) V případech, ve kterých politické úřady jednaly v dohodě s orgány výše uvedenými nebo po slyšení jich anebo naopak, rozhodují, pokud se z tohoto zákona jinak nepodává, politické úřady po slyšení zemských neb okresních výborů.

(3) Až do další úpravy zvláštním zákonem budou vykonávati okresní výbory a zemský výbor v Podkarpatské Rusi dohlédací moc nad obcemi, která náleží podle ustanovení odstavce 1 okresním výborům a zemskému výboru na Slovensku.

V § 100, odstavci 1 se nahrazují slova: „z úřadu svého sesazení“ slovy „ze členství svého vyloučení“, dále slova „sesazení“ a „sesazený“ slovy: „vyloučení“ a „vyloučený“. Konečná věta se vypouští.

V odstavci 2 se nahrazují slova: „náčelníkem“ slovem: „hejtmanem (náčelníkem)“ a slovo

„sesazený“ slovem „vyloučený“. Mimo to se vkládá v témž odstavci mezi slova „okresního“ a „výboru“ slovo: „zastupitelstva“.

Odstavec 3 se mění a bude zníti:

„Jestliže by se zemské zastupitelstvo, zemský výbor, okresní zastupitelstvo, okresní výbor nebo komise neustavily anebo staly se k usnášení nezpůsobilými, přísluší, jde-li o země, ministru vnitra, jde-li o okresy, zemskému presidentu, aby učinil potřebná opatření k vedení správy.“

§ 101 se mění a bude zníti:

(1) Zemský president vyslechna zemské zastupitelstvo a okresní hejtman (náčelník) vyslechna okresní zastupitelstvo určí, pokud to zákon nestanoví, jakým způsobem mají býti ve veřejnou známost uváděna usnesení zemského a okresního zastupitelstva, jež jest veřejně prohlašovatí.

(2) Na místo dosavadních zemských zákoníků a župních úředních věstníků (listů) nastupují Zemské věstníky. Podrobnosti určí ministerstvo vnitra.

HLAVA DRUHÁ.

(1) Zákon o organizaci politické správy nabývá účinnosti dnem 1. července 1928. Již před tímto dnem lze provésti podle předpisů tohoto zákona opatření přechodná a opatření, jež zákon ku včasnému provedení předpokládá již v době předchozí.

(2) Pokud nebudou ustavena zemská a okresní zastupitelstva, jakož i zemské a okresní výbory, vykonává práva jim příslušející zemský president a, pokud jde o okresy, okresní hejtman (náčelník).

(3) Všeobecné právní předpisy, jakož i právní předpisy v jednotlivých zemích nebo župách zůstávají v platnosti, pokud tomuto zákonu nebo vládním nařízením na jeho základě vydaným neodporují.

(4) Ustanovení tohoto zákona se netýkají zemských peněžních ústavů, jejichž poměry upraví zvláštní zákon.

(5) Zákon provede ministr vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

HLAVA TŘETÍ.

Vládě se ukládá, aby ve Sbírce zákonů a nařízení vyhlásila úplné znění zákona o organizaci politické správy zároveň s ním jako jeho přílohu.

T. G. Masaryk v. r.

Švehla v. r.

Černý v. r.

Příloha

podle hlavy třetí zákona ze dne 14. července 1927, č. 125 Sb. z. a n., obsahující úplné znění zákona o organizaci politické správy:

Zákon

ze dne 29. února 1920, č. 126 Sb. z. a n., ve znění zákona ze dne 14. července 1927, č. 125 Sb. z. a n., o organizaci politické správy.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

HLAVA PRVÁ.

ČÁST PRVÁ.

Článek 1.

(1) Ministerstvo vnitra a politické úřady jemu podřízené vykonávají ve svém obvodu v mezích platných zákonů, nařízení a předpisů vnitřní správu, pokud není nebo nebude zvláštními ustanoveními svěřena úřadům jiným.

(2) Zvláště jsou příslušny prováděti zákony, jichž provádění podle všeobecných nebo zvláštních předpisů nenáleží jiným úřadům.

(3) Úřady politické jsou služebně podřízeny ministerstvu vnitra, jsou však povinny ve věcech, které spadají do působnosti jiných ministerstev, šetřiti i nařízení, předpisů a pokynů těchto ministerstev a je prováděti.

Článek 2.

(1) Ministerstvo vnitra a politické úřady jemu podřízené jsou povinny - pokud to není nebo nebude uloženo jiným úřadům neb orgánům - bděti nad veřejným - pořádkem, klidem, bezpečností a veřejnou mravností a odvracet v tomto směru všeliká nebezpečnosti i odstraňovati nastalé poruchy.

(2) Zvláštní předpisy vydané k ochraně veřejných zájmů označených v odstavci 1 zůstávají nedotčeny.

Článek 3.

(1) Za účely uvedenými v článku 2 mohou politické úřady ve svých úředních obvodech vydávati - vyjma případy nutné a neodkladné se schválením zemského úřadu - příkazy a zákazy v zájmu veřejném nutné - jak ve způsobu všeobecných nařízení, tak i pro jednotlivé případy - a mohou na nedbání takových příkazů a zakazů stanoviti tresty na penězích od 10 Kč do 5.000 Kč nebo na svobodě od dvanácti hodin do čtrnácti dnů.

(2) Tresty uvedené v odstavci 1 mohou politické úřady ukládati - bez újmy soudního stíhání - též na všeliké nepřístojné jednání nebo chování na místech veřejných nebo veřejně přístupných, kterým se ruší neb ohrožuje veřejný - pořádek, klid, bezpečnost, dobrý mrav nebo slušnost nebo se vzbuzuje veřejné pohoršení.

Článek 4.

(1) Orgánové veřejné správy, státní i samosprávní, volení i jmenovaní jsou v úředním styku povinni zachovávat vážnost odpovídající jejich veřejnému postavení, chovati se vůči každému slušně a vycházeti v oboru své působnosti stranám podle možnosti vstříc. Navzájem je každý povinen v úředním styku s těmito orgány zachováti vůči nim slušnost a úctu odpovídající jejich veřejnému postavení.

(2) Okresní úřady jsou povolány chrániti vážnost orgánů zmíněných v odstavci 1 a mohou za tím účelem, nejde-li o trestní čin stíhaný soudy, potrestati trestem na penězích od 10 Kč do 2000 Kč nebo na svobodě od dvanácti hodin do pěti dnů každého, kdo užívá v písemných podáních k těmto orgánům způsobu psaní je urážejícího nebo kdo přes předcházející napomenutí se chová vědomě hrubě k veřejnému orgánu při výkonu jeho úřední činnosti nebo se vzpírá ho poslechnouti.

Článek 5.

(1) Politické úřady mohou vydávati v mezích svého úředního obvodu nařízení též v oboru místní policie svěřené podle zákona obcím, jde-li o nařízení vztahující se na území více obcí nebo nevydává-li obec, již se týče, sama včas nutného nařízení.

(2) Jde-li o území přesahující úřední obvod okresního úřadu, přísluší právo uvedené v předchozím odstavci zemskému úřadu.

(3) Není-li nebezpečí v prodlení, budiž zúčastněným obcím poskytnuta možnost, aby se v přiměřené lhůtě nejméně patnáctidenní vyslovily o chystaném nařízení nebo potřebné nařízení samy vydaly.

Článek 6.

(1) Politické úřady jsou příslušny vykonávati trestní pravomoc, pokud nenáleží soudům nebo jiným úřadům.

(2) Trestní pravomoc, kterou dosud vykonávaly školní úřady, přechází na politické úřady.

(3) Nedotčeny zůstávají předpisy, podle kterých politické úřady rozhodují ve věcech trestní pravomoci obecní.

Článek 7.

(1) Politickým úřadům přísluší nalézati právo v oboru práva veřejného, pokud to není nebo

nebude vzneseno na jiné úřady nebo soudy.

(2) Nedotčena zůstávají zákonná ustanovení, podle kterých politické úřady rozhodují o nárocích soukromoprávních.

Článek 8.

(1) Pokud opravný prostředek není vyloučen, lze se odvolat z rozhodnutí (opatření a nálezů) okresního úřadu k zemskému úřadu a, rozhoduje-li tento úřad sám v první stolici, lze se odvolat z jeho rozhodnutí (opatření) k příslušnému ministerstvu.

(2) Z rozhodnutí zemského úřadu jako odvolacího není další odvolání přípustno; totéž platí o rozhodnutí okresního úřadu jako odvolacího ve věcech trestní pravomoci obecní.

(3) Při sporech, jejichž předmětem jest pouze peněžité plnění nepřesahující částky 200 Kč, jest odvolání nepřípustno.

(4) O opravných prostředcích proti rozhodnutím (opatřením, nálezům) vydaným přede dnem, kdy tento zákon nabude účinnosti, pokud jsou přípustny podle předpisů dosud platných, budiž rozhodnuto i tehdy, když by podle tohoto zákona opravný prostředek již přípustný nebyl.

Článek 9.

Pokud není jinak stanoveno, provádí úřední jednání, které přesahuje obvod jednoho okresního úřadu, příslušný zemský úřad, a úřední jednání, které přesahuje obvod jednoho zemského úřadu, příslušné ministerstvo; zemský úřad a ministerstvo mohou však pověřiti jeho provedením některý ze zúčastněných podřízených úřadů.

Článek 10.

(1) Vládním nařízením budou sjednoceny a upraveny předpisy o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů - čítajíc v to exekuční řízení - se zřetelem k účelnému zjednodušení a urychlení řízení; při tom může býti stanovena povinnost stran a jiných osob, jakož i obcí a jiných veřejných korporací spolupůsobiti při řízení, pokud jeho účel toho vyžaduje.

(2) K zajištění účelu nebo podmínek řízení a jeho nákladů, může úřad stranám uložit, aby složily jistotu v hotových penězích, nebo může naříditi přiměřené zajištění jiného způsobu.

(3) Rovněž může úřad, pokud již platné předpisy zvláště tak neustanovují, k zabezpečení účelu řízení naříditi zabavení nebo jiné zajištění věcí, které podle platných předpisů mají býti prohlášeny za propadlé, mají se zničiti nebo učiniti nepotřebnými, dále předmětů, jichž je potřebí k vedení důkazů.

(4) K zajištění nerušeného chodu řízení může úřad těm, kdo řízení ruší, po bezvýsledném napomenutí uložit pořádkové pokuty do 2.000 Kč, v případě nedobytnosti vězení do pěti dnů a po případě naříditi, aby se vzdálili. Stejně může zakročiti proti tomu, kdo svévolně zavdává příčinu k řízení nebo je protahuje nebo bez dostatečného důvodu nevyhoví příkazům v řízení vydaným.

(5) Křivou výpověď svědeckou nebo znaleckou nebo porušení povinné mlčenlivosti v řízení správním, nejde-li o trestní čin stíhaný soudně, může úřad trestati na penězích do 10.000 Kč nebo na svobodě do jednoho měsíce.

(6) Vláda je povinna nařízení vydaná podle odstavce 1 předložiti oběma sněmovnám Národního shromáždění do čtyř neděl po nejbližší jejich schůzi ke schválení. Odepre-li jedna sněmovna Národního shromáždění schválení, pozbývá nařízení platnosti dnem odepření.

(7) Trestní řízení správní se upraví zákonem.

Článek 11.

Tresty na penězích uložené politickými úřady, propadlé jistoty a jiné záruky i výtěžky za věci prohlášené za propadlé v řízení před těmito úřady připadají státu.

Článek 12.

(1) Vykonatelná rozhodnutí, opatření a nálezy politických úřadů se provádějí politickou nebo soudní exekucí. Výkon politické exekuce přísluší okresním úřadům.

(2) Okresní úřady jsou povolány přispívati soudům i jiným úřadům a veřejným orgánům k jejich žádosti při nuceném výkonu jejich vykonatelných rozhodnutí, opatření, nálezů a usnesení.

Článek 13.

Předchozí ustanovení o politických úřadech platí též pro státní úřady policejní v mezích jejich působnosti.

ČÁST DRUHÁ.

I.

Úřady zemské a okresní.

§ 1.

(1) Zemské správní obvody jsou: země Česká (Čechy), Moravskoslezská (Morava a Slezsko), Slovenská (Slovensko) a Podkarpatoruská (samosprávné území Podkarpatské Rusi).

(2) Pro každou zemi se zřídí zemský úřad, a to:

pro zemi Českou se sídlem v Praze,

pro zemi Moravskoslezskou se sídlem v Brně,

pro zemi Slovenskou se sídlem v Bratislavě a

pro zemi Podkarpatoruskou se sídlem v Užhorodu.

(3) Obvody a sídla okresních úřadů budou určena nařízením vlády.

(4) Obec, která bude určena sídlem okresního úřadu, jest povinna opatřiti vhodné místnosti pro tento úřad a nésti náklad s jeho umístěním spojený. K úhradě tohoto nákladu mohou přispěti stát nebo okres částkou nepřesahující jeho dvě třetiny.

§ 2.

(1) Obvody a sídla zemských úřadů mohou býti měněna jen zákonem.

(2) Slučovati a rozlučovati okresní úřady, měniti jejich obvody a sídla přísluší vládě nařízením; vláda jest povinna poskytnouti zúčastněným zemským a okresním zastupitelstvům možnost, aby se o změnách těch vyjádřila. Při tom buď šetřeno zásady, že každá obec může náležiti vždy jen do obvodu jednoho okresního úřadu a že hranice okresních úřadů nesmějí býti obvodem zemského úřadu přerušeny.

(3) Při změně obvodů okresních úřadů buď hleděno k tomu, aby mezi zúčastněnými okresními zastupitelstvy došlo dohodou k majetkovému vypořádání. Dohodu tu schvaluje a, nedojde-li k ní, stanoví majetkové vypořádání ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem financí po slyšení zemského výboru.

(4) Soukromoprávní nároky třetích osob nejsou vypořádáním tím dotčeny.

§ 3.

(1) Města se zvláštním statutem a se zřízeným magistrátem vykonávají ve svém obvodu podle svých zřízení též působnost okresního úřadu.

(2) Vláda může nařízením města se zvláštním statutem podrobiti všeobecně platným obecním zřízením a města se zřízeným magistrátem prohlásiti za velké obce.

§ 4.

(1) Okresní úřady vykonávají ve svém obvodu vnitřní správu (čl. 1) a práva, jež podle předpisů dosud platných příslušela v Čechách okresním správám politickým, jejich přednostům, zastupitelským okresům, na Moravě a ve Slezsku okresním správám politickým, jejich přednostům, silničním okresům, na Slovensku okresním úřadům, okresním náčelníkům a okresním výborům, na Podkarpatské Rusi slúžnovským úřadům a jejich přednostům, jakož i působnost, která byla zvláštními předpisy přikázána okresním úřadům.

(2) Vláda může nařízením některé záležitosti, jež dosud příslušely slúžnovským úřadům na Podkarpatské Rusi, svěřiti úřadům jiným anebo některé záležitosti, jež příslušely dosud na Podkarpatské Rusi úřadům jiným, svěřiti úřadům okresním.

§ 5.

(1) Zemské úřady vykonávají ve svém obvodu vnitřní správu (čl. 1) a práva, jež podle předpisů dosud platných příslušela v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zemským správcům politickým, jejich presidentům, zemským (správním) výborům (komisím) - pokud nejde o práva v odstavci 2 uvedená -, na Slovensku župním úřadům, županům, župním zastupitelstvům a výborům, na Podkarpatské Rusi civilní správě, župnímu úřadu a jejich přednostům, jakož i působnost, která byla zvláštními předpisy přikázána župním úřadům nebo županům.

(2) Práva, jež podle platných předpisů příslušela v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zemskému sněmu oproti veřejnoprávním zájmovým korporacím a komisím, v nichž země měla zastoupení, a oproti ústavům a podnikům, jež nenáleží k ústavům nebo podnikům zemským nebo zemí spravovaným, vykonává příslušné zemské zastupitelstvo a obdobná práva, jež příslušela zemskému (správnímu) výboru (komisi), zemský výbor.

(3) V případech, ve kterých podle dosud platných předpisů rozhodoval na Slovensku před 1. lednem 1923 místožupan v první stolici a správní výbor župy v druhé stolici s konečnou platností, bude rozhodovati v druhé stolici příslušné ministerstvo. Působnost, která v těchto případech podle vládního nařízení ze dne 7. června 1923, č. 113 Sb. z. a n., příslušela dosud civilní správě Podkarpatské Rusi, přechází na příslušné ministerstvo.

(4) Vláda může nařízením některé záležitosti, jež dosud příslušely civilní správě, župnímu úřadu nebo županovi na Podkarpatské Rusi, svěřiti úřadům jiným anebo některé záležitosti, které příslušely dosud na Podkarpatské Rusi jiným úřadům, svěřiti úřadu zemskému.

§ 6.

(1) Ve správě okresní (§ 4) účastní se občanstvo okresními, ve správě zemské (§ 5) zemskými zastupitelstvy, výbory a senáty.

(2) Správní senáty budou zavedeny zvláštním zákonem.

(3) Vláda může po slyšení zemského zastupitelstva nařízením zřizovati a organisovati na Slovensku a v Podkarpatské Rusi obdobné poradní sbory, jaké jsou v ostatním území státním.

§ 7.

(1) Přednostou zemského úřadu je zemský prezident, přednostou okresního úřadu okresní hejtman (náčelník). Oba jsou úředníci státní. Služebně podřízen je zemský prezident ministru vnitra, okresní hejtman (náčelník) zemskému presidentu a ministru vnitra. Zemského presidenta jmenuje prezident republiky. Pověřiti úředníka vedením okresního úřadu a dočasným vedením zemského úřadu přísluší ministru vnitra. Vedlejší služební příjmy (služební byt, paušál a pod.) přednostů zemských a okresních úřadů upraví se zvláštními předpisy.

(2) Zemskému presidentu přísluší propůjčovati služební místa, u okresních a zemských úřadů, jichž propůjčení není vyhrazeno vládě nebo presidentu republiky, a ustanovovati čekatele. Toto právo zahrnuje také právo ku přeložení na jiné úřední (služební) působiště nebo do výslužby.

(3) Zemskému a okresnímu úřadu se přidělí potřebný počet konceptních odborných účetních, kancelářských i jiných zaměstnanců. Odborní a účetní zaměstnanci mohou býti přiděleni pro obvod několika okresních úřadů určitému okresnímu úřadu. Tento obvod určí příslušný ministr v dohodě s ministrem vnitra.

(4) Přednostové úřadů jsou za řádnou správu svých úřadů a ústavů jim podřízených odpovědní, a to, pokud vláda nevydá nařízením jednacím řád pro zemské a okresní úřady, podle jednacím řádu pro župní a okresní úřady obsaženého ve vládním nařízení ze dne 21. září 1922, č. 290 Sb. z. a n., se změnami plynoucími z tohoto zákona.

(5) Nařízením stanoví vláda také bližší předpisy o výkonu poukazovacího práva, o úpravě účetní a pokladniční služby.

§ 8.

(1) K zjednodušení a sjednocení správy může vláda do osmi let od účinnosti tohoto zákona nařízením přenést některé záležitosti, jež spadají do působnosti:

1. okresních úřadů na úřady zemské nebo naopak,
2. okresních zastupitelstev nebo výborů na zemská zastupitelstva nebo výbory nebo naopak,
3. zemských úřadů na ministerstva nebo naopak.

(2) Nařízením přeneše vláda působnost ministra s plnou mocí pro správu Slovenska nebo jeho úřadu na zemský úřad v Bratislavě, pokud není zvláštním zákonem vyhrazena některému resortnímu ministerstvu.

(3) Jde-li o přesun působnosti podle odst. 1, č. 2, poskytne se před vydáním nařízení příslušnému zemskému zastupitelstvu možnost, aby se o věci vyjádřilo.

(4) Vláda jest povinna nařízení vydaná podle odst. 1, č. 3 předložit oběma sněmovnám Národního shromáždění do čtyř neděl po nejbližší jejich schůzi ke schválení. Odepre-li jedna sněmovna Národního shromáždění schválení, pozbývá nařízení platnosti dnem odepření.

(5) K zjednodušení správy může příslušný ministr také některou záležitost spadající do obvodu některého okresního nebo zemského úřadu výjimečně svěřiti stejnorodému úřadu jinému.

II.

Zrušení dosavadních korporací a úřadů.

§ 9.

(1) Dosavadní zastupitelské okresy v Čechách, silniční okresy na Moravě a ve Slezsku, župy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi a okresy na Slovensku se zrušují. Morava a Slezsko se slučují v zem Moravskoslezskou; tato přejímá veškeré jmění, fondy, majetková práva i závazky obou zemí. Jméni, fondy, majetková práva a závazky žup na Slovensku přecházejí na zemi Slovenskou a v Podkarpatské Rusi na zemi Podkarpatoruskou. Jméni, fondy, majetková práva a závazky dosavadních okresů vpředu uvedených přecházejí na okresy podle tohoto zákona zřízené. Práva třetích osob ke jmění a fondům zrušených korporací, jakož i zvláštní účely těchto fondů a jmění zůstávají nedotčeny.

(2) O majetkovém vypořádání podle předchozího odstavce platí obdobně ustanovení § 2, odst. 3.

(3) Rovněž se zrušují všechny úřady a orgány, jichž působnost přechází na úřady podle tohoto zákona zřízené (§§ 4 a 5).

(4) Které jiné úřady a orgány správy vnitřní a školské zřízené pro Slezsko budou zrušeny a na které úřady neb orgány jejich působnost bude přenesena, určí vláda nařízením.

(5) Stejně zásady platí, pokud jde o další vedení správy samostatných fondů, nadací atd., jež jsou ve správě zrušených korporací.

§ 10.

(1) Zaměstnanci zemí a zrušených korporací, kteří byli dne 1. července 1927 zaměstnáni ve správě (provozu) zvláštních zařízení (ústavů, podniků, silnic a pod.), zůstávají nebo se stávají zaměstnanci té korporace, v jejímž vlastnictví nebo správě jest dotčené zařízení. Ostatní zaměstnanci zemí a zrušených korporací přecházejí do státní služby se všemi platovými a služebními právy a nároky, pokud tato práva a nároky nepřesahují míru stanovenou v § 212, odst. 1 až 3, platového zákona ze dne 24. června 1926, č. 103 Sb. z. a n.

(2) Odpočivné a zaopatřovací platy zaměstnanců zemí, kteří přede dnem 1. července 1927 vstoupili do výslužby nebo zemřeli, a pozůstalých po těchto zaměstnancích hradí země. Odpočivné a zaopatřovací platy zaměstnanců zrušených korporací a pozůstalých po těchto zaměstnancích hradí korporace, na které přejde jmění, majetková práva a závazky zrušených korporací (§ 9).

(3) Podrobnější předpisy o převzetí a zařazení budou vydány vládním nařízením.

(4) Zaměstnanci, kteří přecházejí podle předchozích ustanovení do státní služby, jsou podrobeni všem předpisům pro státní zaměstnance platným. Sprošťují se však povinnosti skládati zkoušku, předepsanou k nabytí místa toho druhu ve službě státní, jestliže vstoupili do služeb zemí nebo zrušených korporací do 29. února 1920 a mají dobrou kvalifikaci.

III.

Zemské zastupitelstvo.

§ 11.

V každém správním obvodu (§ 1) se zřizuje v sídle zemského úřadu zemské zastupitelstvo.

1. Zemské zastupitelstvo.

§ 12.

(1) Zemské zastupitelstvo čítá v zemi: České 120, Moravskoslezské 60, Slovenské 54, Podkarpatoruské 18 členů.

(2) Dvě třetiny členů jsou voleny podle § 13; ostatní členy jmenuje vláda z odborníků přihlížejíc k poměrům hospodářským, kulturním, národnostním a sociálním.

§ 13.

Kdo má právo do zemského zastupitelstva voliti a kdo může býti do něho volen nebo jmenován, jakož i jak se řízení volební provádí, stanoví zvláštní zákon.

§ 14.

Členové zemského zastupitelstva jsou voleni, případně jmenováni na šest let. Členství jmenovaných členů končí uplynutím volebního období nebo rozpuštěním zemského zastupitelstva.

§ 15.

(1) Členství v zemském zastupitelstvu, výboru i komisích zaniká:

- a) vzdáním,
- b) vyloučením podle § 100,
- c) rozpuštěním zemského zastupitelstva,
- d) tím, že vzejde nebo dodatečně najevo vyjde nějaká okolnost, pro kterou by člen ani původně nebyl mohl býti volen anebo jmenován,
- e) přestal-li volený člen býti příslušníkem strany, z jejíž kandidátní listiny byl zvolen.

(2) O ztrátě členství v případech uvedených v písm. d) rozhoduje volební soud, jde-li o členy volené, vláda, jde-li o jmenované.

§ 16.

Zemské zastupitelstvo schází se na pozvání zemského presidenta do sídla zemského úřadu aspoň jednou za čtvrt roku. Zemský president jest oprávněn zemské zastupitelstvo svolati také, kdykoliv jindy jest toho třeba, jest však povinen je svolati do patnácti dnů, žádá-li za to aspoň čtvrtina členů zemského zastupitelstva, udávajíc předmět jednání.

§ 17.

Předsedou zemského zastupitelstva jest zemský president; jest však oprávněn předsednictví ve schůzích zemského zastupitelstva svěřiti vicepresidentu zemského úřadu nebo některému členu zemského zastupitelstva.

§ 18.

(1) Předseda zemského zastupitelstva svolává zemské zastupitelstvo aspoň na osm dní napřed a určuje předměty jednání, které zároveň s pozváním buďtež sděleny členům i ministerstvu vnitra.

(2) O předmětech, jež nebyly dány na pořad jednání, může býti jednáno jen, souhlasí-li většina všech členů.

§ 19.

(1) Nesejde-li se tolik členů, aby mohlo zemské zastupitelstvo platná usnesení činiti, buď svoláno znovu do patnácti dnů s týmž pořadem jednání a může se usnášeti za přítomnosti alespoň jedné třetiny členů.

(2) Jde-li však o věci v § 23, odst. 2, uvedené, může se zemské zastupitelstvo v této druhé schůzi o nich usnášeti jen za přítomnosti nadpoloviční většiny všech členů; jinak buď svoláno do patnácti dnů zemské zastupitelstvo ku projednání těchto věcí po třetí a může se pak usnášeti za přítomnosti alespoň jedné třetiny členů.

§ 20.

(1) Úředníci zemského úřadu, zemským presidentem určení, mají právo a k žádosti zemského zastupitelstva i povinnost býti přítomni jednání zemského zastupitelstva a za souhlasu předsedy

zemského zastupitelstva účastniti se rokování. Zemský prezident určí, který ze zpravodajů zemského zastupitelstva, není-li jeho členem, má právo hlasovací.

(2) Pokud mohou se schůzi účastniti i úředníci jiní, na příklad úředníci samostatných odborných úřadů v zemi, bude ustanoveno jednacím řádem.

§ 21.

(1) Předseda zemského zastupitelstva (§ 17) zahajuje schůze zemského zastupitelstva, stanoví pořad jednání, řídí je a ukončuje. Věci, jež nenáleží do působnosti zemského zastupitelstva, má z jednání vyloučiti, proti čemuž může jedna desetina všech členů zemského zastupitelstva do patnácti dnů podati u předsedy odpor k ministerstvu vnitra.

(2) Předseda pečuje o zachování klidu a pořádku při jednání a o jeho nerušený průběh. Ruší-li schůzi posluchači, ačkoli byli napomenuti, dá je ze zasedací síně odstraniti, po případě vůbec místo pro posluchače určené vykliditi. Ruší-li schůzi členové zemského zastupitelstva, buďte předsedou voláni k pořádku; stalo-li se tak dvakrát bez výsledku, může předseda vyloučiti je ze schůze, případně je dáti odstraniti a, pokládá-li to za nutné, přerušiti neb ukončiti schůzi. Tím není vyloučeno další stíhání osob pořádek nebo klid porušivších podle trestního zákona nebo zákonů jiných.

§ 22.

Schůze zemského zastupitelstva jsou veřejné. Předseda zastupitelstva zemského může však k žádosti aspoň pětiny členů anebo z vlastního podnětu, ale vždy za souhlasu zemského zastupitelstva, z důležitých důvodů jednání o určitých předmětech, vyjímajíc rozpočet a účty, prohlásiti za důvěrné. Souhlas nebo nesouhlas projevuje po odstranění posluchačů zemské zastupitelstvo pouhým hlasováním bez debaty.

§ 23.

(1) Ku platnosti usnesení zemského zastupitelstva jest třeba, není-li v tomto zákoně nic jiného ustanoveno, aby bylo přítomno více než polovina členů a aby se usnesení stalo nadpoloviční většinou přítomných. Hlasování jest zpravidla veřejné; za kterých podmínek může býti konáno hlasovacími lístky, určuje jednacím řád. Všechny volby se konají hlasovacími lístky. Předseda nehlasuje; při rovnosti hlasů pokládá se návrh za zamítnutý. Předsedá-li člen zemského zastupitelstva (§ 17), má právo při volbách hlasovati. Je-li rovnost hlasů při volbách, rozhoduje los.

(2) Usnesení, které vyžaduje vyššího schválení, může býti učiněno jen, jsou-li aspoň dvě třetiny členů přítomny.

§ 24.

Jednání zemských zastupitelstev se řídí jednacím řádem, který vydá vláda nařízením, jež se vyhlásí současně s účinností tohoto zákona. Změny jednacímho řádu mohou býti usneseny zemským zastupitelstvem se schválením vlády.

§ 25.

O jednáních zastupitelstva zemského vede zápis úředník zemského úřadu zemským prezidentem k tomu určený. Zápis buď podepsán předsedou schůze, zapisovatelem a aspoň dvěma členy zemského zastupitelstva, jež na počátku schůze určí předseda. Zápis o každé schůzi buď oznámen ministerstvu vnitra a, pokud nejde o schůzi tajnou (§ 22), uveřejněn (§ 101).

2. Zemský výbor.

§ 26.

(1) Zemské zastupitelstvo volí ze sebe na volební období zemský výbor, a to: v zemi České, Moravskoslezské a Slovenské po 12 členech a 12 náhradnících, v zemi Podkarpatoruské o 6 členech a 6 náhradnících.

(2) Volby buďtež provedeny způsobem, jež stanoví zákon v §u 13 zmíněný, a to v prvé schůzi nově zvoleného zemského zastupitelstva.

(3) Zemský prezident určí, zda a kteří úředníci zemského úřadu se mají účastniti jednání zemského výboru, případně který, je-li zpravodajem tohoto výboru, má právo hlasovací.

§ 27.

(1) Zemskému výboru předsedá zemský president, jest však oprávněn předsednictví svěřiti vicepresidentu zemského úřadu.

(2) Zemský výbor schází se na pozvání zemského presidenta do sídla zemského úřadu, kdykoliv jest třeba, nejméně však jednou za měsíc. Žádají-li o to písemně aspoň čtyři členové zemského výboru, udávající předmět jednání, jest zemský president povinen svolati zemský výbor nejdéle do pěti dnů.

(3) Schůze zemského výboru jsou neveřejné.

(4) O řízení schůzí a udržování pořádku i o hlasování platí obdobné předpisy §§ 21, 23 a 24.

(5) Zápis o schůzích zemského výboru vede úředník zemského úřadu zemským presidentem k tomu určený.

3. Zemské komise.

§ 28.

Zemské zastupitelstvo může pro správu a dozor nad jednotlivými zemskými ústavami a podniky, jakož i pro obstarávání jednotlivých zemských věcí zřídit podle potřeby zemské komise ze členů zemského zastupitelstva nebo z občanů v zemi usedlých a do zemského zastupitelstva volitelných. Taková komise se zřídit pro ústavu a podniky, které byly v den, kdy tento zákon nabyt účinnosti, ve vlastnictví nebo správě země Slezské. Předsedou komisí těch jest zemský president, může však předsednictvím pověřiti některého úředníka zemského nebo okresního úřadu nebo některého člena výboru zemského nebo komise samé. Zemské komise obstarávají práce své pod dozorem zemského presidenta a zemského výboru. Bližší povinnosti těchto komisí budou ustanoveny zvláštními řády, jež vydá zemské zastupitelstvo.

Podjatost.

§ 29.

(1) Jednání a hlasování v zemském zastupitelstvu, ve výboru a komisích nesmí být přítomen aniž se ho účastní člen tohoto sboru, jde-li o zvláštní osobní ať soukromý nebo veřejný zájem jeho samého, jeho manžela nebo manželky, neb osob s ním příbuzných a zešvakřených do druhého stupně.

(2) Totéž platí o zákonných zástupcích, o členech správní rady akciových společností, o jednatelích společností s ručením omezeným, o členech představenstev hospodářských a výtěžkových společenstev, o advokátech, notářích, stavitelích, civilních technících a pod., jde-li o zvláštní osobní, soukromý nebo veřejný zájem osob a korporací, jež zastupují.

(3) Členové zemského zastupitelstva, výboru nebo komisí nesmějí za zastupování zemského zastupitelstva ve sporech žádati více než náhradu skutečných jim vzešlých výloh, nesmějí udíleti právní rady stranám ve sporech proti zemskému zastupitelstvu, nesmějí ani přímo ani nepřímo zúčastniti se dodávek a prací zemským zastupitelstvem nebo výborem, zemskými ústavami nebo podniky zadávaných a nesmějí pachtovati vybírání dávek zemských a podobných. Při dodávkách a pracích, které byly vypsány veřejnou soutěží, nejsou členové zemského zastupitelstva vyloučeni z účasti.

(4) Ve výjimečných případech může ministerstvo vnitra k návrhu zemského výboru povolití úchytky od těchto ustanovení.

IV.

Působnost zemského zastupitelstva.

1. Působnost hospodářská a správní.

§ 30.

(1) Zemské zastupitelstvo jest povoláno pečovati o správní a hospodářské záležitosti země a jejího obyvatelstva.

(2) Zejména je zemské zastupitelstvo povoláno pečovati o humanitní, zdravotní, sociální, hospodářské, dopravní a kulturní zájmy země a jejího obyvatelstva, pokud jde o úkoly, které svým významem přesahují rozsah a potřeby jednotlivých obcí a okresů, dotýkají se zájmů větší části země a nemají důležitosti celostátní. K tomu konci může se zemské zastupitelstvo usnášeti zejména na tom, aby byly zřízeny nebo podporovány ústavy, podniky nebo zařízení, jež jsou způsobilé, aby podporovaly tělesné i mravní blaho a vzdělání obyvatelstva, zlepšovaly dopravní, bytové, zdravotní a sociální poměry v zemi nebo sloužily kulturním nebo hospodářským potřebám

obyvatelstva země. Při politických rozhovorech podávati návrhy o věcech politických a usnášeti se o nich je nepřipustno.

§ 31.

V oboru působnosti v § 30 stanovené může zemské zastupitelstvo podávati i z vlastního uznání úřadům a zákonodárným sborům návrhy a podněty a na zemského presidenta vznášeti v mezích jednacního řádu dotazy a stížnosti. Dotazy a stížnosti ve věcech správních, i když nepodléhají zemskému presidentu, náležejí však do oboru působnosti v § 30 stanovené, jest vznášeti na něho samého.

§ 32.

(1) K úhradě nákladů do působnosti zemského zastupitelstva náležejících může se zemské zastupitelstvo usnésti na vybírání poplatků, příspěvků, dávek a naturálních plnění v zemi. Pokud přísluší zemím podíl na státních daních, stanoví zvláštní zákony.

(2) Dávky však mohou býti usneseny jen potud, pokud jiné příjmy, na př. ze jmění zemského, z poplatků, příspěvků na úhradu potřeby nestačí.

(3) Naturální plnění buďtež vždy oceněna a jest povinnému na vůli necháno, aby plnění ta sám nebo vhodnými zástupci provedl anebo na místo nich vyceněnou částku zaplatil.

§ 33.

Jde-li o zařízení, jež výlučně nebo měrou zvláště vynikající nebo nepatrnou prospívají jednotlivým okresům, může se zemské zastupitelstvo za souhlasu dvou třetin všech svých členův usnésti, aby tyto okresy nesly náklad na zařízení ta výlučně nebo podílem větším nebo menším podle měřítka zároveň usneseného.

§ 34.

Hospodářské podniky v majetku nebo správě zemské buďtež tak spravovány, aby jejich příjmy uhrazovaly aspoň veškerá vydání, počítajíc v to přiměřené zúročení a umoření vloženého kapitálu. Výjimka jest přípustna jen, pokud podnik slouží veřejnému zájmu, který nemůže býti jinak uspokojen.

§ 35.

(1) Poplatky mohou býti vybírány jednak za určité úřední výkony v působnosti zemského zastupitelstva zemskými orgány prováděné, jednak za používání zařízení (ústavů, podniků a pod.), jež zemské zastupitelstvo ve veřejném zájmu udržuje a jež byla na základě veřejného práva k používání ponechána.

(2) Poplatky buďtež napřed podle pevných sazeb a předpisův určeny; při tom jest dovoleno poplatky odstupňovati, zejména podle výkonnosti, neb i osvobození od nich poskytnouti.

§ 36.

(1) Příspěvků na opatření nebo k úhradě nákladů na zřízení a udržování zařízení, jichž veřejný zájem vyžaduje, může býti požadováno na těch obcích, vlastnicích pozemků a majitelích živností, jimž ze zařízení těch vzchází zvláštní hospodářské výhody. Usnesení o tom může se státi pouze nadpoloviční většinou všech členů zemského zastupitelstva se schválením zemského presidenta. Výše příspěvků buď výhodám přispívatelů pokud možno přizpůsobena.

(2) Příspěvky mohou býti zcela nebo z části nahrazeny naturálním plněním (§ 32, odst. 3) podle určitých zásad, zemským zastupitelstvem ustanovených.

§ 37.

Dávky zemské mohou býti vybírány buď jako přirážky k státním daním a dávkám v zemi předepsaným, buď jako samostatné dávky.

§ 38.

(1) Podrobnější předpisy ku provedení usnesení o vybírání poplatků, příspěvků a dávek i naturálních plnění, buďtež ustanoveny zvláštním řádem, o němž se usnáší zemské zastupitelstvo.

(2) Zemské zastupitelstvo může ustanovení tohoto řádu svěřiti zemskému výboru.

(3) Do řádu mohou býti pojata i trestní ustanovení, a to pokuty ve výměře od 10 Kč do

5.000 Kč a vězení od dvanácti hodin do čtrnácti dnů.

§ 39.

Přirážky zemské k přímým daním přes padesát procent, dále poplatky, příspěvky, samostatné dávky a naturální plnění lze ukládati podle ustanovení odstavce 1 a 3 §u 3 zákona ze dne 15. června 1927, č. 77 Sb. z. a n. o nové úpravě finančního hospodářství svazků územní samosprávy jen s povolením vlády. Prováděcí předpisy (řád § 38) vyžadují k své platnosti schválení ministerstva vnitra v dohodě s ministerstvem financí, případně s jiným příslušným ministerstvem. Ukládání zemských přirážek, poplatků, příspěvků, samostatných dávek a naturálních plnění vyžaduje mimo to vyhlášení v Zemském věstníku.

§ 40.

(1) Odvolání proti vyměřenému příspěvku, poplatku nebo samostatné dávce nebo proti uloženému naturálnímu plnění sluší podati do patnácti dnů od doručení výměru u zemského úřadu k ministerstvu vnitra.

(2) Jinak platí ustanovení odstavce 3 a 4 §u 5 zákona č. 77/1927 Sb. z. a n.

§ 41.

Země jest, pokud jde o úkoly v §§ 30 až 39 tohoto zákona zemskému zastupitelstvu přikázané, právnickou osobou a může jako země samostatně nabývatí práv i samostatně se zavazovati.

§ 42.

Jmění zemi náležející nebo v její správu odevzdané spravuje zemský výbor, šetře při tom nařízení zemského zastupitelstva; zemský výbor může ke správě té přibratí i členy okresních výborů.

§ 43.

(1) Zemské zastupitelstvo se usnáší zejména:

1. o všech věcech, jež přesahují rozsah běžné správy jmění,
2. o tom, mají-li býti nemovitě věci zemi náležející nebo nemovitá práva zcizena, trvalým břemenem ztížena nebo zavazena nebo propachtována z volné ruky vůbec, nebo veřejnou soutěží na dobu delší než dvanáct let,
3. o tom, má-li býti učiněna výpůjčka nebo převzato ručení za dluh cizí.

(2) Usnesení tato vyžadují k své platnosti schválení ministerstva vnitra.

(3) Jde-li o zcizení zemské nemovitosti, jejíž hodnota převyšuje 500.000 Kč, vyžaduje příslušné usnesení zemského zastupitelstva k své platnosti schválení vlády.

§ 44.

Jde-li o vydání na trvalé zařízení, buď zemským výborem zemskému zastupitelstvu předložena podrobná zpráva o účelu zařízení, o způsobu provedení, o potřebném nákladu a o způsobu úhrady. Zpráva ta buď zaslána všem členům zemského zastupitelstva aspoň patnáct dnů před konáním schůze.

§ 45.

(1) Zemský výbor sestaví o všech příjmech a vydáních do působnosti zemského zastupitelstva náležejících na každý správní rok rozpočet a předloží jej zemskému zastupitelstvu k usnesení, a to aspoň dva měsíce před novým správním rokem. Správní rok se shoduje se správním rokem státním. Rozpočet podléhá schválení vlády.

(2) Má-li býti vybírána zemská přirážka vyžadující povolení vlády (§ 39), zkoumá vláda schvalujíc rozpočet, zda tento vyhovuje všem ustanovením zákonným, jmenovitě i, jsou-li v něm zařazena veškerá plnění zemi po zákonu příslušející nebo platy peněžní zakládající se na právním titulu, dále zkoumá jednotlivé položky rozpočtu také po stránce účelnosti a po případě vrátí rozpočet zemskému zastupitelstvu, aby ve lhůtě k tomu stanovené provedlo v potřebě a úhradě vládou zamýšlené změny co do zařazení nebo co do výše.

§ 46.

(1) Zároveň s rozpočtem jest zemský výbor povinen podati zemskému zastupitelstvu podrobnou zprávu o stavu a správě věcí do působnosti zemského zastupitelstva náležejících.

(2) Rozpočet buď v Zemském věstníku vyhlášen.

§ 47.

Zemský výbor jest povinen sdělati účty do čtyř měsíců po skončení správního roku. Účty ty buďtež podobně projednány jako rozpočet.

§ 48.

Ustanovení §§ 43, 45 až 47 vztahují se i na fondy, ústavy a podniky v majetku nebo správě zemské.

§ 49.

Zemský výbor připravuje návrhy pro jednání zemského zastupitelstva.

§ 50.

Zemský výbor provádí zemské hospodářství, řídě se přesně rozpočtem.

§ 51.

(1) Ukáže-li se, že částka pro jistý účel rozpočtem povolená nedostačuje a nemůže-li takové vydání býti odloženo, může býti nedostávající se potřeba uhrazena z úspor částek povolených rozpočtem pro jiné účely, dá-li k tomu souhlas zemský president.

(2) Nová vydání mohou býti zemským zastupitelstvem usnesena jen tehdy, když se o nich vyslovil zemský president a když byla zároveň schválena potřebná úhrada.

(3) Totéž platí o zastavení nebo snížení rozpočteného příjmu.

(4) Jenom v případech naléhavých a nepředvídaných může zemský výbor za přítomnosti dvou třetin svých členů vydání ta sám učiniti, musí je však předložiti v nejbližší schůzi zemskému zastupitelstvu k dodatečnému usnesení a opatření úhrady.

§ 52.

(1) Zemský president provádí usnesení zemského zastupitelstva i výboru a podává zemskému zastupitelstvu zprávu o tom, jak byla jeho usnesení provedena.

(2) Zemské zastupitelstvo může se usnésti, že zprávy té a z kterých důvodů neběře na vědomí. Při tom úředník jinak k hlasování oprávněný (§ 20) nehlasuje. Usnesení to buď do patnácti dnů předloženo ministerstvu vnitra k rozhodnutí.

§ 53.

(1) Zemskému zastupitelstvu přísluší usnášeti se na tom, zda ke správě ústavů a podniků, jež zemské zastupitelstvo dle § 30 zřídilo nebo spravuje, třeba ustanoviti zvláštní zaměstnance a jaká místa a s jakými požitky mají býti na náklad země systemisována. Služební a platové poměry těchto zaměstnanců upravuje zemské zastupitelstvo. Služební a platová práva z této úpravy vyplývající nesmějí přesahovati míry jednotlivých druhů služebních a platových práv a nároků státních zaměstnanců stejné nebo rovnocenné kategorie a stejných služebních, jakož i rodinných poměrů. Služebně jsou tyto zaměstnanci podřízeni zemskému presidentu.

(2) Usnesení podle odstavce 1 vyžadují ke své platnosti schválení vlády.

(3) Ustanoviti zaměstnance a propůjčiti mu systemisované služební místo přísluší zemskému výboru se schválením zemského presidenta.

(4) Žádají-li toho však důležité zájmy veřejné, je příslušný ministr v dohodě s ministrem vnitra oprávněn svěřiti zcela nebo z části obstarávání odborné správy zařízení, podniků nebo silnic zemí po slyšení zemského zastupitelstva orgánům státní správy.

§ 54.

Zemský president zastupuje zemí jako právnickou osobu (§ 41) na venek a podpisuje spolu s příslušným členem zemského výboru, pokud jde o vyřízení věcí spadajících do působnosti zemského zastupitelstva, všechny písemnosti jménem země. Listiny o právních jednáních, jimiž se země

naproti třetím osobám zavazuje, jakož i plné moci musí býti podepsány zemským prezidentem a dvěma členy zemského výboru a opatřeny pečeti zemského zastupitelstva. Listiny opírající se o usnesení podle § 43, odst. 1, č. 2 a 3, buďtež kromě toho podepsány ještě dvěma členy zemského zastupitelstva.

§ 55.

(1) Jestliže zemské zastupitelstvo neschválilo včas rozpočtu nebo zemské zastupitelstvo nebo výbor neučinily opatření, aby úkoly, jež mu podle zákona příslušejí, byly řádně plněny, přísluší vládě, aby učinila na náklad země, čeho třeba k řádnému vedení správy.

(2) Jestliže zemské zastupitelstvo ve lhůtě mu stanovené neprovedlo v rozpočtu změn zamýšlených vládou (§ 45, odst. 2) nebo nebyly-li důvody, ze kterých tak neučinilo, vládou uznány, provede vláda změny ty při schválení rozpočtu a povolení přirážky.

2. Působnost normotvorná.

§ 56.

Zemské zastupitelstvo může pro svůj obvod:

a) vydávati podrobnější předpisy k zákonům Národním shromážděním republiky Československé usneseným, pokud vláda podle zákona k tomu zemské zastupitelstvo zmocní;

b) vydávati v mezích zákonův a nařízení statuty na úpravu záležitostí ústavů a zařízení, jež ve své působnosti zřídilo nebo spravuje;

c) stanoviti v mezích zákonův a nařízení podrobnější předpisy o správě jmění obcí, okresův a země, jejich podnikův a ústavů, a o provádění dozoru nad správou tou.

§ 57.

(1) Předpisy a statuty podle § 56 zemskými zastupitelstvy usnesené vyžadují k své platnosti potvrzení ministerstva vnitra v dohodě s příslušnými ministerstvy. Předpisy i statuty pokládají se za potvrzené, jestliže ministerstvo vnitra do tří měsíců po tom, co mu byly předloženy, o nich se neprohlásilo.

(2) Potvrzené předpisy a statuty, vyhlašují se v Zemském věstníku a nabývají působnosti, nebylo-li nic jiného v nich určeno, patnáctého dne po vyhlášení.

3. Působnost ve správním soudnictví.

§ 58.

Jak zemská zastupitelstva se zúčastňují při rozhodování veřejnoprávních sporů (zemské senáty), určuje zvláštní zákon.

4. Působnost poradní.

§ 59.

(1) Zemské zastupitelstvo jest poradním sborem zemského presidenta a ústředních úřadů o věcech veřejné zemské správy se týkajících a podává o nich k žádosti dotčených úřadův posudky a návrhy.

(2) K tomu buď zemskému zastupitelstvu dána přiměřená lhůta.

§ 60.

(1) Má-li zemský president za to, že některé usnesení zemského zastupitelstva, zemského výboru nebo komisí zemských příčí se zákonu nebo vybočuje z mezí působnosti zemského zastupitelstva, výboru nebo komisí zemských, jest oprávněn i povinen usnesení to zastaviti a věc do patnácti dnů předložiti ministerstvu vnitra k rozhodnutí, zda usnesení to má býti v platnosti ponecháno či zrušeno. Nerozhodne-li ministerstvo do čtyř neděl po tom, zůstává usnesení v platnosti.

(2) Ministerstvo vnitra může takové usnesení ve lhůtě nejvýše šesti měsíců ode dne jeho uveřejnění zrušiti i z moci úřední.

(3) O tom buď učiněno oznámení v nejbližší schůzi zemského zastupitelstva, výboru nebo komise.

(4) Bylo-li zrušeno usnesení zemského zastupitelstva, může každý člen jeho, bylo-li zrušeno usnesení výboru nebo komise, každý člen tohoto výboru nebo komise nastoupiti stížností k nejvyššímu správnímu soudu.

§ 61.

(1) Vláda může zemské zastupitelstvo rozpustiti. Ministerstvo vnitra je povinno vypsati nové volby nejdéle do dvou měsíců.

(2) Bylo-li zemské zastupitelstvo rozpuštěno, učiní ministerstvo vnitra vhodné opatření k vedení správy, zejména může v činnosti ponechati až do ustavení nového zastupitelstva zemský výbor a zemské komise anebo místo nich ustanoviti orgány jiné.

§ 62.

Členové zemského zastupitelstva i výboru a komisí mají nárok na náhradu jízdného z místa svého bydliště do sídla zemského úřadu a nárok na náhradu skutečných výloh z prostředků zemských. Výlohy tyto mohou býti paušalovány usnesením zemského zastupitelstva, jež vyžaduje schválení ministerstva vnitra v dohodě s ministerstvem financí.

V.

Okresní zastupitelstvo.

§ 63.

Mimo města se zvláštním statutem a se zřízeným magistrátem jest pro obvod každého okresního úřadu v jeho sídle zřízeno okresní zastupitelstvo.

1. Okresní zastupitelstvo.

§ 64.

(1) Okresní zastupitelstvo má:

v okresech do 40.000 obyvatelů 18 členů

v okresech do 70.000 obyvatelů 24 členů

v okresech do 100.000 obyvatelů 30 členů

v okresech přes 100.000 obyvatelů 36 členů

(2) Dvě třetiny členů jsou voleny podle § 65, ostatní členy jmenuje ministr vnitra z odborníků přihlížeje k poměrům hospodářským, kulturním, národnostním a sociálním.

§ 65.

(1) Kdo má právo voliti a kdo může býti volen nebo jmenován do okresního zastupitelstva, jakož i jak se řízení volební provádí, upravuje zvláštní zákon.

(2) Členové okresního zastupitelstva jsou voleni případně jmenováni na šest roků. Členství jmenovaných členů končí uplynutím volebního období nebo rozpuštěním okresního zastupitelstva.

§ 66.

Členství v okresním zastupitelstvu zaniká obdobně ze stejných důvodů jako členství v zemském zastupitelstvu (§ 15). O ztrátě členství v případech § 15, písm. d), rozhoduje ministr vnitra. Na místo členů, kteří před koncem svého období volebního vystoupili, buďtež na zbytek tohoto období povoláni náhradníci.

§ 67.

Předsedou okresního zastupitelstva jest okresní hejtman (náčelník), jest však oprávněn předsednictví ve schůzích okresního zastupitelstva svěřiti svému zástupci v úřadu nebo některému členu okresního zastupitelstva. Okresní hejtman (náčelník) svolává okresní zastupitelstvo aspoň čtyřikrát do roka; jest však oprávněn svolati je, kdykoliv jindy je toho potřeba, a je povinen je svolati do osmi dnů, žádá-li o to aspoň jedna třetina členů okresního zastupitelstva udávajíc zároveň předmět jednání.

§ 68.

Okresní hejtman (náčelník) svolává schůze aspoň na osm dní napřed; určuje předměty jednání, které buďtež zároveň s pozváním sděleny i členům okresního zastupitelstva i zemskému úřadu. O předmětech, jež nebyly na pořadu jednání, může býti jednáno a usnesení učiněna jen, souhlasí-li nadpoloviční většina všech členů.

§ 69.

Schůze okresního zastupitelstva zahajuje, řídí, ukončuje a stanoví pořad jednání okresní hejtman (náčelník). Věci, jež nenáleží do působnosti okresního zastupitelstva, má předseda z jednání vyloučiti, proti čemuž může jedna šestina všech členů okresního zastupitelstva podati do patnácti dnů u předsedy odpor k zemskému úřadu. Ustanovení § 21, odst. 2, platí obdobně.

§ 70.

Úředníci okresního úřadu okresním hejtmanem (náčelníkem) a úředníci zemského úřadu zemským presidentem k tomu určení mají právo, úředníci okresního úřadu pak k žádosti okresního zastupitelstva i povinnost býti přítomni schůzím okresního zastupitelstva a mohou se za souhlasu předsedy účastniti jednání. Okresní hejtman (náčelník) určí, který ze zpravodajů okresního zastupitelstva, není-li jeho členem, má právo hlasovací.

§ 71.

(1) Ustanovení §§ 19, 22, 23, 25, 28, 29 a 62 platí obdobně i pro okresní zastupitelstva. Povolení podle § 29, odst. 4 uděluje zemský president k návrhu okresního výboru. Výlohy podle § 62 jdou na účet okresu. Zápis o každé schůzi buď oznámen zemskému úřadu.

(2) Pro obvod bývalého zastupitelského okresu, v němž není sídlo okresního úřadu, může býti na dobu potřeby zřízena zemským úřadem okresní komise ke správě a dozoru nad okresními a okresem spravovanými ústavami, podniky a silnicemi, zřízenými v tomto obvodu do dne platnosti zákona. Okresní komise obstarává své práce pod dozorem okresního hejtmana (náčelníka) a okresního výboru; konceptní a kancelářské práce vykonávají zaměstnanci okresního úřadu, případně zaměstnanci ustanovení podle § 91. Bližší vymezení práv a povinností komise ustanoví řády vydané zemským zastupitelstvem podle § 28 se schválením ministerstva vnitra.

(3) Členy komise zvolí okresní zastupitelstvo ze členů majících trvalé bydliště v některé obci dotčeného obvodu. Předsedu jmenuje okresní hejtman (náčelník) ze členů komise na funkční období okresního zastupitelstva.

(4) Obvody a sídla okresních hospodářských záložen v Čechách nejsou tímto zákonem dotčeny. Právní poměry těchto záložen k okresům (§ 1, odst. 3) budou upraveny vládním nařízením.

§ 72.

Jednání okresních zastupitelstev se řídí jednacím řádem, který vydá vláda nařízením, jež se vyhlásí současně s účinností tohoto zákona. Změny jednacího řádu mohou býti usneseny zemským zastupitelstvem se schválením ministerstva vnitra.

2. Okresní výbory.

§ 73.

(1) Okresní zastupitelstvo volí ze sebe na volební období okresní výbor o 8 členech a 8 náhradních podle zákona zmíněného v § 65. Volby buďte provedeny v prvé schůzi nově zvoleného okresního zastupitelstva.

(2) Okresní hejtman (náčelník) určí, zda a kteří úředníci okresního úřadu se mají účastniti jednání okresního výboru, případně který, je-li zpravodajem tohoto výboru, má právo hlasovací.

§ 74.

(1) Okresnímu výboru předsedá okresní hejtman (náčelník), jest však oprávněn předsednictví svěřiti svému zástupci v úřadu.

(2) Okresní výbor se schází na pozvání okresního hejtmana (náčelníka), kdykoli je třeba, nejméně však desetkrát do roka. Žádají-li o to písemně aspoň čtyři členové okresního výboru udávající předmět jednání, jest okresní hejtman (náčelník) povinen svolati okresní výbor nejdéle do pěti dnů.

(3) Ustanovení § 27, odst. 3, 4 a 5 platí obdobně s tou odchylkou, že usnesení zemského zastupitelstva o změně jednacího řádu schvaluje ministerstvo vnitra.

VI.
Působnost okresního zastupitelstva.

1. Působnost hospodářská.

§ 75.

(1) Do působnosti okresních zastupitelstev náleží všeliké záležitosti vnitřní, jež se dotýkají společného prospěchu okresu a jeho obyvatelů nebo jež přesahují zájem jednotlivých obcí nebo jejich silami nemohou býti obstarány, pokud záležitostí těch nepojalo zemské zastupitelstvo do své činnosti.

(2) V této své působnosti může okresní zastupitelstvo z důvodů veřejného zájmu zřizovati různá zařízení a ústavy pro uspokojení potřeb svého obyvatelstva, musí však šetřiti pokynů jemu zemským výborem nebo zastupitelstvem daných. Ustanovení poslední věty § 30, odst. 2, platí obdobně.

(3) K lepšímu obstarávání úkolů výše uvedených, může býti i několik okresních zastupitelstev usnesením zemského zastupitelstva se souhlasem zemského presidenta spojeno ku provedení společných zařízení nebo opatření.

(4) Se schválením ministerstva vnitra a příslušných odborných ministerstev mohou se okresní zastupitelstva třeba v různých zemích ležící sdružiti k společnému provádění podniků pro výrobu a rozvod elektrické energie.

(5) Zúčastněným okresním zastupitelstvům a v případě odstavce čtvrtého i zemským zastupitelstvům budiž poskytnuta možnost, aby se vyslovila.

(6) Podrobnější předpisy o sdružení tom a o provádění společných zařízení vydá zemský president, po slyšení zemského výboru, v případě odstavce čtvrtého ministerstvo vnitra v dohodě s příslušnými odbornými ministerstvy.

§ 76.

(1) K úhradě nákladů do působnosti okresního zastupitelstva náležejících může se okresní zastupitelstvo usnésti na vybírání poplatků, příspěvků, dávek a naturálních plnění v okresu. Pokud přísluší okresům podíl na státních daních, stanoví zvláštní zákony. Zemské výbory poskytují jednotlivým okresům zvláštní příspěvky podle ustanovení § 10, odst. 2 až 5 zákona č. 77/1927 Sb. z. a n.

(2) Dávky však mohou býti usneseny jen potud, pokud jiné příjmy na úhradu potřeby nestačí. Ustanovení § 32, odst. 3, platí i pro okresní zastupitelstva.

§ 77.

Ustanovení §§ 34 až 40 platí obdobně i pro okresní zastupitelstva s tou změnou, že povolení potřebné podle § 39 uděluje zemský výbor a schválení podle téhož paragrafu zemský president se souhlasem zemského výboru, dále že ukládání okresních přírážek, poplatků, příspěvků, samostatných dávek a naturálních plnění jest vyhlásiti způsobem v okresu obvyklým (§ 101) a že odvolání podle § 40, odst. 1, jež sluší podatí u okresního úřadu, jde k zemskému úřadu.

§ 78.

Okres jest, pokud jde o úkoly v §§ 75 až 77 tohoto zákona okresu přikázané, právnickou osobou a může jako okres samostatně práv nabývatí i samostatně se zavazovatí.

§ 79.

Jméni okresu náležející nebo v jeho správu odevzdané spravuje okresní výbor, šetře při tom nařízení okresního, případně též zemského zastupitelstva nebo zemského výboru.

§ 80.

(1) Okresní zastupitelstvo se usnáší:

1. o všech věcech přesahujících rozsah běžné správy jmění,

2. o tom, má-li býti nemovitě jmění nebo nemovitá práva okresu náležející zcizena, trvalým břemenem stížena nebo zavazena nebo propachtována z volné ruky vůbec, nebo dražbou na dobu delší dvanácti let,

3. o tom, má-li býti učiněna výpůjčka nebo převzato ručení za dluh cizí.

(2) Usnesení tato vyžadují k své platnosti schválení zemského výboru.

§ 81.

Ustanovení § 44 platí obdobně. Zpráva tam zmíněná buď zaslána aspoň patnáct dní před konáním schůze též zemskému výboru.

§ 82.

Správní rok okresního zastupitelstva se shoduje se správním rokem státním.

§ 83.

(1) Okresní výbor sestaví o všech příjmech a vydáních do působnosti okresního zastupitelstva náležejících na každý správní rok rozpočet.

(2) Rozpočet ten buď u okresního úřadu na patnáct dní veřejně k nahlédnutí vyložen a o tom učiněno obcím v okrese včas oznámení k vyhláše s podotknutím, že k rozpočtu mohou podati u okresního úřadu do lhůty patnácti dnů své připomínky osoby fyzické i právnické, jimž v okrese je přímá daň předepsána.

(3) Okresní výbor předloží aspoň dva měsíce před novým správním obdobím rozpočet s došlými připomínkami a zprávou o nich okresnímu zastupitelstvu, jež se na rozpočtu usnáší přihlížeje k připomínkám včas podaným. Usnesený rozpočet buď vyhlášen způsobem v okrese obvyklým (§ 101). Z usnesení okresního zastupitelstva o rozpočtu lze se osobám uvedeným v odst. 2 odvolati do patnácti dnů ode dne vyhlášení dotčeného usnesení u okresního úřadu; o odvolání rozhoduje zemský výbor schvaluje rozpočet podle ustanovení odstavce 1 a 7 §u 3 zákona č. 77/1927 Sb. z. a n.

§ 84.

Zároveň s rozpočtem jest okresní výbor povinen podati okresnímu zastupitelstvu podrobnou zprávu o stavu a správě věcí do působnosti okresního zastupitelstva náležejících.

§ 85.

(1) Okresní výbor je povinen sdělati účty do čtyř měsíců po skončení správního období.

(2) Účty ty buďte podobně jako rozpočet (§ 83) veřejně vyloženy, projednány a předloženy okresnímu zastupitelstvu ke schválení s podrobnou zprávou o činnosti okresních orgánů za minulé správní období.

(3) Účty okresním zastupitelstvem schválené buďte spolu se zprávou v předchozím odstavci zmíněnou předloženy k přezkoumání zemskému výboru, jenž může požadovati od okresního hejtmána (náčelníka) potřebná vysvětlení, případně, shledá-li závady, naříditi, čeho třeba k jich odstranění. Neshledá-li závad, účty schválí.

§ 86.

Ustanovení §§ 80 až 85 se vztahují i na fondy, ústavy a podniky v majetku nebo správě okresu.

§ 87.

(1) Při každém okresním zastupitelstvu buď zřízena komise finanční. Počet členův a náhradníkův a její složení, jakož i jednací řád bude určen statutem, který vydá zemský výbor vyslechna okresní zastupitelstvo. Předsedu volí finanční komise ze sebe. Při sdělání statutu buď šetřeno zásady, že jedna polovina členů má býti volena okresním zastupitelstvem, kdežto ostatní členové jsou jmenováni zemským výborem se schválením zemského presidenta a že většina členů nesmí býti členy okresního zastupitelstva a že jest pokud možno do komise přibrati odborníky.

(2) Předseda okresního výboru předloží rozpočty a účty finanční komisi nejpozději současně s jich veřejným vyložením, aby je prozkoumala a o nich se vyjádřila. Komise musí vyjádření podati ve lhůtě osmi dnů, ačli jí nebyla pro zvláštní okolnosti povolena okresním výborem lhůta jiná; jinak se k vyjádření nehledí.

(3) Finanční komise jest oprávněna v mezích statutu kontrolovati veškero hospodářství okresní do působnosti okresního zastupitelstva náležející a podávati okresnímu zastupitelstvu a výboru i okresnímu hejtmánovi (náčelníkovi) zpráva a návrhy.

(4) Finanční komise má právo bráti v odpor usnesení okresního zastupitelstva povahy finanční. Odvolání buď podáno předsedou komise u okresního úřadu ve lhůtě patnáctidenní ode dne vyhlášení příslušného usnesení okresního zastupitelstva a má, bylo-li usneseno dvěma třetinami všech členů komise, účinek odkladný. O odvolání rozhoduje zemský úřad; o případném odvolání proti usnesení o okresním rozpočtu rozhoduje však zemský výbor.

§ 88.

Okresní výbor připravuje návrhy pro jednání okresního zastupitelstva.

§ 89.

(1) Okresní výbor provádí hospodářství okresní řídě se přesně rozpočtem.

(2) Ukáže-li se při tom, že částka pro jistý účel rozpočtem povolená nedostačuje a nemůže-li býti takové vydání odloženo, může býti nedostávající se potřeba uhrazena z úspor částek povolených rozpočtem pro jiné účely, dá-li k tomu souhlas okresní hejtman (náčelník) a do lhůty okresním výborem stanovené i finanční komise (§ 87, odst. 2).

(3) Nová vydání mohou býti okresním zastupitelstvem usnesena jen tehdy, když se o nich vyslovili okresní hejtman (náčelník) a ve lhůtě okresním výborem ustanovené (§ 87, odst. 2) i finanční komise a když byla zároveň schválena i potřebná úhrada.

(4) Totéž platí o zastavení nebo snížení rozpočtového příjmu.

(5) Jenom v případech naléhavých a nepředvídaných může okresní výbor za přítomnosti dvou třetin svých členů vydání ta sám učiniti, musí je však předložiti v nejbližší schůzi okresnímu zastupitelstvu spolu se zprávou finanční komise k dodatečnému usnesení a opatření úhrady.

§ 90.

Okresní hejtman (náčelník) provádí usnesení okresního zastupitelstva i výboru a podává okresnímu zastupitelstvu zprávu o tom, jak byla provedena tato usnesení. Okresní zastupitelstvo může se usnésti, že zprávy té a z jakých důvodů neběře na vědomí. Usnesení to buď do patnácti dnů předloženo zemskému presidentu k rozhodnutí. Ustanovení § 52 o hlasování úředníka platí obdobně.

§ 91.

Ustanovení § 53 platí obdobně s tou změnou, že usnesení schvaluje zemský president a že při opatření podle odstavce 4, jest vyslechnouti okresní zastupitelstvo.

2. Působnost pomocná.

§ 92.

Okresní zastupitelstvo i výbor jsou povinny zúčastňovati se při provádění usnesení zemského zastupitelstva způsobem, který určen jest těmito usneseními.

3. Působnost ve správním soudnictví.

§ 93.

Jak okresní zastupitelstvo spolupůsobí při rozhodování veřejnoprávních sporů (okresní senáty), určí zvláštní zákon.

4. Působnost poradní a iniciativní.

§ 94.

(1) Okresní zastupitelstvo jest ve věcech veřejné okresní správy poradním sborem okresního hejtmana (náčelníka) i zemského presidenta a zemského zastupitelstva a podává o nich k jejich žádosti posudky a návrhy.

(2) K tomu buď poskytnuta okresnímu zastupitelstvu přiměřená lhůta.

(3) Okresní zastupitelstvo jest oprávněno i samostatně činiti zemskému zastupitelstvu, zemskému presidentu, okresnímu hejtmanovi (náčelníkovi) i jiným úřadům návrhy a podněty, pokud se dotýkají zájmů okresu nebo jeho obyvatelstva.

§ 95.

Okresní hejtman (náčelník) zastupuje okres jako právnickou osobu (§ 78) na venek a podpisuje všechny písemnosti jménem okresu. Listiny o právních jednáních, jimiž se okres naproti třetím osobám zavazuje, jakož i plné moci musí býti podepsány okresním hejtmanem (náčelníkem) a jedním členem okresního výboru a opatřeny pečeti okresního zastupitelstva. Listiny opírající se o usnesení podle § 80, odst. 1, č. 2 a 3, buďtež kromě toho podepsány ještě jedním členem okresního zastupitelstva.

§ 96.

Jestliže okresní zastupitelstvo se neusneslo včas na rozpočtu nebo pakli okresní zastupitelstvo nebo výbor neučinily opatření, aby úkoly, jež jim podle zákona příslušejí, byly řádně plněny, náleží zemskému presidentu po slyšení zemského výboru, aby učinil na náklad okresu, čeho třeba k řádnému vedení správy.

§ 97.

(1) Má-li okresní hejtman (náčelník) za to, že usnesení okresního zastupitelstva, výboru nebo okresních komisí příčí se zákonu nebo vybočuje z mezí působnosti okresního zastupitelstva, výboru nebo komise, jest oprávněn i povinen usnesení to zastaviti a věc do patnácti dnů předložiti zemskému presidentu k rozhodnutí, zda usnesení to má býti v platnosti ponecháno či zrušeno. Nerozhodne-li zemský president do čtyř neděl po tom, zůstává usnesení v platnosti.

(2) Rovněž i zemský president sám může takové usnesení ve lhůtě nejvýše šesti měsíců ode dne jeho uveřejnění z úřední povinnosti zrušiti.

(3) O zrušení usnesení buď učiněno v nejbližší schůzi okresního zastupitelstva, výboru nebo dotyčné komise sdělení.

(4) Bylo-li zrušeno usnesení okresního zastupitelstva, může každý člen jeho, bylo-li zrušeno usnesení okresního výboru nebo komise, může kterýkoli člen okresního výboru nebo komise nastoupiti stížností k ministerstvu vnitra, kterou jest podati u okresního úřadu do patnácti dnů ode dne učiněného sdělení.

§ 98.

(1) Ministerstvo vnitra může okresní zastupitelstvo rozpustiti, je však povinno vypsati nové volby nejdéle do dvou měsíců.

(2) Bylo-li okresní zastupitelstvo rozpuštěno, učiní zemský president vhodné opatření k vedení správy, zejména může v činnosti ponechati až do ustavení nového zastupitelstva okresní výbor a okresní komise anebo místo nich ustanoviti orgány jiné.

VII.

Všeobecná ustanovení.

§ 99.

(1) Dohlédací moc nad obcemi, kterou vykonávají v Čechách okresní zastupitelstva (výbory - okresní správní komise), na Slovensku okresní výbory, na Moravě a ve Slezsku zemské výbory (správní komise), přechází na okresní výbory; dohlédací moc nad městy se zvláštním statutem, kterou vykonávají zemské (správní) výbory (komise), a nad městy se zřízeným magistrátem, kterou vykonávají župní výbory, přechází na zemské výbory. Dohlédací moc, která přísluší podle zákona ze dne 12. srpna 1921, č. 329 Sb. z. a n., vyšším dohlédacím úřadům, budou vykonávati zemské výbory. Výkonem dohlédací moci se nevyrozumívá rozhodování pořadem stolic. Pokud se jinak nestanoví, lze si z usnesení, která okresní výbor učiní vykonávaje dohlédací moc nad obcemi, stěžovati k zemskému výboru; stížnost jest podati do patnácti dnů ode dne doručení u okresního úřadu.

(2) V případech, ve kterých politické úřady jednaly v dohodě s orgány výše uvedenými nebo po slyšení jich anebo naopak, rozhodují, pokud se z tohoto zákona jinak nepodává, politické úřady po slyšení zemských neb okresních výborů.

(3) Až do další úpravy zvláštním zákonem budou vykonávati okresní výbory a zemský výbor v Podkarpatské Rusi dohlédací moc nad obcemi, která náleží podle ustanovení odstavce 1 okresním výborům a zemskému výboru na Slovensku.

§ 100.

(1) Členové zemského zastupitelstva, výboru a komisí, kteří by bez dostatečné omluvy povinností úřadu svého neplnili, zejména schůzí se nezúčastnili, buďtež zemským presidentem na plnění povinností svých upozorněni a, jestliže přes to i nadále trvale bez dostatečné omluvy

zanedbávají svých povinností, ze členství svého vyloučení. Nežli zemský president vysloví vyloučení buď zemskému výboru i takovému členu sboru poskytnuta možnost, aby se vyjádřil. Vyloučený člen může se proti opatření tomu odvolati k ministerstvu vnitra. Odvolání buď podáno do patnácti dnů u zemského úřadu a nemá účinku odkladacího.

(2) Podle stejných zásad buď postupováno okresním hejtmanem (náčelníkem) proti členům okresního zastupitelstva, výboru nebo okresních komisí. Vyloučený člen může podati do patnácti dnů stížnost u okresního úřadu, o níž rozhoduje s konečnou platností zemský president, vyslechna zemský výbor.

(3) Jestliže by se zemské zastupitelstvo, zemský výbor, okresní zastupitelstvo, okresní výbor nebo komise neustavily anebo staly se k usnášení nezpůsobilými, přísluší, jde-li o země, ministru vnitra, jde-li o okresy, zemskému presidentu, aby učinil potřebná opatření k vedení správy.

§ 101.

(1) Zemský president vyslechna zemské zastupitelstvo a okresní hejtman (náčelník) vyslechna okresní zastupitelstvo určí, pokud to zákon nestanoví, jakým způsobem mají býti ve veřejnou známost uváděna usnesení zemského a okresního zastupitelstva, jež jest veřejně prohlašovati.

(2) Na místo dosavadních zemských zákoníků a župních úředních věstníků (listů) nastupují Zemské věstníky. Podrobnosti určí ministerstvo vnitra.

HLAVA DRUHÁ.

(1) Zákon o organisaci politické správy nabývá účinnosti dnem 1. července 1928. Již před tímto dnem lze provésti podle předpisů tohoto zákona opatření přechodná a opatření, jež zákon ku včasnému provedení předpokládá již v době předchozí.

(2) Pokud nebudou ustavena zemská a okresní zastupitelstva, jakož i zemské a okresní výbory, vykonává práva jim příslušející zemský president a, pokud jde o okresy, okresní hejtman (náčelník).

(3) Všeobecné právní předpisy, jakož i právní předpisy v jednotlivých zemích nebo župách zůstávají v platnosti, pokud tomuto zákonu nebo vládním nařízením na jeho základě vydaným neodporují.

(4) Ustanovení tohoto zákona se netýkají zemských peněžních ústavů, jejichž poměry upraví zvláštní zákon.

(5) Zákon provede ministr vnitra v dohodě se zúčastněnými ministry.

299/1938 Sb.

Ústavný zákon

zo dňa 22. novembra 1938

o autonomii Slovenskej krajiny.

Národné shromaždenie vychádzajúc z toho, že Česko-Slovenská republika vznikla shodou suverennej vôle dvoch rovnoprávných národov, že slovenskému národu v Pittsburskej dohode, ako aj v iných smluvách a prejavoch, domácich i zahraničných, zabezpečená bola úplná autonómia a vedené snahou usmierenia slovenského a českého národa v duchu Žilinskej dohody, usnáša sa na tomto ústavnom zákone:

Časť prvá.

Úvodné ustanovenia.

Článok I.

Ústavný súd rozhoduje aj o tom, či zákony Snemu Slovenskej krajiny vyhovujú zásade článku I, zákona zo dňa 29. februára 1920, č. 121 Sb. z. a n., ktorým sa uvádza ústavná listina Česko-Slovenskej republiky.

Článok II.

Ústavný súd dopĺňa sa dvoma ďalšími členmi (náhradníkmi), ktorých menuje vláda Slovenskej krajiny. Dokiaľ sa tak nestane, ústavný súd vykonáva svoju pôsobnosť v dosavadnom zložení a podľa doterajších predpisov.

Článok III.

(1) Zákony vyhlásené do dňa, v ktorom sa ustaví Snem Slovenskej krajiny, i keď sa týkajú vecí, ktoré spadajú do zákonodarnej moci Snemu Slovenskej krajiny, vzťahujú sa aj na územie Slovenskej krajiny, ak len zo samého zákona iné neplynie.

(2) Ak v zákonoch, na ktorých sa usnieslo Národné shromaždenie, hovorí sa o podrobnej úprave či už zákonom alebo nariadením a ide o otázku, spadajúcu do právomoci zákonodarných a vládnych orgánov Slovenskej krajiny, tieto sú príslušné vo veci usnášať sa.

(3) Vládnu a výkonnú moc na území Slovenskej krajiny od 7. októbra 1938 vykonáva vo veciach, spadajúcich do právomoci Slovenskej krajiny dotiaľ, kým nebude utvorená Slovenská krajinská vláda (čl. V, odst. 4), Slovenská krajinská vláda, pozostávajúca z piatich členov, ktorá tvorí súčasť ústrednej vlády (§ 70 ústavnej listiny).

Článok IV.

Ustanovenia článkov I.-III. ako i čl. V., odst. 4 časti prvej a ustanovenia časti druhej tohoto ústavného zákona tvoria súčasť ústavnej listiny. Prevádzacie zákony, spomínané v tomto zákone, netvoria súčasť ústavnej listiny.

Článok V.

(1) Voľby do prvého Snemu Slovenskej krajiny vypíše Slovenská krajinská vláda tak, aby sa mohli vykonať do dvoch mesiacov od vyhlásenia tohto zákona podľa ustanovení čiastky I. a III. zák. čís. 330/1920 Sb. z. a n. v znení zák. čís. 126/1927 Sb. z. a n. s tou zmenou, že aktívne volebné právo majú tí, ktorí v deň voľby prekročili 21. rok svojho veku, že na 20. 000 odovzdaných platných hlasov, ako aj na zbytok presahujúci tri štvrtiny tohto počtu, dostane každá strana jeden mandát a že obmedzenia pasívneho volebného práva určené v § 6 cit. zákona sa na tieto voľby nevzťahujú.

(2) O platnosti volieb do prvého Snemu Slovenskej krajiny rozhodne volebný súd.

(3) Prvé zasadnutie Snemu Slovenskej krajiny svolá do mesiaca po voľbách prezident republiky do Bratislavy. Zasadnutie prvého Snemu Slovenskej krajiny až do voľby jeho predsedníctva vedie povereník strany, ktorá pri voľbách dosiahla najväčší počet hlasov. Kým sa Snem neusnesie na rokovacom poriadku, riadi sa obdobnými ustanoveniami rokovacieho poriadku poslaneckej snemovne Národného shromaždenia.

(4) Členov Slovenskej krajinskej vlády, tvoriacej súčiastku ústrednej vlády, menuje prezident republiky na návrh predsedníctva Snemu Slovenskej krajiny, ak je tento ustavený.

Článok VI.

(1) Zákon tento nadobudne účinnosti dňom jeho vyhlásenia.

(2) V deň vyhlásenia tohto ústavného zákona strácajú platnosť všetky zákony a ustanovenia, ktoré odporujú jeho ustanoveniam i zmenenej ústavnej listine.

Článok VII.

Prevedením tohto ústavného zákona poveruje sa vláda.

Časť druhá.

Zmena ústavnej listiny.

Hlava I.

Všeobecné ustanovenia.

§ 1.

Slovenská krajina je autonomnou čiastkou Česko-Slovenskej republiky.

§ 2.

(1) Na území Slovenskej krajiny úradným a vyučovacím jazykom je reč slovenská.

(2) Príslušníci českého národa ako i úrady, súdy, korporácie, verejné orgány a iné združenia zo zemi Českej a Moravskosliezskej môžu v styku s úradmi, súdmi a inými verejnými orgánmi používať českú reč.

(3) Jazykové práva, zabezpečené menšinám v smluve medzi čelnými mocnosťmi spojenými a združenými a Česko-Slovenskom, podpísanej v Saint-Germain-en-Laye, dňa 10. septembra 1919, ostávajú nedotknuté.

§ 3.

Na území Slovenskej krajiny uzákoňuje sa krajinská príslušnosť. Podmienkou nadobudnutia krajinskej príslušnosti je domovské právo v niektorej obci Slovenskej krajiny. Štátna príslušnosť nadobúda sa automaticky príslušnosťou krajinskou.

Hlava II.

Moc zákonodarná.

§ 4.

(1) Národné shromaždenie vykonáva zákonodarnú moc pre celé územie Česko-Slovenskej republiky vo veciach:

1. ústavnej listiny, jej čiastok, ako aj v otázkach upravujúcich činnosť spoločných zákonodarných, vládnych a výkonných orgánov;

2. vzťahov Česko-Slovenskej republiky k cudzine, vypovedania vojny a uzavretia mieru, obchodnej a tarifnej politiky, vývozu a dovozu;

3. národnej obrany;

4. štátneho občianstva, vystaňovalectva, pristaňovalectva, cestovných pasov;

5. meny, mier a váh, veci patentov, ochrany vzorkov a ochranných známok, vymerovania a mapovania;

6. colných;

7. dopravy;

8. pošty, telekomunikácií, poštovnej sporiteľnej a šekovej služby;

9. spoločného rozpočtu, spoločnej uzavierky, štátneho dlhu a schvaľovania pôžičiek pre spoločné potreby štátu a ich použitia;

10. daní, dávok a poplatkov, nakoľko tieto podľa § 18 tohto zákona slúžia na krytie výdavkov spoločných vecí, zásad nepriamych daní vôbec;

11. monopolov, spoločných štátnych podnikov, ústavov a zariadení. Výnimku tvoria štátne lesy a majetky, banské a hutnícké podniky, kúpele, ktorých vlastníctvo a správa prechádza na tú krajinu, na území ktorej sa nachádzajú;

12. právnej úpravy otázok hospodárskych a finančných, ktoré sú potrebné k zabezpečeniu rovnakých súťažných podmienok podnikania.

(2) Na základe súhlasu snemu Slovenskej krajiny Národné shromáždenie môže jednotne riešiť aj iné otázky spoločného záujmu.

§ 5.

(1) K platnosti usnesenia Národného shromáždenia vo veci zmeny ústavnej listiny a ústavných zákonov vôbec je potrebné, aby väčšina, určená v ústavnej listine, zahrňovala v sebe aj primeranú kvalifikovanú väčšinu členov snemovni, zvolených na území Slovenskej krajiny.

(2) Aby zdôraznená bola zásada, že ústredná vláda republiky Česko-Slovenskej má požívať dôveru väčšiny slovenského národa, môže byť jednou tretinou poslancov zo Slovenskej krajiny podaný návrh na vyslovenie nedôvery v smysle § 76 ústavnej listiny. Pre ďalšie pokračovanie platia doterajšie predpisy.

(3) K zákonom vo veciach § 4, odst. 1, bod 12 je potrebné, aby väčšina určená v ústavnej listine zahrňovala v sebe aj primeranú väčšinu členov snemovni zvolených na území Slovenskej krajiny.

§ 6.

Členovia obidvoch snemovni Národného shromáždenia, zvolení na území Slovenskej krajiny, majú hlasovacie právo len v prípade usnášania sa o veciach uvedených v § 4 tohto zákona.

§ 7.

(1) Zákon odhlasovaný Národným shromážením vo veciach uvedených v § 4 tohto zákona, týka sa Slovenskej krajiny len, keď sa to v ňom výslovne vypovie.

(2) V takomto prípade zákon nech je vydaný aj v slovenskej pôvodine.

§ 8.

V Stálom výbore ako členovia a náhradníci pomerne budú zastupení členovia oboch snemovni Národného shromáždenia, zvolení na území Slovenskej krajiny.

§ 9.

(1) Vo všetkých veciach v § 4 tohto zákona neuvedených zákonodarnú moc pre územie Slovenskej krajiny vykonáva Snem Slovenskej krajiny, volený všeobecným, priamym, tajným hlasovaním podľa zásady pomerného zastúpenia.

(2) Snem Slovenskej krajiny usnesie sa na ústave Slovenskej krajiny v rámci právneho usporiadania Česko-Slovenskej republiky.

(3) Zmena územia Slovenskej krajiny podľa § 33 ústavnej listiny môže se uskutočniť iba po súhlase 2/3 väčšiny Snemu Slovenskej krajiny.

(4) K medzinárodným smlúvam ktoré sa týkajú kultúrnych, kultových a hospodárskych otázok výlučne slovenských a ktoré spadajú v smysle odseku 1 do právomoci slovenskej krajiny, je potrebný súhlas snemu Slovenskej krajiny.

(5) Ustanovenia § 47 a odst. 1 a 3 § 48 ústavnej listiny vzťahujú sa primerane aj na zákony Snemu Slovenskej krajiny.

(6) stanovenia §§ 20, 23-26 ústavnej listiny vzťahujú sa aj na členov Snemu Slovenskej krajiny na celom území republiky Česko-Slovenskej.

Hlava III.

Moc vládna a výkonná.

§ 10.

Väčšina, potrebná v smysle § 57 ústavnej listiny k volbe prezidenta republiky, musí zahŕňať primeranú väčšinu členov Národného shromaždenia, zvolených na území Slovenskej krajiny. V prípade, že by tejto väčšiny nebolo možno dosiahnuť, voľba sa odloží na 14 dní, a ak by za tento čas k shode nedošlo, voľba sa vykoná väčšinou, určenou v § 57 ústavnej listiny.

§ 11.

(1) Vládnu a výkonnú moc na území Slovenskej krajiny vo veciach uvedených v § 4 tohto zákona vykonávajú orgány republiky Česko-Slovenskej okrem bodov 4, 6, 7, 8, 10 a 12 § 4 tohto zákona.

(2) Na základe vzájomnej dohody príslušných ministerstiev možno jednotne upraviť otázky spoločného záujmu.

§ 12.

(1) Rozhodovania v ústrednej vláde republiky a podpisovania ich aktov zúčastnia sa členovia Slovenskej krajinskej vlády len vtedy, ak ide o záležitosti, týkajúce sa tiež aj Slovenskej krajiny.

(2) Ak sa vládne nariadenie (§ 84 ústavnej listiny) týka tiež Slovenskej krajiny, podpíše to aspoň jeden člen vlády zastupujúci Slovenskú krajinu.

§ 13.

(1) Zamestnanci ústrednej štátnej správy na území Slovenskej krajiny budú sa prijímať predovšetkým zpočiatku príslušníkov Slovenskej krajiny.

(2) Do spoločných ústredných úradov, ústavov a podnikov bude prijatý počet obyvateľstva Slovenskej krajiny primeraný počet jej príslušníkov.

(3) Na území Slovenskej krajiny bude umiestnený počet obyvateľstva primeraný kontingent vojenských útvarov všetkých zbraní a služieb. Príslušníci Slovenskej krajiny zadelia sa predovšetkým do útvarov, ktoré sú umiestnené na jej území a podriadené Slovenskému krajinskému veliteľstvu.

§ 14.

(1) Slovenskej krajine, jej ustanovizniám a orgánom zabezpečuje sa pomerné zastúpenie vo všetkých spoločných ústredných ustanovizniach, radách, komisiách, výboroch a pod.

(2) Slovenskej krajine, jej ustanovizniám a orgánom zabezpečuje sa pomerné zastúpenie v medzinárodných organizáciách, úniach, radách, výboroch, komisiách a pod., v ktorých Česko-Slovenská republika dosiahla alebo dosiahne zastúpenie.

§ 15.

(1) Vo veciach, pod bodmi 4, 6, 7, 8, 10 a 12 § 4 ako aj v ostatných v § 4 tohto zákona neuvedených veciach, vládnu a výkonnú moc vykonávajú autonómne orgány Slovenskej krajiny.

(2) Vo veciach bodu 6 a 10 § 4 pokračujú krajinské orgány podľa predpisov spoločných ministerstiev.

(3) Hospodárenie štátnych dopravných podnikov (body 7 a 8 § 4 tohto zákona) usporiada sa podľa zásady, že Slovenská krajina samostatne a na svoj účet hospodári.

(4) Veci celoštátneho a spoločného záujmu budú riešené dohodou príslušných orgánov. K tomu účelu možno zriadiť aj spoločné orgány.

(5) Vládnu a výkonnú moc na území Slovenskej krajiny vykonáva krajinská vláda, zodpovedná Snemu Slovenskej krajiny.

§ 16.

(1) Súdnu ochranu proti správnyim úradom Slovenskej krajiny vo veciach spadajúcich v smysle § 15 tohto zákona do ich právomoci poskytuje v najvyššej stolici súd složený z neodvislých sudcov zriadený na Slovensku pre územie Slovenskej krajiny.

(2) Podrobnosti upraví zákonom Snem Slovenskej krajiny.

(3) Dokiaľ nebude zriadený Najvyšší správny súd na území Slovenskej krajiny, terajšia právomoc Najvyššieho správneho súdu zostáva nedotknutá.

Hlava IV.

Sudcovská moc.

§ 17.

(1) Súdnicstvo na území Slovenskej krajiny vykonávajú súdy, v to počítajúc Najvyšší súd, zriadené na území Slovenskej krajiny.

(2) Dokiaľ nebude zriadený Najvyšší súd na území Slovenskej krajiny, terajšia právomoc Najvyššieho súdu zostáva nedotknutá.

(3) Všade, kde hlava štvrtá ústavnej listiny hovorí o úprave osobitným zákonom, myslí sa na zákon Snemu Slovenskej krajiny.

Hlava V.

Spoločné výdavky.

§ 18.

(1) Na úhradu výdavkov spoločných vecí, vpočítajúc do nich aj službu štátneho dlhu, určený je výnos ciel, monopolov a spoločných štátnych podnikov a výnos nepriamych daní, ktoré určí Národné shromáždenie zákonom.

(2) Ku zcudzeniu majetku, ktorý podľa § 4, ods. 11 prechádza do vlastníctva krajín, potrebný je súhlas Národného shromáždenia.

§ 19.

Slovenská krajina, jej príslušníci, ich ústavy a podniky budú účastní na vecných výdavkoch rozpočtu spoločných vecí, podobne na spoločných fondoch, dotáciach a iných výhodách zo spoločných štátnych a štátom spravovaných prostriedkov v pomere daňového výnosu.

Syrový v. r.

tiež na miesto prezidenta republiky podľa § 60 ústavnej listiny.

Dr. Tiso v. r.

Dr. Kalfus v. r.

Teplanský v. r.

Dr. Bukovský v. r.

Černák v. r.

Kajdoš v. r.

Dr. Ďurčanský v. r.

Husárek v. r.

Lichner v. r.

Dr. Feierabend v. r.

Dr. Karvaš v. r.

Dr. Zenkl v. r.

Vološin v. r.

Ing. Vavrečka v. r.

Dr. Chvalkovský v. r.

Révay v. r.

Černý v. r.

Dr. Bačinský v. r.

150/1948 Sb.

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne 9. května 1948

Ústava Československé republiky

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto ústavním zákoně:

PROHLÁŠENÍ

My, lid československý, prohlašujeme, že jsme pevně rozhodnutí vybudovat svůj osvobozený stát jako lidovou demokracii, která nám zajistí pokojnou cestu k socialismu.

Jsme odhodláni bránit všemi svými silami vymoženosti naší národní a demokratické revoluce proti veškerým snahám domácí i zahraniční reakce, jak jsme znovu před celým světem osvědčili svým vystoupením na obranu lidové demokratických řádů v únoru 1948.

Slibujeme si navzájem, že na tomto velkém díle budou pracovat společně a ruku v ruce oba naše národy, navazující tak na pokrokové a humanitní tradice svých dějin.

Češi a Slováci, dva bratrské národy, členové velké rodiny Slovanstva, žili již před tisícem let společně v jednom státě a společně přijali z východu nejvyšší výtvar tehdejší vzdělanosti - křesťanství. První v Evropě pozdvihli v husitské revoluci na své prapory myšlenky svobody mínění, lidovlády a sociální spravedlnosti.

Po staletí bojoval pak český a slovenský lid s feudálními vykořisťovateli a s německou dynastií Habsburků za své sociální i národní osvobození. Myšlenky svobody, pokroku a humanity byly vedoucími idejemi obou našich národů, když se v XIX. věku obrodily za společného úsilí slovenských a českých buditelů, vzešlých z lidu. Pod tímž praporem zahájily také oba národy v první světové válce společný odboj proti německému imperialismu, a podníceny Velkou říjnovou revolucí, zřídily po staletích poroby, dne 28. října 1918, svůj společný stát - demokratickou republiku Československou.

Již tehdy, za prvního odboje, toužil náš lid, veden velkým vzorem revolučního boje ruských dělníků a rolníků, po lepším společenském řádu, po socialismu. Avšak toto pokrokové úsilí, navazující na naše nejlepší tradice, bylo zakrátko zmařeno, když se po rozkolu dělnického hnutí v prosinci 1920 podařilo nepočetné vrstvě kapitalistů a velkostatkářů zvrátit navzdory demokratické ústavě pokrokový vývoj v naší republice a přivést k vítězství kapitalistické hospodářské zřízení se všemi jeho zly, zejména s hrůzou nezaměstnanosti.

Když pak oběma našim národům hrozila zkáza z nové imperialistické expanse v zločinné podobě německého nacismu, tu opět - jako kdysi v husitské revoluci panská šlechta - zradila nyní i novověká vládnoucí třída, buržoasie. Ve chvíli nejvyššího nebezpečí se spojila s nepřitelem proti vlastnímu lidu a tím umožnila světovému imperialismu, aby dočasně vyřídil své rozpory na účet obou našich národů hanebnou dohodou mnichovskou.

Tím byla uvolněna cesta k zákeřnému přepadení našeho mírumilovného státu odvěkému nepříteli, jemuž horlivě pomáhali potomci cizích kolonistů, usazení mezi námi a požívající podle naší ústavy všech demokratických práv stejně s námi. Za hrozných událostí druhé světové války povstali oba naši národové k boji za osvobození, který po nesčetných obětech našich nejlepších lidí a za pomoci spojenců, především slovenské velmoci Svazu sovětských socialistických republik, vyvrcholil slovenským a českým povstáním let 1944 a 1945 v národní a demokratické revoluci našeho lidu a byl vítězně ukončen osvobozením Prahy Rudou armádou dne 9. května 1945.

Nyní jsme se rozhodli, že náš osvobozený stát bude státem národním, zbaveným všech nepřátelských živlů, žijícím družně s rodinou slovanských států a v přátelství se všemi mírumilovnými národy světa. Chceme, aby to byl stát lidové demokracie, v němž si lid svými zástupci zákony nejen dává, nýbrž je svými zástupci také sám vykonává. Chceme, aby to byl stát, v němž všechno hospodářství slouží lidu a je vedeno tak, aby vzrůstal obecný blahobyt, aby nebylo hospodářských krisí a aby byl národní důchod spravedlivě rozdělován. Po této cestě chceme dojít k společenskému řádu, v němž bude úplně odstraněno vykořisťování člověka člověkem - k socialismu.

V tomto duchu stanovíme v druhé části této ústavy její základní články v třetí pak je rozvádíme do podrobností a hodláme tak dáti pevný podklad právnímu řádu naší lidové demokracie.

ZÁKLADNÍ ČLÁNKY ÚSTAVY

Čl. I

- (1) Československý stát je lidově demokratická republika.
- (2) Lid je jediným zdrojem veškeré moci ve státě.

Čl. II

- (1) Československá republika je jednotný stát dvou rovnoprávných slovanských národů, Čechů

a Slováků.

(2) Území státu tvoří jednotný a nedílný celek.

Čl.III

(1) Lidově demokratická republika neuznává výsad. Práce ve prospěch celku a účast na obraně státu je obecnou povinností.

(2) Stát zaručuje všem svým občanům, mužům i ženám, svobodu osobnosti a jejího projevu a pečuje o to, aby se všem dostalo stejných možností a stejných příležitostí.

(3) Všichni občané mají právo na vzdělání, právo na práci, na spravedlivou odměnu za vykonanou práci a na odpočinek po práci. Národním pojištěním je občanům zajištěno zaopatření při nezpůsobilosti k práci.

Čl.IV

(1) Svrchovaný lid vykonává státní moc zastupitelskými sbory, které jsou lidem voleny, lidem kontrolovány a lidu odpovědny.

(2) Volební právo do zastupitelských sborů je obecné, rovné, přímé a tajné. Volit může každý občan, jakmile dosáhne věku 18 let. Zvolen může být každý občan, jakmile dosáhne věku 21 let.

(3) K obstarávání věcí veřejných a k uplatňování svých demokratických práv vytváří lid dobrovolné organizace, zejména politické, odborové, družstevní a kulturní, organizace žen a mládeže a organizace tělovýchovné.

Čl.V

Nejvyšším orgánem moci zákonodárné je Národní shromáždění o jedné sněmovně. Má tři sta členů (poslanců), volených na dobu šesti let.

Čl.VI

V čele státu je prezident republiky, volený Národním shromážděním na dobu sedmi let.

Čl.VII

Nejvyšším orgánem moci vládní a výkonné je vláda. Je odpovědna Národnímu shromáždění. Jmenuje ji a odvolává prezident republiky.

Čl.VIII

(1) Nositelem a vykonavatelem státní moci na Slovensku a představitelem svébytnosti slovenského národa jsou slovenské národní orgány.

(2) Slovenské národní orgány zajišťují v duchu lidové demokracie rovnoprávnost Čechů a Slováků. Všechny orgány republiky usilují v souladu s nimi o to, aby se vytvářely stejně příznivé podmínky pro hospodářský, kulturní a sociální život obou národů.

Čl.IX

(1) Národním orgánem moci zákonodárné na Slovensku je Slovenská národní rada. Má sto členů (poslanců), volených na Slovensku na dobu šesti let.

(2) Národním orgánem moci vládní a výkonné na Slovensku je sbor pověřenců. Je odpovědný Slovenské národní radě a vládě republiky. Jmenuje jej a odvolává vláda republiky.

Čl.X

Nositelem a vykonavatelem státní moci v obcích, okresích a krajích a strážcem práv a svobod lidu jsou národní výbory.

Čl.XI

(1) Moc soudcovskou vykonávají nezávislé soudy.

(2) Soudcové jsou jednak soudci z povolání, jednak soudci z lidu; obojí jsou si při rozhodování rovni.

(3) Soudcové vykonávají svůj úřad nezávisle, jsouce vázáni jen právním řádem lidové demokracie.

Čl.XII

(1) Hospodářská soustava Československé republiky je založena na znárodnění nerostného bohatství, průmyslu, velkoobchodu a peněžnictví; na vlastnictví půdy podle zásady "půda patří tomu, kdo na ní pracuje"; na ochraně drobného a středního podnikání a na nedotknutelnosti osobního majetku.

(2) Všechno národní hospodářství v Československé republice necht' slouží lidu. V tomto veřejném zájmu řídí stát veškerou hospodářskou činnost jednotným hospodářským plánem.

PODROBNÁ USTANOVENÍ ÚSTAVY

KAPITOLA PRVNÍ

Práva a povinnosti občanů

Rovnost

§ 1

(1) Všichni občané jsou si před zákonem rovni.

(2) Muži a ženy mají stejné postavení v rodině i ve společnosti a stejný přístup ke vzdělání i ke všem povoláním, úřadům a hodnostem.

Svoboda osobní

§ 2

Osobní svoboda se zaručuje. Může být omezena nebo odňata jen na základě zákona.

§ 3

(1) Nikdo nesmí být stíhán, leč v případech podle zákona dovolených, a to jen soudem nebo úřadem podle zákona příslušným a řízením upraveným podle zákona.

(2) Nikdo nesmí být zatčen, nebude-li přistižen při činu samém, leč na písemný odůvodněný příkaz soudcův. Příkaz budiž doručen při zatčení, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin po něm.

(3) Nikdo nesmí být úředním orgánem vzat do vazby, leč v případech stanovených zákonem; musí pak být nejdéle do 48 hodin propuštěn nebo odevzdán soudu nebo úřadu, kterému podle povahy věci přísluší provést další řízení.

Svoboda domovní

§ 4

Domovní svoboda se zaručuje. Může být omezena jen na základě zákona.

§ 5

(1) U nikoho nesmí být provedena domovní prohlídka, leč v případech dovolených podle zákona, a to jen soudem nebo úředním orgánem podle zákona příslušným a řízením upraveným podle zákona.

(2) Domovní prohlídka smí být provedena, nestanoví-li zákon jinak, jen na písemný odůvodněný příkaz soudce nebo úřadu. Příkaz budiž doručen při prohlídce, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin po ní.

(3) Orgán vykonávající prohlídku necht' se prokáže svým oprávněním a vydá osobě, u které prohlídku vykonal, na její žádost ihned, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin potom, písemné potvrzení o důvodech prohlídky a o jejím výsledku, jakož i o věcech při ní zabavených.

Tajemství listovní a tajemství dopravovaných zpráv

§ 6

Nikdo nesmí porušovat tajemství uzavřených listů ani jiných písemností, ať chovaných v soukromí, ať zasílaných poštou nebo jiným dopravním prostředkem, leč v případech zákonem stanovených a způsobem podle zákona upraveným. Obdobně je chráněno tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným takovým veřejným zařízením.

Svoboda pobytu

§ 7

(1) Každý občan se může usazovat nebo pobývat na kterémkoli místě Československé republiky. Omezit lze toto právo jen v zájmu veřejném na základě zákona.

(2) Právo vystěhovat se do ciziny může být omezeno jen na základě zákona.

Svoboda majetková

§ 8

V mezích obecných právních předpisů může každý občan nabývat na kterémkoli místě Československé republiky nemovitostí i jiného majetku a vykonávat tam výdělečnou činnost.

§ 9

(1) Soukromé vlastnictví lze omezit jen zákonem.

(2) Vyvlastnění je možné jen na základě zákona a za náhradu, není-li nebo nebude-li zákonem stanoveno, že se náhrada dávat nemá.

(3) Nikdo nesmí zneužívat vlastnického práva ke škodě celku.

Ochrana rodiny a mládeže

§ 10

(1) Manželství, rodina a mateřství jsou pod ochranou státu.

(2) Stát pečuje o to, aby rodina byla zdravou základnou rozvoje národa. Rodinám s mnoha dětmi poskytuje stát zvláštní úlevy a podporu.

§ 11

(1) Dětem zaručuje stát zvláštní péči a ochranu, zejména činí soustavná opatření v zájmu populačního rozvoje národa.

(2) Původ dítěte nesmí být jeho právům na újmu. Podrobnosti stanoví zákon.

(3) Mládeži zaručuje stát všechny možnosti plného tělesného i duševního rozvoje.

Právo na vzdělání

§ 12

(1) Všichni občané mají právo na vzdělání.

(2) Stát pečuje o to, aby se každému dostalo vzdělání a výcviku podle jeho schopností a se zřetelem k potřebám celku.

§ 13

(1) Školy jsou státní.

(2) Základní školní vzdělání je jednotné, povinné a bezplatné.

(3) Podrobnosti a výjimky stanoví zákon.

§ 14

(1) Veškerá výchova a všechno vyučování buďtež zařízeny tak, aby byly v souladu s výsledky vědeckého bádání a nebyly v neshodě s lidově demokratickým zřízením.

(2) Vrchní vedení veškeré výchovy a všeho vyučování, jakož i dozor nad nimi přísluší státu.

Svoboda svědomí a vyznání

§ 15

(1) Svoboda svědomí se zaručuje.

(2) Světový názor, víra nebo přesvědčení nemůže být nikomu na újmu, nemůže však být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu zákonem.

§ 16

(1) Každý má právo vyznávat soukromě i veřejně jakoukoli náboženskou víru nebo být bez vyznání.

(2) Všechna náboženská vyznání a bezvyznání jsou si před zákonem rovna.

§ 17

(1) Každý má volnost provádět úkony spojené s jakýmkoli náboženským vyznáním nebo bezvyznáním. Výkon tohoto práva však nesmí být v neshodě s veřejným pořádkem ani dobrými mravy. Nedovoluje se zneužívat ho k nenáboženským účelům.

(2) Nikdo nesmí být přímo ani nepřímo nucen k účasti na takovém úkonu.

Svoboda projevu a ochrana kulturních statků

§ 18

(1) Svoboda projevu se zaručuje.

(2) Každý může v mezích zákona projevovat své mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jakýmkoli jiným způsobem. Výkon tohoto práva nemůže být nikomu na újmu.

§ 19

(1) Svoboda tvůrčí činnosti duševní se zaručuje. Vědecké bádání a hlásání jeho výsledků, jakož i umění a jeho projevy jsou svobodné, pokud neporušují trestní zákon.

(2) Kulturní statky jsou pod ochranou státu. Stát dbá o to, aby byly přístupny všem, a podporuje vědu i umění v zájmu rozvoje národní kultury, pokroku a obecného blahobytu; zejména pečuje o to, aby byly tvůrčím pracovníkům zajištěny příznivé podmínky pro jejich práci.

§ 20

(1) Každý má právo uvádět své názory a výsledky své tvůrčí duševní činnosti v obecnou známost a je jakýmkoli způsobem rozšiřovat a předvádět.

(2) Toto právo lze zákonem omezit jen se zřetelem k veřejnému zájmu a ke kulturním potřebám lidu.

§ 21

(1) Svoboda tisku se zaručuje. Není proto v zásadě dovoleno podrobovat tisk předběžné cenzuře.

(2) Zákon stanoví, kdo má právo vydávat noviny a časopisy a za jakých podmínek, zejména také se zřetelem k tomu, aby zisk nebyl účelem.

(3) Zákon stanoví, jak bude při zachování svobody vědy a umění a se zřetelem k ochraně hodnotných děl plánovitě řízeno vydávání a rozšiřování neperiodických publikací, zejména knih, hudebnin a reprodukcí výtvarných děl.

§ 22

(1) Právo k výrobě, šíření, veřejnému promítání, jakož i k dovozu a vývozu filmu je vyhrazeno státu.

(2) Provozovat rozhlas a televizi je výhradním právem státu.

(3) Výkon těchto práv upravují zákony, které také stanoví výjimky.

Právo petiční

§ 23

Každý má právo předkládat petice kterémukoli veřejnému orgánu.

Svoboda shromažďovací a spolčovací

§ 24

(1) Právo shromažďovací a spolčovací se zaručuje, pokud se tím neohrožuje lidově demokratické zřízení nebo veřejný pokoj a řád.

(2) Výkon těchto práv upravují zákony.

§ 25

(1) K zajištění svých práv mohou se zaměstnanci sdružovat v jednotné odborové organizaci a mají právo hájit své zájmy jejím prostřednictvím.

(2) Jednotné odborové organizaci se zaručuje široká účast na kontrole hospodářství a při řešení všech otázek týkajících se zájmů pracujícího lidu.

(3) V jednotlivých závodech a úřadech zastupuje zájmy zaměstnanců jednotná odborová organizace a její orgány.

Práva sociální

§ 26

(1) Všem občanům přísluší právo na práci.

(2) Toto právo se zaručuje zejména organizací práce řízenou státem podle plánovaného hospodářství.

(3) Ženy mají se zřetelem k těhotenství, mateřství a péči o děti nárok na zvláštní úpravu pracovních podmínek.

(4) Pro mládež stanoví zákon zvláštní pracovní podmínky, přihlížející k potřebám jejího tělesného a duševního rozvoje.

§ 27

(1) Všem pracujícím přísluší právo na spravedlivou odměnu za vykonanou práci.

(2) Toto právo se zaručuje státní mzdovou politikou, řízenou v dohodě s jednotnou odborovou organizací a směřující k neustálému zvyšování životní úrovně pracujícího lidu.

(3) Při určování odměny za práci rozhoduje jakost i množství práce, jakož i prospěch, který přináší celku.

(4) Za týchž podmínek mají muži i ženy za stejnou práci nárok na stejnou odměnu.

§ 28

(1) Všem pracujícím přísluší právo na odpočinek.

(2) Toto právo se zaručuje zákonnou úpravou pracovní doby a placené dovolené na zotavenou, jakož i péčí o zotavení pracujících.

§ 29

(1) Každému přísluší právo na ochranu zdraví. Všem občanům přísluší právo na léčebnou péči a na zaopatření jak ve stáří, tak i při nezpůsobilosti k práci a při nemožnosti obživy.

(2) Ženy mají nárok na zvláštní péči v těhotenství a v mateřství, děti a mládež pak na zajištění svého plného tělesného a duševního rozvoje.

(3) Tato práva jsou zajištěna zákony o národním pojištění, jakož i veřejnou zdravotní a sociální péčí.

(4) Ochrana života a zdraví při práci je zajištěna zejména státním dozorem a předpisy o bezpečnostních opatřeních na pracovištích.

Základní povinnosti občana k státu a ke společnosti

§ 30

(1) Každý občan je povinen být Československé republice věrný, zachovávat ústavu i zákony a ve všem svém jednání dbát zájmů státu.

(2) Zejména je vlasteneckou povinností každého občana podporovat udržování a zvelebování národního majetku a dbát o to, aby národní majetek nebyl zkracován a poškozován.

§ 31

Občané jsou povinni vykonávat veřejné funkce, ke kterým je lid povolal, svědomitě a poctivě v duchu lidově demokratického zřízení.

§ 32

Každý občan je povinen pracovat podle svých schopností a svou prací přispívat k prospěchu celku.

§ 33

Daně a veřejné dávky lze ukládat toliko na základě zákona. Rovněž jenom na základě zákona může veřejná moc požadovat osobní výkony.

§ 34

(1) Obrana státu a jeho lidově demokratického zřízení je vrcholnou povinností každého občana. Služba v lidově demokratické armádě Československé republiky je pro každého občana nejvyšší ctí.

(2) Každý občan je povinen účastnit se branné výchovy, konat vojenskou službu a uposlechnout výzvy k obraně státu.

(3) Na obranu státu a k její přípravě lze od každého požadovat součinnost a věcné prostředky a ukládat mu omezení i věcná plnění.

(4) Úřady a veřejné orgány necht při výkonu své pravomoci dbají z moci úřední též zájmů obrany státu.

(5) Podrobnosti stanoví zákon.

Obecná ustanovení

§ 35

Jen na základě zákona možno tresty hrozit a je ukládat.

§ 36

(1) Všechny veřejné orgány jsou povinny spravovat se při výkonu svého úřadu nebo služby zákonem a zásadami lidově demokratického zřízení.

(2) Poruší-li veřejný funkcionář tuto povinnost, budiž potrestán podle zákona.

§ 37

(1) Projevy a činnost směřující k tomu, aby byla ohrožena samostatnost, celistvost a jednota státu, ústava, republikánská státní forma a lidově demokratické zřízení, jsou trestné.

(2) Zneužívat práv a svobod občanských k těmto záměrům je nepřípustné. Zejména se zakazuje šířit jakýmkoli způsobem a v jakékoli podobě nacismus a fašismus, rasovou a náboženskou neshášenlivost a nacionální šovinismus.

§ 38

Zákon stanoví, jakým omezením podléhají práva a svobody občanů za války nebo tehdy, dojde-li k událostem ohrožujícím zvýšenou měrou samostatnost, celistvost a jednotu státu, ústavu, republikánskou státní formu a lidově demokratické zřízení anebo veřejný klid a pořádek.

KAPITOLA DRUHÁ

Národní shromáždění

§ 39

- (1) Sídlem Národního shromáždění je Praha.
- (2) Přechnodně může být Národní shromáždění svoláno i do jiného místa.

§ 40

- (1) Podrobnosti o podmínkách volebního práva do Národního shromáždění a o jeho výkonu, jakož i o provádění voleb poslanců stanoví zákon.
- (2) Zákon určuje, jaká činnost a které veřejné funkce jsou s funkcí poslance neslučitelné.

§ 41

- (1) Národní shromáždění ověřuje platnost volby jednotlivých poslanců a rozhoduje o neslučitelnosti funkce poslance s funkcí jinou.
- (2) Ověření budiž provedeno nejdéle do šesti měsíců od ustavení sněmovny nebo do tří měsíců ode dne, kdy náhradník, nastupující na místo poslance, složí slib.

§ 42

- (1) V první schůzi Národního shromáždění, které se poslanec zúčastní, složí tento slib: "Slibuji, že budu věren republice Československé a jejímu lidově demokratickému zřízení. Budu zachovávat její zákony a svůj mandát vykonávat podle nejlepšího vědomí a svědomí k prospěchu lidu a státu."
- (2) Odepření slibu nebo slib s výhradou mají samy o sobě za následek ztrátu mandátu.

§ 43

Poslanci vykonávají svůj mandát osobně. Mohou se ho kdykoli vzdát.

§ 44

Poslanci nemohou být vůbec stíháni pro své hlasování ve sněmovně nebo v sněmovních výborech. Pro výroky učiněné tam při výkonu mandátu podléhají jen kárné moci Národního shromáždění.

§ 45

- (1) K jakémukoli trestnímu nebo kárnému stíhání poslance pro jiné činy nebo opominutí je třeba souhlasu Národního shromáždění. Odepře-li sněmovna souhlas, je stíhání navždy vyloučeno.
- (2) Tato ustanovení se nevztahují na trestní odpovědnost, kterou má poslanec jako odpovědný zástupce listu.

§ 46

- (1) Bude-li poslanec dopaden a zatčen při trestném činu samém, je soud nebo jiný příslušný úřad povinen oznámit ihned zatčení předsedovi Národního shromáždění.
- (2) Neprojeví-li sněmovna do 14 dnů ode dne zatčení souhlas s další vazbou, budiž poslanec propuštěn na svobodu.
- (3) Nezasedá-li právě sněmovna, je zapotřebí souhlasu předsednictva Národního shromáždění. Souhlasí-li předsednictvo s další vazbou, rozhodne o věci sněmovna do 14 dnů od toho dne, kdy se opět sejde, s konečnou platností.

§ 47

Poslanci mají právo odepřít svědectví o věcech, které jim byly svěřeny jako členům Národního shromáždění, a to i když jeho členy být přestanou. Vyňaty jsou případy, kde jde o svádění poslance k zneužití mandátu.

§ 48

(1) Je-li zvolený poslanec v služebním poměru, má nárok na dovolenou od toho dne, kdy složí slib, po celou dobu trvání mandátu.

(2) Poslanci mají po dobu výkonu svého mandátu nárok na náhradu, jejíž výši stanoví zákon.

(3) Další podrobnosti o postavení poslanců, zejména o jejich nároku na služební požitky, jsou-li v služebním poměru, stanoví zákon.

§ 49

(1) President republiky je povinen svolat Národní shromáždění ke dvěma řádným zasedáním v roce: jarnímu a podzimnímu. Jarní musí započít v březnu, podzimní v říjnu.

(2) President republiky prohlašuje zasedání Národního shromáždění za skončené. Může je odročit nejdéle na jeden měsíc a nejvýše jednou za rok.

(3) President republiky svolává Národní shromáždění podle potřeby k zasedáním mimořádným. Žádá-li o to nadpoloviční většina poslanců u předsedy vlády, uvádějíc předmět jednání, je president povinen svolat Národní shromáždění tak, aby se sešlo do 14 dnů od toho dne, kdy bude žádost podána. Kdyby tak neučinil, sejde se Národní shromáždění do dalších 14 dnů na vyzvání svého předsednictva.

§ 50

(1) President republiky má právo rozpouštět Národní shromáždění. Tohoto práva nesmí použít posledních šest měsíců svého volebního období.

(2) Uplyne-li volební období Národního shromáždění anebo bude-li Národní shromáždění rozpuštěno, buďtež nové volby provedeny do 60 dnů.

(3) Rozpuštěním Národního shromáždění se nezastavuje trestní řízení zahájené podle §§ 78 nebo 91.

§ 51

Základní zásady jednání Národního shromáždění, jeho styky s vládou a navenek vůbec upravuje zákon o jednacím řádu Národního shromáždění. Své vnitřní poměry a další pravidla o svém jednání může si Národní shromáždění upravit v mezích tohoto zákona vlastním usnesením.

§ 52

(1) Schůze sněmovny řídí předseda Národního shromáždění.

(2) Předsednictvo Národního shromáždění může k obstarávání sněmovních prací ustanovit další funkcionáře.

§ 53

(1) Schůze Národního shromáždění jsou zpravidla veřejné.

(2) Schůze neveřejné se mohou konat jen v případech stanovených jednacím řádem.

§ 54

(1) Národní shromáždění je způsobilé se usnášet, je-li přítomna aspoň třetina poslanců. K platnosti usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných.

(2) Usnesení, kterým se mění ústava, schvaluje ústavní zákon nebo se rozhoduje o vypovězení války, potřebuje k platnosti, aby pro ně hlasovaly nejméně tři pětiny všech poslanců. Stejně většiny je třeba k platnosti usnesení, kterým se vynáší odsuzující rozsudek v trestním řízení proti presidentu republiky nebo členům vlády.

§ 55

(1) Předseda i ostatní členové vlády mají právo zúčastnit se kdykoli schůzí Národního shromáždění nebo jeho výborů. Budiž jim uděleno slovo, kdykoli o to požádají.

(2) Požádá-li o to Národní shromáždění, jeho předsednictvo nebo kterýkoli jeho výbor, je člen vlády povinen dostavit se osobně do schůze.

(3) Jinak se člen vlády může dát zastupovat úředníky svého úřadu.

§ 56

(1) Národní shromáždění je oprávněno interpelovat předsedu i ostatní členy vlády ve věcech jejich působnosti. Předseda i ostatní členové vlády jsou povinni odpovídat na interpelace poslanců.

(2) Národní shromáždění se může usnášet na adresách a resolucích.

§ 57

(1) Návrhy zákonů mohou za podmínek stanovených jednacím řádem vycházet buď od vlády, nebo od poslanců.

(2) Ke každému návrhu zákona podanému poslanci budiž přiložen rozpočet o finančním dosahu osnovy a návrh na úhradu potřebného nákladu.

§ 58

President republiky má právo zákon usnesený Národním shromážděním vrátit s připomínkami do měsíce od toho dne, kdy bude usnesení Národního shromáždění dodáno předsedovi vlády.

§ 59

(1) Setrvá-li Národní shromáždění při hlasování podle jmen nadpoloviční většinou všech poslanců na vráceném zákonu, budiž zákon vyhlášen.

(2) Jde-li o zákon, k jehož přijetí se vyžaduje souhlas třípětinové většiny všech poslanců, je třeba, aby byl vrácený zákon schválen touto většinou.

(3) Uplyne-li volební období Národního shromáždění anebo bude-li Národní shromáždění rozpuštěno dříve, než se mohlo usnést o vráceném zákonu, může toto usnesení učinit nově zvolené Národní shromáždění.

§ 60

(1) V každém zákoně budiž uvedeno, kterému členu vlády se ukládá jeho provedení.

(2) Zákon podpisuje president republiky, předseda Národního shromáždění, předseda vlády a ministr, kterému je uloženo jeho provedení. Nemá-li zaneprázdněný nebo churavý president náměstka (§ 72, odst. 2), podpisuje za něho předseda vlády.

(3) Členové vlády se mohou při podpisování zákonů dát zastupovat jinými členy vlády.

§ 61

(1) K platnosti zákona je třeba, aby byl vyhlášen, a to způsobem, jak ustanovuje zákon.

(2) Zákony se vyhlášují touto větou: "Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně."

(3) Zákon budiž vyhlášen do osmi dnů od toho dne, kdy jej president republiky podepíše, anebo ode dne, kdy uplyne lhůta stanovená v § 58. Užije-li však president svého práva tam uvedeného, budiž zákon vyhlášen do osmi dnů poté, kdy bude opětne usnesení Národního shromáždění (§ 59) oznámeno předsedovi vlády.

§ 62

(1) Národnímu shromáždění přísluší usnášet se na rozpočtovém zákoně a zkoumat státní závěrečné účty. Návrh rozpočtového zákona i závěrečné účty předkládá Národnímu shromáždění vláda. Státní rozpočet je jednotný. Další ustanovení obsahuje zákon.

(2) Kontrolu veřejného hospodaření upravuje zákon jednotně pro celé státní území.

Předsednictvo Národního shromáždění

§ 63

(1) Národní shromáždění si volí ze svého středu předsednictvo o dvaceti čtyřech členech.

(2) Předsednictvo Národního shromáždění se skládá z předsedy Národního shromáždění, místopředsedů a z ostatních členů.

(3) Předsedu Národního shromáždění zastupuje některý z místopředsedů podle ustanovení jednacího řádu.

§ 64

(1) Předsednictvo Národního shromáždění se volí vždy na dobu jednoho roku. Volba předsedy Národního shromáždění a místopředsedů se koná zvláštním hlasováním.

(2) První volby se vykonají ihned, jakmile se nově zvolené Národní shromáždění ustaví. Při dalších volbách podržují členové předsednictva své funkce, dokud není zvoleno předsednictvo nové. Uplyne-li volební období Národního shromáždění anebo bude-li Národní shromáždění rozpuštěno, podrží členové předsednictva své funkce, dokud si nové Národní shromáždění nezvolí své předsednictvo, a platí pro ně nadále ustanovení §§ 43 až 48.

(3) Uprázdní-li se z jakéhokoli důvodu místo člena dříve, než skončí funkční období předsednictva, koná se na zbytek období volba doplňovací.

(4) Národní shromáždění může své předsednictvo nebo jeho jednotlivé členy kdykoli odvolat.

§ 65

(1) Předsednictvo Národního shromáždění podává, je-li věc sporná, závazný výklad zákonů a rozhoduje výlučně o tom, zda zákon nebo zákon Slovenské národní rady odporuje ústavě anebo nařízení zákonu.

(2) Provedení upravuje zákon.

§ 66

(1) V době, kdy Národní shromáždění nezasedá

1. buď proto, že je jeho zasedání skončeno nebo odročeno,

2. nebo proto, že uplynulo jeho volební období,

3. nebo proto, že je rozpuštěno,

4. nebo konečně proto, že je jeho zasedání znemožněno mimořádnými událostmi, setrvává předsednictvo Národního shromáždění ve své funkci (§ 64, odst. 2). Pro schůze předsednictva platí v této době obdobné ustanovení § 55.

(2) Předsednictvo Národního shromáždění činí v této době neodkladná opatření, i kdyby k nim bylo jinak třeba zákona. Je v této době příslušné ve všech věcech náležejících do působnosti Národního shromáždění s výjimkami uvedenými v odstavci 3 a 4.

(3) Nezasedá-li Národní shromáždění proto, že je jeho zasedání znemožněno mimořádnými událostmi (odstavec 1, č. 4), není předsednictvo Národního shromáždění oprávněno:

- a) volit presidenta republiky ani jeho náměstka;

- b) měnit ústavu ani ústavní zákony.

(4) Nezasedá-li Národní shromáždění z důvodů uvedených v odstavci 1, č. 1 až 3, není předsednictvo Národního shromáždění oprávněno:

- a) volit presidenta republiky ani jeho náměstka;

- b) měnit ústavu ani ústavní zákony;

- c) rozšiřovat brannou povinnost ani trvale zatěžovat státní finance;

- d) usnášet se o vypovědění války.

(5) Jde-li o opatření, ke kterému by jinak bylo třeba zákona, anebo má-li být schváleno

vydání nebo úhrada mimo rozpočet, je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů předsednictva. V ostatních případech stačí k usnášení přítomnost poloviny členů a souhlas nadpoloviční většiny přítomných.

(6) Neodkladná opatření, ke kterým by jinak bylo třeba zákona, jsou přípustná jen na návrh vlády. Mají prozatímní platnost zákona a musí být s poukazem na § 66 ústavy vyhlášena podle obdoby § 61. Podpisuje je prezident republiky, předseda Národního shromáždění, předseda vlády a aspoň polovina členů vlády. Ta opatření, kterým prezident republiky nebo předseda vlády odepře souhlas, nelze vyhlásit.

(7) Jakmile se Národní shromáždění opět sejde, podá mu předseda zprávu o činnosti předsednictva. Bude-li zatím zvoleno nové Národní shromáždění, podá mu tuto zprávu v ustavující schůzi předseda dřívějšího Národního shromáždění nebo některý z jeho místopředsedů, a to i když nejsou členy nově zvolené sněmovny.

(8) Opatření, která neschválí Národní shromáždění do dvou měsíců od toho dne, kdy se sejde, pozbývají další platnosti.

KAPITOLA TŘETÍ

Prezident republiky

§ 67

(1) Prezidentem republiky může být volen každý občan, který je volitelný do Národního shromáždění a dosáhl věku 35 let.

(2) Hlavním sídlem prezidentovým je Praha.

§ 68

(1) Prezidenta republiky volí Národní shromáždění.

(2) K platnosti volby je třeba, aby v čas volby byla ve schůzi přítomna nadpoloviční většina poslanců. Zvolen je ten, pro koho se vysloví nejméně tři pětiny přítomných.

(3) Nevedla-li by k cíli dvojí volba, koná se volba užší mezi těmi kandidáty, kteří při druhé volbě dostanou nejvíce hlasů. Zvolen je ten, kdo dostane větší počet hlasů. Při rovnosti hlasů rozhoduje los.

(4) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 69

(1) Volební období trvá sedm let a počítá se od toho dne, kdy nově zvolený prezident složí slib.

(2) Složí-li nově zvolený prezident slib dříve, než uplyne volební období úřadujícího prezidenta, a nejde-li o případy uvedené v § 72, odst. 1, počítá se volební období nového prezidenta od toho dne, kdy uplyne volební období dřívějšího prezidenta.

(3) Volba se koná v posledních čtyřech týdnech, než uplyne volební období úřadujícího prezidenta.

§ 70

(1) Nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát po sobě. Kdo již byl prezidentem republiky ve dvou volebních obdobích po sobě, nemůže být opět zvolen, dokud od ukončení jeho druhého volebního období neuplyne sedm let.

(2) Tato ustanovení se nevztahují na druhého prezidenta Československé republiky.

§ 71

(1) Prezident republiky nesmí být zároveň členem Národního shromáždění nebo členem vlády.

(2) Bude-li zvolen prezidentem republiky poslanec nebo člen vlády, přestane ode dne volby vykonávat svou dosavadní funkci. Dnem složení slibu zaniká jeho mandát nebo členství ve vládě.

§ 72

(1) Zemře-li prezident nebo vzdá-li se své funkce ve volebním období anebo ztratí-li svůj úřad podle § 78, vykoná se volba nového presidenta na celé volební období. Národní shromáždění budiž k tomu cíli svoláno do 14 dnů.

(2) Dokud není nový prezident zvolen a nesloží slib, anebo je-li prezident zaneprázdněn nebo churav tak, že nemůže svůj úřad vykonávat, přísluší výkon jeho funkcí vládě, která může pověřit svého předsedu jednotlivými úkony; vrchní velitelství branné moci má v této době předseda vlády.

§ 73

(1) Je-li prezident déle než šest měsíců zaneprázdněn nebo churav (§ 72, odst. 2), zvolí Národní shromáždění, usnese-li se na tom vláda, prezidentova náměstkyně, jehož úřad trvá, dokud překážka nepomine.

(2) Bude-li náměstkem zvolen člen Národního shromáždění, nesmí dotud, dokud je náměstkem, vykonávat svůj mandát.

§ 74

(1) Prezident republiky:

1. zastupuje stát navenek. Sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Politické smlouvy a hospodářské smlouvy obecné povahy, jakož i smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona, vyžadují před ratifikací souhlas Národního shromáždění. Smlouvy, kterými se mění státní území, schvaluje Národní shromáždění formou ústavního zákona (§ 166). Sjednávání mezinárodních smluv a dohod, které nepotřebují souhlasu Národního shromáždění a v nichž se nevymínuje ratifikace, může prezident přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy. Zákon stanoví, kdy lze hospodářské smlouvy obecné povahy provádět ještě předtím, než s nimi Národní shromáždění vysloví souhlas;

2. přijímá a pověřuje vyslance;

3. svolává, odročuje a rozpouští Národní shromáždění a prohlašuje jeho zasedání za skončené;

4. podpisuje zákony Národního shromáždění a opatření jeho předsednictva podle § 66; má právo vracet zákony s připomínkami;

5. může podávat Národnímu shromáždění ústně nebo písemně zprávy o stavu republiky a doporučovat mu k úvaze opatření, která považuje za nutná a účelná;

6. jmenuje předsedu i ostatní členy vlády, stanoví počet jejích členů a určuje, který z nich řídí které ministerstvo; odvolává vládu, podá-li demisi, i její jednotlivé odstupující členy;

7. má právo být přítomen při schůzích vlády a předsedat jim, zvat vládu nebo její členy k poradám, jakož i vyžadovat od vlády i od jejích jednotlivých členů zprávy o každé věci, která náleží do oboru jejich působnosti. Vyžádanou zprávu může oznámit předsedovi vlády s připomínkami, aby vláda uvážila, zda je potřeba učinit vhodná opatření;

8. jmenuje všechny vysokoškolské profesory, dále soudce z povolání počínajíc V. stupnicí funkčního služného a důstojníky, jakož i jiné státní zaměstnance, počínajíc 3. platovou stupnicí;

9. propůjčuje vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán, a udílí československým občanům souhlas k přijetí cizozemských vyznamenání a titulů;

10. uděluje na návrh vlády čestné dary a čestné platy, jakož i dary a platy z milosti;

11. má právo udílet amnestii, promíjet nebo zmírňovat tresty a právní následky odsouzení trestními soudy a nařizovat s vyloučením trestných činů soukromožalobních, aby se soudní řízení trestní nezažalovalo nebo se v něm nepokračovalo. Tato práva mu nepřísluší, bude-li proti němu zavedeno řízení podle § 78, anebo jde-li o presidenta republiky obžalovaného nebo odsouzeného podle § 78 nebo o členy vlády obžalované nebo odsouzené podle § 91;

12. má vrchní velitelství branné moci; prohlašuje na základě usnesení vlády válečný stav a vypovídá z rozhodnutí Národního shromáždění válku.

(2) Veškerá moc vládní a výkonná, pokud není a nebude ústavou nebo jinými zákony výslovně vyhrazena prezidentu republiky, přísluší vládě.

§ 75

President republiky skládá před Národním shromážděním tento slib: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu konat své povinnosti v duchu lidově demokratického zřízení podle vůle lidu a v zájmu lidu, dbát blaha republiky a šetřit ústavních a jiných zákonů."

§ 76

President republiky není odpověden z výkonu svého úřadu. Za jeho projevy souvisící s presidentským úřadem odpovídá vláda.

§ 77

Jakýkoli presidentův úkon moci vládní nebo výkonné potřebuje k své platnosti spolupodpisu odpovědného člena vlády.

§ 78

(1) Trestně může být president stíhán jen pro velezradu. Žalobu na presidenta podává předsednictvo Národního shromáždění, soudí ho Národní shromáždění. Trestem může být jen ztráta úřadu presidentského a způsobilosti tohoto úřadu později znovu nabýti.

(2) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 79

Ustanovení o presidentu republiky platí také o jeho náměstkovi.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Vláda

§ 80

(1) Vláda se skládá z předsedy vlády, z jeho náměstků a z ostatních členů (ministrů a státních tajemníků).

(2) Které funkce jsou neslučitelné s funkcí člena vlády, stanoví zákon.

(3) Pravidelným sídlem vlády je Praha.

§ 81

Členové vlády skládají do rukou presidenta republiky tento slib: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren republice Československé a jejímu lidově demokratickému zřízení. Svě povinnosti budu plnit svědomitě a nestranně podle vůle lidu a v zájmu lidu i státu. Budu šetřit ústavních a jiných zákonů."

§ 82

Po svém jmenování presidentem republiky je vláda povinna předstoupit před Národní shromáždění, předložit mu svůj program a požádat je o vyslovení důvěry.

§ 83

(1) Vláda je po celou dobu své funkce odpovědna Národnímu shromáždění, které jí může vyslovit nedůvěru.

(2) Návrh na vyslovení nedůvěry vládě musí být podepsán nejméně sto poslanci a přikáže se předsednictvu Národního shromáždění, které o něm podá zprávu nejdéle do osmi dnů. K usnesení o návrhu je třeba přítomnosti nadpoloviční většiny poslanců, nadpoloviční většiny hlasů a hlasování podle jmen.

(3) Vláda může kdykoli podat v Národním shromáždění návrh na vyslovení důvěry. O návrhu se jedná, aniž je přikázán předsednictvu.

§ 84

(1) Vláda může odstoupit a podává pak demisi do rukou presidenta republiky.

(2) Vysloví-li Národní shromáždění vládě nedůvěru anebo zamítne-li vládní návrh na vyslovení důvěry, musí vláda podat do rukou presidenta republiky demisi.

(3) Dojde-li k demisi vlády v době, kdy vláda vykonává funkci presidenta republiky (§ 72, odst. 2), přijímá demisi předsednictvo Národního shromáždění.

§ 85

Vláda, která podá demisi, vede vládní věci zatím dále až do té doby, kdy Národní shromáždění vysloví důvěru vládě nově jmenované.

§ 86

(1) Člen vlády může odstoupit a podává pak demisi do rukou presidenta republiky.

(2) Národní shromáždění může vyslovit nedůvěru také jednotlivým členům vlády. Stane-li se tak, musí onen člen vlády podat do rukou presidenta republiky demisi.

(3) O návrhu na vyslovení nedůvěry a o hlasování o něm platí obdobně § 83, odst. 2.

§ 87

(1) Podá-li demisi jednotlivý člen vlády, určí president republiky, který z ostatních členů vlády povede zatím věci dotud spravované odstouplým členem až do té doby, kdy bude vláda doplněna.

(2) Dojde-li k demisi člena vlády v době, kdy vláda vykonává funkci presidenta republiky (§ 72, odst. 2), přijímá demisi a činí prozatímní opatření předsednictvo Národního shromáždění.

§ 88

(1) Předseda vlády vede práce vlády, svolává a řídí její schůze a určuje pořad jejich jednání. Sjednává činnost všech ústředních úřadů a bdí nad prováděním vládního programu.

(2) Předseda vlády se může dát zastupovat některým ze svých náměstků nebo jiným členem vlády.

§ 89

(1) Vláda rozhoduje ve sboru, který je schopen se usnášet, je-li přítomna aspoň polovina členů vlády.

(2) Vláda rozhoduje ve sboru zejména:

1. o všech důležitějších věcech politické povahy;
2. o jmenování soudců, důstojníků, jakož i jiných státních zaměstnanců od 5. platové stupnice, pokud přísluší ústředním úřadům, nebo o návrzích na jmenování funkcionářů, které jmenuje president republiky;
3. o jmenování a odvolání předsedy sboru pověřenců i jednotlivých pověřenců;
4. o vládních návrzích pro Národní shromáždění;
5. o návrzích, aby president užil svého práva vracet zákony s připomínkami (§ 58);
6. o zákonech Slovenské národní rady, které jí předloží předseda vlády podle § 110, odst. 2;
7. o vládních nařízeních.

§ 90

(1) K provedení určitého zákona a v jeho mezích může vláda vydávat nařízení. Stejně mohou vydávat nařízení jednotliví ministři, jsou-li k tomu zákonem zmocněni.

(2) Vládní nařízení podpisuje předseda vlády nebo úřadující náměstek a členové vlády pověřeni jeho provedením. Nařízení ministrů vyžadují k své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo úřadujícího náměstka. Ministři se mohou při podpisování nařízení dát zastupovat jinými členy vlády.

(3) Zákon a v jeho mezích vládní nařízení může svěřit bližší úpravu obecným právním předpisům ministerstev, národních výborů, jakož i jiných úřadů.

§ 91

(1) Poruší-li členové vlády úmyslně nebo z hrubé nedbalosti ústavní nebo jiné zákony v oboru své úřední působnosti, jsou trestně odpovědní.

(2) Žalobu podává předsednictvo Národního shromáždění, trestní řízení provádí sněmovna.

§ 92

(1) Ministerstva se zřizují zákonem, který může podrobnější úpravu, zejména jejich působnosti, svěřit vládnímu nařízení.

(2) Také ostatní orgány, kterým přísluší výkon veřejné správy (§ 124, odst. 2), se zřizují a jejich působnost se upravuje zákonem, který může podrobnější úpravu svěřit vládnímu nařízení.

(3) Do oboru moci nařizovací náleží zřizovat veřejné orgány bez výsostné pravomoci a upravovat jejich působnost.

KAPITOLA PÁTÁ

Slovenské národní orgány

§ 93

Slovenské národní orgány vykonávají moc zákonodárnou, vládní a výkonnou na území Slovenska podle ústavy.

§ 94

Slovenská národní rada vykonává moc zákonodárnou (§ 96) ve věcech národní nebo regionální povahy, pokud vyžadují k zajištění plného rozvoje hmotných i duchovních sil slovenského národa zvláštní úpravu a pokud nejde o věci, u kterých je třeba jednotné úpravy zákonem.

§ 95

(1) Sboru pověřenců (pověřencům) přísluší v zásadě veškerá moc vládní a výkonná na Slovensku (odstavec 2) s výjimkou věcí národní obrany, zahraniční politiky a zahraničního obchodu.

(2) Pokud nejde o výkon moci vládní a výkonné v oboru zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady (§ 96, odst. 1), přísluší tato moc sboru pověřenců (pověřencům) jako výkonnému orgánu vlády (ministrů), a to v těchto oborech:

1. obecná správa vnitřní;
2. správa finanční;
3. správa zdravotní;
4. správa sociální a ochrana práce;
5. správa technická;
6. spravedlnost;
7. výživa;
8. zemědělství;
9. průmysl;
10. vnitřní obchod;
11. školství, osvěta a informace;
12. doprava a pošty.

(3) Nařízení vlády a ministrů vydávaná k provedení zákonů (§ 90) jsou platná na celém území státu.

Slovenská národní rada

§ 96

(1) Do zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady náleží:

1. péče o rozvoj národní kultury, a to vědy, umění slovesného, dramatického, hudebního a tanečního, umění výtvarných a umění filmového; péče o historické památky; knihovnictví a musejnictví; péče o odbornou výchovu v oboru domácího průmyslu a lidového umění; péče o věci slovenských duševních pracovníků;
2. péče o národní, střední, odborné a umělecké školství v rámci zákonů; péče o školy mateřské a jesle; péče o lidovýchovu, sport, tělovýchovu, cestovní ruch a turistiku;
3. veřejné zdravotnictví a sociální péče vyjímajíc věci, které upravují nebo upraví zákony jednotně pro celé státní území;
4. fondy a nadace, pokud se jejich působnost vztahuje jen na Slovensko;
5. slučování a rozlučování obcí a okresů a změny i úpravy jejich hranic; věci místopisné;
6. technické otázky výstavby obcí a měst a stavební předpisy kromě věcí dotčených jednotným hospodářským plánem; zřizování a udržování silnic, cest a mostů nestátních; věci vodohospodářské vyjma věci dotčené jednotným hospodářským plánem, z nich pak zejména úprava vodních toků, nádrží a jiných vodních děl, jakož i zřizování rybníků, vodovodů a kanalisací;
7. zvelebování půdy kromě věcí dotčených jednotným hospodářským plánem; ochrana zemědělství a lesnictví před škůdci a živelními pohromami; veterinářství a péče o chov hospodářského zvířectva; ovocnářství a pastvinářství, myslivost a rybolov; ochrana polního a lesního majetku;
8. řemeslo a maloobchod, pokud převažuje osobní výkon podnikatele, jakož i věci místních trhů, aniž je tím dotčena celostátní úprava pracovního práva, jakož i úprava distribuce, obchodu a živností;
9. statistika a výzkumnictví v oboru zvláštních zájmů slovenských;
10. věci poručenské a sirotčí.

(2) Slovenská národní rada se usnáší na zákonech Slovenské národní rady též ve věcech, jejichž úpravu jí přikáže zákon.

§ 97

(1) Sídlem Slovenské národní rady je Bratislava.

(2) Přechnodně může být Slovenská národní rada svolána i do jiného místa.

§ 98

(1) Podrobnosti o podmínkách volebního práva do Slovenské národní rady a o jeho výkonu, jakož i o provádění voleb poslanců Slovenské národní rady stanoví zákon.

(2) Zákon určuje, jaká činnost a které veřejné funkce jsou s funkcí poslance Slovenské národní rady neslučitelné.

§ 99

(1) Slovenská národní rada ověřuje platnost volby jednotlivých poslanců Slovenské národní rady a rozhoduje o neslučitelnosti funkce poslance Slovenské národní rady s funkcí jinou.

(2) Ověření budiž provedeno nejdéle do šesti měsíců od ustavení Slovenské národní rady nebo do tří měsíců od toho dne, kdy náhradník, nastupující na místo poslance Slovenské národní rady, složí slib.

§ 100

(1) V první schůzi Slovenské národní rady, které se poslanec zúčastní, složí tento slib: "Slubujem, že budem verný republike Československej, jej ľudovodemokratickému zriadeniu a odkazu Slovenského národného povstania. Budem zachovávať jej zákony a vykonávať svoj mandát podľa najlepšieho vedomia a svedomia na prospech ľudu, štátu a slovenského národa."

(2) Odepření slibu nebo slib s výhradou mají samy o sobě za následek ztrátu mandátu.

§ 101

(1) Poslanci Slovenské národní rady vykonávají svůj mandát osobně. Mohou se ho kdykoli vzdát.

(2) Mají po dobu výkonu mandátu nárok na náhradu, jejíž výši stanoví zákon Slovenské národní rady.

(3) O výkonu mandátu poslanců Slovenské národní rady, o jejich imunitě a o právu odepřít svědectví, o jejich nároku na dovolenou a na služební požitky, jsou-li v služebním poměru, platí obdobně ustanovení o poslancích (§§ 44 až 47 a § 48, odst. 1 a 3).

§ 102

(1) Slovenskou národní radu svolává k zasedání předseda vlády. K prvnímu zasedání je povinen ji svolat nejpозději do čtyř týdnů ode dne voleb.

(2) Předseda vlády může odročit zasedání Slovenské národní rady nejdéle na tři měsíce a nejvýše dvakrát za rok. Žádá-li v této době nadpoloviční většina poslanců Slovenské národní rady, aby byla Slovenská národní rada svolána, je předseda vlády povinen to učinit, a to tak, aby se sešla do 14 dnů od toho dne, kdy bude žádost podána.

(3) Slovenskou národní radu rozpouští na základě usnesení vlády předseda vlády.

(4) Uplyne-li volební období Slovenské národní rady anebo bude-li Slovenská národní rada rozpuštěna, buďtež nové volby provedeny do 60 dnů.

§ 103

(1) Slovenská národní rada si volí ze svého středu předsednictvo.

(2) Předsednictvo řídí práce Slovenské národní rady a obstarává její vnitřní věci.

§ 104

(1) Základní zásady jednání a styky se sborem pověřenců upraví si Slovenská národní rada zákonem o jednacím řádu. Své vnitřní poměry a další pravidla o svém jednání může si Slovenská národní rada upravit v mezích tohoto zákona vlastním usnesením.

(2) Schůze Slovenské národní rady řídí předseda nebo některý z místopředsedů.

(3) Schůze Slovenské národní rady jsou zpravidla veřejné. Schůze neveřejné se mohou konat jen v případech stanovených jednacím řádem.

(4) Slovenská národní rada je způsobilá se usnášet, je-li přítomna aspoň polovina poslanců. K platnosti usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných.

§ 105

Předseda i ostatní členové vlády mají právo zúčastnit se kdykoli schůzí Slovenské národní rady nebo jejích výborů. Budiž jim uděleno slovo, kdykoli o to požádají.

§ 106

(1) Předseda i ostatní členové sboru pověřenců mají právo zúčastnit se kdykoli schůzí Slovenské národní rady nebo jejích výborů. Budiž jim uděleno slovo, kdykoli o to požádají.

(2) Požádá-li o to Slovenská národní rada, její předsednictvo nebo kterýkoli její výbor, je člen sboru pověřenců povinen dostavit se osobně do schůze.

(3) Jinak se člen sboru pověřenců může dát zastupovat úředníky svého úřadu.

§ 107

(1) Slovenská národní rada je oprávněna interpelovat předsedu i ostatní členy sboru pověřenců ve věcech jejich působnosti. Předseda i ostatní členové sboru pověřenců jsou povinni odpovídat na interpelace poslanců Slovenské národní rady.

(2) Slovenská národní rada se může usnášet na adresách a resolucích.

§ 108

(1) Návrhy zákonů Slovenské národní rady mohou za podmínek stanovených jednacím řádem vycházet buď od vlády nebo od sboru pověřenců anebo od poslanců Slovenské národní rady.

(2) Ke každému návrhu zákona Slovenské národní rady budiž přiložen rozpočet o finančním dosahu osnovy a návrh na úhradu potřebného nákladu z té části jednotného státního rozpočtu, která připadá na Slovensko, a to v souladu s rozpočtovým zákonem.

(3) V každém zákoně Slovenské národní rady budiž uvedeno, kterému členu sboru pověřenců se ukládá jeho provedení.

§ 109

Zákony Slovenské národní rady, pokud odporují ústavě nebo ústavnímu zákonu, jsou neplatné.

§ 110

(1) Zákony Slovenské národní rady podpisuje předseda vlády, předseda Slovenské národní rady, předseda sboru pověřenců a pověřenec, kterému je uloženo provedení.

(2) Má-li předseda vlády za to, že zákon, na němž se usnesla Slovenská národní rada a který mu byl předložen k podpisu, odporuje ústavě nebo ústavnímu zákonu, překračuje pravomoc Slovenské národní rady anebo je v rozporu s jednotným hospodářským plánem nebo rozpočtovým zákonem, předloží jej do 14 dnů vládě, která do dvou měsíců rozhodne o věci s konečnou platností.

§ 111

(1) K platnosti zákona Slovenské národní rady je třeba, aby byl vyhlášen, a to způsobem, jak ustanovuje zákon.

(2) Zákony Slovenské národní rady se vyhlašují touto větou: "Slovenská národní rada usniesla sa na tomto zákone."

(3) Zákon Slovenské národní rady budiž vyhlášen do osmi dnů od toho dne, kdy jej podepíše předseda vlády.

§ 112

Slovenská národní rada podává, je-li věc sporná, závazný výklad zákonů Slovenské národní rady. K platnosti takového výkladu je třeba souhlasu předsedy vlády.

Sbor pověřenců

§ 113

(1) Sbor pověřenců se skládá z předsedy a z ostatních členů (pověřenců).

(2) Pravidelným sídlem sboru pověřenců je Bratislava.

(3) Pověřenectva se zřizují zákonem, který může podrobnější úpravu, zejména jejich působnosti, svěřit vládnímu nařízení.

§ 114

(1) Předsedu i ostatní členy sboru pověřenců jmenuje a odvolává vláda; ona též určuje, který z nich řídí které pověřenectvo.

(2) Sbor pověřenců i jeho jednotliví členové mohou podat demisi do rukou předsedy vlády.

§ 115

(1) Člen sboru pověřenců nemůže být členem vlády.

(2) Které další funkce jsou neslučitelné s funkcí člena sboru pověřenců, stanoví zákon.

§ 116

Členové sboru pověřenců skládají do rukou předsedy vlády tento slib: "Slubujem, že budem verný republike Československej, jej ľudovodemokratickému zriadeniu a odkazu Slovenského národného povstania. Svoje povinnosti budem plniť svedomite a nestrannne podľa vôle ľudu a v záujme ľudu, štátu a slovenského národa. Budem zachovávať ústavné a iné zákony, ako aj nariadenia a smernice vlády."

§ 117

(1) Sbor pověřenců i jeho členové jsou odpovědni vládě.

(2) Sbor pověřenců i jeho členové jsou povinni dbát směrnic a pokynů vlády, rovněž tak jednotliví pověřenci směrnic a pokynů příslušných ministrů.

(3) Ministr je však oprávněn vykonávat s vědomím příslušného pověřence svou pravomoc na Slovensku též přímo.

§ 118

V oboru zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady je sbor pověřenců ve věcech uvedených v § 96, odst. 1 odpovědný také Slovenské národní radě.

§ 119

(1) Sbor pověřenců (pověřenci) vydává v oboru zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady (§ 96) nařízení a činí příslušná opatření na území Slovenska.

(2) O mezích nařizovací pravomoci sboru pověřenců (pověřenců) a o způsobu podpisování nařízení platí obdobně ustanovení § 90.

§ 120

Sbor pověřenců rozhoduje ve sboru, který je schopen usnášet se, je-li přítomna aspoň polovina pověřenců.

§ 121

(1) Při jmenování vysokoškolských profesorů, soudců a ostatních státních zaměstnanců na Slovensku, které přísluší prezidentovi republiky, předkládá vládě příslušný návrh sbor pověřenců. Vláda jej může sboru pověřenců vrátit, je-li v rozporu s celostátní personální politikou.

(2) Jmenování soudců a ostatních státních zaměstnanců, které jinak jmenuje vláda, přísluší na Slovensku sboru pověřenců, jenž však k němu potřebuje předchozího schválení vlády.

(3) Jmenování zaměstnanců, které jinak jmenuje ministr, přísluší na Slovensku pověřenci, jenž však k němu v zásadě potřebuje předchozího souhlasu příslušného ministra.

(4) Působnost sboru pověřenců a pověřenců podle odstavců 1 až 3 se nevztahuje na jmenování státních zaměstnanců ve sboru národní bezpečnosti a v těch oborech, v kterých podle § 95, odst. 1 nepřísluší sboru pověřenců moc vládní a výkonná, ani na jmenování státních zaměstnanců u těch ústředních orgánů, jejichž působnost se vztahuje na celé území státu.

§ 122

(1) Překročí-li nařízení, usnesení nebo opatření sboru pověřenců (nařízení nebo opatření pověřence) jeho pravomoc anebo je v rozporu s ústavou, zákonem, zákonem Slovenské národní rady, vládním nařízením nebo nařízením ministra, může je vláda zrušit. Stejně právo přísluší vládě, je-li usnesení nebo opatření sboru pověřenců v rozporu s vládním usnesením.

(2) V případech uvedených v odstavci 1 může ministr zastavit výkon pověřencova opatření až do rozhodnutí vlády, která může pověřencovo opatření zrušit.

KAPITOLA ŠESTÁ

Národní výbory

§ 123

Národní výbory jsou podle správní soustavy Československé republiky:

1. místní,
2. okresní,
3. krajské.

§ 124

(1) Národní výbory vykonávají na území, pro které jsou zvoleny, veřejnou správu ve všech jejích oborech, zejména obecnou správu vnitřní, správu kulturní a osvětovou, ochranu práce a správu zdravotní a sociální; správu finanční pak podle zvláštních ustanovení.

(2) Jiným orgánům přísluší výkon veřejné správy jen výjimečně a na základě zákona.

§ 125

Národní výbory mají jako orgány jednotné lidové správy zejména tyto úkoly:
chrání a posilují lidově demokratické zřízení;
spolupůsobí při plnění úkolů obrany státu;
pečují o národní bezpečnost;
podporují udržování a zvelebování národního majetku;
účastní se vypracovávání a provádění jednotného hospodářského plánu;
v rámci jednotného hospodářského plánu plánují a řídí hospodářské, sociální a kulturní budování na svém území, zajišťují předpoklady plynulé zemědělské a průmyslové výroby a starají se o zásobování i o výživu obyvatelstva;
pečují o národní zdraví;
nalézají právo v oboru své působnosti, zejména vykonávají v mezích stanovených zákonem pravomoc trestní.

§ 126

(1) Národní výbory jsou při plnění svých úkolů povinny opírat se o přímou účast a iniciativu lidu a podléhají jeho kontrole. Jejich členové a členové jejich orgánů jsou lidu ze své činnosti odpovědní.

(2) Způsob, jakým lid provádí kontrolu a uplatňuje tuto odpovědnost, stanoví zákon.

§ 127

(1) Počet členů národních výborů stanoví zákon.

(2) Podrobnosti o podmínkách i o výkonu volebního práva do národních výborů a o provádění voleb jejich členů upravuje zákon.

§ 128

(1) Členové národních výborů skládají před nastoupením tento slib: "Slibuji, že budu zachovávat věrnost lidu a republice, svou činností chránit a posilovat lidově demokratické zřízení a zachovávat zákony a nařízení."

(2) Odepření slibu nebo slib s výhradou mají samy o sobě za následek ztrátu členství.

§ 129

(1) Zásady organizace národních výborů, jakož i zásady jejich jednání a řízení před nimi upravuje zákon.

(2) Organizaci lidové správy v hlavním městě republiky upravuje zvláštní zákon.

§ 130

(1) Výkon veškeré veřejné správy budiž účelně decentralisován.

(2) Věcná a místní působnost národních výborů budiž podle jejich stupňů upravena tak, aby národní výbory mohly včas a účelně řešit všechny věcné i osobní otázky veřejné správy, pokud se tyto otázky nedotýkají zájmů vyšších celků.

§ 131

(1) Národní výbory jsou povinny zachovávat zákony a nařízení a v zájmu jednotného výkonu veřejné správy a jednotné státní politiky dbát směrnic a pokynů vyšších orgánů.

(2) Národní výbor nižšího stupně je podřízen národnímu výboru vyššího stupně.

(3) Národní výbory jsou podřízeny orgánům moci vládní a výkonné, zejména ministru vnitra.

§ 132

(1) Národní výbor může být rozpuštěn, zejména neplní-li své úkoly nebo ohrožuje-li jeho činnost řádný výkon veřejné správy.

(2) Nové volby budtež vypsány ve lhůtě stanovené zákonem.

§ 133

Finanční hospodaření národních výborů budiž v rámci veřejného hospodářství a podle potřeb jednotného hospodářského plánu upraveno zákonem tak, aby národní výbory mohly řádně plnit své úkoly.

KAPITOLA SEDMÁ

Soudy

§ 134

Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci.

§ 135

(1) Soudní moc v právních věcech civilních přísluší soudům občanským, a to buď soudům řádným, nebo zvláštním, anebo soudům rozhodčím.

(2) Soudní moc ve věcech trestních přísluší soudům trestním, pokud podle obecných předpisů nemají být trestní věci projednávány v trestním řízení správním.

(3) V řízení trestním mohou být zavedeny soudy výjimečné, a to jen na omezenou dobu a jen v případech, které zákon předem stanovil.

§ 136

(1) Pravomoc trestních soudů vojenských je upravena zvláštním zákonem.

(2) Pravomoc soudů vojenských může být podle zákona rozšířena na obyvatelstvo civilní jen v době války nebo zvýšeného ohrožení státu, a to jen pro činy spáchané v této době.

§ 137

(1) Pro celé území Československé republiky jsou zřízeny:

1. nejvyšší soud;
2. nejvyšší vojenský soud;
3. správní soud.

(2) Složení, organizaci a působnost těchto soudů, jakož i řízení před nimi upravuje zákon.

§ 138

(1) Soudnictví je ve všech stolicích odděleno od správy.

(2) Řešení sporů o příslušnost mezi soudy a správními orgány upravuje zákon.

§ 139

Organizaci soudů, jejich věcnou i místní příslušnost, jakož i řízení před nimi upravuje zákon.

§ 140

(1) Soudy vykonávají svou moc zpravidla v senátech.

(2) Senáty u sborových soudů jsou po celý rok stálé. Výjimky stanoví zákon.

(3) Soudní senáty se skládají zásadně ze soudců z povolání a ze soudců z lidu. Podrobnosti a výjimky stanoví zákon.

§ 141

(1) Podmínky pro dosažení způsobilosti soudce z povolání, jakož i služební poměry soudců z povolání upravuje zákon.

(2) Soudcové z povolání jsou na svá místa ustanovováni vždy trvale; proti své vůli mohou být přeloženi, sesazeni nebo dáni do výslužby jen při nové soudní organizaci po dobu stanovenou zákonem nebo na základě právoplatného kárného nálezu; do výslužby mohou být dáni také tehdy, dosáhnou-li stanoveného věku nebo služebního stáří. Podrobnosti obsahuje zákon, který též určuje, za jakých podmínek mohou být soudcové z povolání zproštěni výkonu služby.

(3) Soudcové z povolání nesmějí zastávat jiné funkce placené, ať stálé nebo občasné, nestanoví-li zákon výjimky.

§ 142

(1) Soudce z lidu povolávají příslušné národní výbory, není-li ve zvláštních případech zákonem stanoveno jinak.

(2) Ustanovení o způsobilosti k úřadu soudce z lidu, o povolávání a odvolávání těchto soudců, o jejich právním postavení i odpovědnosti a o výkonu jejich funkce obsahuje zákon.

§ 143

Soudcové slibují přísahou, že budou zachovávat zákony a nařízení, vykládat je v duchu ústavy i zásad lidové demokratického zřízení a rozhodovat nestranně.

§ 144

(1) Líčení před soudy je zásadně ústní a veřejné. Veřejnost může být při líčení vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

(2) Rozsudky se vyhlášují jménem republiky.

(3) Rozsudky v trestních věcech se vyhlášují vždy veřejně.

(4) V řízení před soudy trestními platí zásada obžalovací. Obviněnému se zajišťuje právo obhajoby.

§ 145

Jak ručí stát a soudce za náhradu škody, kterou soudce způsobí tím, že poruší právo při konání svého úřadu, stanoví zákon.

KAPITOLA OSMÁ

Hospodářské zřízení

§ 146

Výrobní prostředky jsou buď národním majetkem, nebo majetkem lidových družstev, anebo jsou v soukromém vlastnictví jednotlivých výrobců.

§ 147

Národním majetkem jsou zejména také hospodářské hodnoty znárodněné podle ustanovení zvláštních zákonů (§ 153), rovněž jakýkoli veřejný statek, který slouží obecnému prospěchu.

§ 148

Nerostné bohatství a jeho těžba;

zdroje energie a energetické podniky;

doly a hutě;

přírodní léčivé zdroje;

výroba předmětů sloužících zdraví lidu;

podniky čítající aspoň 50 zaměstnanců nebo osob v nich činných, nejde-li o podniky lidových družstev;

banky a pojišťovny;

veřejná doprava železniční a pravidelná doprava silniční a letecká;

pošta, veřejný telegraf a telefon;

rozhlas, televise a film (§ 22)
mohou být národním majetkem.

§ 149

(1) Národní majetek je zásadně v rukou státu (státní vlastnictví).

(2) Části národního majetku, které nejsou celostátního významu a slouží veskrze nebo převážně obyvatelstvu některého správního celku (obce, okresu, kraje), mohou být v rukou svazků lidové správy (komunální vlastnictví).

§ 150

Stát spravuje národní majetek buď přímo, nebo prostřednictvím národních podniků (§ 155).

§ 151

Hospodářské podnikání je buď veřejné (zejména podnikání státu a svazků lidové správy), nebo lidových družstev, anebo soukromé.

§ 152

(1) Státu je vyhrazeno podnikání:

1. v oboru výhradního národního majetku (§ 148), není-li tento majetek podle zákona v rukou svazků lidové správy (§ 149, odst. 2);
2. podle zákonů o znárodnění (§ 153);
3. podle zákonů o úpravě vnitřního a zahraničního obchodu, jakož i mezinárodního zasilatelství.

(2) Stát může se zřetelem k veřejnému zájmu a potřebám národního hospodářství přenechat využití jednotlivých hospodářských nebo jiných objektů svazkům lidové správy nebo lidovým družstvům nebo jiným právníckým osobám.

§ 153

(1) Která hospodářská odvětví a které hospodářské nebo jiné hodnoty jsou znárodněny a v jakém rozsahu, stanoví zákony.

(2) Zákonem vymezený rozsah provedeného znárodnění nemůže být omezen.

(3) Znárodněním přechází vlastnictví dotčených podniků a jiných hospodářských objektů a majetkových hodnot a oprávnění na stát.

§ 154

(1) Znárodněné podnikání organizuje stát zásadně ve formě národních podniků.

(2) V této formě může stát organizovat i jiné státní podnikání, jakož i hospodářské objekty, které mu připadly a případnou do vlastnictví jinak než znárodněním.

§ 155

(1) Národní podniky jsou částí národního majetku a jsou podřízeny vrchnímu vedení a doзору státu.

(2) Národní podniky jsou samostatné osoby právnícké.

§ 156

Hospodářství svazků lidové správy vedou národní výbory. Toto hospodářství nebo jeho části mohou být organizovány ve formě obdobné národním podnikům.

§ 157

(1) Lidová družstva jsou sdružení pracujících k společné činnosti, jejímž účelem je zvýšit životní úroveň členů i ostatního pracujícího lidu, nikoli však dosáhnout co nejvyššího zisku z vloženého kapitálu.

(2) Stát podporuje lidové družstevnictví v zájmu rozvoje národního hospodářství a obecného blahobytu.

§ 158

(1) Soukromé vlastnictví drobných a středních podniků do 50 zaměstnanců je zaručeno.

(2) Osobní majetek občanů je nedotknutelný. Toto ustanovení se týká zejména předmětů domácí a osobní spotřeby, rodinných domků a úspor nabytých prací, jakož i dědického práva na ně.

§ 159

(1) Nejvyšší přípustná výměra půdy, která smí být v soukromém vlastnictví jednotlivce nebo spoluvlastníků nebo společně hospodařící rodiny, je 50 hektarů.

(2) Soukromé vlastnictví půdy je u zemědělců, kteří na ní sami pracují, do výměry 50 hektarů zaručeno.

(3) Podrobnosti stanoví zákon.

§ 160

Stát řídí za účasti rolnictva zemědělskou politiku tak, aby se postupně zvyšovala výrobně technická úroveň vesnice a vyrovnával sociální a kulturní rozdíl mezi městem a venkovem.

§ 161

Soukromé monopolní organizace výtěžné, zejména kartely, trusty a syndikáty, jsou zakázány.

Jednotný hospodářský plán

§ 162

Jednotným hospodářským plánem řídí stát veškerou hospodářskou činnost, zejména výrobu, obchod a dopravu, tak, aby byla zajištěna účelná míra národní spotřeby, aby množství, jakost a plynulost výroby byly stupňovány a aby tak postupně vzrůstala životní úroveň obyvatelstva.

§ 163

(1) Jednotný hospodářský plán se vypracovává vždy na určité časové období a vyhláší se zákonem.

(2) Příprava i provedení jednotného hospodářského plánu přísluší vládě jako jeden z jejích předních úkolů. Vláda se při tom opírá o tvůrčí iniciativu pracujícího lidu a jeho organizací.

(3) Vláda podává Národnímu shromáždění pravidelné zprávy o provádění jednotného hospodářského plánu.

§ 164

(1) Každý, komu připadá jakýkoli úkol při provádění a plnění jednotného hospodářského plánu, je povinen vykonávat jej svědomitě a hospodárně podle svých osobních a hospodářských možností.

(2) Osoby fyzické i právnické jsou povinny přizpůsobit svou hospodářskou činnost jednotnému hospodářskému plánu.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Obecná ustanovení

§ 165

(1) Státní občanství je v Československé republice jediné a jednotné.

(2) Podmínky, za jakých se nabývá a pozbývá státního občanství, stanoví zákon.

§ 166

Hranice Československé republiky mohou být měněny jen ústavním zákonem.

§ 167

(1) Územní správní celky budtež vytvořeny se zřetelem k potřebám národního hospodářství a ke kulturním a sociálním zájmům lidu.

(2) Správní soustava republiky je založena na krajském zřízení. Kraje se dělí na okresy, okresy na obce.

§ 168

Hlavním městem Československé republiky je Praha.

§ 169

(1) Barvy republiky jsou bílá, červená a modrá.

(2) Státní znak a vlajky upravuje zákon.

KAPITOLA DESÁTÁ

Ustanovení závěrečná a přechodná

§ 170

Ústava nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

§ 171

(1) Všechny části této ústavy (prohlášení, základní články a podrobná ustanovení) platí jako celek.

(2) Při výkladu jednotlivých ustanovení této ústavy je třeba vycházet z ducha tohoto celku a ze zásad, na kterých je založen.

(3) Výklad a používání všech ostatních předpisů právního řádu budtež vždy v souladu s ústavou.

§ 172

(1) Ústava může býti měněna a doplňována jen zákony, které jsou označeny jako ústavní a usneseny podle příslušných ustanovení (§ 54, odst. 2).

(2) Zákony vydané po dni uvedeném v § 170 jsou, pokud odporují této ústavě nebo ústavním zákonům, neplatné.

§ 173

(1) Dnem, kdy tato ústava nabude účinnosti, pozbývá platnosti ústavní listina Československé republiky, uvozená zákonem ze dne 29. února 1920, č. 121 Sb., jakož i její součásti.

(2) Týmž dnem pozbývají platnosti všechny ústavní i jiné zákony, pokud odporují ustanovením této ústavy a zásadám lidově demokratického zřízení nebo upravují věci odchylně od této ústavy.

(3) Ustanovení předchozího odstavce se netýká zákonů o znárodnění a o pozemkové reformě, které vstoupily v platnost dříve, než tato ústava nabyla účinnosti.

§ 174

(1) Národní shromáždění zvolené podle ústavního zákona ze dne 16. dubna 1948, č. 74 Sb., jímž se na přechodnou dobu do účinnosti nové ústavy upravuje volba a pravomoc Národního shromáždění a činnost Ústavodárného Národního shromáždění, považuje se za Národní shromáždění

zvolené podle této ústavy. Jeho volební období se počítá ode dne volby.

(2) Ustaví-li se Národní shromáždění uvedené v předchozím odstavci dříve, než tato ústava nabude účinnosti, provedou se změny jí vyžadované do 14 dnů. Do téže lhůty složí jeho členové (poslanci) slib podle této ústavy, i když složili již předtím slib podle ustanovení dříve platných.

(3) Dokud nebude vydán zákon o jednacím řádu Národního shromáždění (§ 51), platí přiměřeně ustanovení zákona ze dne 2. července 1947, č. 140 Sb., o jednacím řádu ústavodárného Národního shromáždění.

§ 175

(1) Slovenská národní rada v dosavadním složení nebo doplněná podle výsledků voleb do Národního shromáždění (§ 174, odst. 1) vykonává pravomoc, která přísluší Slovenské národní radě podle této ústavy dotud, dokud se neustaví Slovenská národní rada, která bude zvolena podle nového volebního zákona (§ 98, odst. 1). Dokud nebude vydán zákon Slovenské národní rady o jejím jednacím řádu (§ 104, odst. 1), platí přiměřeně ustanovení dosavadního jednacího řádu Slovenské národní rady.

(2) Pokud nařízení Slovenské národní rady vydaná přede dnem uvedeným v § 170 neodporují ustanovení této ústavy, považují se za zákony Slovenské národní rady, i když překračují její pravomoc vymezenou touto ústavou.

§ 176

(1) Dokud nenabudou účinnosti zákony předvídané ústavou, jimiž budou upraveny zásady organizace národních výborů, jejich jednání a řízení před nimi (§ 129), jejich finanční hospodářství (§133) a způsob, jakým lid provádí jejich kontrolu (§ 126), zůstávají v platnosti dosavadní předpisy.

(2) Národní výbory v dosavadním složení nebo doplněné vykonávají svou pravomoc do té doby, dokud se neustaví národní výbory zvolené podle nového zákona (§ 127).

(3) Zákon stanoví den, kdy počnou působit krajské národní výbory a zaniknou dosavadní zemské národní výbory; rovněž určí, kdy počnou národní výbory vykonávat veřejnou správu v oborech, které až dosud nenáležejí do jejich působnosti (§ 124).

§ 177

(1) Působnost, kterou podle platných předpisů vykonávalo až dosud předsednictvo vlády, přechází dnem uvedeným v § 170 na předsedu vlády.

(2) Ústavní zákony upravující věci státního občanství pozbývají tímto dnem povahy ústavních zákonů.

§ 178

Ústavu provede vláda.

Gottwald v.r.,

též na místě presidenta republiky podle § 60 ústavní listiny z roku 1920.

Široký v.r.

Kopecný v.r.

Laušman v.r.	Fierlinger v.r.
Zápotocký v.r.	Đuriš v.r.
Dr. Clementis v.r.	Krajčír v.r.
arm. gen. Svoboda v.r.	Petr v.r.
Dr. Ševčík v.r.	Dr. Ing. Šlechta v.r.
Dr. Gregor v.r.	Dr. Neuman v.r.
Nosek v.r.	Erban v.r.
Dr. Dolanský v.r.	Plojhar v.r.
Dr. Nejedlý v.r.	Ing. Jankovcová v.r.
Dr. Čepička v.r.	Dr. Šrobár v.r.

280/1948 Sb.

ZÁKON

ze dne 21. prosince 1948

o krajském zřízení.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

ODDÍL 1

Zřízení krajů a krajských národních výborů.

§ 1

Základní ustanovení.

Území Československé republiky se dělí na kraje.

Zřízení krajů.

§ 2

(1) Zřizují se tyto kraje:

A. v českých zemích (v Čechách, na Moravě a ve Slezsku):

1. kraj Pražský,
2. kraj Českobudějovický,
3. kraj Plzeňský,
4. kraj Karlovarský,
5. kraj Ústecký,
6. kraj Liberecký,
7. kraj Hradecký,
8. kraj Pardubický,
9. kraj Jihlavský,
10. kraj Brněnský,
11. kraj Olomoucký,
12. kraj Gottwaldovský,
13. kraj Ostravský;

B. na Slovensku:

14. kraj Bratislavský,
15. kraj Nitrianský,
16. kraj Banskobystrický,
17. kraj Žilinský,
18. kraj Košický,
19. kraj Prešovský.

(2) Území krajů a jejich sídla (krajská města) jsou stanovena v příloze tohoto zákona, která tvoří jeho součást (dále jen "příloha").

§ 3

Postavení hlavního města Prahy upraví zvláštní zákon. Dokud se tak nestane, platí všeobecné předpisy.

§ 4

(1) V případech, kde krajské hranice, stanovené v příloze, rozdělují území dosavadních okresů nebo obcí, buďtež tato území přizpůsobena krajským hranicím. V této souvislosti buď provedena nová územní organizace okresů. V českých zemích učiní tak vláda nařízením; přitom se opatření k zatímnímu vedení správy v dotčených okresech a k ustavení jejich mimořádných orgánů a dále majetkové vypořádání mezi okresy a rozdělení zaměstnanců provedou podle příslušných ustanovení dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 121 Sb., o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory.

(2) Až do doby, kdy budou území okresů a obcí přizpůsobena krajským hranicím (odstavec 1), zůstává místní příslušnost dosavadních okresních a místních národních výborů nedotčena. V této přechodné době se místní příslušnost krajských národních výborů vztahuje na obvody všech okresních národních výborů, jejichž sídla jsou na území kraje. Případy této dočasně odchylné místní příslušnosti krajských národních výborů jsou v příloze zvlášť vyznačeny.

§ 5

(1) Zřídit nebo zrušit kraj nebo změnit jeho sídlo je možno jen zákonem.

(2) Okresy a obce mohou náležeti jen do obvodu jednoho kraje.

(3) Pro změnu hranic krajů platí tato ustanovení:

a) Přejíždí-li z jednoho kraje do druhého jen část území obce, platí obecné předpisy o změnách hranic obcí a okresů.

b) Do 31. prosince 1950 může vláda nařízením prováděti i jiné drobné úpravy krajských hranic, které se nedotýkají existence okresů, a v souvislosti s tím měniti území okresů. Tohoto zmocnění nelze použít na změny krajských hranic, jež oddělují kraje v českých zemích od krajů na Slovensku.

c) Mimo případy upravené pod písm. a) a b) lze měniti krajské hranice jen zákonem.

Zřízení krajských národních výborů.

§ 6

Pro každý kraj se zřizuje krajský národní výbor se sídlem v krajském městě.

§ 7

Krajské národní výbory počnou působiti dnem 1. ledna 1949.

ODDÍL 2

Působnost krajských národních výborů.

§ 8

Základní ustanovení.

(1) Krajské národní výbory vykonávají ve svém obvodu veřejnou správu ve všech jejích oborech (krajskou správu), s výjimkou těch odvětví veřejné správy, jejíž výkon přísluší jiným orgánům (§ 124 ústavy).

(2) Krajská správa zahrnuje v sobě

a) správní obory, které obstarávají dosud zemské národní výbory, na Slovensku pak působnost téhož druhu, kterou tam dosud vykonávají pověřenectva nebo jiné úřady, při čemž podrobnosti může stanoviti vláda nařízením,

b) správní obory ostatní, které dosud obstarávají orgány jiné, a to v rozsahu, který stanoví zvláštní zákony.

(3) Krajské národní výbory budou se ujímati jednotlivých oborů krajské správy počínajíc dnem 1. ledna 1949 postupně, a to

a) správních oborů uvedených v odstavci 2, písm. a) v časovém pořadí, jež určí vláda nařízením,

b) ostatních správních oborů [odstavec 2, písm. b)] podle zvláštních zákonů.

(4) Vláda může za účelem co nejjednoduššího a nejúspornějšího výkonu veřejné správy nařízením

a) přenést působnost vydávati rozhodnutí a činiti opatření v I. stolici s ústředních úřadů na krajské národní výbory, po případě na okresní národní výbory,

b) přenést působnost krajských (zemských) národních výborů na okresní národní výbory nebo na místní národní výbory a působnost okresních národních výborů na místní národní výbory.

§ 9

Úkoly krajských národních výborů.

Krajské národní výbory mají podle § 125 ústavy jako orgány jednotné lidové správy v oboru své působnosti zejména tyto úkoly:

chrání a posilují lidově demokratické zřízení;

spolupůsobí při plnění úkolů obrany státu;

pečují o národní bezpečnost;

podporují udržování a zvelebování národního majetku;

účastní se vypracovávání a provádění jednotného hospodářského plánu;

v rámci jednotného hospodářského plánu plánují a řídí hospodářské, sociální a kulturní budování na svém území, zajišťují předpoklady plynulé zemědělské a průmyslové výroby a starají se o zásobování i o výživu obyvatelstva;

pečují o národní zdraví;

nalézají právo v oboru své působnosti, zejména vykonávají v mezích stanovených zákonem pravomoc trestní.

ODDÍL 3

Podřízenost a dozor.

§ 10

(1) Krajské národní výbory i jejich složky jsou podřízeny vládě a v jednotlivých oborech své působnosti věcně příslušným ministrům a ústředním úřadům.

(2) Krajské národní výbory i jejich složky jsou povinny zachovávat zákony a nařízení v zájmu jednotného výkonu veřejné správy a jednotné státní politiky dbáti směrnic a pokynů vlády, jednotlivých ministrů a ústředních úřadů. Jsou za to odpovědny ministru vnitra.

(3) Ústřední úřady dohlíží v oboru své působnosti na to, zda krajské národní výbory i jejich složky plní své povinnosti podle odstavce 2.

ODDÍL 4

Organisace krajských národních výborů.

§ 11

Počet členů.

(1) Krajský národní výbor má
v krajích do 500 000 obyvatel 36 členů,

v krajích nad 500 000 do 750 000 obyvatel 48 členů,

v krajích nad 750 000 do 1 000 000 obyvatel 60 členů,

v krajích nad 1 000 000 obyvatel 72 členy.

(2) Počet obyvatel se zjišťuje podle posledního všeobecného sčítání lidu, provedeného za účinnosti tohoto zákona; než bude toto sčítání provedeno, zjišťuje se počet obyvatel podle jiného úředního zjištění. V pochybnostech rozhoduje ministerstvo vnitra.

§ 12

Volby a odvolatelnost.

(1) Členové krajského národního výboru jsou voleni a mohou býti ze své funkce odvoláni.

(2) Podrobnosti o podmínkách i o výkonu volebního práva a o provádění voleb a způsob odvolávání členů upraví zákon.

§ 13

Odpovědnost a kontrola.

(1) Členové krajského národního výboru a členové jeho sborových výkonných složek (§ 16) jsou ze své činnosti odpovědni lidu a podléhají jeho kontrole.

(2) Způsob, jakým lid provádí kontrolu a uplatňuje tuto odpovědnost, stanoví zákon.

§ 14

Rozpuštění.

(1) Krajský národní výbor může býti rozpuštěn usnesením vlády, zejména neplní-li své úkoly nebo ohrožuje-li jeho činnost řádný výkon veřejné správy. Rozpuštění krajského národního výboru vyhlásí ministr vnitra v Úředním listě.

(2) Nové volby budtež vypsány nejpozději do 2 měsíců ode dne usnesení vlády (odstavec 1).

(3) Na přechodnou dobu, než se ujmou funkce orgány nově zvolené, učiní ministr vnitra potřebná opatření k zatímnímu vedení správy.

§ 15

Plenární zasedání.

(1) Krajský národní výbor určuje na svých plenárních zasedáních směr činnosti a politiku krajského národního výboru. V rámci jeho usnesení vykonávají krajskou správu (§ 8) jeho výkonné složky (§ 16).

(2) Krajskému národnímu výboru je vyhrazeno v plenárním zasedání:

- a) schvalovati v rámci jednotného hospodářského plánu krajský plán a kontrolovati jeho provádění,
- b) vydávati v rámci směrnic a pokynů vyšších orgánů směrnice pro činnost výkonných složek, přijímati zprávy o jejich činnosti, kontrolovati jejich činnost a dávati jim pokyny a podněty,
- c) voliti a odvolávati svého předsedu, jeho náměstky a referenty a zřizovati a zrušovati komise,
- d) usnášeti se na svém rozpočtu a na účetních závěrkách svého hospodaření,
- e) rozhodovati o věcech, které jsou mimořádné hospodářské důležitosti,
- f) rozhodovati o věcech vyhrazených zvláštními předpisy rozhodnutí plenárního zasedání.

(3) Krajský národní výbor může v plenárním zasedání rozhodnouti o kterékoli záležitosti krajské správy.

§ 16

Výkonné složky.

Výkonné složky krajského národního výboru jsou:

- a) rada,
- b) předseda (jeho náměstkové),
- c) referenti,
- d) komise.

§ 17

Rada.

(1) Členy rady jsou předseda, jeho náměstkové a referenti.

(2) Rada vykonává usnesení plenárního zasedání krajského národního výboru. Přísluší jí řízení a správa všech záležitostí náležejících do působnosti krajského národního výboru, pokud nejsou vyhrazeny plenárnímu zasedání nebo předsedovi krajského národního výboru

(3) Rada vykonává svou působnost podle odstavce 2 zásadně prostřednictvím referentů. Ve sboru jí přísluší

- a) jednati předběžně o věcech, o nichž má jednati krajský národní výbor v plenárním zasedání,
- b) jednati o věcech politické povahy, pokud to nepřísluší plenárnímu zasedání,
- c) usnášeti se na návrhu krajského plánu a předkládati jej plenárnímu zasedání ke schválení,
- d) projednávati pravidelně zprávy o plnění hospodářského plánu,

e) rozhodovati o věcech vyhrazených zvláštními předpisy rozhodnutí rady.

(4) Rada je oprávněna rozhodnouti o kterékoliv záležitosti, o níž jinak rozhodují referenti nebo komise.

(5) Rada může v době, kdy krajský národní výbor nezasedá, zřizovati komise, je však povinna požádati nejbližší plenární zasedání o dodatečné schválení.

(6) Rada kontroluje činnost jednotlivých komisí a referátů a jednotliví její členové, jakož i předsedové komisí, jsou povinni podávati jí pravidelně zprávy o své činnosti a o svých pracovních plánech; rada může dávatí jednotlivým referentům a komisím závazné pokyny.

(7) Rada přezkoumává veškerá rozhodnutí, která vydal referent nebo jím zmocněný zaměstnanec (§ 19, odst. 4) nebo komise (§ 23), bylo-li proti nim podáno odvolání. Dospěla-li rada k názoru, že by se odvolání, které není nepřípustné, mohlo vyhověti, může vyhověti odvolacímu návrhu a vyříditi odvolání, netýká-li se rozhodnutí v odpor vzaté nikoho jiného než odvolatele. Odvolání, která nebyla takto vyřízena, musí býti předložena odvolacímu úřadu (§ 25, odst. 1), pokud není jinak stanoveno, do 3 týdnů po jejich podání.

§ 18

Předseda.

(1) Předseda krajského národního výboru zastupuje krajský národní výbor a kraj jako svazek lidové správy navenek a předsedá plenárním zasedáním krajského národního výboru a schůzím rady.

(2) V době, kdy rada nezasedá, může předseda činiti neodkladná opatření, k nimž by jinak bylo potřebí usnesení rady, je však povinen do 8 dnů požádati radu o dodatečné schválení.

(3) Předseda sjednocuje činnost jednotlivých referátů a bdí nad prováděním směrnic nadřízených orgánů a směrnic, na nichž se usneslo plenární zasedání krajského národního výboru.

(4) Neučiní-li referent krajského národního výboru včas opatření nutná k řádnému obstarávání prací svého referátu (§ 19), učiní tato opatření na jeho místě předseda a oznámí to radě v její nejbližší schůzi.

(5) Má-li předseda za to, že usnesení (opatření) plenárního zasedání krajského národního výboru nebo rady nebo komise nebo rozhodnutí (opatření) referenta vybočuje z mezí jejich působnosti nebo že odporuje předpisům nebo že je v rozporu se směrnicemi a pokyny nadřízených orgánů, je povinen zastaviti výkon tohoto usnesení a oznámiti to, pokud jde o usnesení (opatření) plenárního zasedání nebo rady; věcně příslušnému ústřednímu úřadu a ministerstvu vnitra, pokud pak jde o usnesení (opatření) komise nebo o rozhodnutí (opatření) referenta, radě. Dokud o věci nerozhodne věcně příslušný ministr (přednosta ústředního úřadu), po případě rada, nesmí býti usnesení (rozhodnutí, opatření) vykonáno.

(6) Předseda je služebním představeným všech zaměstnanců krajského národního výboru (§§ 30 a 38). Přiděluje zaměstnance jednotlivým referátům; zaměstnanců, kteří jsou určeni (výškolení) pro zvláštní úkoly jednotlivých resortů (zaměstnanců pro odborné služby), lze použít k jiným úkolům jen se souhlasem příslušného ústředního úřadu.

(7) Předseda krajského národního výboru má v krajích do 500 000 obyvatel jednoho náměstka, v krajích nad 500 000 do 1 000 000 obyvatel dva náměstky a v krajích nad 1 000 000 obyvatel tři náměstky.

(8) Předseda krajského národního výboru je za výkon svého úřadu odpovědný plenárnímu zasedání i radě, již je podřízen. Je povinen řídití se příkazy a pokyny ministra vnitra.

Referenti

§ 19

(1) Práce krajského národního výboru se obstarávají v referátech. V čele každého referátu je volený referent.

(2) Rada stanoví způsob vzájemného zastupování referentů. Nemůže-li některý z referentů vykonávati funkci nebo uprázdní-li se místo referenta, pověří rada některého jiného člena krajského národního výboru zatímní správou referátu. Člen krajského národního výboru, pověřený správou referátu, má práva a povinnosti referenta.

(3) Vláda vydá nařízením předpisy o rozsahu činnosti jednotlivých referátů, při čemž může podrobnější úpravu svěřiti obecným právním předpisům vydaným věcně příslušným ústředním úřadem v

dohodě s ministerstvem vnitra.

(4) Pokud se rada neusnesla jinak, přísluší referentu právo rozhodovati a činiti opatření v rozsahu činnosti referátu jménem rady. Referent může se souhlasem rady zmocniti přidělené zaměstnance, aby rozhodovali a činili opatření z jeho příkazu.

(5) Referent je za výkon svého úřadu odpověden plenárnímu zasedání i radě, jíž je podřízen. Je povinen řídit se příkazy a pokyny věcně příslušných ústředních úřadů.

§ 20

(1) Bezprostředním služebním představeným zaměstnanců přidělených referátů je referent.

(2) Rada ustanoví pro každý referát ze zaměstnanců přidělených tomuto referátu přednostu referátu. Jeho ustanovení vyžaduje potvrzení ministra vnitra uděleného v dohodě s věcně příslušnými ministry.

(3) Ostatní přidělení zaměstnanci jsou podřízeni přednostovi referátu.

§ 21

Krajské velitelství národní bezpečnosti.

(1) Pro obstarávání úkolů národní bezpečnosti zřizuje se v rámci bezpečnostního referátu krajského národního výboru krajské velitelství národní bezpečnosti. Ministerstvo vnitra přidělí tomuto velitelství potřebný počet zaměstnanců z příslušníků Sboru národní bezpečnosti a ze zaměstnanců obstarávajících úkoly národní bezpečnosti.

(2) Organizaci a činnost krajského velitelství národní bezpečnosti upraví ministerstvo vnitra. Přitom může stanovit odchytky od § 19, odst. 4 a od ustanovení upravujících služební postavení přidělených zaměstnanců.

§ 22

Krajský tajemník.

(1) Rada ustanoví ze zaměstnanců přidělených krajskému národnímu výboru krajského tajemníka. Jeho ustanovení vyžaduje potvrzení ministrem vnitra.

(2) Přednostové referátů a ostatní zaměstnanci krajského národního výboru jsou podřízeni krajskému tajemníku.

(3) Krajský tajemník je pomocníkem předsedy krajského národního výboru při výkonu jeho působnosti podle § 18, odst. 2 až 5 a jeho výkonným orgánem a zastupuje ho v jeho funkci služebního představeného zaměstnanců krajského národního výboru.

(4) Krajský tajemník je povinen zúčastniti se plenárních zasedání a schůzí rady; ve schůzích rady má poradní hlas.

§ 23

Komise.

Komise krajského národního výboru mají zpravidla funkci poradní. Rada je však může pověřiti, aby v rozsahu, který stanoví, rozhodovaly jejím jménem.

§ 24

Řízení.

Dokud nebude vydán zákon upravující všeobecně zásady řízení před národními výbory, platí pro řízení, které provádí krajský národní výbor, pokud zvláštními předpisy není nebo nebude stanoveno jinak, vládní nařízení ze dne 13. ledna 1928, č. 8 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (o správním řízení).

§ 25

Odvolání.

(1) Pokud opravný prostředek není vyloučen, lze se odvolati z rozhodnutí, opatření a nálezů krajského národního výboru k příslušnému ústřednímu úřadu.

(2) Z rozhodnutí krajského národního výboru jako odvolací stolice není další odvolání přípustné.

Zásady jednání krajského národního výboru a jeho sborových výkonných složek.

§ 26

(1) Předseda svolává členy krajského národního výboru nejméně dvakrát do roka k plenárním zasedáním.

(2) Plenární zasedání musí být svoláno, usnese-li se na tom rada nebo žádá-li o to alespoň jedna čtvrtina členů krajského národního výboru uvádějíc předmět jednání. Schůze rady se konají podle potřeby.

(3) Podjatí členové nesmějí být přítomni schůzím; podrobnosti stanoví jednací řády (§ 28, odst. 1).

(4) Plenární zasedání krajského národního výboru jsou zpravidla veřejná; schůze rady a schůze komisí jsou zpravidla neveřejné.

(5) Předseda řídí schůze a pečuje o zachování klidu a pořádku při jednání a o jeho nerušený průběh.

§ 27

(1) Plenární zasedání krajského národního výboru nebo rada jsou schopni se unášet, je-li přítomna nadpoloviční většina všech členů. Nesejdou-li se členové tak, aby byli schopni se usnášet, svolá je předseda znovu k projednání téhož pořadu. Po tomto druhém svolání jsou plenární zasedání nebo rada schopny se usnášet za přítomnosti nejméně jedné třetiny členů.

(2) K platnosti usnesení se vyžaduje, aby se pro návrh vyslovilo více členů než proti němu. Při rovnosti hlasů se považuje návrh za přijatý, hlasoval-li pro něj předseda.

(3) Jednací řády stanoví nejmenší počet kladných hlasů potřebných pro přijetí návrhu; mohou také pro některé druhy usnesení stanoviti vyšší většinu.

§ 28

(1) Jednací řády pro plenární zasedání krajského národního výboru a jeho sborových výkonných složek vydá ministr vnitra nařízením. Podrobnější předpisy o jednání může vydati krajský národní výbor.

(2) Všeobecné zásady pro složení komisí stanoví a všeobecné předpisy pro vnější styk i pro vnitřní úřadování krajských národních výborů, zejména také kancelářský řád, vydá ministerstvo vnitra. Zvláštní předpisy o složení jednotlivých komisí a zvláštní předpisy pro vnitřní úřadování jednotlivých referátů s hlediska odborných potřeb mnohou vydati věcně příslušné ústřední úřady v dohodě s ministerstvem vnitra.

§ 29

Poukazovací právo a účetní a pokladní služba

(1) Předpisy o výkonu poukazovacího práva a o organizaci účetní a pokladní služby vydá pro krajské národní výbory nařízením ministr financí v dohodě s ministerstvem vnitra. Dokud tyto předpisy nebudou vydány, platí přiměřeně předpisy pro úřady II. stolice, na Slovensku předpisy pro pověřenectva.

(2) Ustanovení § 11, odst. 2 zákona ze dne 20. března 1919. č. 175 Sb., o zřízení a působnosti nejvyššího účetního kontrolního úřadu, zůstává nedotčeno.

§ 30

Osobní vybavení.

(1) Krajským národním výborům přidělí v rámci schválené systematizace služebních míst ministerstvo vnitra potřebný počet zaměstnanců z osobního stavu svého resortu a příslušná ministerstva v dohodě s ministerstvem vnitra též potřebný počet státních zaměstnanců pro odborné služby. Ministerstvo vnitra převezme v dohodě s příslušným ministerstvem do svého osobního stavu potřebný počet ostatních zaměstnanců těch úřadů a orgánů, jejichž působnost přejde na krajské národní výbory.

(2) Odborní zaměstnanci mohou býti přiděleni zatímě pro obvod několika krajských národních výborů určitému krajskému národnímu výboru. Tento obvod určí příslušné ministerstvo v dohodě s ministerstvem vnitra.

(3) Krajské národní výbory jsou osobními úřady státních zaměstnanců přidělených krajským národním výborům, okresním národním výborům a národním výborům vykonávajícím působnost okresních národních výborů. Ústředním úřadem těchto zaměstnanců je příslušný odborný ústřední úřad, který činí opatření a rozhoduje o jejich osobních věcech po slyšení krajského národního výboru.

(4) Podrobnosti, jakož i odchylky stanoví vláda nařízením.

§ 31

Společná práva.

(1) Krajské národní výbory se mohou souhlasným usnesením svých plenárních zasedání sdružit ke společné správě svých jednotlivých záležitostí. Usnesení vyžaduje schválení věcně příslušného ústředního úřadu uděleného v dohodě s ministerstvem vnitra.

(2) Krajské národní výbory mohou býti rozhodnutím vlády sdruženy ke společné správě některých svých záležitostí.

ODDÍL 5

Přechodná ustanovení o hospodaření krajských národních výborů o zaměstnanosti krajů.

§ 32

(1) Hospodaření krajských národních výborů upraví zákon.

(2) Až do nové zákonodárné úpravy (odstavec 1) postupují krajské národní výbory přiměřeně podle dosavadních formálních předpisů pro hospodaření zemských národních výborů, na Slovensku podle dosavadních formálních předpisů pro hospodaření okresních národních výborů.

(3) V hospodářskoprávních a účetních věcech krajského velitelství národní bezpečnosti platí předpisy vydané pro Sbor národní bezpečnosti.

§ 33

Vláda stanoví, jaké částky státního rozpočtu, určené na rok 1949 pro zemské národní výbory, na Slovensku pro pověřenectva, případnou jednotlivým krajským národním výborům.

§ 34

Hospodaření krajů jako svazků lidové správy povedou v roce 1949 krajské národní výbory podle rozpočtů, jež pro ně stanoví ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem financí. Tyto rozpočty se nevyhlašují.

§ 35

Ministr vnitra přidělí v dohodě s ministrem financí v rámci státního rozpočtu na rok 1949 krajům státní příspěvky, jimž bude zabezpečeno nutné hospodaření krajů.

§ 36

Do krajských rozpočtů na rok 1949 se nezařadí státní přídělky určené na příspěvky nižším svazkům lidové správy. Částky určené na přídělky zemím k poskytování zemských příspěvků finančně slabým okresům a obcím rozdělí v roce 1949 okresům a obcím k těmž účelům ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem financí.

§ 37

Krajské národní výbory v Praze a v Brně sdělají účty o hospodaření zemí v roce 1948 a předloží je vládě k schválení na místě příslušných zemských národních výborů. Další projednávání těchto účtů podle dosavadních předpisů odpadá.

§ 38

(1) Až do nové zákonné úpravy právních poměrů zaměstnanců svazků lidové správy přísluší radě krajského národního výboru usnášeti se o tom, zda ke správě zvláštních krajských zařízení,

ústavů, podniků a pod. je třeba ustanoviti zaměstnance a která služební místa a s kterými platy mají býti na náklad kraje systematisována. Služební a platové poměry zaměstnanců kraje upravuje rada krajského národního výboru. Služební a platová práva z této úpravy vyplývající nesmějí přesahovati míru jednotlivých druhů služebních a platových práv a nároků státních zaměstnanců stejné nebo rovnocenné kategorie a stejných služebních, jakož i rodinných poměrů.

(2) Usnesení podle předchozího odstavce vyžadují ke své platnosti schválení ministerstva vnitra uděleného v dohodě s ministerstvem financí.

(3) Ustanoviti zaměstnance ke správě zvláštních krajských zařízení a propůjčiti mu systemisované služební místo (odstavec 1) přísluší krajskému národnímu výboru.

ODDÍL 6

Likvidace zemí a zemských národních výborů.

§ 39

Majetek zemí.

(1) Země Česká a Moravskoslezská jako svazky lidové správy zanikají uplynutím dne 31. prosince 1948.

(2) Jmění a fondy každé z obou zemí tvoří ode dne 1. ledna 1949 zůstatkovou podstatu jakožto právnickou osobu veřejného práva, kterou spravuje a podle ustanovení odstavce 3 zlikviduje ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem financí. Provedení některých likvidačních úkonů mohou tato ministerstva svěřiti jednotlivým krajským národním výborům. Běžnou správu jednotlivých částí zůstatkových podstat svěří zatím zpravidla onomu krajskému národnímu výboru, v jehož obvodu leží dotčený majetek. Krajský národní výbor jej bude spravovati v rámci krajského rozpočtu (§ 34). Ustanovení § 2, odst. 1 zákona ze dne 19. července 1948, č. 185 Sb., o zestátnění léčebných a ošetrovacích ústavů a o organizaci státní ústavní léčebné péče, zůstává nedotčeno.

(3) Ministerstvo vnitra převede v dohodě s ministerstvem financí a s věcně příslušnými ministerstvy jednotlivé části zůstatkové podstaty zásadně na svazky lidové správy. Před tím vyslechne krajský národní výbor, v jehož obvodu leží dotčený majetek. Jsou-li pro to důvody hospodářské účelnosti nebo veřejného zájmu, může býti některá část zůstatkové podstaty převedena též na jiný subjekt. Na stát buďtež převedeny:

a) peněžní hotovosti, vklady, kmenové podíly, podílové listy a cenné papíry,

b) hypotékárně zajištěné pohledávky,

c) pohledávky ze zápůjček,

d) dluhy ze zápůjček,

e) závazky z ručení,

f) majetek, kterého země Česká nabyla podle zákona ze dne 10. července 1947, č. 143 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou.

(4) Skončení likvidace podle odstavců 2 a 3 vyhlásí ministerstvo vnitra v Úředním listě. Dnem vyhlášení tohoto opatření přecházejí na stát práva a závazky obou zůstatkových podstat, pokud nebyly již dříve převedeny na stát nebo jiné nabyvatele.

(5) Převod vlastnického práva a jiných knihovních práv podle ustanovení odstavců 3 a 4 zapíše knihovní soudy podle rozhodnutí ministerstva vnitra technicky přímo na nové nabyvatele.

(6) Ministerstvo vnitra stanoví v dohodě s ministerstvem financí, na které orgány veřejné správy se převede správa jednotlivých samostatných fondů a nadací, jež byly dosud ve správě zemí.

(7) Opatřeními podle odstavců 2 až 4 a 6 nejsou dotčena práva a závazky třetích osob.

(8) Právní jednání, písemnosti a úřední úkony, kterých je třeba k provedení ustanovení odstavců 1 až 6, jsou osvobozeny od daní, poplatků a dávek za úřední úkony ve věcech správních a od obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí.

§ 40

Zaměstnanecké věci.

(1) Zaměstnanci zemí, kteří budou dne 31. prosince 1948 zaměstnání ve správě (provozu) zvláštních zemských zařízení (ústavů, podniků a pod.), stávají se dnem 1. ledna 1949 zaměstnanci příslušné zůstatkové podstaty se všemi dosavadními služebními (pracovními) a platovými (mzdovými) právy a nároky. Jejich služební (pracovní) a platové (mzdové) poměry se řídí přiměřeně předpisy dosud pro ně platnými. Dnem, kdy dotčené zemské zařízení bude podle § 39, odst. 3 nebo 4 převedeno na nového nabyvatele, přejdou do služeb tohoto nabyvatele. Jejich služební a platové poměry se upraví přiměřeně podle zásad vládního nařízení ze dne 7. listopadu 1930, č. 163 Sb., o převzetí zaměstnanců samostatných korporací do státní služby a o jejich zařazení. Pracovní a mzdové poměry převzatých zaměstnanců, na které se vztahují předpisy o řízení státní mzdové politiky, zůstávají nezměněny. Ustanovení § 7 zák. č. 185/1948 Sb., č. 199 Sb., o komunálních podnicích, zůstávají nedotčena.

(2) Odpočivné (zaopatřovací) platy zaměstnanců zemí, kteří přede dnem 1. ledna 1949 vstoupili do výslužby, a zaopatřovací platy pozůstalých po zaměstnancích zemí, kteří přede dnem 1. ledna 1949 zemřeli, hradí od toho dne stát, pokud nepřesahují míru stanovenou v § 212, odst. 1 až 3 zákona ze dne 24. června 1926, č. 103 Sb., o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců (platový zákon). Stát hradí od toho dne s omezením stanoveným v předchozí větě také ostatní odpočivné a zaopatřovací platy, které dosud uhrazovaly země; tím však nejsou dotčeny dosavadní závazky jiných subjektů k refundaci těchto platů. Výše odpočivných a zaopatřovacích platů (starobních, vdovských, sirotčích a jiných důchodů), jež uhrazovala země Česká podle ustanovení § 3, odst. 3 zák. č. 143/1947 Sb., zůstává nedotčena.

§ 41

Zemská správní komise.

Ministr vnitra rozpustí zemské národní výbory, jakmile značná část jejich dosavadní působnosti bude vykonávána krajskými národními výbory nebo jinými orgány, a jmenuje zemskou správní komisi k obstarávání zbývajících správ.

ODDÍL 7

Zatímní správa

§ 42

(1) Na přechodnou dobu, pokud nezačnou působiti krajské národní výbory vyšlé z voleb, zřídí se pro každý kraj zatímní krajský národní výbor.

(2) Počet členů zatímního krajského národního výboru určí ministr vnitra.

(3) Členy zatímního krajského národního výboru a jejich náhradníky jmenuje a odvolává na návrh ústředního akčního výboru Národní fronty ministr vnitra, který také pověří jednotlivé členy funkcemi.

(4) Zatímní krajský národní výbor vykonává působnost krajského národního výboru (§§ 8 a 9) podle předpisů pro tento národní výbor platných.

ODDÍL 8

Přízpůsobení organizace okresních a místních národních výborů

§ 43

(1) Vláda upraví nařízením organizaci okresních a místních národních výborů přiměřeně podle zásad platných pro krajské národní výbory.

(2) Ministr vnitra může upravit nařízením na dobu, dokud nebudou vydány předpisy o volbách do okresních a místních národních výborů, způsob, jakým se ustavují sborové složky okresních a místních národních výborů.

(3) Předpisy o výkonu poukazovacího práva a o organizační účetní a pokladní služby vydá pro okresní a místní národní výbory nařízením ministr financí v dohodě s ministrem vnitra. Dokud tyto předpisy nebudou vydány, platí předpisy dosavadní. Ustanovení § 29, odst. 2 platí obdobně.

ODDÍL 9

Zrušení obchodních a živnostenských (průmyslových) komor

§ 44

(1) Obchodní a živnostenské (průmyslové) komory (dále jen "komory") se zrušují uplynutím dne 31. prosince 1948.

(2) Dosavadní působnost komor přechází na krajské národní výbory, pokud vláda nařízením nestanoví, že část této působnosti přechází na jiné orgány nebo zaniká.

§ 45

(1) Jméni a fondy, majetková práva a závazky komor, jakož i ústavy a jiná zařízení komor tvoří ode dne 1. ledna 1949 zůstatkovou podstatu jakožto právnickou osobu veřejného práva, kterou spravuje a podle odstavce 3 zlikviduje ministerstvo vnitřního obchodu v dohodě s ministerstvem financí. Provedení některých likvidačních úkonů, jakož i běžnou správu jednotlivých částí zůstatkové podstaty mohou tato ministerstva svěřiti jednotlivým krajským národním výborům.

(2) Ministerstvo vnitřního obchodu převede v dohodě s ministerstvem financí a s věcně příslušnými ministerstvy jednotlivé části zůstatkové podstaty na kraje nebo na jiný svazek lidové správy nebo na stát, anebo na jiný subjekt, na který přenese vláda nařízením podle § 44, odst. 2 část dosavadní působnosti komor.

(3) Skončení likvidace odstavců 1 a 2 vyhlásí ministerstvo vnitřního obchodu v Úředním listě. Dnem tohoto vyhlášení přecházejí na stát práva a závazky zůstatkové podstaty komor, jež nebyly převedeny na kraje ani na jiné subjekty.

(4) Převod vlastnického práva a jiných knihovnických práv podle ustanovení odstavců 2 a 3 zapíše knihovní soudy podle rozhodnutí ministerstva vnitřního obchodu a na návrh ministerstva techniky přímo na nové nabyvatele.

(5) Opatřeními podle odstavců 1 až 3 nejsou dotčena práva a závazky třetích osob.

(6) Právní jednání, písemnosti a úřední úkony, kterých je třeba k provedení ustanovení odstavců 1 až 4, jsou osvobozeny od daní, poplatků a dávek za úřední úkony ve věcech správních a od obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí.

§ 46

(1) Zaměstnanci komor stávají se dnem 1. ledna 1949 zaměstnanci zůstatkové podstaty (§ 45, odst. 1). Jejich služební (pracovní a platové (mzdové) poměry zůstávají nezměněny a řídí se přiměřeně předpisy dosud pro ně platnými.

(2) Zaměstnanci komor, kteří budou převzati do služeb státních, budou zařazeni do příslušných kategorií státních zaměstnanců, při čemž se jim plně započte služební doba strávená v komorách, a to ode dne počátku jejich pensijního pojištění (zaopatření) v tomto služebním poměru. Jiná předchozí služba bude znehodnocena přiměřeně podle zásad stanovených v § 4, odst. 4 zákona ze dne 19. března 1947, č. 48 Sb., o organizaci péče o mládež. Zařízení těchto zaměstnanců provede příslušný ústřední úřad podle platných předpisů v dohodě s ministerstvy vnitra a financí.

(3) Právní poměry zaměstnanců, kteří nebudou převzati do státních služeb, upraví vláda nařízením.

(4) Odpočivné (zaopatřovací) platy zaměstnanců komor, kteří přede dnem vyhlášení skončení likvidace komor (§ 45, odst. 3) vstoupili do výslužby, a zaopatřovací platy pozůstalých po zaměstnaneckých komor, kteří před tímto zemřeli, hradí počínajíc tímto dnem stát, pokud jsou dosud vypláceny z prostředků pensijních fondů komorních, zřízených podle § 21 odst. 2 zákona ze dne 29. června 1868, č. 85 ř. z., o organizaci obchodních a živnostenských komor, nebo podle zák. čl. VI/1868, a pokud nepřesahují míru stanovenou v § 212, odst. 1 až 3 platového zákona.

(5) Stát hradí počínaje dnem vyhlášení skončení likvidace komor (§ 45, odst. 3) též doplnění odpočivných a zaopatřovacích platů, která jsou dosud vyplácena ze zvláštních příplatkových (nadlepkovacích) fondů komorních, pokud v každém jednotlivé případě součet doplnění a důchodu vypláceného podle zákona ze dne 15. dubna 1948, č. 99 Sb., o národním pojištění, nepřesáhne míru stanovenou v § 212 odst. 1 až 3 platového zákona.

ODDÍL 10

Závěrečná ustanovení.

§ 47

Opatření k přípravě krajského zřízení provedená před účinností tohoto zákona, pokud jsou ve shodě s jeho ustanoveními, platí za opatření učiněná podle tohoto zákona.

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provedou jej všichni členové vlády.

Gottwald v. r.

Dr. John v. r.

Zápotocký v. r.

Široký v. r.	Kopecký v. r.
Fierlinger v. r.	Klíment v. r.
Dr. Ševčík v. r.	Đuriš v. r.
Dr. Clementis v. r.	Krajčír v. r.
arm. gen. Svoboda v. r.	Petr v. r.
Dr. Gregor v. r.	Dr. Ing. Šlechta v. r.
Nosek v. r.	Dr. Neuman v. r.
Dr. Dolanský v. r.	Erban v. r.
Dr. Nejedlý v. r.	Plojhar v. r.
Dr. Čepička	Ing. Jankovcová v. r.
Dr. Šrobár v. r.	

143/1968
Ústavní zákon

ze dne 27. října 1968

o československé federaci

Národní shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto ústavním zákoně:

My, národ český a slovenský, vycházejíce z poznání, že naše novodobé dějiny jsou prodchnuty oboustrannou vůlí žít ve společném státě,

oceňující skutečnost, že padesát let našeho společného státního života prohloubilo a upevnilo naše odvěké přátelské svazky, umožnilo rozvoj našich národů a uskutečňování jejich pokrokových demokratických a socialistických ideálů a spolehlivě dokázalo jejich bytostný zájem žít ve společném státě, zároveň však ukázalo, že náš vzájemný vztah je třeba vybudovat na nových a spravedlivějších základech,

uznávající nezadatelnost práva na sebeurčení až do oddělení a respektující suverenitu každého národa a jeho právo utvářet si svobodně způsob a formu svého národního a státního života,

přesvědčení, že dobrovolné federativní státní spojení je odpovídajícím výrazem práva na sebeurčení a rovnoprávnost, avšak též nejlepší zárukou pro náš plný vnitřní národní rozvoj i pro ochranu naší národní svébytnosti a svrchovanosti,

rozhodnutí vytvářet ve společném federativním státě v duchu humanitních ideálů socialismu a proletářského internacionalismu podmínky pro všestranný rozvoj a blahobyt všech občanů a zaručovat jim rovná, demokratická práva a svobody bez rozdílu národnosti,

reprezentování svými zástupci v České národní radě a ve Slovenské národní radě, jsme se dohodli na vytvoření československé federace.

Hlava první

Základní ustanovení

Čl.1

(1) Československá socialistická republika je federativní stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků.

(2) Základem Československé socialistické republiky je dobrovolný svazek rovnoprávných národních států českého a slovenského národa, založený na právu na sebeurčení každého z nich.

(3) Československá federace je výrazem vůle dvou svébytných suverenních národů, Čechů a Slováků, žít ve společném federativním státě.

(4) Československou socialistickou republiku tvoří Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika. Obě republiky mají v Československé socialistické republice rovnoprávné postavení.

(5) Obě republiky respektují navzájem svou suverenitu i suverenitu Československé socialistické republiky; stejně Československá socialistická republika respektuje suverenitu národních států.

Čl.2

(1) Československá socialistická republika i Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika jsou vybudovány na zásadách socialistické demokracie. Jejich politický systém je v zásadních věcech stejný.

(2) Státní moc vykonává pracující lid svými zastupitelskými sbory, jimiž jsou: Federální shromáždění, Česká národní rada, Slovenská národní rada a národní výbory.

(3) Politická práva občanů a záruky jejich uskutečňování jsou na celém území Československé socialistické republiky stejné.

Čl.3

(1) Území Československé socialistické republiky tvoří území České socialistické republiky a území Slovenské socialistické republiky.

(2) Hranice Československé socialistické republiky a hranice České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky mohou být změněny jen ústavním zákonem Federálního

shromáždění.

(3) Hranice každé z obou republik se mohou změnit jen se souhlasem příslušné národní rady. Národní rada dává souhlas svým ústavním zákonem.

Čl.4

(1) Hospodářství Československé socialistické republiky je integrací dvou národních ekonomik, české a slovenské. Rozvíjí se na základě socialistické hospodářské soustavy.

(2) Český a slovenský národ jsou ekonomicky svébytné. Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika hospodaří s vytvořeným společenským produktem s výjimkou té části, jejíž správu svěřily Československé socialistické republice k zabezpečení společných potřeb a zájmů. Hospodářství v Československé socialistické republice se rozvíjí ve vzájemné spolupráci a za pomoci obou národů.

(3) Hospodářství v Československé socialistické republice se plánovitě rozvíjí v podmínkách jednotného socialistického trhu, založeného na jedné měně, na volném pohybu pracovních sil, na volném pohybu peněžních fondů, na jednotné soustavě řízení a na jednotných zásadách hospodářské politiky.

(4) Úlohou federálních orgánů je především zajistit optimální zaměření hospodářského rozvoje, ovlivňovat vztahy vznikající při rozdělování společenského produktu a národního důchodu, rozvíjet hospodářské styky se zahraničím, vytvářet jednotné podmínky pro působení ekonomického systému a pro rozvíjení hospodářské demokracie a podporovat pokrokové formy integrace podniků mezi oběma republikami. Významným úkolem Československé socialistické republiky je vyrovnávání hospodářských a sociálních rozdílů mezi oběma republikami, zejména vytvářením stejných podmínek a možností pro tvorbu a užití národního důchodu.

Čl.5

(1) Státní občan každé z obou republik je zároveň státním občanem Československé socialistické republiky.

(2) Občan jedné republiky má na území druhé republiky stejná práva a stejné povinnosti jako občan této republiky.

(3) Zásady nabývání a pozbývání státního občanství republik stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl.6

(1) Českého a slovenského jazyka se užívá rovnoprávně při vyhlásování zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů.

(2) Při jednání všech státních orgánů Československé socialistické republiky a obou republik, v řízení před nimi a v ostatním jejich styku s občany se užívá obou jazyků rovnoprávně.

Hlava druhá

Rozdělení působnosti mezi federaci a republiky

Čl.7

(1) Do výlučné působnosti Československé socialistické republiky patří:

a) zahraniční politika, uzavírání mezinárodních smluv, zastupování Československé socialistické republiky v mezinárodních vztazích a rozhodování v otázkách války a míru,

b) národní obrana,

c) federální státní hmotné rezervy,

d) federální zákonodárství a správa v rozsahu působnosti federace a kontrola činnosti federálních orgánů,

e) ochrana federální ústavnosti.

(2) V oblastech uvedených v odstavci 1 působí výlučně zákonodárné a výkonné orgány státní moci, orgány státní správy a soudní orgány Československé socialistické republiky.

Čl.8

(1) Do společné působnosti Československé socialistické republiky a obou republik patří:

- a) plánování,
- b) finance,
- c) emisní činnost,
- d) cenové věci,
- e) zahraniční hospodářské vztahy,
- f) průmysl,
- g) zemědělství a výživa,
- h) doprava,
- ch) pošty a telekomunikace,
- i) rozvoj vědy a techniky,
- j) práce, mzdy a sociální politika,
- k) sociálně ekonomické informace,
- l) právní úprava socialistického podnikání,
- m) normalizace, věci měr a vah, průmyslová práva,
- n) vnitřní pořádek a bezpečnost státu,
- o) věci tisku a jiných informačních prostředků.

(2) V oblastech uvedených v odstavci 1 působí v taxativně uvedených věcech orgány Československé socialistické republiky a v ostatních věcech orgány České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky.

Čl.9

Věci, které nejsou taxativně svěřeny do působnosti Československé socialistické republiky, patří do výlučné působnosti České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky.

Čl.10

(1) Československé hospodářství je v souladu se socialistickou hospodářskou soustavou hospodářstvím plánovaným.

(2) Národohospodářské plány jsou:

- a) plán rozvoje hospodářství Československé socialistické republiky (federální plán),
- b) plány rozvoje hospodářství České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky (plány republik).

(3) Střednědobé národohospodářské plány se vyhlašují zákonem. Zákon o federálním plánu přijímá Federální shromáždění, zákon o plánu republiky přijímá národní rada.

(4) Soustavu národohospodářských plánů, jejich strukturu, jakož i zásady tvorby plánů federace upravuje zákon Federálního shromáždění.

(5) Návrhy federálních plánů a plánů republik sestavují souběžně a ve vzájemné spolupráci federální plánovací orgány a plánovací orgány republik podle směrnic svých vlád.

Čl.11

(1) Finanční hospodaření Československé socialistické republiky se řídí státním rozpočtem federace. Finanční hospodaření každé republiky se řídí jejím státním rozpočtem. Státní rozpočet federace schvaluje Federální shromáždění a státní rozpočty republik schvalují národní rady svými

zákony, a to vždy na období jednoho roku.

(2) Státní rozpočet každé republiky zahrnuje finanční vztahy za všechny úseky hospodářství a správy s výjimkou činností financovaných ze státního rozpočtu federace. Součástí státního rozpočtu každé republiky jsou finanční vztahy k rozpočtům národních výborů.

(3) Příjmy státního rozpočtu federace tvoří taxativně určené daně, podíly na daních a další příjmy stanovené zákonem Federálního shromáždění, dále příjmy z činnosti federálních orgánů a jim podřízených organizací.

(4) Ze státního rozpočtu federace se hradí:

a) výdaje na národní obranu, na činnost federálních orgánů, na vytváření federálních hmotných rezerv a na dotace pro federální organizace,

b) dotace a subvence na financování vybraných akcí, pokud si to vyžaduje jejich rozsah a důležitost pro celou federaci, a na vyrovnávání ekonomických rozdílů mezi Českou socialistickou republikou a Slovenskou socialistickou republikou,

c) dotace a subvence ve prospěch státních rozpočtů obou republik na další rozvinutí národních ekonomik,

d) ostatní výdaje určené rozpočtovým zákonem Federálního shromáždění.

(5) Způsob zabezpečení příjmů státního rozpočtu federace, vztahy mezi státním rozpočtem federace a státními rozpočty obou republik, jakož i zásady rozpočtového hospodaření stanoví zákon Federálního shromáždění.

(6) Československá socialistická republika i každá republika mohou vytvářet vlastní účelové fondy napojené na jejich státní rozpočty; fondy se zřizují zákonem.

(7) Československá socialistická republika stanoví rámcové zásady dotační politiky.

Čl.12

(1) Daně a poplatky možno ukládat jen na základě zákona.

(2) Daňové zákony Federálního shromáždění stanoví zásady pro daňové zákony národních rad, a to v tomto rozsahu:

a) u daní, které rozhodujícím způsobem ovlivňují podmínky na trhu, a to u daně z obratu (jiných spotřebních daní), u základních daní (odvodů) podniků, peněžních ústavů a pojišťoven, u daně ze mzdy stanoví zákony Federálního shromáždění daňovou soustavu, základ daně, minimální sazby, jakož i rozsah, ve kterém mohou orgány obou republik poskytovat zvýhodnění a slevy;

b) u zemědělské a silniční daně (popřípadě u jiných daní tohoto druhu) stanoví zákony Federálního shromáždění, kdo je poplatníkem daně, základ daně, jakož i hlavní zásady zdaňování.

(3) Zásadami stanovenými zákony Federálního shromáždění se řídí národní rady při přijímání svých daňových zákonů. U daní, u kterých zákony Federálního shromáždění stanoví jen minimální sazby, mohou zákony národních rad upravit i přírážky k nim.

(4) Ostatní daně a poplatky stanoví zákony národních rad.

(5) Správa, výkon a kontrola všech druhů daní (odvodů) a poplatků (pokut) přísluší ústředním orgánům republik a z jejich pověření národním výborům nebo jiným orgánům, s výjimkou případů, kdy na základě výlučné působnosti Československé socialistické republiky vybírají poplatky (pokuty) federální orgány. Federální orgány mohou kontrolovat platby pro státní rozpočet federace.

Čl.13

(1) Území Československé socialistické republiky je jednotným celním územím.

(2) Do působnosti Československé socialistické republiky patří úprava celnictví, celní politika a vydávání celních tarifů.

Čl.14

(1) Československou měnu upravuje Federální shromáždění zákonem.

(2) Emisní činnost a její kontrola přísluší měnovému bankovnímu systému, který se skládá

z federální banky jako vrcholného měnového orgánu a z národních bank obou republik; tyto banky jsou právníckými osobami.

(3) Vedení federální banky přísluší kolektivnímu orgánu v čele s guvernérem; tento orgán se skládá ze stejného počtu občanů České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky.

(4) Do působnosti Československé socialistické republiky patří:

- a) vydávat československá platidla,
- b) stanovit koncepci měnové, devizové a úvěrové politiky,
- c) stanovit zásady a rozsah emise a kontrolovat jejich dodržování,
- d) určovat nástroje pro uskutečňování jednotné měnové, devizové a úvěrové politiky,
- e) určovat rozsah devizových rezerv a stanovit způsob jejich správy,
- f) určovat rámec zahraničních devizových operací a stanovit kurs československé měny.

(5) Postavení bank uvedených v odstavci 2, jejich vztahy a činnost upravuje zákon Federálního shromáždění.

Čl.15

V Československé socialistické republice platí jednotná soustava cen. V oblasti cenové politiky patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) stanovit zásady cenové politiky a regulace cen,
- b) určovat ceny surovin, výrobků a služeb, které mají základní význam pro jednotný trh, a to v rozsahu stanoveném zákonem Federálního shromáždění,
- c) stanovit kategorizaci tarifů a cen v dopravě a vydávat poštovní a telekomunikační tarify.

Čl.16

V oblasti zahraničních hospodářských vztahů patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) stanovit zásady zahraniční obchodní politiky,
- b) zákonodárství o úpravě vztahů vznikajících při provádění zahraničního obchodu,
- c) koordinovat hospodářskou spolupráci se zahraničím, především se socialistickými státy,
- d) stanovit zásady organizace zahraničně obchodní činnosti,
- e) stanovit základní ekonomické nástroje s výjimkou dodatkových nástrojů.

Čl.17

V oblasti průmyslu patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) stanovit zásady průmyslové politiky, zejména na základě technicko-ekonomických koncepcí republik v odvětvích a oborech s vysokou integrační funkcí v československé ekonomice,
- b) vytvářet podmínky pro zapojení národních ekonomik a jejich hospodářských organizací do mezinárodní průmyslové kooperace, specializace a výzkumu,
- c) koordinovat úkoly vyplývající z potřeb obranyschopnosti země.

Čl.18

V oblasti zemědělství a výživy patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) stanovit zásady zemědělské politiky a politiky výživy lidu,
- b) koordinovat státní intervenční politiku v zemědělství a výživě,

c) zákonodárství ve věcech veterinární a rostlinolékařské péče, ochrany půdního fondu a jakosti zemědělských a potravinářských výrobků, vyžadující jednotný postup v celé Československé socialistické republice.

Čl.19

V oblasti dopravy patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) zákonodárství ve věcech železniční, letecké, námořní, vnitrozemské vodní dopravy a silniční dopravy a dopravních cest,
- b) stanovení jednotných pravidel dopravního a přepravního provozu a státních norem pro technickou způsobilost dopravních prostředků a zařízení a dopravních cest,
- c) stanovení zásad dopravní politiky a vypracování koncepce rozvoje dopravní soustavy.

Čl.20

V oblasti pošt a telekomunikací patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) zákonodárství ve věcech pošt a telekomunikací,
- b) stanovení jednotných pravidel poštovního a telekomunikačního provozu,
- c) vypracování koncepce rozvoje soustavy pošt a telekomunikací.

Čl.21

(1) V Československé socialistické republice se uskutečňuje jednotná vědecká, technická a investiční politika v základních otázkách.

(2) V oblasti vědecké, technické a investiční politiky patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) vypracovat koncepci rozvoje vědy a techniky a stanovit způsob financování,
- b) rozvíjet mezinárodní spolupráci včetně licenční politiky,
- c) rozhodovat o investicích celostátního významu, financovaných ze státního rozpočtu federace.

Čl.21a **neplatil**

Čl.22

V oblasti práce, mezd a sociální politiky patří do působnosti Československé socialistické republiky stanovit jednotné zásady:

- a) pracovněprávních vztahů,
- b) mzdové politiky a regulace mzdového vývoje,
- c) důchodového a nemocenského zabezpečení,
- d) sociální politiky.

Čl.23

V oblasti sociálně ekonomických informací patří do působnosti Československé socialistické republiky:

- a) stanovit metodiku jednotné soustavy sociálně ekonomických informací, potřebných pro posuzování rozvoje federace a pro plnění povinností vyplývajících z mezinárodních závazků,
- b) určovat rozsah informací potřebných pro sledování vývoje hospodářství, životní úrovně a vývoje společnosti,
- c) stanovit způsob a lhůty pro poskytování sociálně ekonomických informací, jakož i zásady prověřování jejich správnosti,
- d) poskytovat sociálně ekonomické informace mezinárodním organizacím.

Čl.24

(1) Socialistické podniky vyvíjejí hospodářskou činnost v Československé socialistické republice na území obou republik za podmínek v nich platných.

(2) Do působnosti Československé socialistické republiky patří:

- a) úprava zřizování, právních poměrů a způsobů řízení hospodářských organizací,
- b) zásady úpravy družstevního a drobného podnikání,
- c) úprava hospodářských vztahů mezi socialistickými organizacemi,
- d) úprava ochrany výroby a obchodu, jakož i zájmů spotřebitelů, zejména úprava průmyslových práv, normalizace, státního zkušebnictví a státní inspekce,
- e) zásady ochrany a využití nerostného bohatství.

Čl.25

Orgány Československé socialistické republiky, na které prezident Československé socialistické republiky přenesl sjednávání některých mezinárodních smluv, postupují při sjednávání těchto smluv, upravujících mezinárodní spolupráci v oblastech společné působnosti, ve spolupráci s orgány obou republik; spolupracují s nimi též při zastupování Československé socialistické republiky v mezinárodních organizacích, působících v uvedených oblastech.

Čl.26

V Československé socialistické republice platí jednotné zásady právní úpravy matrik, občanských průkazů, evidence obyvatelstva a pobytu cizinců; zásady stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl.27

(1) Do působnosti Československé socialistické republiky patří upravovat postavení, oprávnění a ostatní poměry ozbrojených bezpečnostních sborů.

(2) Rozdělení působnosti mezi Československou socialistickou republikou a oběma republikami ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti upravuje zákon Federálního shromáždění.

Čl.28

Rozdělení působnosti mezi Československou socialistickou republikou a oběma republikami ve věcech tisku a jiných informačních prostředků stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl.28a
neplatil

Čl.28b
neplatil

Hlava třetí

Federální shromáždění

Čl.29

(1) Nejvyšším orgánem státní moci a jediným zákonodárným sborem Československé socialistické republiky je Federální shromáždění.

(2) Federální shromáždění tvoří dvě sněmovny: Sněmovna lidu a Sněmovna národů. Obě sněmovny jsou rovnoprávné.

(3) K platnému usnesení Federálního shromáždění je třeba souhlasného usnesení obou sněmoven, nestanoví-li tento ústavní zákon něco jiného nebo nejde-li o vnitřní věci jen jedné sněmovny.

Čl.30

(1) Sněmovna lidu má 200 poslanců, kteří jsou voleni v celé Československé socialistické republice přímou volbou.

(2) Poslanec Sněmovny lidu nemůže být zároveň poslancem Sněmovny národů.

(3) Sněmovna lidu se volí na období 4 let.

(4) Podmínky výkonu volebního práva do Sněmovny lidu a způsob výkonu voleb a odvolání poslanců stanoví zákon Federálního shromáždění.

Čl.31

(1) Sněmovna národů reprezentuje rovné státoprávní postavení obou republik.

(2) Sněmovna národů má 150 poslanců, z nichž se 75 volí přímou volbou v České socialistické republice a 75 přímou volbou v Slovenské socialistické republice.

(3) Volební období Sněmovny národů končí s volebním obdobím Sněmovny lidu.

Čl.32

(1) Federální shromáždění zasedá nejméně dvakrát do roka (jarní zasedání a podzimní zasedání).

(2) Federální shromáždění svolává k zasedání a jeho zasedání prohlašuje za skončené prezident Československé socialistické republiky.

(3) Jestliže prezident Československé socialistické republiky nesvolá jarní zasedání do konce dubna nebo podzimní zasedání do konce října, svolá je předsednictvo Federálního shromáždění. Zasedání Federálního shromáždění prohlásí v tomto případě za skončené předsednictvo Federálního shromáždění.

Čl.33

(1) Federální shromáždění musí být svoláno prezidentem Československé socialistické republiky na žádost alespoň třetiny poslanců některé sněmovny.

(2) Jestliže prezident Československé socialistické republiky Federální shromáždění nesvolá do 14 dnů nebo do další lhůty uvedené v žádosti, svolá je předsednictvo Federálního shromáždění. Zasedání Federálního shromáždění prohlásí v tomto případě za skončené předsednictvo Federálního shromáždění.

Čl.34

(1) Sněmovny se scházejí ke schůzím na základě usnesení předsednictva příslušné sněmovny.

(2) Ke společným schůzím se sněmovny scházejí, jde-li o volbu presidenta Československé socialistické republiky, o volbu předsedy a místopředsedů Federálního shromáždění, o projednání programového prohlášení vlády Československé socialistické republiky a v jiných případech, kdy se na tom sněmovny usnesou.

Čl.35

(1) Schůze obou sněmoven jsou zpravidla veřejné.

(2) Neveřejné schůze se mohou konat jen v případech stanovených jednacím řádem Federálního shromáždění.

Čl.36

(1) Do působnosti Federálního shromáždění patří zejména:

a) usnášet se na ústavě Československé socialistické republiky a na ústavních a jiných zákonech Federálního shromáždění a zjišťovat, jak jsou prováděny,

b) jednat o zásadních otázkách zahraniční politiky,

c) jednat o zásadních otázkách vnitřní politiky,

d) schvalovat střednědobý národohospodářský plán a státní rozpočet federace, prověřovat jejich plnění a schvalovat státní závěrečný účet federace,

- e) volit presidenta Československé socialistické republiky a jednat o jeho zprávách,
- f) jednat o programovém prohlášení vlády a kontrolovat její činnost a činnost jejích členů, jakož i jednat o důvěře vládě,
- g) volit a odvolávat členy Ústavního soudu Československé socialistické republiky,
- h) zřizovat ústavním zákonem federální ministerstva a federální výbory a zřizovat zákonem jiné federální orgány státní správy,
- ch) zřizovat zákonem kontrolní orgán Federálního shromáždění.

(2) Federální shromáždění se usnáší o vypovězení války, je-li Československá socialistická republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.

(3) Mezinárodní smlouvy politické a mezinárodní hospodářské smlouvy obecné povahy, jakož i mezinárodní smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona Federálního shromáždění, vyžadují před ratifikací souhlas Federálního shromáždění.

(4) Federální shromáždění může zrušit nařízení nebo usnesení vlády nebo obecně závazný právní předpis federálního ministerstva, federálního výboru nebo jiného federálního ústředního orgánu státní správy, odporují-li ústavě nebo jinému zákonu Federálního shromáždění.

Čl. 37

- (1) Federální shromáždění má zákonodárskou pravomoc ve věcech:
- a) svěřených tímto ústavním zákonem do výlučné působnosti Československé socialistické republiky (čl. 7),
 - b) patřících do společné působnosti (čl. 8 a čl. 10 až 28), a to v části svěřené Československé socialistické republice.

(2) Federální shromáždění přijímá dále zákony, u nichž - s výjimkami stanovenými ústavními zákony - výkon patří v plném rozsahu orgánům republik, a to zákon o rodině, občanský zákoník, občanský soudní řád, zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, trestní zákon, trestní řád, zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o výkonu vazby, zákon upravující obecné řízení před správními orgány, zákon o vysokých školách, zákon o cestovních dokladech, zákon o zbraních a střelivu, zákon o geodézii a kartografii.

(3) Pokud to vyžaduje jednota právního řádu, uskutečňuje Federální shromáždění zásadní zákonodárskou úpravu ve věcech péče o zdraví lidu, soustavy základních a středních všeobecně vzdělávacích i odborných škol, ve věcech spolčování a shromažďování, národností, autorského práva, o poměrech církví a náboženských společností a ve věcech lesního a vodního hospodářství.

Čl. 38

- (1) Zákon Federálního shromáždění může svěřit úpravu otázek uvedených v čl. 37 odst. 1 písm. b) a v čl. 37 odst. 2 zákonodárství republik.
- (2) Pokud federální zákonodárství neupraví v celém rozsahu věci uvedené v čl. 37 odst. 1 písm. b) a v čl. 37 odst. 2, mohou je národní rady upravit vlastním zákonodárstvím.
- (3) Pokud Federální shromáždění nevydá zásadní zákonodárskou úpravu věcí uvedených v čl. 37 odst. 3, přísluší celá úprava národním radám.

Čl. 39

Výkon ve věcech uvedených v čl. 37 odst. 1 písm. b) se dělí mezi federální orgány a orgány republik podle příslušných ustanovení tohoto ústavního zákona (čl. 10 až 28).

Čl. 40

- (1) Sněmovna lidu je schopna se usnášet, jestliže je přítomna nadpoloviční většina jejích poslanců.
- (2) Sněmovna národů je schopna se usnášet, jestliže je přítomna nadpoloviční většina jejích poslanců zvolených v České socialistické republice i nadpoloviční většina poslanců zvolených v Slovenské socialistické republice.

(3) K platnému usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců v každé sněmovně, pokud tento ústavní zákon nestanoví něco jiného (čl. 41 až 43).

Čl.41

K přijetí federální ústavy, ústavního zákona Federálního shromáždění a k jejich změně, k volbě presidenta Československé socialistické republiky a k usnesení o vypovězení války je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny lidu, jakož i souhlasu třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených v České socialistické republice a třípětinové většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených v Slovenské socialistické republice.

Čl.42

(1) V případě, kdy podle tohoto ústavního zákona platí zákaz majorizace, hlasují ve Sněmovně národů odděleně poslanci zvolení v České socialistické republice a poslanci zvolení v Slovenské socialistické republice. Usnesení je přijato, hlasuje-li pro ně většina všech poslanců zvolených v České socialistické republice a většina všech poslanců zvolených v Slovenské socialistické republice, nevyžaduje-li tento ústavní zákon většinu kvalifikovanou (čl. 41).

(2) Zákaz majorizace platí při schvalování:

- a) návrhu zákona, kterým se vydávají zásady nabývání a pozbývání státního občanství,
- b) střednědobých národohospodářských plánů federace,
- c) návrhů zákonů, jimiž se stanoví soustava národohospodářských plánů, jejich struktura, jakož i zásady tvorby plánů federace,
- d) návrhů zákonů, jimiž se stanoví způsob zabezpečení příjmů státního rozpočtu federace, vztahy mezi státním rozpočtem federace a státními rozpočty obou republik, jakož i zásady rozpočtového hospodaření,
- e) státních rozpočtů a závěrečných účtů federace,
- f) návrhů zákonů, jimiž se zřizují účelové fondy napojené na státní rozpočet federace,
- g) návrhů zákonných úprav v otázkách uvedených v čl. 11 odst. 7,
- h) návrhů zákonů, jimiž se stanoví zásady daňových zákonů národních rad,
- ch) návrhů zákonných úprav v otázkách uvedených v čl. 13 odst. 2,
- i) návrhů zákonů, jimiž se upravují československá měna, postavení federální emisní banky a národních emisních bank obou republik, jejich vztahy a činnost, dále návrhy zákonných úprav v otázkách uvedených v čl. 14 odst. 4,
- j) návrhů zákonných úprav v otázkách uvedených v čl. 15,
- k) návrhů zákonů v oblasti zahraničních hospodářských vztahů,
- l) návrhů zákonů ve věcech uvedených v čl. 22,
- m) návrhů zákonů, jimiž se upravuje zřizování, právní poměry a způsob řízení hospodářských organizací,
- n) návrhů zákonů vydávaných podle čl. 27 odst. 2 a čl. 28,
- o) návrhů zákonů, jimiž se zřizují federální orgány státní správy, s výjimkou ministerstev a federálních výborů.

(3) Zákaz majorizace platí též při schvalování programového prohlášení vlády Československé socialistické republiky a při hlasování o návrhu na vyslovení důvěry vládě.

Čl.43

(1) Vláda Československé socialistické republiky může požádat kteroukoliv sněmovnu o vyslovení důvěry. Návrh na vyslovení nedůvěry vládě Československé socialistické republiky může podat alespoň jedna pětina poslanců kterékoliv sněmovny.

(2) K vyslovení nedůvěry vládě Československé socialistické republiky je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců Sněmovny lidu anebo souhlasu nadpoloviční většiny všech

poslanců Sněmovny národů zvolených v České socialistické republice nebo souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců Sněmovny národů zvolených v Slovenské socialistické republice. Ve Sněmovně národů se hlasuje podle jmen.

(3) Ustanovení odstavců 2 a 3 platí i pro vyslovení nedůvěry jednotlivému členu vlády Československé socialistické republiky.

Čl.44

(1) Každá sněmovna se musí usnést o návrhu přijatém druhou sněmovnou nejpozději do 3 měsíců. Neusnese-li se v této lhůtě o návrhu, je návrh přijat.

(2) Jestliže nedojde k shodnému usnesení obou sněmoven, mohou se obě sněmovny usnést na dohodovací řízení. V takovémto případě zvolí každá sněmovna po 10 zástupcích ze svých poslanců, nedohodnou-li se na jiném počtu, do společného výboru pro dohodovací řízení.

(3) Jestliže obě sněmovny ani na doporučení tohoto výboru ani jinak nepřijmou shodné usnesení o návrhu zákona do 5 měsíců od prvního hlasování, lze podat tentýž návrh nejdříve po uplynutí jednoho roku od jeho zamítnutí.

(4) Jestliže nedojde k shodnému usnesení obou sněmoven o státním rozpočtu federace, je dohodovací řízení podle odstavce 2 povinné. Nedojde-li k dohodě o státním rozpočtu do začátku rozpočtového roku, hospodaří se podle zákonných ustanovení o rozpočtovém provizóriu.

(5) Jestliže dohodovací řízení nevedlo k shodnému usnesení obou sněmoven, může dojít k rozpuštění Federálního shromáždění. Volby vyhlásí předsednictvo Federálního shromáždění do 60 dnů.

Čl.45

(1) Návrhy zákonů Federálního shromáždění mohou podávat poslanci Federálního shromáždění, výbory obou sněmoven, prezident Československé socialistické republiky, vláda Československé socialistické republiky, Česká národní rada a Slovenská národní rada.

(2) Zákony Federálního shromáždění podepisuje prezident Československé socialistické republiky, předseda Federálního shromáždění a předseda vlády Československé socialistické republiky.

(3) K tomu, aby zákon Federálního shromáždění nabyl platnosti, musí být vyhlášen způsobem, který stanoví zákon Federálního shromáždění. Zákony Federálního shromáždění vyhláší předsednictvo Federálního shromáždění do 14 dnů po jejich schválení.

Čl.46

Zásady jednání Federálního shromáždění, vzájemné styky obou sněmoven, jakož i styky s vládou a navenek upravuje zákon o jednacím řádu Federálního shromáždění. Své vnitřní poměry upravuje každá sněmovna vlastním usnesením.

Čl.47

Platnost volby poslanců ověřuje příslušná sněmovna. Činí tak na návrh mandátového a imunitního výboru.

Čl.48

(1) Poslanec Federálního shromáždění skládá na schůzi své sněmovny, které se poprvé účastní, tento slib:

"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé socialistické republice a věci socialismu. Budu dbát vůle a zájmů lidu, řídit se ústavou a ostatními zákony a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život."

(2) Odmítnutí slibu nebo slib s výhradou má za následek ztrátu mandátu.

Čl.49

(1) Sněmovna lidu a Sněmovna národů, jakož i jednotliví poslanci mají právo interpelovat vládu Československé socialistické republiky a její členy a klást jim otázky ve věcech jejich působnosti. Vláda a její členové jsou povinni na interpelace a otázky odpovídat.

(2) Předseda i ostatní členové vlády mají právo zúčastnit se schůzí obou sněmoven

Federálního shromáždění, jejich výborů i schůzí předsednictva Federálního shromáždění. Udělí se jim slovo, kdykoliv o to požádají.

(3) Požádá-li o to některá sněmovna, její výbor nebo předsednictvo Federálního shromáždění, je člen vlády povinen dostavit se do schůze sněmovny, jejího výboru nebo předsednictva Federálního shromáždění.

Čl.50

Poslance Federálního shromáždění nelze trestně ani kárně stíhat ani jej vzít do vazby bez souhlasu sněmovny, jejímž je členem. Odepře-li sněmovna souhlas, je stíhání navždy vyloučeno.

Čl.51

Poslance Federálního shromáždění nelze vůbec stíhat pro hlasování ve sněmovně, v jejích orgánech nebo v předsednictvu Federálního shromáždění. Za výroky při výkonu funkce poslance, učiněné v některé sněmovně, v jejím orgánu nebo v předsednictvu Federálního shromáždění, podléhá poslanec jen disciplinární pravomoci své sněmovny.

Čl.52

Byl-li poslanec Federálního shromáždění přistižen a zadržen při trestném činu, je příslušný orgán povinen to ihned oznámit předsednictvu Federálního shromáždění. Nedá-li předsednictvo Federálního shromáždění k zadržení souhlas, musí být poslanec ihned propuštěn.

Čl.53

Poslanec Federálního shromáždění může odepřít svědectví o věcech, o kterých se dověděl při výkonu své funkce, a to i když přestal být poslancem.

Čl.54

Každá sněmovna volí své předsednictvo, které se skládá ze 3 až 6 poslanců.

Čl.55

Každá sněmovna zřizuje výbory jako své iniciativní a kontrolní orgány a volí jejich předsedy a ostatní členy.

Čl.56

(1) Obě sněmovny Federálního shromáždění volí ze svého středu předsednictvo Federálního shromáždění.

(2) Předsednictvo Federálního shromáždění má 40 členů, z nichž 20 volí Sněmovna lidu a 20 Sněmovna národů. Sněmovna národů volí 10 členů z poslanců zvolených v České socialistické republice a 10 členů z poslanců zvolených v Slovenské socialistické republice.

(3) Předsednictvo Federálního shromáždění zůstává ve své funkci i po uplynutí volebního období, dokud si nově zvolené Federální shromáždění nezvolí své předsednictvo.

(4) Členové předsednictva Federálního shromáždění jsou odpovědní sněmovně Federálního shromáždění, která je zvolila. Sněmovna je může kdykoliv odvolat.

(5) Předsedu a místopředsedy Federálního shromáždění volí Sněmovna lidu a Sněmovna národů z členů předsednictva Federálního shromáždění. Stane-li se předsedou Federálního shromáždění poslanec, který je občanem České socialistické republiky, zvolí se prvním místopředsedou poslanec, který je občanem Slovenské socialistické republiky, nebo naopak.

Čl.57

(1) Předsednictvo Federálního shromáždění se usnáší nadpoloviční většinou všech svých členů.

(2) Ustanovení čl. 42 o zákazu majorizace platí i pro usnášení předsednictva Federálního shromáždění.

Čl.58

(1) V době, kdy Federální shromáždění nezasedá buď proto, že zasedání je skončeno, nebo proto, že uplynulo volební období, plní působnost Federálního shromáždění předsednictvo Federálního shromáždění. Nepřísluší mu však volit presidenta Československé socialistické republiky, přijímat a měnit ústavní zákony, usnášet se na státním rozpočtu federace, vypovídat válku a vyslovovat nedůvěru vládě Československé socialistické republiky ani jejímu členu.

(2) V době, kdy Federální shromáždění nezasedá v důsledku mimořádných příčin, plní předsednictvo Federálního shromáždění veškerou jeho působnost s výjimkou práva měnit ústavu Československé socialistické republiky a volit jejího presidenta.

(3) Neodkladná opatření, ke kterým by bylo třeba zákona, činí předsednictvo Federálního shromáždění ve formě zákonných opatření, která podepisuje prezident Československé socialistické republiky, předseda Federálního shromáždění a předseda vlády Československé socialistické republiky. Zákonná opatření se vyhlášují stejně jako zákony.

(4) Opatření předsednictva Federálního shromáždění podle odstavců 1 až 3 musí být schválena na nejbližším zasedání Federálního shromáždění; jinak pozbývají další platnosti.

(5) O vypovědění války se může předsednictvo Federálního shromáždění usnášet, jen je-li zasedání Federálního shromáždění znemožněno v důsledku mimořádných příčin. K platnosti usnesení je zapotřebí souhlasu tří pětin všech členů předsednictva Federálního shromáždění, kteří jsou občany České socialistické republiky, a souhlasu tří pětin všech členů předsednictva Federálního shromáždění, kteří jsou občany Slovenské socialistické republiky.

(6) Předsednictvu Federálního shromáždění přísluší v době, kdy vláda Československé socialistické republiky vykonává funkci presidenta Československé socialistické republiky, jmenovat a odvolávat vládu Československé socialistické republiky a její členy a pověřovat je řízením ministerstev a jiných federálních ústředních orgánů.

Čl.59

Předsednictvo Federálního shromáždění vyhláší volby do Federálního shromáždění.

Hlava čtvrtá

Prezident Československé socialistické republiky

Čl.60

(1) V čele Československé socialistické republiky je prezident. Volí ho Federální shromáždění.

(2) Prezident Československé socialistické republiky je za výkon své funkce odpovědný Federálnímu shromáždění.

Čl.61

(1) Prezident Československé socialistické republiky:

a) zastupuje Československou socialistickou republiku navenek, sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv, ke kterým není třeba souhlasu Federálního shromáždění, může prezident přenést na vládu Československé socialistické republiky anebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy;

b) přijímá a pověřuje vyslance;

c) svolává zasedání Federálního shromáždění a prohlašuje jeho zasedání za skončené;

d) může rozpustit Federální shromáždění, jde-li o případ uvedený v čl. 44 odst. 5;

e) podepisuje zákony Federálního shromáždění a zákonná opatření jeho předsednictva;

f) má právo podávat Federálnímu shromáždění zprávy o stavu Československé socialistické republiky a o závažných politických otázkách, předkládat mu návrhy potřebných opatření a být přítomen schůzím sněmoven Federálního shromáždění;

g) jmenuje a odvolává předsedu a ostatní členy vlády Československé socialistické republiky a pověřuje je řízením federálních ministerstev a jiných federálních ústředních orgánů a státním tajemníkům určuje, v kterém federálním ministerstvu působí;

h) má právo být přítomen při schůzích vlády Československé socialistické republiky a předsedat jí, vyžadovat si od vlády a od jejích jednotlivých členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které je třeba řešit;

ch) jmenuje vyšší státní funkcionáře Československé socialistické republiky v případech, ve kterých to stanoví zákon; jmenuje a povyšuje generály, jmenuje na návrh příslušných orgánů České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky profesory a rektory vysokých škol;

i) propůjčuje vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán;

j) má právo udělovat amnestii, promíjet a zmírňovat tresty uložené trestními soudy a nařizovat, aby se soudní trestní řízení nezahajovalo nebo aby se v něm nepokračovalo, a zahlazovat odsouzení;

k) je vrchním velitelem ozbrojených sil;

l) vyhláší na návrh vlády Československé socialistické republiky válečný stav a na základě rozhodnutí Federálního shromáždění vypovídá válku, je-li Československá socialistická republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení.

(2) Prezidentu Československé socialistické republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v tomto ústavním zákonu uvedeny, stanoví-li tak zákon Federálního shromáždění.

Čl.62

(1) Prezidentem Československé socialistické republiky může být zvolen každý občan volitelný za poslance Federálního shromáždění.

(2) Prezident je volen na období pěti let. Ujímá se výkonu své funkce po složení slibu.

(3) Volba prezidenta Československé socialistické republiky se koná v posledních 14 dnech funkčního období prezidenta. Uvolní-li se úřad prezidenta před skončením volebního období, koná se volba nejpozději do 14 dnů.

(4) Prezident Československé socialistické republiky nemůže být zároveň poslancem žádného zastupitelského sboru, členem vlády ani Ústavního soudu ani soudcem.

(5) Bude-li prezidentem Československé socialistické republiky zvolen poslanec, člen vlády nebo Ústavního soudu nebo soudce, přestane ode dne svého zvolení vykonávat dosavadní funkci. Dnem složení slibu zaniká jeho mandát, členství ve vládě nebo v Ústavním soudu nebo funkce soudce.

Čl.63

Prezident Československé socialistické republiky skládá před Federálním shromážděním tento slib: "Slibuji na svou čest a svědomí věrnost Československé socialistické republice a věci socialismu. Svě povinnosti budu konat podle vůle lidu a v zájmu lidu, budu dbát blaha Československé socialistické republiky a zachovávat ústavu a ostatní zákony socialistického státu."

Čl.64

Uvolní-li se úřad prezidenta Československé socialistické republiky a nový prezident ještě není zvolen a nesložil slib, rovněž nemůže-li prezident svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat, přísluší výkon jeho funkcí vládě Československé socialistické republiky. Vláda může v takovém případě pověřit svého předsedu výkonem některých pravomocí prezidenta Československé socialistické republiky; na předsedu vlády přechází v té době vrchní velení nad ozbrojenými silami.

Čl.65

Prezidenta Československé socialistické republiky nelze soudně stíhat pro jednání spojené s výkonem jeho funkce.

Hlava pátá

Vláda Československé socialistické republiky

Čl.66

Vláda Československé socialistické republiky je nejvyšším výkonným orgánem státní moci Československé socialistické republiky.

Čl.67

(1) Vláda Československé socialistické republiky se skládá z předsedy, místopředsedů, ministrů a státních tajemníků.

(2) Státní tajemníci působí ve všech federálních ministerstvech. Je-li ministrem občan České socialistické republiky, je státním tajemníkem občan Slovenské socialistické republiky, nebo naopak.

(3) Funkce člena vlády Československé socialistické republiky je neslučitelná s funkcí člena předsednictva Federálního shromáždění a s funkcí člena Ústavního soudu.

Čl.68

Členové vlády Československé socialistické republiky skládají do rukou prezidenta Československé socialistické republiky tento slib:

"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé socialistické republice a věci socialismu. Své povinnosti budu plnit podle vůle lidu a v zájmu lidu. Budu zachovávat ústavu Československé socialistické republiky a ostatní zákony a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život."

Čl.69

Vláda Československé socialistické republiky je povinna po svém jmenování předstoupit před Federální shromáždění na jeho nejbližší schůzi, předložit mu svůj program a požádat je o vyslovení důvěry.

Čl.70

(1) Vláda Československé socialistické republiky je z výkonu své funkce odpovědna Federálnímu shromáždění; každá z obou sněmoven jí může vyslovit nedůvěru.

(2) Vláda Československé socialistické republiky může kdykoliv požádat Federální shromáždění o vyslovení důvěry.

Čl.71

(1) Vláda Československé socialistické republiky může podat demisi do rukou presidenta Československé socialistické republiky.

(2) Vysloví-li sněmovna Federálního shromáždění nedůvěru vládě Československé socialistické republiky, anebo odepře-li jí vyslovit důvěru, president Československé socialistické republiky vládu odvolá.

(3) Vláda Československé socialistické republiky podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvoleného Federálního shromáždění.

Čl.72

Přijme-li president Československé socialistické republiky demisi vlády Československé socialistické republiky, pověří ji vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády.

Čl.73

(1) Člen vlády Československé socialistické republiky může podat demisi do rukou presidenta Československé socialistické republiky.

(2) Sněmovna lidu nebo Sněmovna národů Federálního shromáždění mohou vyslovit nedůvěru i jednotlivému členu vlády Československé socialistické republiky. V tomto případě president Československé socialistické republiky člena vlády odvolá.

Čl.74

Přijme-li president Československé socialistické republiky demisi člena vlády Československé socialistické republiky, může určit, který z členů vlády povede prozatímně věci

dosud spravované členem vlády, jehož demisi přijal.

Čl.75

K platnosti usnesení vlády Československé socialistické republiky je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů.

Čl.76

Vláda Československé socialistické republiky zajišťuje plnění úkolů federace v oblasti národní obrany, upevňování bezpečnosti země, rozvíjení mírové zahraniční politiky, v oblasti hospodářské výstavby a v dalších oblastech působnosti federace. K tomuto cíli zabezpečuje plnění zákonů Federálního shromáždění, sjednocuje, řídí a kontroluje činnost federálních ministerstev, federálních výborů a ostatních federálních ústředních orgánů.

Čl.77

Vláda Československé socialistické republiky rozhoduje ve sboru zejména:

- a) o návrzích zákonů Federálního shromáždění,
- b) o vládních nařízeních,
- c) o provádění programového prohlášení vlády,
- d) o zásadních otázkách vnitřní a zahraniční politiky,
- e) o návrzích národohospodářských plánů, státního rozpočtu a závěrečného účtu federace,
- f) o zásadních hospodářských opatřeních k zajištění hospodářské politiky,
- g) o jmenování funkcionářů v případech, kde to stanoví zákon Federálního shromáždění,
- h) o tom, že požádá Federální shromáždění o vyslovení důvěry,
- ch) o dalších otázkách, stanoví-li to zákon Federálního shromáždění.

Čl.78

Vláda Československé socialistické republiky spolupracuje s vládami obou republik při sjednávání mezinárodních smluv, jejichž provedení patří do působnosti republik; spolupracuje s nimi též při zastupování Československé socialistické republiky v mezinárodních organizacích, působících v oblasti působnosti republik.

Čl.79

K provedení zákona Federálního shromáždění a v jeho mezích může vláda Československé socialistické republiky vydávat nařízení, jde-li o úpravu otázek, které spadají do působnosti federace.

Čl.80

Federální ministerstva, federální výbory a ostatní federální ústřední orgány mohou na základě zákonů Federálního shromáždění a v jejich mezích vydávat obecně závazné právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Čl.81

(1) Federální ministerstva působí v oblasti výlučné působnosti federace a v oblasti působnosti společné.

(2) Federální ministerstva se zřizují ústavním zákonem Federálního shromáždění.

Čl.82

(1) Na některých úsecích státní činnosti v oblasti společné působnosti působí federální výbory. Federální výbor se skládá z ministra, který je v jeho čele, a z dalších členů. Federální výbor je vytvořen ze stejného počtu občanů České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky.

(2) Nesouhlasí-li ministr s opatřením výboru, má právo jeho výkon pozastavit a předložit věc k rozhodnutí vládě Československé socialistické republiky.

(3) Nesouhlasí-li s rozhodnutím výboru některá jeho národní část, může požádat vládu o přezkoumání rozhodnutí výboru. Složení a způsob jednání výboru upravuje zákon Federálního shromáždění.

(4) Federální výbory se zřizují ústavním zákonem Federálního shromáždění.

Čl.83

Mimo federální ministerstva a federální výbory působí v oblasti působnosti federace další federální orgány státní správy, které se zřizují zákony Federálního shromáždění.

Čl.84

Státní orgány republik provádějí zákony Federálního shromáždění na území republik, pokud jejich provedením nejsou pověřeny příslušné federální orgány.

Čl.85

Pokud správní orgány republik vykonávají působnost ve věcech spadajících do působnosti federace, jsou povinny se řídit směrnicemi orgánů federální správy.

Čl.85a neplatil

Hlava šestá

Ústavní soud Československé socialistické republiky

Čl.86

(1) Ústavní soud Československé socialistické republiky je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

(2) Členové Ústavního soudu jsou při rozhodování nezávislí a rozhodují jedině na základě Ústavy Československé socialistické republiky a zákonů Federálního shromáždění.

Čl.87

Ústavní soud Československé socialistické republiky rozhoduje:

- a) o souladu zákonů Federálního shromáždění a zákonných opatření jeho předsednictva s Ústavou Československé socialistické republiky,
- b) o souladu ústavních zákonů České národní rady a Slovenské národní rady s Ústavou Československé socialistické republiky a o souladu zákonů národních rad s Ústavou Československé socialistické republiky,
- c) o souladu nařízení vlády Československé socialistické republiky a obecně závazných právních předpisů federálních ministerstev, federálních výborů a ostatních federálních orgánů státní správy i o souladu nařízení vlád republik a obecně závazných právních předpisů ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy republik s Ústavou Československé socialistické republiky a zákony Federálního shromáždění.

Čl.88

Ústavní soud Československé socialistické republiky řeší kompetenční spory

- a) mezi orgány Československé socialistické republiky a orgány jedné nebo obou republik,
- b) mezi orgány obou republik.

Čl.89

Ústavní soud Československé socialistické republiky může dávat podněty ke zdokonalení zákonodárství Československé socialistické republiky, jakož i zákonodárství republik.

Čl.90

(1) Jestliže Ústavní soud Československé socialistické republiky zjistí, že je nesoulad mezi předpisy ve smyslu čl. 87, vysloví, že dotčené předpisy, jejich část, popřípadě některá ustanovení pozbývají účinnosti; příslušné orgány jsou povinny do 6 měsíců od zveřejnění nálezu Ústavního soudu Československé socialistické republiky dát dotčené předpisy do souladu s Ústavou Československé socialistické republiky, popřípadě s jinými zákony Federálního shromáždění. Neučiní-li tak, ztrácejí dotčené předpisy, jejich části nebo ustanovení platnost po 6 měsících od zveřejnění nálezu.

(2) Nález Ústavního soudu se zveřejní v úřední sbírce určené k vyhlásování zákonů Federálního shromáždění.

Čl.91

Ústavní soud Československé socialistické republiky rozhoduje o stížnostech proti neověření mandátu poslance Federálního shromáždění a proti výroku, že došlo k odvolání poslance, jakož i proti rozhodnutí o odmítnutí registrace kandidáta.

Čl.92

Ústavní soud Československé socialistické republiky rozhoduje o ochraně ústavou zaručených práv a svobod, jsou-li porušeny rozhodnutím nebo jinými zásahy federálních orgánů, neposkytuje-li zákon jinou soudní ochranu.

Čl.93

- (1) Ústavní soud zahajuje řízení vždy, podá-li návrh:
- a) sněmovna Federálního shromáždění, předsednictvo Federálního shromáždění, vláda Československé socialistické republiky nebo jiný federální orgán,
 - b) Česká národní rada, její předsednictvo, Slovenská národní rada, její předsednictvo nebo vláda republiky,
 - c) soud,
 - d) generální prokurátor,
 - e) občan v případech uvedených v čl. 91.

(2) Ústavní soud Československé socialistické republiky může zahájit řízení na základě vlastního rozhodnutí.

(3) Ústavní soud Československé socialistické republiky může zahájit řízení též z podnětu občanů a organizací.

Čl.94

(1) Ústavní soud Československé socialistické republiky se skládá z 12 členů, z nichž je 8 soudců a 4 náhradníci. Ústavní soud rozhoduje v senátech.

(2) Za člena Ústavního soudu Československé socialistické republiky může být zvolen občan, který je volitelný do Federálního shromáždění, dosáhl věku 35 let, má vysokoškolské právnické vzdělání a je nejméně 10 let činný v právnickém povolání.

(3) Členy Ústavního soudu Československé socialistické republiky volí Federální shromáždění na dobu 7 let. Soudce Ústavního soudu může být zvolen nejvíce na dvě volební období za sebou.

(4) Čtyři soudcové a dva náhradníci jsou voleni z občanů České socialistické republiky a čtyři soudcové a dva náhradníci jsou voleni z občanů Slovenské socialistické republiky.

Čl.95

(1) Předsedu a místopředsedu Ústavního soudu Československé socialistické republiky volí z členů Ústavního soudu Federální shromáždění.

(2) Jestliže předseda Ústavního soudu Československé socialistické republiky je občan České socialistické republiky, bude zvolen za místopředsedu občan Slovenské socialistické republiky, nebo naopak.

Čl.96

(1) Předseda Ústavního soudu Československé socialistické republiky povolává náhradníky do funkce soudce v případě onemocnění, zaneprázdnění nebo při ztrátě soudcovské funkce některého soudce Ústavního soudu Československé socialistické republiky.

(2) Při ztrátě soudcovské funkce některého soudce Ústavního soudu Československé socialistické republiky se náhradník stane trvale soudcem až do skončení volebního období Ústavního soudu Československé socialistické republiky.

Čl.97

(1) Členové Ústavního soudu Československé socialistické republiky mají imunitu obdobně jako poslanci Federálního shromáždění.

(2) Souhlas k trestnímu nebo kárnému stíhání člena Ústavního soudu anebo k jeho vzetí do vazby dává Ústavní soud.

Čl.98

(1) Funkce člena Ústavního soudu Československé socialistické republiky je neslučitelná s funkcí poslance Federálního shromáždění, České národní rady, Slovenské národní rady, členstvím ve vládě Československé socialistické republiky a vládách republik nebo s funkcí ve správním nebo hospodářském aparátu.

(2) Zákon Federálního shromáždění může stanovit neslučitelnost funkce člena Ústavního soudu Československé socialistické republiky s dalšími funkcemi.

Čl.99

Člen Ústavního soudu Československé socialistické republiky se může své funkce vzdát. Federální shromáždění může ho odvolat na základě kárného řízení nebo na základě rozsudku v trestní věci. Federální shromáždění může soudce odvolat i v případě, jestliže se nezúčastňuje jednání soudu více než jeden rok, jestliže to konstatovalo plénum Ústavního soudu Československé socialistické republiky.

Čl.100

Podrobnosti o působnosti a organizaci Ústavního soudu Československé socialistické republiky a způsob řízení před ním upraví zákon Federálního shromáždění.

Čl.101

V České socialistické republice a v Slovenské socialistické republice působí ústavní soudy republik. Jejich působnost a zásady organizace stanoví ústavní zákony národních rad.

Hlava sedmá

Státní orgány České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky

Oddíl první

Česká národní rada a Slovenská národní rada

Čl.102

(1) Představitelem národní svrchovanosti a svébytnosti českého národa a nejvyšším orgánem státní moci v Československé republice je Česká národní rada.

(2) Představitelem národní svrchovanosti a svébytnosti slovenského národa a nejvyšším orgánem státní moci ve Slovenské socialistické republice je Slovenská národní rada.

(3) Národní rada je nejvyšším zastupitelským sborem republiky a jejím jediným zákonodárným orgánem.

Čl.103

(1) Česká národní rada má 200 poslanců. Slovenská národní rada má 150 poslanců.

(2) Národní rada se volí na období 4 let.

(3) Podmínky výkonu volebního práva do národní rady a způsob výkonu voleb a odvolání poslanců stanoví zákon národní rady.

Čl.104

(1) Národní rada zasedá nejméně dvakrát do roka (jarní zasedání a podzimní zasedání).

(2) Národní radu svolává k zasedání a její zasedání prohlašuje za skončené předsednictvo národní rady.

(3) Národní rada musí být svolána svým předsednictvem na žádost alespoň jedné třetiny poslanců. Předsednictvo národní rady svolá zasedání do 14 dnů nebo do další lhůty uvedené v žádosti.

Čl.105

Jednotlivé schůze národní rady svolává její předseda.

Čl.106

(1) Schůze národní rady jsou zpravidla veřejné.

(2) Neveřejné schůze se mohou konat jen v případech stanovených jednacím řádem národní rady.

Čl.107

(1) Do působnosti národní rady patří zejména:

a) usnášet se na ústavních a jiných zákonech republiky a sledovat, jak je orgány republiky provádějí,

b) dávat souhlas k mezinárodním smlouvám, k jejichž provedení je třeba zákona národní rady,

c) jednat o zásadních otázkách vnitřní politiky,

d) schvalovat střednědobý národohospodářský plán a státní rozpočet republiky, prověřovat jejich plnění a schvalovat státní závěrečný účet republiky,

e) volit a odvolávat předsedu národní rady a ostatní členy předsednictva národní rady,

f) jednat o programovém prohlášení vlády republiky a kontrolovat její činnost a činnost jejích členů, jakož i jednat o důvěře vládě,

g) zřizovat zákonem ministerstva a jiné ústřední orgány státní správy republiky,

h) volit a odvolávat členy Ústavního soudu republiky,

ch) zřizovat zákonem kontrolní orgán národní rady.

(2) Národní rada může zrušit nařízení nebo usnesení vlády republiky nebo obecně závazný právní předpis ministerstva nebo jiného ústředního orgánu státní správy republiky, odporují-li ústavě nebo jinému zákonu národní rady.

Čl.108

Národní rada jako nejvyšší zastupitelský orgán republiky se zabývá podněty národních výborů, jedná o jejich činnosti a usnáší se na opatřeních týkajících se jejich výstavby.

Čl.109

(1) Národní rada je schopna se usnášet, jestliže je přítomna nadpoloviční většina všech jejích poslanců.

(2) K platnému usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců.

(3) K přijetí ústavního zákona je třeba souhlasu třípětinové většiny všech poslanců národní rady.

Čl.110

(1) Vláda republiky může požádat národní radu o vyslovení důvěry. Návrh na vyslovení nedůvěry vládě může podat alespoň jedna pětina poslanců národní rady.

(2) Ustanovení odstavce 1 platí i pro vyslovení nedůvěry jednotlivému členu vlády republiky.

Čl.111

(1) Návrhy zákonů mohou podávat poslanci národní rady, výbory národní rady a vláda republiky.

(2) Zákony národní rady podepisuje předseda národní rady a předseda vlády republiky.

(3) Aby zákon národní rady nabyl platnosti, musí být vyhlášen způsobem, který stanoví zákon národní rady. Zákony národní rady vyhlašuje předsednictvo národní rady do 14 dnů po jejich schválení.

Čl.112

Zásady jednání národní rady, její styky s vládou a navenek upravuje zákon o jednacím řádu národní rady.

Čl.113

Platnost volby poslanců ověřuje národní rada. Činí tak na návrh svého mandátového a imunitního výboru.

Čl.114

(1) Poslanec skládá na schůzi národní rady, které se poprvé účastní, slib.

(2) Poslanec České národní rady skládá tento slib: "Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé socialistické republice, České socialistické republice a věci socialismu. Budu dbát vůle a zájmů lidu, řídit se ústavou a ostatními zákony Československé socialistické republiky i České socialistické republiky a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život."

(3) Poslanec Slovenské národní rady skládá tento slib:
"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé socialistické republice, Slovenské socialistické republice, věci socialismu a odkazu Slovenského národního povstání. Budu dbát vůle a zájmů lidu, spravovat se ústavou a ostatními zákony Československé socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život."

(4) Odmítnutí slibu nebo slib s výhradou má za následek ztrátu mandátu.

Čl.115

(1) Národní rada i jednotliví poslanci mají právo interpelovat vládu republiky a její členy a klást jim otázky ve věcech jejich působnosti. Vláda a její členové jsou povinni na interpelace a otázky odpovídat.

(2) Předseda i ostatní členové vlády republiky mají právo zúčastnit se schůzí národní rady, jejího předsednictva a výborů. Udělí se jim slovo, kdykoliv o to požádají.

(3) Požádá-li o to národní rada, její předsednictvo nebo výbor, je člen vlády povinen dostavit se do schůze národní rady, jejího předsednictva nebo výboru.

Čl.116

(1) Poslanec nelze trestně ani kárně stíhat ani ho vzít do vazby bez souhlasu národní rady. Odepře-li národní rada souhlas, je stíhání navždy vyloučeno.

(2) Poslanec národní rady nelze vůbec stíhat pro hlasování v národní radě nebo v jejích orgánech. Za výroky při výkonu funkce poslance, učiněné v národní radě nebo v jejím orgánu, podléhá poslanec jen disciplinární pravomoci národní rady.

(3) Byl-li poslanec přistižen a zadržen při trestném činu, je příslušný orgán povinen to ihned oznámit předsednictvu národní rady. Nedá-li předsednictvo národní rady souhlas, musí být poslanec ihned propuštěn.

Čl.117

Poslanec národní rady může odepřít svědectví ve věcech, o kterých se dověděl při výkonu své funkce, a to i když přestal být poslancem.

Čl.118

Národní rada zřizuje si výbory jako své iniciativní a kontrolní orgány a volí jejich předsedy a ostatní členy.

Čl.119

(1) Národní rada volí ze svého středu předsednictvo národní rady.

(2) Předsednictvo národní rady se skládá z předsedy, místopředsedů a z dalších členů. Počet členů předsednictva stanoví národní rada.

(3) Předsednictvo národní rady zůstává ve své funkci i po uplynutí volebního období, dokud si nově zvolená národní rada nezvolí své předsednictvo.

(4) Předsednictvo národní rady a jeho členové jsou odpovědní národní radě. Národní rada je může kdykoliv odvolat.

Čl.120

Předsednictvo národní rady se usnáší nadpoloviční většinou všech svých členů.

Čl.121

(1) V době, kdy národní rada nezasedá buď proto, že zasedání je skončeno, anebo proto, že uplynulo volební období, plní působnost národní rady předsednictvo národní rady. Nepřísluší mu však přijímat a měnit ústavní zákony a usnášet se na státním rozpočtu republiky.

(2) V době, kdy národní rada nezasedá v důsledku mimořádných příčin, plní předsednictvo národní rady veškerou její působnost s výjimkou práva přijímat a měnit ústavní zákony.

(3) Neodkladná opatření, ke kterým by bylo třeba zákona, činí předsednictvo národní rady ve formě zákonných opatření, která podepisuje předseda národní rady a předseda vlády republiky. Zákonná opatření se vyhláší stejně jako zákony.

(4) Opatření předsednictva národní rady podle odstavců 1 až 3 musí být schválena na nejbližším zasedání národní rady, jinak pozbývají další platnosti.

Čl.122

(1) Do působnosti předsednictva národní rady patří dále

a) jmenovat a odvolávat předsedu a ostatní členy vlády republiky a pověřovat je řízením ministerstev a jiných ústředních orgánů,

b) jmenovat státní funkcionáře v případech, jestliže je mu to svěřeno zákonem,

c) udělovat ceny a propůjčovat vyznamenání podle zákonů republiky.

(2) Předsednictvo národní rady vyhláší volby do národní rady a všeobecné volby do národních výborů.

Čl.123

Předseda národní rady:

a) zastupuje národní radu navenek,

b) podepisuje zákony národní rady a zákonná opatření jejího předsednictva,

c) přijímá slib členů vlády republiky,

d) svolává a řídí schůze národní rady.

Oddíl druhý

Vláda České socialistické republiky a vláda Slovenské socialistické republiky

Čl.124

Vláda republiky je nejvyšším výkonným orgánem státní moci republiky.

Čl.125

(1) Vláda republiky se skládá z předsedy, místopředsedů a ministrů.

(2) Funkce člena vlády je neslučitelná s funkcí člena předsednictva národní rady a s funkcí člena Ústavního soudu.

Čl.126

(1) Členové vlády České socialistické republiky skládají do rukou předsedy České národní rady tento slib: " Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé socialistické republice, České socialistické republice a věci socialismu. Svě povinnosti budu plnit podle vůle lidu a v zájmu lidu. Budu zachovávat ústavu a ostatní zákony Československé socialistické republiky a České socialistické republiky a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život."

(2) Členové vlády Slovenské socialistické republiky skládají do rukou předsedy Slovenské národní rady tento slib:

"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren Československé socialistické republice, Slovenské socialistické republice, věci socialismu a odkazu Slovenského národního povstání. Svě povinnosti budu plnit podle vůle lidu a v zájmu lidu. Budu zachovávat ústavu a ostatní zákony Československé socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky a pracovat k tomu, aby byly uváděny v život."

Čl.127

Vláda republiky je povinna po svém jmenování předstoupit před národní radu na její nejbližší schůzi, předložit jí svůj program a požádat ji o vyslovení důvěry.

Čl.128

(1) Vláda republiky je z výkonu své funkce odpovědna národní radě, která jí může vyslovit nedůvěru.

(2) Vláda republiky může kdykoliv požádat národní radu o vyslovení důvěry.

Čl.129

(1) Vláda republiky může podat demisi předsednictvu národní rady.

(2) Vysloví-li národní rada vládě republiky nedůvěru nebo zamítne-li její návrh na vyslovení důvěry, předsednictvo národní rady vládu republiky odvolá.

(3) Vláda republiky podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvolené národní rady.

Čl.130

Přijme-li předsednictvo národní rady demisi vlády, pověří jí vykonáváním jejích funkcí prozatímně dále až do jmenování vlády nové.

Čl.131

(1) Člen vlády republiky může podat předsednictvu národní rady demisi.

(2) Národní rada může vyslovit nedůvěru jednotlivým členům vlády republiky. V tomto případě předsednictvo národní rady člena vlády odvolá.

Čl.132

Přijme-li předsednictvo národní rady demisi člena vlády republiky, může určit, který z členů vlády povede prozatímně věci dosud spravované členem vlády, jehož demisi přijalo.

Čl.133

Vláda republiky rozhoduje ve sboru, který je schopen se usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina jejích členů. K platnosti usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů vlády.

Čl.134

Vláda republiky organizuje a zajišťuje plnění úkolů v oblasti hospodářské, kulturní a sociální výstavby republiky, jakož i v dalších oblastech příslušejících podle tohoto ústavního zákona republiky. K tomu cíli vláda republiky zabezpečuje plnění zákonů, sjednocuje, řídí a kontroluje činnost ministerstev a ostatních orgánů státní správy republiky, sleduje a zajišťuje plnění svých nařízení a usnesení.

Čl.135

(1) Vládě republiky přísluší veškerá vládní a výkonná pravomoc, vyplývající ze zákonodárné působnosti národní rady.

(2) Do působnosti vlády republiky patří dále věci, které podle tohoto ústavního zákona upravují zákony Federálního shromáždění, jestliže jejich výkon náleží vládám republik (čl. 37 odst. 2).

(3) Do působnosti vlády republiky patří též věci vymezené v rámci společných věcí vládám republik podle čl. 8 a čl. 10 až 28 tohoto ústavního zákona.

Čl.136

Vláda republiky řídí a kontroluje činnost národních výborů.

Čl.137

Vláda republiky rozhoduje ve sboru zejména:

- a) o návrzích zákonů,
- b) o vládních nařízeních,
- c) o provádění programového prohlášení vlády,
- d) o souhlasu s mezinárodními smlouvami, jejichž provádění náleží do působnosti republiky,
- e) o návrzích národohospodářských plánů, státního rozpočtu a závěrečného účtu republiky,
- f) o zásadních hospodářských opatřeních k zajištění hospodářské politiky,
- g) o jmenování funkcionářů v případech, kde to stanoví zákon,
- h) o tom, že požádá národní radu o vyslovení důvěry,
- ch) o dalších otázkách, stanoví-li to zákon národní rady.

Čl.138

K provedení zákona národní rady a v jeho mezích může vláda republiky vydávat nařízení. Rovněž může vydávat nařízení k provedení zákona Federálního shromáždění, je-li jím k tomu zmocněna.

Čl.139

Ministerstva a ostatní ústřední orgány státní správy republiky mohou na základě zákonů Federálního shromáždění i zákonů národní rady a v jejich mezích vydávat obecně závazné právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Čl.139a **neplatí**

Hlava osmá

Ustanovení obecná, přechodná závěrečná

Čl.140

- (1) Území České socialistické republiky tvoří dosavadní území českých krajů.
- (2) Území Slovenské socialistické republiky tvoří dosavadní území Slovenska.
- (3) Územní členění republik stanoví zákony národních rad.

Čl.141

(1) Hlavním městem Československé socialistické republiky a pravidelným sídlem jejích orgánů je Praha. Postavení Prahy jako hlavního města Československé socialistické republiky upraví zákon Federálního shromáždění.

(2) Hlavním městem České socialistické republiky a pravidelným sídlem jejích orgánů je Praha.

(3) Hlavním městem Slovenské socialistické republiky a pravidelným sídlem jejích orgánů je Bratislava.

Čl.142

(1) Ústava Československé socialistické republiky může být změněna pouze ústavním zákonem Federálního shromáždění.

(2) Spolu s přijetím ústavy Československé socialistické republiky přijmou obě republiky vlastní ústavy. Do doby přijetí ústavy České socialistické republiky a ústavy Slovenské socialistické republiky řídí se ústavní poměry těchto republik tímto ústavním zákonem a ostatními ústavními předpisy.

(3) Zákony Federálního shromáždění, zákony národních rad ani jiné právní předpisy federálních orgánů a orgánů republik nesmějí odporovat ústavě a ústavním zákonům Československé socialistické republiky. Výklad a používání všech právních předpisů musí být v souladu s ústavou a s ústavními zákony federace.

(4) Zákony národních rad ani jiné právní předpisy republik nesmějí odporovat ústavním zákonům národních rad. Výklad a používání všech právních předpisů republiky musí být v souladu s ústavními zákony národní rady.

Čl.143

(1) Zrušují se ustanovení čl. 1 odst. 2 a čl. 12, dále ustanovení hlavy třetí, čtvrté, páté a šesté (čl. 39 až 85), jakož i ustanovení článků 107 až 109 a článku 111 Ústavy (ústavní zákon č. 100/1960 Sb.).

(2) Kde se ustanovení ústavy a jiných zákonů zmiňují o Československé socialistické republice, rozumí se tím podle povahy věci též Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika.

(3) Prezident republiky zvolený podle ustanovení čl. 63 ústavy zůstává ve funkci jako prezident Československé socialistické republiky podle tohoto ústavního zákona; jeho volební období se počítá ode dne jeho zvolení.

(4) Předsednictvo Národního shromáždění zůstává ve své funkci až do zvolení předsednictva Federálního shromáždění.

(5) Vláda Československé socialistické republiky vykonává funkci vlády Československé socialistické republiky až do jmenování vlády Československé socialistické republiky podle tohoto ústavního zákona.

Čl.144

(1) Všechny zákony a jiné právní předpisy platné v den, kdy tento ústavní zákon nabývá účinnosti, zůstávají i nadále v platnosti. Pokud upravují věci, které nepatří do působnosti federace podle tohoto ústavního zákona, mohou být měněny zákony České národní rady nebo Slovenské národní rady, popřípadě jinými právními předpisy republik.

(2) Pokud dosavadní zákony a jiné právní předpisy svěřují působnost Národnímu shromáždění, vládě, Slovenské národní radě nebo jiným ústředním státním orgánům, vykonává tuto působnost ve věcech, vyhrazených tímto ústavním zákonem Československé socialistické republice, Federální shromáždění, vláda Československé socialistické republiky, popřípadě jiné ústřední federální

orgány; v ostatních věcech vykonává tuto působnost Česká národní rada, Slovenská národní rada, vláda České socialistické republiky, vláda Slovenské socialistické republiky nebo jiné ústřední státní orgány obou republik.

(3) Zákon Federálního shromáždění může určit, na které orgány (organizace) a v jakém rozsahu přejde působnost dosavadních orgánů (organizací) - s výjimkou ministerstev nebo jiných ústředních orgánů státní správy v čele s ministrem - jimž byla dosavadními zákony svěřena celostátní působnost ve věcech, které podle tohoto ústavního zákona náležejí do společné působnosti Československé socialistické republiky a obou republik. Tento zákon může též upravit potřebný přechod práv a závazků dosavadních orgánů (organizací).

Čl.145

Organizaci soudů a prokuratury v Československé socialistické republice upraví ústavní zákon Federálního shromáždění. Do dne, kdy tento ústavní zákon nabude účinnosti, patří do působnosti Federálního shromáždění

- a) volit a odvolávat soudce Nejvyššího soudu a soudce z povolání vojenských soudů,
- b) navrhopvat prezidentovi Československé socialistické republiky, aby odvolal z funkce generálního prokurátora,
- c) jednat o zprávách Nejvyššího soudu a generálního prokurátora o stavu socialistické zákonosti.

Čl.146

(1) Dokud nebudou zvoleny Česká národní rada a Slovenská národní rada na základě tohoto ústavního zákona, vykonává

- a) Česká národní rada vytvořená podle ústavního zákona č. 77/1968 Sb. působnost České národní rady podle tohoto ústavního zákona,
- b) Slovenská národní rada rozšířená podle § 6 ústavního zákona č. 77/1968 Sb. působnost Slovenské národní rady podle tohoto ústavního zákona.

(2) Česká národní rada rozšíří volbou počet svých členů tak, aby měla 200 členů.

(3) Slovenská národní rada rozšíří volbou počet svých členů tak, aby měla 150 členů.

(4) Členové obou národních rad mají práva a povinnosti poslanců podle tohoto ústavního zákona.

Čl.147

Dokud nebude zvoleno Federální shromáždění ve smyslu čl. 30 odst. 1 a čl. 31 odst. 2

- a) stává se Národní shromáždění v dosavadním složení Sněmovnou lidu Federálního shromáždění a
- b) poslance Sněmovny národů zvolí Česká národní rada a Slovenská národní rada, rozšířené na základě čl. 146, a to ze svých členů, kteří nejsou poslanci Národního shromáždění.

Čl.148

Na Českou národní radu a na Slovenskou národní radu, vykonávající působnost podle čl. 146, a na Federální shromáždění vytvořené podle čl. 147 se vztahuje ústavní zákon č. 83/1968 Sb., o skončení volebního období národních výborů, Národního shromáždění a Slovenské národní rady.

Čl.149

K čl. 91 ústavy ve znění ústavních zákonů č. 110/1967 Sb. a č. 28/1968 Sb. se připojuje odstavec 4 tohoto znění:

"(4) Zákon může stanovit zvláštní úpravu postavení a působnosti národních výborů v dalších velkých městech."

Čl.150

(1) Národní shromáždění, Česká národní rada i Slovenská národní rada mohou již přede dnem, kdy tento ústavní zákon nabude účinnosti, činit opatření potřebná k tomu, aby byl uveden v život.

(2) Bude-li Národní shromáždění přede dnem uvedeným v odstavci 1 jednat o některém z návrhů uvedených v čl. 42 odst. 2, je k jeho přijetí zapotřebí souhlasu většiny všech poslanců Národního shromáždění zvolených v českých krajích a většiny všech poslanců Národního shromáždění

zvolených na Slovensku. K přijetí ústavního zákona je zapotřebí souhlasu nejméně tří pětín všech poslanců Národního shromáždění zvolených v českých krajích a nejméně tří pětín všech poslanců Národního shromáždění zvolených na Slovensku.

(3) O návrzích podle odstavce 2 hlasují poslanci zvolení v českých krajích a poslanci zvolení na Slovensku odděleně.

Čl.151

(1) Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1969.

(2) Ustanovení čl. 146 odst. 2 a 3, čl. 149 a 150 nabývají účinnosti dnem vyhlášení.

Svoboda v. r.

Smrkovský v. r.

Ing. Černík v. r.

USNESENÍ
Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky
ze dne 9. května 1990
o obnovení moravsko-slezské samosprávy

Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky

považuje zrušení země moravsko-slezské od 1. ledna 1949 v rámci nového územně správního uspořádání za akt nespravedlivý a poplatný totalitní byrokratickocentralistické praxi, za krok, který byl v rozporu s principy demokracie a samosprávy a který tak podstatně přispěl k deformovanému vývoji československé společnosti

vyslovuje proto pevné přesvědčení, že ústavní uspořádání republiky, které vzejde z jednání svobodně zvolených zákonodárných sborů, tuto nespravedlnost napraví

vyzývá zároveň vládu ČSFR, aby podstatně urychlila vypracování nové daňové soustavy zajišťující samostatný rozvoj obcí, měst a všech svébytných územně správních celků republiky.

Kukrál v. r.

USNESENÍ
Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky
ze dne 9. května 1990
o obnovení moravsko-slezské samosprávy

Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky

považuje zrušení země moravsko-slezské od 1. ledna 1949 v rámci nového územně správního uspořádání za akt nespravedlivý a poplatný totalitní byrokratickocentralistické praxi, za krok, který byl v rozporu s principy demokracie a samosprávy a který tak podstatně přispěl k deformovanému vývoji československé společnosti

vyslovuje proto pevné přesvědčení, že ústavní uspořádání republiky, které vzejde z jednání svobodně zvolených zákonodárných sborů, tuto nespravedlnost napraví

vyzývá zároveň vládu ČSFR, aby podstatně urychlila vypracování nové daňové soustavy zajišťující samostatný rozvoj obcí, měst a všech svébytných územně správních celků republiky.

Kukrál v. r.

425/1990 Sb.

ZÁKON
České národní rady

ze dne 9. října 1990

o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících

Česká národní rada se usnesla na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ

Základní ustanovení

§ 1

V okresech se zřizují okresní úřady.

§ 2

Okresní úřady vykonávají státní správu ve svých územních obvodech. Zákon České národní rady jim může svěřit výkon státní správy i v jiných územních obvodech.

§ 3

(1) Okresní úřady mohou na základě zmocnění v zákoně a v jeho mezích vydávat pro své územní obvody obecně závazné vyhlášky.

(2) Obecně závazná vyhláška musí být v souladu se zákony a jinými obecně závaznými právními předpisy vydanými ústředními orgány státní správy.

(3) Obecně závazná vyhláška musí být vyhlášena. Vyhlášení se provede tak, že se obecně závazná vyhláška vyvěsí na úřední desce úřadu na dobu nejméně 15 dnů. Dnem vyhlášení obecně závazné vyhlášky je první den jejího vyvěšení na úřední desce. Tento způsob vyhlášení je podmínkou platnosti obecně závazné vyhlášky. Kromě toho se obecně závazná vyhláška uveřejní ne úřední desce u obecních úřadů působících v územním obvodu úřadu.

(4) Obecně závazná vyhláška nabývá účinnosti patnáctým dnem následujícím po dni jejího vyhlášení, pokud v ní není stanoven pozdější počátek účinnosti. Ve výjimečných případech, kdy to vyžaduje naléhavý obecný zájem, může obecně závazná vyhláška nabýt účinnosti již dnem vyhlášení.

(5) Obecně závazná vyhláška musí být každému přístupná u okresního úřadu, který ji vydal, a u všech obecních úřadů působících v jeho územním obvodu.

(6) Právní osobě a podnikateli, který poruší obecně závaznou vyhlášku vydanou okresním úřadem, může okresní úřad uložit pokutu do 30 000 Kčs.

§ 4

Okresní úřady vydávají potvrzení a vyhotovují zprávy pro potřeby občanů, organizací a státních orgánů, jen stanoví-li tak obecně závazný právní předpis.

ČÁST DRUHÁ

Působnost okresních úřadů

§ 5

Okresní úřady

Okresní úřad

a) vykonává státní správu ve věcech, které stanoví zvláštní zákony,

b) vykonává státní správu, která ke dni účinnosti tohoto zákona příslušela podle zvláštních právních předpisů okresním národním výborům, pokud nebyla přenesena na pověřený obecní úřad nebo

se tímto zákonem neruší,

c) vykonává státní správu ve věcech uvedených v příloze I k tomuto zákonu,

d) přezkoumává rozhodnutí orgánů obce vydaná ve správním řízení,

e) kontroluje činnost pověřených obecních úřadů a orgánů obcí na úseku jejich přenesené působnosti a poskytuje jim na tomto úseku odbornou pomoc,

f) stanoví pověřeným obecním úřadům jejich územní obvod tak, aby každá obec v okrese byla začleněna do územního obvodu některého pověřeného obecního úřadu.

§ 5a

neplatil

§ 5b

neplatil

§ 6

Okresní úřady příslušné pro město Brno, Ostravu, Plzeň a Ústí nad Labem vykonávají též státní správu, která ke dni účinnosti tohoto zákona příslušela podle zvláštních právních předpisů národním výborům těchto měst, pokud nebyla přenesena na úřad města.

§ 7

Okresní úřady se ve své činnosti řídí zákony a ostatními obecně závaznými právními předpisy a v jejich mezích usneseními vlády České republiky (dále jen "vláda") a směrnicemi ústředních orgánů státní správy.

§ 8

(1) V čele okresního úřadu je jeho přednosta, kterého jmenuje a odvolává vláda na návrh ministerstva vnitra České republiky (dále jen "ministerstvo vnitra"), které stanoví jeho mzdu.

(2) Přednosta okresního úřadu je nadřízený všem pracovníkům okresního úřadu a plní funkci vedoucího organizace podle zvláštních předpisů ve vztahu k tomuto úřadu.

§ 8a

neplatil

§ 9

(1) Okresní úřad se člení na referáty. Organizaci okresního úřadu stanoví jeho přednosta se souhlasem ministerstva vnitra.

(2) Podle zvláštních právních předpisů zřizuje přednosta okresního úřadu zvláštní orgány. Za zvláštní orgán se považuje i regresní komise a komise péče o rodinu a děti.

§ 10

Rozhodnutí a jiná opatření okresního úřadu podepisuje přednosta tohoto úřadu nebo jím pověřený pracovník tohoto úřadu.

§ 11

(1) Okresní úřad sestavuje svůj rozpočet a hospodaří podle něj.

(2) Rozpočet okresního úřadu musí být vyrovnaný, Příjmy okresního úřadu tvoří finanční prostředky získané vlastní činností, příjmy od organizací v rozsahu stanoveném zvláštními právními předpisy a dotace ze státního rozpočtu České republiky.

ČÁST TŘETÍ

Náprava nesprávných opatření

§ 12

O přezkoumávání rozhodnutí okresních úřadů vydaných ve správním řízení platí obecné předpisy o správním řízení. 3)

§ 13

Jsou-li ostatní opatření okresních úřadů v rozporu se zákony, jinými obecně závaznými právními předpisy, usneseními vlády nebo směrnicemi ústředních orgánů státní správy, zruší je příslušný ústřední orgán státní správy.

ČÁST ČTVRTÁ

Vztahy ústředních orgánů státní správy k okresním úřadům

§ 14

- Vláda řídí a kontroluje činnost okresních úřadů; přitom zejména
- a) sjednocuje činnost ústředních orgánů státní správy republiky ve vztahu k okresním úřadům,
 - b) řeší zásadní otázky týkající se výkonu státní správy okresními úřady.

§ 15

Ministerstvo vnitra k zabezpečení řídicí a kontrolní úlohy vlády ve vztahu k okresním úřadům

- a) pomáhá vládě při plnění úkolů uvedených v § 14 tohoto zákona,
- b) koordinuje vydávání směrnic (instrukcí) ústředních orgánů státní správy, jež se týkají okresních úřadů,
- c) kontroluje činnost okresních úřadů, provádí rozbor jejich činnosti, organizuje porady přednostů okresních úřadů,
- d) zabezpečuje odbornou přípravu pracovníků okresních úřadů.

§ 16

(1) Ministerstvo vnitra stanoví v dohodě s příslušnými ústředními orgány státní správy obecně závazným právním předpisem předpoklady pro výkon funkcí v okresních úřadech, které vyžadují zvláštní odbornou způsobilost.

(2) Ministerstvo vnitra se souhlasem vlády stanoví celkový počet pracovníků okresních úřadů, jakož i výši osobních a věcných výdajů na výkon státní správy.

§ 17

Ústřední orgány státní správy, do jejichž působnosti náleží úseky státní správy vykonávané okresními úřady,

- a) řídí v rámci zákonů státní správy vydáváním obecně závazných právních předpisů a v jejich mezích vydáváním směrnic (instrukcí),
- b) přezkoumávají rozhodnutí okresních úřadů vydaná ve správním řízení,
- c) zabezpečují jednotný postup okresních úřadů při používání jimi vydaných právních předpisů,
- d) spolupracují s ministerstvem vnitra při kontrole a hodnocení činnosti okresních úřadů.

ČÁST PÁTÁ

Úprava působnosti

§ 18

(1) Působnost ve věcech uvedených v příloze II k tomuto zákonu se přenáší na příslušné ústřední orgány státní správy.

(2) Působnost ve věcech uvedených v příloze III k tomuto zákonu se ruší.

ČÁST ŠESTÁ

Přechodná ustanovení

§ 18a

neplatil

§ 18b

neplatil

§ 18c

neplatil

ČÁST SEDMÁ

označena jako ČÁST ŠESTÁ

§ 19

V přechodném období, nejpozději do 31. prosince 1992, okresní úřad

a) vykonává funkci zakladatele státního podniku, kterou dosud vykonávaly okresní a krajské národní výbory, s výjimkou případů uvedených v příloze IV k tomuto zákonu; nesmí však založit státní podnik, pokud tento podnik nevzniká rozdělením stávajícího podniku založeného krajským národním výborem,

b) řídí, s výjimkou případů uvedených v příloze IV k tomuto zákonu, v souladu s právními předpisy a směrnicemi ústředních orgánů státní správy vydanými v jejich mezích, rozpočtové a příspěvkové organizace a zařízení řízené ke dni účinnosti tohoto zákona okresními a krajskými národními výbory; nové rozpočtové a příspěvkové organizace může zřizovat pouze se souhlasem ministerstva vnitra a ministerstva financí České republiky a příslušného ústředního orgánu státní správy.

§ 20

(1) Práva a závazky, které měly ke dni účinnosti tohoto zákona okresní národní výbory, přecházející na okresní úřady, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Práva a povinnosti z pracovních vztahů pracovníků okresních národních výborů přecházejí na okresní úřady.

(2) Práva a závazky, které měly ke dni účinnosti tohoto zákona krajské národní výbory, přecházející na okresní úřady v sídlech krajů.

(3) O přechodu práv a povinností, které měl ke dni účinnosti tohoto zákona Středočeský národní výbor, rozhodne vláda na návrh ministerstva vnitra.

§ 21

Funkce zakladatele státních podniků uvedených v příloze IV k tomuto zákonu a pravomoc zřizovat, řídit a zrušovat organizace a zařízení uvedená v téže příloze se přenáší na příslušné úřední orgány státní správy.

§ 22

(1) V územním obvodu okresního úřadu se do 60 dnů od voleb do obecních zastupitelstev zvolí okresní shromáždění (dále jen "shromáždění"). Počet členů shromáždění stanoví okresní úřad do 10 dnů od voleb se zřetelem na počet obcí a počet obyvatel v okrese tak, aby shromáždění mělo nejméně 40 členů, nejvýše však 70 členů.

(2) Členové shromáždění jsou voleni nepřímou volbou tajným hlasováním obecními zastupitelstvy podle stanoveného směrného čísla. Obecní zastupitelstvo volí ze svých členů tolik členů shromáždění, kolikrát je směrné číslo obsaženo v počtu obyvatel obce. Obce, které mají nižší počet obyvatel, než je směrné číslo, volí společného člena shromáždění. Okresní úřad stanoví, které obce volí jednoho společného člena shromáždění.

(3) Směrné číslo se stanoví tak, že celkový počet obyvatel okresu se dělí určeným počtem členů shromáždění. Rozhodující pro stanovení počtu obyvatel je stav k 1. lednu 1990.

(4) Pokud při postupu podle předchozích odstavců by byl zvolen nižší než stanovený počet členů shromáždění, volí zastupitelstvo v obcích s nejvyššími zůstatky směrného čísla vždy jednoho dalšího člena shromáždění.

§ 23

Ve městech Brno, Ostrava a Plzeň plní funkce shromáždění zastupitelstvo města.

§ 24

(1) Shromáždění
a) kontroluje činnost okresního úřadu,
b) schvaluje a kontroluje rozpočet okresního úřadu a vyúčtování hospodaření okresního úřadu za uplynulý kalendářní rok.

(2) Shromáždění schvaluje rozdělení dotací na jednotlivé obce v okresech.

(3) Shromáždění prosazuje společné zájmy obcí u okresního úřadu.

§ 25

(1) Shromáždění se schází nejméně dvakrát ročně. Svolává je přednosta okresního úřadu a řídí je předseda zvolený pro toto zasedání. Přednosta okresního úřadu je povinen svolat shromáždění do 14 dnů, požádá-li o to alespoň jedna pětina členů shromáždění.

(2) Shromáždění může v rozsahu své pravomoci ukládat úkoly přednostovi okresního úřadu; ten zabezpečuje plnění usnesení shromáždění.

(3) Odporuje usnesení shromáždění zákonu nebo jinému obecně závaznému právnímu předpisu, přednosta okresního úřadu pozastaví výkon rozhodnutí a do 14 dnů je předloží vládě. Vláda do 30 dnů rozhodne o jeho zrušení.

§ 26

Shromáždění ukončí svoji činnost dnem, který stanoví vláda nařízením.

ČÁST OSMÁ

označena jako ČÁST SEDMÁ

§ 27

Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, se s působností pro Českou republiku mění takto:

1. § 15 odst. 2 zní:

"(2) Vytvořit nebo zrušit okres, změnit jeho územní nebo změnit jeho sídlo přísluší vládě."

2. § 16 odst. 1 zní:

"(1) Změny hranice obcí, při nichž nedochází ke sloučení nebo rozdělení obcí, lze provést jen na základě dohody zúčastněných obcí a po předchozím projednání s okresním úřadem. Změnu hranic obcí, při nichž dochází ke změně hranic okresu, lze provést jen se souhlasem příslušných okresních úřadů."

3. V § 16 odst. 2 věta první zní: "Změny v pojmenování obcí a měst přísluší provádět okresnímu úřadu."

§ 28

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči a zdraví lidu, se s působností pro Českou republiku mění a doplňuje takto:

1. V § 33 se v odstavci 1 na konci připojují slova "a krajské hygienické stanice, fakultní nemocnice s poliklinikou, nemocnice s poliklinikou III. typu a vybrané léčebné ústavy."

Odstavec 2 se vypouští a zároveň se zrušuje číslování odstavce 1.

2.V § 34 se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní:

"(2) Krajské hygienické stanice jsou rozpočtové organizace řízené ministerstvem zdravotnictví České republiky. Okresní hygienické stanice jsou zařízení okresních úřadů."

Dosavadní odstavec 2 se označuje jako odstavec 3.

3. § 75 odst. 1, 2 a 3 zní:

"(1) K odbornému usměrňování péče o vytváření a ochranu zdravých životních podmínek působí jako orgány hygienické služby,

a) v okresech okresní hygienici, které jako svůj orgán stanovuje do funkce a z funkce odvolává okresní úřad,

b) v krajích krajští hygienici (na území hlavního města Prahy hygienik hlavního města Prahy), které jako orgán státní správy zřizuje a ruší ministerstvo zdravotnictví České republiky.

(2) Krajského hygienika jmenuje a odvolává na návrh hlavního hygienika České republiky ministerstvo zdravotnictví České republiky.

(3) Krajského hygienika přímo řídí hlavní hygienik České republiky."

Dosavadní odstavce 2, 3 a 4 se označují jako odstavce 4, 5 a 6, za odstavec 6 se vkládají nové odstavce 7 a 8, které zní:

"(7) Krajský hygienik je nadřízeným orgánem okresního úřadu ve věcech, ve kterých vykonává státní správu okresní hygienik.

(8) Krajský hygienik je odvolávacím orgánem ve vztahu k rozhodnutí okresních úřadů o uložení pokuty za porušování právních předpisů o vytváření a ochraně zdravých životních podmínek vydaným na základě podmětů okresních hygieniků."

4. § 76 odst. 2 zní:

"(2) Ustanovení odstavce 1 se vztahuje i na odborné pracovníky pověřené hlavním hygienikem České republiky výkonem oprávnění uvedených v § 71 odst. 2 písm. d) až f), na odborné pracovníky okresních hygienických stanic pověřené na návrh okresního hygienika okresními úřady a na odborné pracovníky krajských hygienických stanic, pověřené krajskými hygieniky výkonem oprávnění uvedených v § 75 odst. 4 písm. c) až e) a na obvodní lékaře, popřípadě i další lékaře, pokud plní úkoly uvedené v § 16 odst. 2."

§ 29

Zákon České národní rady č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění zákona České národní rady č. 49/1982 Sb., se mění a doplňuje takto:

1. V § 3 odst. 2 se v úvodní větě slova "Místní národní výbory ve střediskových obcích a městské národní výbory" nahrazují slovy "Pověřené obecní úřady".

2. V § 3 se vypouští odstavec 3 a dosavadní odstavec 4 se označuje jako odstavec 3, který zní:

"(3) V případech uvedených v odstavcích 1 a 2 si mohou vyhradit rozhodování okresní úřady, je-li to účelné nebo potřebné."

3. Za § 5 písm. l) se vkládají nová písmena m) a n), která zní:

"m) rozhoduje ve vodohospodářských věcech hraničních toků; má-li takové rozhodnutí vliv na průběh, povahu nebo vyznačení státní hranice, rozhoduje po projednání s federálním ministerstvem vnitra,

n) činí za mimořádné situace, zejména při nedostatku vody a při havarijním zhoršení jakosti vody, opatření příslušející podřízenému vodohospodářskému orgánu, a to v případech přesahujících území okresu nebo možnosti okresního úřadu."

Dosavadní písmena m), n) a o) se označují jako písmena o), p) a r).

4. § 6 odst. 3 zní:

"(2) Je-li vodohospodářské dílo, k jehož povolení je příslušný okresní úřad, na území více

okresů, je příslušný ten okresní úřad, v jehož územním obvodu leží převážná část vodohospodářského díla. V pochybnostech o tom, v kterém okrese leží převážná část vodohospodářského díla, určí příslušnost okresního úřadu ministerstvo."

5. V § 6 se vypouští odstavec 3.

6. V § 18 odst. 3 se slova "Krajských národních výborů" nahrazují slovy "Okresních úřadů".

7. V § 18 odst. 6 se vypouštějí slova "u povodňové komise krajského národního výboru".

§ 30

Zákon České národní rady č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, se mění takto:

1. V § 7 odst. 1 se ve větě první vypouštějí slova "nadržené orgány" a ve větě druhé slova ", nadřazené orgány po vyjádření krajského národního výboru".

2. § 32 odst. 1 písm. b) bod 2 zní:

" 2. dokumentace staveb včetně technologií u staveb které se mají uskutečnit v územních obvodech dvou nebo více okresních úřadů nebo které se ze závažných důvodů k posouzení vyhradí."

3. § 73 odst. 2 věta první zní: "Okresní úřady jsou oprávněny v případě naléhavé potřeby při zdolávání požárů soustřeďovat a nasazovat jednotky požární ochrany bez ohledu na to, komu jsou podřízeny, a věcné prostředky požární ochrany bez ohledu na to, kdo s nimi disponuje."

§ 31

Zákon České národní rady č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě, se mění takto:

§ 27 odst. 2 a 3 zní:

"(2) Obvodní báňský úřad povoluje trhací práce při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem a trhací práce velkého rozsahu při ostatních činnostech.

(3) Okresní úřad povoluje trhací práce malého rozsahu při jiných činnostech, než při hornické činnosti prováděné hornickým způsobem, a ohňostrojové práce."

§ 32

Zákon České národní rady č. 119/1975 Sb., o sídlech a obvodech okresních a krajských soudů v České socialistické republice, se mění takto:

§ 2 zní:

"§ 2

(1) Obvody a sídla krajských soudů se shodují s územím a sídlem krajů.

(2) Obvod městského soudu v Praze se shoduje s územím hlavního města Prahy; sídlem městského soudu je Praha."

§ 33

(1) Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, jsou k správnímu rozhodování v prvním stupni příslušné okresní úřady.

(2) Okresní úřady si správní rozhodnutí jimi vydané sami vykonávají, pokud není podán návrh na soudní výkon rozhodnutí.

§ 34

Tento zákon nabývá účinnosti dnem voleb do obecní zastupitelstev v roce 1990. Ustanovení § 20 odst. 3 nabývá účinnosti dnem vyhlášení tohoto zákona.

347/1997 Sb.

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne 3. prosince 1997

o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Parlament se usnesl na tomto ústavním zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Čl.1

Na území České republiky se vytvářejí tyto vyšší územní samosprávné celky:

1. Hlavní město Praha, vymezený územím hlavního města Prahy;
2. Středočeský kraj se sídlem v Praze, vymezený územím okresů Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram a Rakovník;
3. Budějovický kraj se sídlem v Českých Budějovicích, vymezený územím okresů České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor;
4. Plzeňský kraj se sídlem v Plzni, vymezený územím okresů Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov;
5. Karlovarský kraj se sídlem v Karlových Varech, vymezený územím okresů Cheb, Karlovy Vary a Sokolov;
6. Ústecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem, vymezený územím okresů Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem;
7. Liberecký kraj se sídlem v Liberci, vymezený územím okresů Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily;
8. Královéhradecký kraj se sídlem v Hradci Králové, vymezený územím okresů Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov;
9. Pardubický kraj se sídlem v Pardubicích, vymezený územím okresů Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí;
10. Jihlavský kraj se sídlem v Jihlavě, vymezený územím okresů Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou;
11. Brněnský kraj se sídlem v Brně, vymezený územím okresů Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo;
12. Olomoucký kraj se sídlem v Olomouci, vymezený územím okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk;
13. Ostravský kraj se sídlem v Ostravě, vymezený územím okresů Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město;
14. Zlínský kraj se sídlem ve Zlíně, vymezený územím okresů Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín.

Čl.2

Hranice vyšších územních samosprávných celků lze měnit pouze zákonem.

Čl.3

(1) Územím hlavního města Prahy se rozumí jeho území ke dni účinnosti tohoto ústavního zákona.

(2) Územím okresu se rozumí jeho území ke dni účinnosti tohoto ústavního zákona.

ČÁST DRUHÁ

Čl.4

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, se mění takto:

1. Čl. 99 zní:

"Čl. 99

Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky."

2. Čl. 103 se vypouští.

ČÁST TŘETÍ

Čl.5

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2000.

Zeman v. r.

Havel v. r.

Klaus v. r.